

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA TÜRKİYE' DE JAPONYA ALGISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Serkan AKPINAR
ÖĞRENCİ NO: 2010880177

DANIŞMAN
Prof. Dr. Kemal ARI

İZMİR-2013

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’de Japonya Algısı” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

...../...../2013
Serkan AKPINAR

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün/...../2013 tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Eğitim Yönetmeliği'nin maddesine göre, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Serkan AKPINAR'ın "**İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'de Japonya Algısı**" konulu tezini incelemiş ve adayın/...../2013 tarihinde, saat 'da jüri önünde tez savunmasını almıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerince sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ FORMU

Tez no:

Konu no:

Ünv. No:

Tez Yazarının

Soyadı: **AKPINAR**

Adı: **Serkan**

Tezin Türkçe Adı: **İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'de Japonya Algısı**

Tezin İngilizce adı: **Perception of Japan in Turkey, during the World War II**

Tezin Hazırlandığı

Üniversite: Dokuz Eylül Üniversitesi

Enstitü: Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Yıl: **2013**

Tezin:

Türü: **Yüksek Lisans**

Dil: **Türkçe**

Sayfa Sayısı: 152

Referans Sayısı: 41

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Kemal ARI

Türkçe Anahtar Kelimeler

İngilizce Anahtar Kelimeler

1- Savaş

1- War

2-Atom Bombası

2- The atomic bomb

3- Algı

3- Perception

Kaynak göstermek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir.

Yazarın imzası:

Tarih:

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşı sürecinde Türkiye’de oluşan Japonya algısı özellikle yazılı basında geniş yer tutmuş, halk üzerinde de etkisi kaçınılmaz olmuştur. Okumakta olduğunuz bu satırları yazanın fikirlerinin girişte sunulan İngilizce özeti de bu açıdan bakıldığında bir örnek oluşturmaktadır. Bu şekilde tezi kaleme alanın düşüncelerinin ana fikri Türkiye’den kilometrelerce uzak olan Japonya’nın İkinci Dünya Savaşı döneminde ve savaş sonunda Türkiye’de ki etkisinin önemli olduğu vurgulanmakta ve düşüncelere ulaşım imkânı sunulmaktadır.

Japonya ile tarihsel süreç içerisinde herhangi bir gerginlik ve savaş durumu fiili olarak gerçekleşmemiştir. Fakat dost olarak nitelendirilen bu ülkenin Asya’da militarist yaklaşımları Türkiye tarafından yakın bir şekilde takip edilmiştir. Türkiye’nin bölgesel yakınlıktan dolayı kuşkusuz Avrupa savaşını daha çok ele alması ve sınırlarının güvenliğini sağlama adına hazırlıklar yapması olağan karşılanabilir. Ancak dönem içerisinde dünyayı meraklı gözlerle izleyen Türkiye, Japonya’nın yaşadıklarını da tarihsel bir ders olarak kenara not düşmektedir.

Savaş içerisindeki Japonya’nın, Türk yazılı basının da çok eleştiriler aldığı özellikle Japon yöneticilerinin kendi milletlerini nasıl felaketin içerisine sürükledikleri sıklıkla ele alınmıştır. Savaş sonunda asıl suçlunun Japon İmparatoru olduğu ve bu bağlamda onun hayatı ele alınarak suçlama iddialarının ne derece doğru olacağı saptamalarına yer verilmektedir.

Fiziksel etkiler açısından etki-tepki prensibi nedeniyle konu ele alındığında Amerika’ya karşı Japonya’nın Pearl Harbor baskını büyük etki bırakmış ve tepki olarak yıllar sonra atom bombasıyla cevap vermiştir. “Atom bombası devri” olarak ele alınan dönem, Türk mizahında sert yaklaşımlarda bulunularak ele alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nda barıştan uzak yaklaşımlarında bulunan Japonya’nın Türkiye’de ağır eleştirilere maruz kaldığı değerlendirilmektedir. Bu çalışmada temel olarak, savaş sürecinde Türkiye’den hissedilen Japonya’nın durumu incelenecek ve Türk basınının olaylara karşı yaklaşımları kılavuzluğunda değerlendirmeler yapılacaktır.

Çalışmanın hazırlanmasında, farklı düşüncelere yer verilmeye çalışılmış ancak dönemin psikolojik etkisiyle savaşı Japonya resminin Türk kamuoyunda kabul görmesi sebebiyle ortak fikirlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Savaşın Türkiye’de yarattığı olumsuz düşüncelerin ışığı altında değerlendirmeler yapılmıştır.

Başta tez danışmanım Prof. Dr. Kemal Arı olmak üzere, yoğun programlarına rağmen yardımlarını esirgemeyen Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Selçuk Esenbel’e, Ankara Milli kütüphane de görevli İpek Aslan'a, Boğaziçi Üniversitesi Müze görevlisi Buket Sargan Köse’ye, görüşlerini esirgemeyen kıymetli büyüklerim Taner Tanrıkulu'na ve Mehmet Bora Özalp'e arkadaşarımdan İsmail Taşoğlu ve değerli eşı Meltem Taşoğlu, Melih Karagöz, Leyla Başkaya, Mehmet Özhan Tuđyan, Burak Karatepe, Ziya Demir, Orkun Küçük, Mustafa Sağlam, Nurdan Alper, Yakup Daban ve evde yaptığım araştırma ve inceleme çalışmalarımla nedeniyle birlikte geçirdiğim değerli zamanlardan feragat ettiğim kızım Sıla Firdevs’e ve hayat arkadaşım Serap Bulut Akpınar’a, bana gösterdikleri sabır ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Serkan AKPINAR
Çanakkale, 2013

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı'nda Uzakdoğu'da bulunan Japonya'nın, Türkiye' de emperyalist bir güç olarak algılanmasına etken olmuştur. Özellikle dünya savaşı öncesi Avrupa'nın durumuna ve Türkiye'nin savaş döneminde bulunduğu şartlara kısaca bakıldığında Türkiye'nin bulunduğu zor şartlar karşısında izlediği politika ele alınmıştır. Japonya'nın savaşa girişi ve bu savaş içerisinde Türk basınında nasıl bir algı yarattığı aktarılırken Amerika ile Japonya kuvveti arasında kıyaslama yapılarak Japonya'nın savaşı kaybedeceği görülmektedir. Japonya'nın güttüğü Asyacılık politikasının taraftar toplayamaması olağan bir durum olduğu değerlendirilmiştir.

Japonya'nın Pearl Harbor baskını ile savaşa müdahil olduğu ve bu baskından sonra Japonya, Avrupa'da yaşanan savaşı da fırsat bilerek Asya'da hızlı bir şekilde topraklarını büyüttüğü ve kısa sürede bölgede emperyalist bir güç olduğu gözlenmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonları yaklaşırken Japonya ile ilişkilerin kesilmesi ve Japonya'ya savaş ilanı ile Birleşmiş Milletler Cemiyetinde söz hakkına sahip olması hakkını elde ettiği görülmektedir.

Savaşın sonunda belirleyici "Kıyamet Bombası" olarak nitelendirilen atom bombasının Türkiye'de ki yansımaları aktarılmıştır. Bu nokta da savaşın sonunu belirleyen Japonya'nın teslimiyet durumunun çok kolay olmayacağı, bu durumu Türk yazarlarının ortak düşünce çerçevesinde aktardıkları değerlendirilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sürecinde Türk basının da Japon kişiliklerin hayatları, savaş sürecinde nasıl bir yaşam sürdükleri ve imparator Hirohito'nun yaşamı ele alınmıştır. Aynı zamanda Japonların inançları doğrultusunda örf ve adetlerine bağlılığı, sosyo-kültürel yaşamlarına yönelik bilgiler de verilmiştir. Türk mizahında Japonya, mecâzi anlatımlarla ele alınmış karikatürler ile görsel olarak Japonya algısı yaratılmıştır. Karikatürler çoğunlukla işgalci Japonya olarak ele alınmış ve bu şekilde davranan ülkelerin sonunun neler olduğu sert bir şekilde yansıtıldığı görülmektedir.

Savaş sürecinde türlü sıkıntılarla mücadele eden Türkiye'de Japonya algısının oluşumu ve gelişimi sürecinde nelerin etkili olduğu ele alınarak anlatılacaktır.

ABSTRACT

Japan, which is located in Far East, was known as an imperialist power during the World War II in Turkey. Especially, when we have a short glance to the condition of Turkey during the War and Europe before the war, we could find out the hard policies that Turkey faced. Entrance of Japan to War and the perception of Turk press about Japan, caused a comparison between the Japanese and American power and Japan's loss was predicted. The Asianism policy of Japan was evaluated as an extraordinary condition that could not gather supporter.

Entrance of Japan to War through attack to Pearl Harbor, was a start point for Japan to use the opportunity of War in Europe to enlarge its lands and to turn to an imperialist power in the region in a short time. By the termination of the War, we witness that all relations of Japan were cut and by declaring war against Japan, Japan's right of speak was confirmed in United Nations' Assembly.

The atomic bomb that was evaluated as "The bomb of Hereafter" in turkey caused some interpretations. Turk authors evaluated the case as very hard resignation of War by Japan in their frame of thinking.

During the Second World War, Turkish press published the biography of Japanese characters and their lifestyle during War and life of Hirohito the Empire. At the same time, Japanese people's dependence on their tradition and beliefs, some socio-cultural information used to be given in the press. In Turkish humor and metaphorical discourse, the cartoons were used to give a visual perception of Japan. Most of the cartoons represented Japan as an occupant and the conclusion of such countries were shown in a very clear form.

In the Turkey that faced many problems during War period, the formation of a perception about Japan, its development and the influential elements on its process would be studied and recounted.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	I
TUTANAK	II
TEZ VERİ FORMU	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

I. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA TÜRKİYE VE JAPONYA	6
A- İkinci Dünya Savaşı Başlangıcında Türkiye'de Japonya	6
1-Savaş Öncesi Genel Durum	7
a- İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye	8
b- Uzakdoğu'da Savaş Öncesi Son Durum.....	14
2- Japonya'nın Savaşa Girişi Ve Türk Basınındaki Yansımaları.....	16
a- Japonya'nın Savaşa girişi.....	16
b-Japonya Savaşının İlk Yıllarında Türk Basınında Yansımalar	17
B- Savaş Dönemi	33
1- Uzakdoğu'da Savaş	35
2- Asyacılık ve Türkiye.....	45
3- Japonya'nın Askeri Yeteneği.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

II. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA JAPONYA'NIN TÜRKİYE'DEKİ ETKİLERİ.....	56
A- Türkiye'nin Japonya'ya Savaş Açması.....	56
1- Japonya'ya Karşı Savaşa Girişin Yankıları.....	57
a- Japonya ile İlişkilerin Kesilmesi ve Basında Yankıları	57
b- Savaşa Giriş ve Basında Savaş Kararı	62
2- Uluslararası İlişkiler Açısından Türkiye'nin Savaşa Girişi.....	67
3- Savaşın Bitişi ve Türkiye.....	68
B- İnsanlık Faciası: Atom Bombası, Türkiye ve Japonya.....	74
1. Atom Bombası'nın Yol Açtığı Yıkım.....	75
2. Türk Basınında Yankılar	77
3. Japonya'nın Teslimi ve Barış Sürecine Yöneliş	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA TÜRK YAZININDA VE KARİKATÜRLERDE SAVAŞAN JAPONYA VE JAPONLARI SOSYO KÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRME.....	92
A- Türk Yazınında Japonya	92
1- İkinci Dünya Savaşı Üzerine Türk Yazını ve Japonya	92
2- Japon Tiplemesi ve Kişilikler	98
3- Japonya'daki Sosyal ve Kültürel Yaşam Hakkında Yorumlar.....	104
B- Türk Karikatüründe Japonya.....	108
1- Mizah Yazını.....	108
2- Karikatür Dünyası.....	113
SONUÇ.....	136
KAYNAKÇA.....	140

KISALTMALAR

A.g.d.	: Adı geçen dergi
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makâle
C	: Cilt
S	: Sayı
s	: Sayfa
ss	: Sayfadan Sayfaya
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı öncesi Türk-Japon ilişkileri iki dost ülke olarak algılanmaktadır. Savaş sürecine bakıldığında Japonya'nın emperyalist tutumlar içinde olmasının nedenleri, tarihi süreçte incelenerek cevap vermeye çalışılmalıdır. Bu bağlamda Japonya tarihi incelendiğinde ülke yaklaşık 268 yıl (1600-1868), derebeylikler düzeninde ve merkezi yönetim kurarak dış dünyaya kapalı ve katı bir şekilde yönetilmiştir¹.

Bu dışı kapanmayı Selçuk Esenbel: "*Japonya'nın bir savunma stratejisi olarak dışarıya karşı korunma düşüncesi içerisinde kapıları kapattığını*" ifade etmiştir². 1868 yılından sonra Japonya'da Meiji dönemi başlamış, kapıların dış dünyaya açılmasıyla birlikte kısa sürede büyük bir hızla özellikle bölgesinde önemli bir güç olarak algılanmıştır. Japonya algısı, 1867 yılında yapılan Paris Fuarı ile Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamıştır³. Meiji dönemiyle birlikte birçok Avrupa ülkesine çeşitli araştırmalarda bulunmak adına elçiler gönderildiği ve bu bağlamda 1888 yılında Prens Komatsu, II.Abdulhamit'e çeşitli hediyeler getirmiş ve aynı zamanda "Krizantem Nişanı"nı sunmuştur⁴. Osmanlı İmparatorluğu'nun buna karşılık ve Asya'da hilafet bayrağını dalgalandırmak adına Ertuğrul Fırkateyni'ni Japonya'ya göndermiş fakat dönüş yolculuğunda elim bir kaza sonucu Türk denizcileri şehit olmuştur⁵. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da Japonlar ve Japonya algısı Ertuğrul Fırkateyni'nin yaşamış olduğu kazanın etkisiyle devam ettiği söylenebilir.

Birinci Dünya Savaşı sonunda aralarında Japonya'nında bulunduğu İtilaf Devletleri, yeni Türkiye Cumhuriyeti ile 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan anlaşmasını imzalamıştır. Japonya 3 Mayıs 1924'te bu antlaşmayı onaylamış ve 7 Temmuz 1924'te de genç Türk devletini resmen tanımıştır⁶. Osmanlı İmparatorluğu ile

¹ Selçuk Esenbel, *Çağdaş Japonya'dan Türkiye'ye Bakışlar*, Simurg yay.,1.baskı, İstanbul,1999, s.16

² Selçuk Esenbel ile yapılan söyleşi, 27 Kasım 2012

³ Hüseyin Can Erkin, *Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış*, Vadi yay., 1.Basım, Eylül, 2004, s.84

⁴ Sinan Levent, *Cumhuriyet Gazetesine Göre II. Dünya Savaşı Öncesi Türk Basınında Japonya (1933 – 1939)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009, s.58

⁵ A.g.e., s.59

⁶ Çetinkaya Apatay, *Türk Japon İlişkileri Ve Ertuğrul Fırkateyni'nin Öyküsü*, Kültür yay., 2004, s.217

Japonya arasındaki ilişkilerin başlangıcında olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti ile Japonya ilişkisinin gelişmesinde de Japon okul gemilerinin ziyaretinin rolü olmuştur. Eylül 1926'da Japon Eğitim Filosu Komutanı Koramiral Eisuke Yamamoto komutasında İzomo ve Yakomo isimli iki Japon gemisi Hint Okyanusu ve Süveyş yoluyla Akdeniz ülkelerine yaptıkları ziyaret programında İstanbul'u da ziyaret etmiştir⁷.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Japon-Türk ticari ilişkileri Lozan Ticaret Komisyonu üzerinden yürütülmüş, bu da birebir Japon-Türk alışverişinin cılız kalmasına neden olmuştur⁸. Japon Hükümeti Türkiye'ye verdiği önemi Ortadoğu'daki ilk büyükelçiliğini İstanbul da açarak göstermiştir⁹. Türkiye ve Japonya arasındaki doğrudan ilk diplomatik temas, 1925 senesinde karşılıklı Büyükelçilikler açılmasıyla gerçekleşmiştir¹⁰. Türkiye Cumhuriyeti, Japonya nezdinde tarihindeki ilk resmi elçisini göndermiş, Japonya da buna karşılık Obata Yukichi'yi Türkiye topraklarına elçi olarak yollamıştır¹¹. Büyükelçi vekili Hulusi Fuad Tugay'ın Tokyo'ya gelişi ile 17 Temmuz 1925'te Türkiye Büyükelçiliği resmen açılmıştır¹². Mustafa Kemal Atatürk ile araştırma ve ticaret maksatlı Türkiye'de bulunan Outani Kouzui arasında Gazi Çiftliği için imzalanmış ortak çalışma (Ankara Sanayii Zıraiye Limited Şirketi) sözleşmesinin olduğu belirtilmiştir¹³. Kouzui'nin Türkiye ve Japonya arasındaki ilişkilerde büyük katkılarının olduğu bilinmektedir. Amerika'da başlayan 1929 yılı ekonomik kriz Türk-Japon ekonomik ilişkilerini de etkilemiş henüz daha yeni kurulan işletmelerin sonlandırılmasına ve Gazi çiftliği için kurulan Ankara Sanayii Zıraiye Limited Şirketi'nin tasfiye edilmesine sebep olmuştur¹⁴.

İkinci Dünya Savaşı'nda Pasifik'te "*emperyalizme karşı emperyalizm*" felsefesini gütmeye çalışan Japonya'nın durdurak bilmeyen işgalci hareketleri

⁷ Aynı yazar, s.218, Ayrıntılı bilgi için Bkz. Şayan Ulusan, Türk-Japon İlişkileri (1876-1908), Kültür Bakanlığı yay., 2001

⁸ Sinan Levent, s.61

⁹ Çetinkaya Apatay, s.217

¹⁰ Sinan Levent, s.60

¹¹ Erdal Küçükçalçın, *Cumhuriyet Dönemi Türk-Japon Ekonomik İlişkilerinin Kurulmasında Kont Outani Kouzui'nin Rolü*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012, s.331

¹² A.g.e., s.327

¹³ A.g.e., ss.331-332

¹⁴ A.g.e., s.336

Uzakdoğu'ya ateşi ulaştırmıştır. Japonya'nın takınmış olduğu emperyalist yaklaşım Türkiye'nin Japonya'ya karşı zaten çok sıkı olmayan ilişkileri tamamen uzaklaştırmıştır. Müttefik ve Mihver devletleri yanlarında görmek istedikleri Türkiye için politik sahada mücadele ettikleri görülmektedir. İsmet İnönü'nün savaş sürecinde uyguladığı denge siyaseti sayesinde Türkiye'yi savaştan uzak tutmayı başarmıştır. Türkiye'de ki basın sansürü ister istemez ülkeler arasında Türkiye'de yapılmak istenen propaganda faaliyetlerini çoğunlukla engellemiştir. Basın sansürünü bu boyutta algılamanın doğru olacağı söylenebilir. Japonya'nın Çin ile uzun süre zaman kaybetmesi ve bir türlü bu girdaptan çıkamaması, aynı zamanda Amerika ve İngiltere'nin Çin'e yardımları Türk basının da yer almıştır. Amerika'nın Japonya'ya karşı uyguladığı ekonomik abluka, karşılıklı görüşmeler sonucu çözüme ulaştırılamamış ve baskın niteliğinde Pearl Harbor'da Amerika donanması ağır kayıplar almasına neden olmuştur. Japonya'nın savaşa dahil olmasıyla Türk basını tarafından adeta İkinci Dünya Savaşı'nı başlatan ırkçı yaklaşımlar sergileyen Japonlar olduğu iddiaları sıklıkla makâlelerde işlenmiştir.

Ayrıca Türk basının da Japonya'nın, nüfusuna göre ülke yüzölçümünün uygun olmadığı bunun yanında yer altı kaynakları ve ham madde yoksunluğu, savaş içerisinde yer almasının nedenleri arasında sayıldığı görülmektedir. Japonya'nın "Hiponizm ideali" içerisinde yaklaşımlar sergilediği ve bu yaklaşım çerçevesi içerisinde Asya'da hakim güç olma isteği bir an olsun eksilmediği savaşın ilk yıllarında göze çarpmaktadır. Japonya'nın milli şuuru, Türk halkı içerisinde az da olsa taraftar bulmasında etkili olduğu yine basın sayesinde aktarılmıştır. 1944 yılı itibariyle artık Müttefiklerin cephelerde kazanımlar elde ettiği ve Japonya'nın artık fedakâr ordusunun yok olması ve bu ordunun silah gücü karşısında zamanla eridiği Türkiye kamuoyuna sunulmuştur. Türkiye için Akdeniz de bir tehdit olarak değerlendirilen İtalya'nın savaştan yenik olarak ayrılması ve bununla birlikte Almanya'nın hüsrana uğrayarak Berlin de yenilgiyi kabul etmesi Türk halkı üzerinde sevinç kaynağı oluşturmuştur. İngiliz ve Amerika elçilerinin önerisi üzerine Türkiye'nin önce Japonya ile ilişkilerini kesmesi ardından Yalta Konferansında alınan karar gereği TBMM'de oylama sonucu Japonya'ya savaş ilan etmiştir. Savaş sonunda esir sayıları değerlendirildiğinde en az esirin Japonlar olduğu, çünkü Japonların kaybetmenin ve başarısızlığın altında ezilerek onurlarını kurtarma adına

birçoğunun intihar ederek yaşamlarına son verdiği açlıktan dolayı kendilerini öldürmeye mecellerinin kalmadığı için esir düştükleri aynı zamanda aç kalan bir kısım Japon'un insan eti yediği de Türk basının da yerini almıştır. Japonya'nın savaş sürecini uzatmak adına bir ümitle fedai birlikleri kurarak ölüm filoları ile başarı elde etmeye çalıştığı bunun artık faydasının olmayacağı da ayrıca belirtilmiştir.

1904 yılında Japonya'nın Rusya'yı yenmesi sonucu Türk halkında duyulan Japon sempatisinin artık çok gerilerde kaldığı ve savaş ilanının Türk yazarları tarafından uygun olduğu gazete makâlelerinden anlaşılmaktadır. Türk basının da Japonlar ele alınırken genelde "Sarı tehlike" olarak lans edilmiş ve militarist yaklaşımlarından sıklıkla bahsettikleri görülmektedir. Japonya'nın atom bombaları sonucu kendilerine yakıştıramadıkları "Kayıtsız şartsız teslimiyeti" kabul etmekten başka çarelerinin olmadığı bunun yanında savaş dönemi psikolojisiyle Türk yazarlarının Japon milleti için "El Fatiha" şeklinde ifadeleri göze çarpmaktadır. Atom bombasının iyi ki müttefiklerin elinde olduğu "Ya bunun tam tersi olsaydı!" varsayımları ele alınarak tüm dünyanın bu açıdan şanslı olduğu belirtilmiştir. Atom bombası atılması sonucu Japonya teslim olmuş ve artık dünya Atom devri dönemi yaşamaya başlamıştır. Artık günden güne atom bombası ve atom ile ilgili bilgiler kamuoyuna aktarılmakta ve halk bu konu da bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Bu nokta da basın sansürüne veya savaş döneminde birçok kapatılma cezalarına karşın Türk mizahı savaş sürecini çok sert bir dille ele almış ve savaşa neden olan ülkeler, ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Japonya, Türk yazarında ele alınırken birçok açıdan değerlendirilmiştir. Savaşta kayıtsız şartsız teslim olan Japonların, imparatorlarını Allah olarak nitelendirmeleri ve savaş sonunda Marc Artur'un imparatorundan daha üstte olarak "fevk-i ilah" (üst dereceli Tanrı) şeklinde ifade edilmesinin şaşırtıcı olmayacağı Türk basını tarafından aktarılmıştır. Japonların inancı, yaşayışları, eski ve yeni Japon tipinin yaratıldığı hatta Samurayların kıyafetlerinde bile değişiklikler meydana geldiği belirtilmektedir. Türkçe ve Japonca'nın yakınlığıda iki ülke arasındaki tarihsel süreç içerisinde özellikle Japonların Türkleri anlama çabası içerisinde oldukları belirtilmiştir. İmparator'un hayatına sıklıkla değinildiği bunun yanında Kara Ejder derneği hakkında da bilgiler verilmektedir. Japonya için çiçeklerin çok önemli olduğu ve çiçeklerin açılması ile bu durumun Japon toplumu için şenlik havasına döndüğü aktarılmıştır. Türk Mizahının da Japonya'yı

karikatürlerinde tasvir ederken biraz da acımasız davranarak ele almış ve kamuoyuna militarist ve sınır tanımaz Japonların sonlarının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalması Türk karikatürüne yansımıştır. Atom bombası ve Japonya algısı özellikle karikatürüze edilmiş ve Türk halkının günlük yaşamına etkisinin ne derece etkili olduğu mizahsen olarak aktarılmıştır.

Tezin ana başlığı olan “İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’de Japonya Algısı” bir açıdan bakıldığında İkinci Dünya Savaşı’nda yaşanan olaylara hizmet ediyormuş gibi görülebilecektir. Ancak gözden kaçırılmaması gereken nokta, tezde ileri sürülen İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’nin bulunduğu coğrafya itibariyle yaşadığı süreçte Mustafa Kemal Atatürk’ün "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" felsefesinden ayrılmadan Türkiye'nin ekonomik, askeri ve sosyal yapısıyla dünya da olup bitene karşılık nasıl bir tavır almaya ve insanını bu savaş sarmalından nasıl korumaya çalıştığı görülecektir. Ayrıca ağırlıklı olarak Türkiye’den binlerce kilometre uzakta bulunan Japonya’nın savaş döneminde emperyalist hareketleri ve mihver devletleriyle birlikte izlediği politika sonucunda bir ülkenin kendi insanını nasıl yok edilişe sürüklediği gözlenecektir. Bu durum karşısında Türkiye’de Japonya algısının Türk yazarında ve basınında ne şekilde oluştuğu iddia edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA TÜRKİYE VE JAPONYA

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı süreci içerisinde askeri, sanayi ve ekonomisinin iyi bir durumda olmadığı ve savaşa girmesinin an meselesi olduğu bir süreci yaşamaktadır. İkinci Dünya Savaşı, Uzakdoğu'da bulunan Japonya'nın, Türkiye' de emperyalist bir güç olarak algılanmasına neden olmuştur. Birinci bölümde özellikle dünya savaşı öncesi Avrupa'nın durumuna ve Türkiye'nin savaş döneminde bulunduğu koşullara kısaca değinilecektir. Türkiye'nin bulunduğu zor şartlar karşısında izlediği politika ele alınarak Japonya ile yapılan ticaretin durumuna ilişkin gazetelerde çıkan haberlere yer verilmektedir. Japonya'nın savaşa girişi ve bu savaş içerisinde Türk basınında nasıl bir algı yarattığı aktarılırken ayrıca Japon askeri gücü hakkında ve Amerika ile kıyaslanarak karşılıklı değerlendirmelerde de bulunulmuştur. Japonya'nın güttüğü Asyacılık politikası çok rağbet görmesede küçük bir grubu etkisine almış ve beyazları tüm Asya'dan çıkartma ideali çerçevesinde Asya ülkelerini etkilemeye çalışmıştır.

A- İkinci Dünya Savaşı Başlangıcında Türkiye'de Japonya

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra barışın sağlanmasına ilişkin özellikle Avrupa'da uğraşlar verilmiş lakin yapılan pek çok çalışmada Uzakdoğuda Japonya'nın durumu ele alınmamıştır. İlginç olarak Japonya'nın, 1922 yılında Washington Konferansında imzaladığı “deniz silahlarının sınırlandırılması” anlaşması ile Japon donanması küçültülmüştür¹⁵. Bu nedenle Batı ile her yönde yarışı devam eden Japonya'nın ilerlemiş olan sanayisinin ağır bir darbe aldı. Japon donanmasının sınırlandırılması gücünü kaybetmesine neden olduğu söylenebilir. Japonya, 1932'de Mançurya'yı işgal etmiş ve uluslararası alanda bu konuda tepki çekmesi sebebiyle 1933 yılında Milletler Cemiyeti'nden çekilmiştir¹⁶. 1937'deki İkinci Japon-Çin savaşı Uzakdoğu'daki savaş ortamının henüz sona ermediğini göstermektedir. Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin 6 Temmuz 1932'deki daveti üzerine cemiyete üye olmuş; Fakat konsey üyeliğini iki yıl beklediği için Türkiye'nin üyeliği

¹⁵ Oral Sander, *Siyasi Tarih*, 15. baskı, İmge Kitabevi yay., Şubat, 2007, s.37

¹⁶ Yonca Anzerlioğlu, *Tokyo Türk Maslahatgüzarının Değerlendirmeleriyle Mançukuo Devleti (1931- 1933)*, Ankara Üniversitesi Türk inkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.41, Mayıs 2008, s.2

1934'te onaylanmıştır. Bu bağlamda dünyayı artık cemiyet üyesi olarak takip etmiştir¹⁷. Türkiye, dönem içerisinde (1920-1938) Mustafa Kemal Atatürk gibi öngörülerini yüksek bir lidere sahip olmakla İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce özellikle tüm komşularıyla anlaşmalar yaparak (Balkan Antantı, Sadabat Paketi) barışçıl bir çizgide bulunmuştur. Aynı zamanda elçileri aracılığıyla da dünyada olup bitenleri de takip etmiştir. Tokyo Büyükelçisinin gönderdiği raporlar sayesinde özellikle Mançukuo devletinin kurulduğunu ve bu konuda Japonya ile ilgili bilgileri aktardığı görülmektedir¹⁸.

1- Savaş Öncesi Genel Durum

Yirminci yüzyılda, dünya üzerinde insanlık tarihi açısından kıyımlar yaşanmıştır. İhtiras sahibi liderler kendi ülkelerini ateşler içine atmaktan geri kalmamışlardır. Birinci Dünya Savaşı sonunda kaybedenlerin imzaladığı antlaşmalar birçoğunu çokta memnun etmemiştir. Almanların Versailles Antlaşmasıyla ağır şartlar altında kaldığı, hatta yok olması anlamına geldiği, Osmanlı'nın zaten Serv'le birlikte tarihe gömüldüğü, İtalya'nın ise kendisine düşen paydan memnun olmadığı görülmektedir. Elbette bu durum 1923-1939 yıllarında özellikle Avrupa da Almanya ve İtalya'nın huzursuzluk çıkarmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda dönemin Avrupasında: İtalya'nın 1924'te Fiyome'yi İlhak ettiği, 1936' da Habeşistan'ı işgal ettiği ve aynı yıl Almanya ile Roma-Berlin Mihveri adını taşıyan bir ittifak kurdukları görülmektedir. 1939' da İtalya, Arnavutluğu zaptetti¹⁹. Almanya ise Rehn bölgesine askeri kuvvetlerini çıkartması ve öte yandan Rusya ile 23 Ağustos 1939'da bir dostluk antlaşma imzaladığı görülmektedir²⁰. Almanya' nın Japonya ile Anti-Komitern Paktını imzalaması ile artık savaşın bir tarafı şekillenmiştir²¹. Diğer tarafta İngiltere ve Fransa olup bitenlere hiçbir şey yapmamıştır. Milletler Cemiyetinin uyarılarını ise ne Almanya ne İtalya ne de Japonya dikkate almıştır.

Almanya' nın Avrupa kıtasında dayanılamayacak hale gelen ihtirasları yüzünden ve hayat sahası politikasını uygulamak için Çekoslovakya' yı işgali sonucu

¹⁷ A.g.m., s.9

¹⁸ A.g.m., s.10

¹⁹ Enver Ziya Karal, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965)*, TTK Basımevi, Ankara, 1981, s.211

²⁰ A.g.e., s.213

²¹ A.g.e., s.211

Lehistan(Polonya)'ın İngiltere ile antlaşma yapması savaşın ilk ışıklarını gösterecekti. Avrupa' nın artık geri dönülemez bir yola girdiği açıkça görülmekteydi. *“1 Eylül 1939’ da Almanya’ nın Lehistan’a saldırması üzerine İngiltere ve Fransa’ nın harp ilan etmesiyle İkinci Dünya Savaşı başladı”*²². Uzakdoğu'da ise Japonya'nın engel tanımaz politik ve askeri hareketleri, Çin ile başlayan savaş, bölgede huzursuzluğu ya da en genel anlamda Asya'da da işlerin iyi gitmediğini göstermektedir. Dünyada adeta *“Her şey ardı ardına bir örgütün iplerinin çözülüşü gibi gelivermişti”*²³. Almanya ile Rusya'nın çıkar çatışması savaşın sahasını genişletiyordu. Artuç savaşın ilk günlerini şu şekilde tasvir etmiştir: *“1939 yılı 1 Eylül günü, 61 ülkeden 110 milyon insanın içine sürükleneceği ve askeriyle, sivilile, genciyle, yaşlısıyla 39 milyonun hayatını yitireceği cehennem ilk günüydü”*²⁴. Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sürecine Kurtuluş mücadelesindeki başarısı sonucunda varlığını ve bütünlüğünü Misak-ı Milli çerçevesinde tamamlamış olarak girmişti. Türkiye, Mustafa Kemal Atatürk'ün barışçıl düşüncesinden ayrılmadan bu savaşta hiçbir amaç gütmeyen olaylara karşı politika geliştirmiştir. Sander' in belirttiği gibi “dünyanın ekonomik çöküntüye” uğraması İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına en büyük etkenlerden biridir²⁵.

a- İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye

28 Eylül 1939'da Polonya'nın Almanya ile Rusya arasında paylaşılması üzerine Türkiye, Almanya' ya karşı önlem alma çareleri aramış ve bu noktada Türkiye, İngiltere ve Fransa arasında 19 Ekim 1939’ da Ankara’ da üç devlet arasında karşılıklı bir yardım paktı imzalanmıştır²⁶. Türkiye, her açıdan kendisini daha iyi konumda tutmak için çeşitli politik girişimlerde bulunan yabancı ülke elçilerine, barış düşüncesinde oldukça yakın davranmıştır. Türkiye, İngiltere ve Fransa’ dan sonra 18 Haziran 1941’de Almanya ile dostluk antlaşması imzalamış ve Sovyet Rusya'nın Alman ve Japon baskısı altında batıya kaydığından ötürü Türkiye' nin hem İngiltere hem de Sovyet Rusya ile dostluk kurması bir ikilem

²² A.g.e., s.209

²³ Kemal Arı, *Türk Devrim Tarihi-II*, Burak Kitabevi yay., 1.Basım, Ocak,2011, s.471

²⁴ İbrahim Artuç, *İkinci Dünya Savaşı*, Kastaş Yayınevi,2.baskı, 1.Cilt, Ocak, 2003, İstanbul, s.9

²⁵ Oral Sander, s.41

²⁶ Enver Ziya Karal, s.213

yaratmamıştır”²⁷. Türkiye'nin Batı ile yapacağı antlaşmalar sonucu yaşadığı kaygıları ortadan kaldırmaya çalıştığı görülmektedir. Savaşın başladığı ilk yıllarda Almanya ve Rusya arasındaki dostluk antlaşması uzun soluklu olmayıp savaş çanları eski dostlar arasında çalmaya başlamıştır. Yıldırım hareketi diye nitelendirdikleri savaş stratejisiyle hızlı ve motorize olmuş yeni silahları ile Almanya, Moskova kapılarına kadar dayanmıştır. Rusya, bu süreç içerisinde Türkiye’ nin daha önce birkaç kez politik yaklaşımlarına soğuk bir şekilde davranmış ve Almanya’nın savaş açmasıyla birlikte Akdeniz hattını güven altına almak için Türkiye’ye savaş öncesine nazaran yakınlık göstermiştir.

O dönemde genç bir cumhuriyet olan Türkiye, henüz Mustafa Kemal Atatürk’ü kaybetmenin üzüntüsü içerisindeyken, ülkenin dünya savaşına girmesi mevzu bahis olunca dönemin yöneticilerini adeta bir telaş sarmıştı. Çünkü ülke Kurtuluş Savaşı'nın yaralarını yeni sarmıştı. Aynı zamanda Atatürk’ün “Yurtta Barış Dünyada Barış” düşüncesi çerçevesinde hareket etmenin doğru olduğunu düşünmüşlerdir. Atatürk'ün vefatından önce Marc Arthur'la görüşmesine dair 8 Kasım 1951’ de Washington’ da yayınlanan “The Caucas” adlı dergide bu görüşmenin bir kısmı yayınlanmıştır”²⁸. Belirtilen görüşmede Atatürk, ileri görüşlülüğü ile savaşın hangi yıllar arasında olacağı ve hangi devletlerin buna neden olacağını, dünyayı nelerin beklediğini ifade etmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, dönem içerisinde tecrübeli bir asker ve savaşın ne olduğunun farkında olarak, sağlam bir politika izlemiş ve Türkiye'yi savaştan uzak tutmayı başarmıştır. İnönü' nün politik kararlarında tarihçilerinde etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Çünkü İnönü, Türk Tarih Kurumu Yönetim Kurulu üyelerini bilgi almak için sık sık Çankaya’da ki evine çağırmıştır. Savaş yıllarında kurul üyeleri arasında bulunan ünlü tarihçimiz Enver Ziya Karal’a göre, Türk Tarih Kurumu üyelerinin görüşleri Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı’nda Müttefiklerin safında yer almasından yana olduğu belirtilmiştir²⁹. Ortaylı da döneme dair “*İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye “non-belligerent” yani savaşmayan ülkelerden*” olduğunu ve asıl önemlisi

²⁷ Oral Sander, s.137

²⁸ Mustafa Hergüner, *İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Denizciliği*, Kastaş yay., 1.baskı,2011, s.120

²⁹ Hüner Tuncer, *İsmet İnönü'nün Dış Politikası (1938-1950)*, 1.Basım,Mart,2012, s.42

bir dizi saldırmazlık paktı ve anlaşmalarla, tarafsız ülke konumunu sağladığını belirtmiştir³⁰.

Türkiye bir tarafta Almanya, İtalya ve Japonya' nın oluşturduğu Mihver devletler, diğer tarafta İngiltere, Fransa ve Rusya' nın oluşturduğu Müttefik devletler arasında dengeli bir politika sergilemeye çalışmış ve zaman zaman savaşın içinde bulunmamak adına ne gerekiyorsa yapmıştır. Türkiye uluslararası siyaseti elinden geldiğince başarılı ve dengeli bir şekilde ilerletmeye çalışmış ve bunun için savaş döneminde davet edildiği konferanslarda elinden geldiğince dengeyi de korumuştur.

Müttefiklerin Türkiye ile ilgili düzenlediği konferanslar: Türkiye'ye savunma hattında yardım etmeyi ifade ettikleri "Adana Konferansı", Üslerimizin kullanımının istendiği "Birinci Kahire Konferansı", yerine getirilmese de Türkiye'nin ihtiyacı olan savaş malzemesi verilmesinin taahhütünün verildiği "İkinci Kahire Konferansı", Müttefiklerin Türkiye'yi davet etmedikleri konferansları ele aldığımızda: Türkiye' nin savaşa katılmasının söz konusu olduğu "Casablanca Konferansı", Türkiye' nin henüz savaş için erken olduğu düşünülen "Quebeck Konferansı", Rusya tarafından Türkiye'nin derhal savaşa girmesi istenilen "Moskova Konferansı", Türkiye'nin savaşa katılmasının istendiği "Tahran Konferansı" görmekteyiz. Savaş yıllarında, Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın "çalışan çarkı" üç siyasi daireden oluşmuştur³¹. Birinci siyasi daire: Batı Avrupa, Fransa, İngiltere, Almanya, ABD ve diğer Kuzey Amerika ülkeleri üzerine çalıştığı, İkinci siyasi dairenin görev alanı: Doğu Avrupa'yı, Balkanlar'ı, Yunanistan'ı ve Sovyetler Birliği'ni kapsadığı, Üçüncü siyasi daire ise: Ortadoğu ve Uzakdoğu sorunlarıyla ilgilenmiştir³². Japonya'nın dönem içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nda, Üçüncü siyasi daire de yapılan çalışmalar ile takip edildiği görülmektedir.

İkinci dünya savaşı döneminde Türkiye'yi ekonomik, askeri ve iâşe açısından incelediğimizde Artuç, dönemin Türkiye'sini şu şekilde özetlemektedir: "18 Milyonluk sanayileşmemiş, fakir bir tarım ülkesi olan Türkiye, zorluklar içerisinde,

³⁰ İlber Ortaylı, *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, Timaş yay., 4.baskı, Kasım,2010, İstanbul, s.89

³¹ Hüner Tuncer, s.39

³² A.g.e., s.39

kendi yağı ile kavrulularak ayakta kalmaya çalışmıştır" ³³. Dönemin İktisat Vekaleti Sanayi Tetkik Heyeti Reisliği görevini yürüten Şevket Süreyya Aydemir, ülke ekonomisinin durumunu değerlendirirken savaş ekonomisinin: Milli Savunma Ekonomisi, Seferberlik Ekonomisi ve Savaş Ekonomisi olarak üç koldan incelenmesi gerektiğini ancak dönem içerisinde tüm çalışmalara rağmen bu üç kolda da verim elde edilemediğini belirtmiştir³⁴.

Hayat pahalılığı insanları sefaletle sürüklemiştir. Metinsoy bu konuyla ilgili şu detaylara değinmiştir: *"Ücretlerin alım gücü düştü ve alt sınıfların piyasadan kaybolan ya da pahalılaştan tüketim mallarına erişebilmeleri zorlaştı. Savaş yılları Türkiye'nin Cumhuriyet döneminde ilk kez enflasyonu yaşadığı dönem oldu ve fiyatlar İngiltere, Amerika, Almanya, Japonya gibi savaş içinde olan ülkelere ve çok sayıda Ortadoğu ülkesinden daha fazla arttı."* *"Nüfus artış hızı düşmesine karşın Türkiye insanının milli gelirden aldığı pay savaş yıllarında azaldı"*³⁵.

Tasarruf amacıyla buğday unundan pasta ve benzeri ürünlerin yapılmasına da yasak getirildiği, bunun yanında ekmeğin karneye bağlandığı, en açık ifadeyle gündelik olarak kişi başına alınacak ekmeğin oranlarını belirleyen karnelerin hazırlandığı görülmüştür. Alınan şeker, zeytin gibi ürünler de ekmeğin gibi bu karnelere işlenmiştir³⁶. Ekmeğin artık karne ile alındığı dönemleri yaşayan Türkiye, sadece ekmeğe kalmayıp tüm ihtiyaç kalemlerini zor güç bulan, bulduğunda da ne yazık ki karaborsadan almak zorunda kalan bir ülke durumuna gelmiştir. Ticaretle uğraşanların aşırı kazançlarını vergilemek ve ihtikarı önlemek için düşünüldüğü belirtilen Varlık Vergisi'nin tüccarı daha fazla kânun dışı işlere ve ihtikara ittiği görülmüştür. İhtikarı engelleme ve bunun yanında devletin savaş ekonomisini iyi seviyeye çıkarmak adına, Karne uygulaması, Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi, Yol Vergisi, Hayvan Vergisi, Muamele Vergisi ve Milli Korunma Kânunlarının uygulanmasına geçilmesi çokta faydalı olmamış Aydemir'in daha önce değindiği gibi bu uygulamalarla da verim elde edilememiştir. Fakir halk, ezildikçe ezilmiş savaşa girmeden yok olmayla karşı karşıya gelmiştir. Yeni Sabah'ın haberine

³³ İbrahim Artuç, s.183

³⁴ Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam*, Remzi Kitabevi, 2.Cilt, 11.Basım, Mart 2011, s.71

³⁵ Murat Metinsoy, *İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye*, Homer Kitabevi ve yay., 1.Basım,2007, s.62-64

³⁶ Kemal Arı, s.477

göre Japonya'ya ihraç edilen tuzlarda alınan vesikaların iptaline karar verildiği, çünkü Türkiye'de fazla dövizin serbest olmasını engellemek için yapıldığı belirtilmiştir³⁷. Bu dönemler Türkiye için pasta, çörek, makarna gibi besin kaynaklarının yapımının ve satışının yasaklandığı olarak aktarılmaktadır³⁸. İsmet İnönü 1941 yılı Meclis konuşmasında dünya savaşının bütün milletlerin ekonomisini etkilediği gibi Türkiye içinde dünya piyasası ve milletler arası yolların yarı yarıya kapandığını belirterek savaş içinde ekonomiye dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmiştir³⁹.

Türk basınına, hükümet tarafından ambargo uygulandığı sayılarında sınırlamalar getirildiği çok sık olarak muhalif haberler yapan gazetelerin ve yazarların cezalandırıldığı görülmektedir. Ortalığı tifüs ve sıtma gibi salgın hastalıklarında sarması, şartları daha da ağırlaştırmıştır. Memur sınıfının rüşvet alma durumları artmış, Hükümetin memur maaşlarına zam yaparak bunu engellemeye çalışmasında pek başarılı olamamıştır. Ülke de yeterli depo olmayışı, camilerin depo olarak kullanıldığı bunun yanında nakliyatın da yeterli olmaması çoğu ürünün heba olmasına sebebiyet vermiştir. Kırsal kesim, kaybolur hale gelmiş ve yokluğun içerisinde zirai ürün yardımları alan bir ülke haline gelmiştir.

Ülkede okur yazar oranının düşük olmasından ötürü insanlara ekonomi anlatılırken türlü sıkıntılar yaşanmış, çıkarılan kânunlarla istenilen vergileri bile tam anlamıyla toplamak mümkün olmamıştır. Ordunun durumu da farksızdır. Metinsoy bu konuya şu şekilde değinmiştir: “*Ülke genelinde seferberlik kapsamında çeşitli askeri önlemler alınmaya, stratejik sevkiyatlar yapılmaya ve ulaşım olanakları daha çok askeri amaçlarla kullanılmaya başlandı. Böylece devlet harcamaları içinde savunma kaleminin payı arttı*”⁴⁰. Dünya silah konusunda epey yol almışken, Türk Silahlı Kuvvetlerinde silahın yanı sıra doğru dürüst giyim kuşam bile yoktur. Yoksulluk her kurumu oldukça etkilemiştir.

³⁷ Yeni Sabah, *Japon Takas Vesikaları*, 09 Mayıs 1939, s.2

³⁸ Gönül Güneş, *İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Ankara'da Günlük Yaşam*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlk. ve İnk.Tarihi Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara, 2004, s.44

³⁹ Kadri Kemal Kop, *Milli Şef'in Söylev, Demeç ve Mesajları*, Akay Kitapevi, Ankara, 1945, s.100

⁴⁰ Murat Metinsoy, s.55

Toplumda erkeklerin askere alınması sonucu iş sahalarında büyük boşluklar yaşanmış bu da çocukların okulu bırakarak, ailelerine destek olmak için çalışmaya başlamalarına neden olmuştur. Aile kavramı bu tür sebeplerden dolayı etkilenmiş sonuçta boşanma oranlarında da artış olduğu görülmüştür. Nüfus çoğunluğu oluşturan köylü kesimi için yapılanları Metinsoy şu şekilde aktarmıştır: “*İkinci Dünya Savaşı dönemi nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köylü çocuklarının eğitilmesi ve ulusçu bilince kavuşturulması projesi olan Köy Enstitüleri deneyimine sahne oldu*”⁴¹. Hiç yoktan köylüye verilen değeri gösteren enstitüler: Yeni Türkiye’de yeni aydın bir nesili yetiştirecek tarihi misyonunu yerine getirmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun kurulduğu yıllar olan bu dönem, çocuklar ve aileler üzerinde büyük etkiler bırakmıştır.

Sanayileşmeye Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren önem veren Türkiye, malesef 1929 ekonomik buhranının ardından İkinci Dünya Savaşı yüzünden bir türlü gerekli iktisadi sıçramayı yapamamıştır. Ancak yinede askeri ekipmanlarını kaliteli bir şekilde arttırmak amacıyla Almanya'ya krom satışını kabul etmiştir. Bu konuyu Japonya'nın Londra elçisinin Tokyo'ya gönderdiği raporda “*Türkiye'nin Almanya tarafından yapılan etkili talepler karşısında pes ettiği*” şeklinde aktarılmıştır⁴². Vatan gazetesinin haberine göre Japonya'dan ithal edilerek, takas yoluyla gelmiş olan malların Türkiye gümrüğünde senelerdir bekletildiği, Türkiye ile ticaret münasebeti olmayan ülkelere düşük bir takas yoluyla Japon mallarının gümrükten çıkarıldığı belirtilmektedir⁴³. Türk dış ticaretinde %50 payı olan Almanya, ekonomik baskı yaparak Türkiye'nin dış politikasını etkilemeye ve Müttefiklerle bağlarını gevşetmeye çalıştığı görülmektedir⁴⁴. Almanlar ile yapılan ticaretin hacminin yüksek olması Türkiye'yi Mihvere yakın durabileceği değerlendirilebilir. Ancak savaş söz konusuysa Türkiye, barış taraftarı olacağını güdülen siyasetle göstermektedir. İsmet İnönü'nün soğukkanlılıkla uygulamış olduğu “Denge Siyaseti”, bulunduğu coğrafya için çok başarılı olarak değerlendirilebilir.⁴⁵

⁴¹ Murat Metinsoy, s.290

⁴² Burak Çınar, *İkinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi ve Türkiye*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara,2007, s.237

⁴³ Vatan, *Japon Malları Çıkarılıyor*, 06 Şubat 1941, s.2

⁴⁴ Zehra Önder, *İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası*, Bilgi yay., Nisan, 2010, s.126

⁴⁵ Şerafettin Turan, *İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği*, Bilgi yay., Nisan, 2003, s.251

b- Uzakdoğu'da Savaş Öncesi Son Durum

Savaş sadece Avrupa kıtasında olmayıp, Pasifik'te emperyalizme, karşı emperyalizm felsefesini gütmeye çalışan Japonya' nın durdurak bilmeyen işgalci hareketleri Uzakdoğu'ya ateşi ulaştırmıştır. Almanya'nın Avrupa'da dillendirdiği "hayat sahası", Uzakdoğu'da "ortak refah alanı" olarak nitelendirilmiştir⁴⁶. Ulus gazetesi yazarlarından Ahmet Şükrü Esmer ise paralel bir bakışla bu durumu "Müşterek Refah Alanı" olarak ifade etmektedir⁴⁷. Esmer, bir tarihçi olmakla beraber, ulus gazetesinde dış politika hakkında birçok yazıyı kaleme aldığı görülmektedir.

Japonların, Mançurya işgali ve Çin'e saldırmasıyla Asya'nın Uzakdoğu'sunda milyonların katıldığı kanlı bir savaş başlamıştır. Avrupa ve Amerika Uzakdoğu'daki olup biteni bölgesel olarak değerlendirmiş ve önceleri sadece izlemekle yetinmiştir. Pasifik ve Asya'nın durumu tam bir kargaşa biçiminde şekillenmesi uzun sürmemiş ve bu bağlamda Artuç, "Japonya'nın yaklaşık elli yıldır tam bir savaş hazırlığı yaptığı" saptamasında bulunmuştur⁴⁸. Ancak Japonya'nın her açıdan ilerlemesinde İkinci Dünya Savaşı'nı bekleyen bir ülke olarak nitelendirilmesi haksızlık olacaktır. Çünkü Batı ile yarış içerisinde olan Japonya elbette her açıdan ilerleme kaydetmek ve kendini koruma adına yapmış olabileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. 72 milyonluk Japonya'da yer altı kaynakları ve toprak parçası yeterli değildir⁴⁹. Bu bile bir ülkeyi savaşa iten tek bir neden olarak değerlendirilebilir; Ancak büyüyen bir Japonya, durdurulabilir miydi? Elbette hayır, durmamış ve Almanya ve İtalya'dan da etkilenerek Asya'da harekete geçmiştir. Ancak imparatorun Japon hükümetinde ve politikasında değişiklik yapma isteğinin, Prens Konoye hükümetini değiştirerek bunu başarmaya çalıştığı değerlendirilebilir. Yeni Sabah gazetesi yazarı Dr.Reşad Sagay bu duruma şu şekilde yaklaşım göstermiştir: "Yeni kurulan kabileye bakıldığında her ideolojiye mensup kişilerden oluştuğu ve milli bir

⁴⁶ Oral Sander, s.164

⁴⁷ Ahmet Şükrü Esmer, *Japonya'nın Sulh Teklifi*, Ayın Tarihi,1-31 Sonkânun1942, sayı 98, Ulus, Makâle, 26 Sonkânun 1942, s. 269

⁴⁸ İbrahim Artuç, ss.229-230

⁴⁹ A.g.e.

*politika olması amacıyla yaklaşım gösterildiği değerlendirilmelidir*⁵⁰. düşüncesini önemli bir saptama olarak kabul edebiliriz.

Yeni Sabah gazetesinde isimsiz olarak verilen “Pasifikte Bir Harp Olacak mı?” adlı makâlede Pasifikteki son durumlar değerlendirilmiş ve vaziyetin çokta iç açıcı olmadığı, hatta Japonların 1936 yılında Amerika ile Japonya'nın pasifikte bir savaş yaşayacağına dair resimleri mağaza vitrinlerine astıkları vurgulanmıştır. Bu durumun 1936 itibariyle üç sene geçmesine rağmen bu savaşın çıkmamış ve durumun çok ümit verici olmadığı, bunun da pasifikte bulunan Amerika ve Japonya ordusuna ait silah sistemlerinin listesi verilerek belirtilmiştir⁵¹.

Artuç, sürece şu şekilde değinmiştir: “27 Eylül 1940’ da Alman ve İtalyanlarla yapılan “Üçlü İttifak” bunun ilk adımıydı. Anlaşmaya göre dünya bu üç diktatörlük arasında bölüşülmüştü: Hitler ve Mussolini Avrupa’ da , Japon imparatoru Hiro Hito Asya’ da yeni düzeni yaratmakta serbest olacaktı”⁵². Asya’da sömürgelere sahip olan Avrupa ülkeleri güçlerini kaybetmeye başlamışlar ve Amerika, İngiltere'nin yıkılmaması için desteklemeye çalışmış, Rusya ise Moskova'ya yaklaşmış olan Almanya'ya karşı mücadele etmeye başlamıştır. Bu durumun Japonya için bulunmaz bir fırsat olabileceği ve önemli olan demiryolu güzergâhındaki madenler için sömürgeci devletler tarafından hak iddia edilmesi, Japonları harekete geçirmeye yetmiştir⁵³. Türk basını bu dönemi manşetlerine taşıyarak halkı Uzakdoğu'daki gelişmeler hakkında bilgilendirmeye çalışmıştır. Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan Tokyo ajansının haberine göre Japonya'daki gazetelerde Japonya'nın bir Sovyet-İngiliz yakınlaşmasını kabul edemeyeceği böyle bir yakın ilişki olduğu taktirde bundan İngiltere'nin zararlı çıkacağı belirtilmiştir⁵⁴.

Sagay, Uzakdoğu siyasetine ilişkin “Uzakdoğu'da Fransa, İngiltere ve Japonya arasında siyamda meydana gelen bir kültür nüfuzu çatışmasının önemli gelişmeler oluşturduğu, Japonya'nın nasyonalist Siyamlılarla beraber Fransa ve İngiltere'ye karşı alttan alta bir siyasi mücadeleyi başlattığını belirtmiştir. Bu konuda

⁵⁰ Reşad Sagay, *Yeni Japon Kabinesi ve Siyaseti*, Yeni Sabah, Makâle, 11 Kânunusani 1939, s.2

⁵¹ Yeni Sabah, *Pasifikte Bir Harp Olacak mı?*, Makâle, 16 Mart 1939, s.5

⁵² İbrahim Artuç, ss.229-230

⁵³ Çetinkaya Apatay, *Türk Japon İlişkileri Ve Ertuğrul Fırkateyni'nin Öyküsü*, Kültür yay.,Mart,2004, ss.212-213

⁵⁴ Cumhuriyet, *Japon Gazetelerinin İhtarı*, 13 Nisan 1939, s.3

Japonya'nın buraya yaptığı gemi sayısının da artmasının tehlikeli durumlar yarattığını vurgulamıştır⁵⁵. Yeni Adana gazetesi de dönem içerisinde yerel basında, savaşla ilgili birçok haber ve makâle ile döneme ayna tutmaya çalışmıştır. Bu döneme ilişkin gazete manşetinde Japonya'nın Fransa ile Siyam(Tayland) arasında meyancılık(tavassutluk) yapmaya çalıştığı bunu da bedava yapmayacağı, Siyam limanında üsler elde etme isteklerinin bulunacağı, belirtilmiştir. Japonya Dışişleri Bakanı Matsuoka'nın Amerika'nın savaşa girmesiyle Japonya'nın da savaşa gireceğini bildiren beyanatlarda manşetlere yansımaktadır⁵⁶. Yeni Adana gazetesi yazarlarından Sadri Erdem'in "Yeni Bir Sulh Teklifi" adlı makâlesinde de Japonya'nın Müttefikler tarafından kabul edilmesi zor şartlar sunmasının ihtimal olacağı düşünüldüğünde kendi çıkarlarının yoğun bir şekilde barış teklifi olduğu belirtilmiştir⁵⁷. Japonya'nın Uzakdoğu'daki hedefleri hakkında tahminlerde bulunularak, savaş hazırlıkları yaptığına dair haberler ilk sayfalarda yer almaktadır⁵⁸. Japonya'nın Hindicini deniz üslerini işgal ettiği belirtilmekte ve Pasifik'te bir savaş olursa nasıl gelişmeler göstereceğini belirten manşetler yayınlanmıştır⁵⁹. Adeta gazete manşetleriyle savaşın gelişim aşaması, yapılmayacak bir savaşı bile yaptırır türdendir. Buradan da şunu net bir şekilde ortaya koyabiliriz: Türkiye'de Basın sansürüne rağmen yayınlarda verilen haberlerin cesurca olması basının dönem içerisindeki olayları gerçekçi bir yaklaşımla ele aldığını göstermektedir.

2- Japonya'nın Savaşa Girişi Ve Türk Basınındaki Yansımaları

a- Japonya'nın Savaşa Girişi

İngiltere'nin Almanya'ya karşı Rusya'yı desteklemeye çalışması ve bunda pekte başarılı olamaması Japonya'nın Uzakdoğu'da bir an önce harekete geçmesine neden olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çin'de bir türlü başarıyı elde edememiş olan Japonya, Amerika'nın Avrupa'daki karışıklıkla ilgileneneği düşüncesinden hareketle Japonya, Pasifik'te tek güç olmaya çalışmıştır. Hainan adasını ele geçirmesiyle Amerika'nın dikkatini çekmiş ve Amerika, Japonya'ya karşı uyguladığı petrol

⁵⁵ Reşad Sagay, *Uzakşark Siyasetinde Yeni Bir Faaliyet Sahası*, Yeni Sabah, , Makâle, 01 Mayıs 1939, s.2

⁵⁶ Yeni Adana,22 İkincikânun 1941, s.1-3

⁵⁷ Sadri Erdem, *Yeni Bir Sulh Teklifi* ,Yeni Adana, Makâle, 13 Şubat1941, s.1-3

⁵⁸ Cumhuriyet, *Japonya Bütün Süratiyle Savaşa Hazırlanıyor*, 31 Temmuz 1941, s.1

⁵⁹ Cumhuriyet, *Pasifik'te Bir Deniz Harbi Kopacak Olursa*, 3 Ağustos 1941, s.1

amborgasını daha da artırarak Japon ekonomisinin ağır bir yara almasına neden olmuştur.

Başbakan Konoye, bu durum karşısında görevi bırakmıştır⁶⁰. Yeni Başbakan olan Tojo Amerika'ya bir heyet göndermiş ve Amerika'ya Japonya da uygulanan ambargonun kaldırılması, Çin'e verilen desteğin kesilmesinin karşılığında Japonya'nında Hindičini'de bulunan askerleri geri çekebileceğini teklif etmiştir. Amerika'nın bu teklifi kabul etmemesi üzerine Japonya artık savaştan başka bir çözümün olmayacağına karar vermiştir. Amerika'nın hiç beklemediği bir akılla Japonya, Pearl Harbor'da bulunan Amerika donanmasına sürpriz bir baskın yapmıştır. Japonya uçaklarıyla yaptığı intihar uçuşları sonucu Amerika'ya ağır kayıplar vermiştir. Böylelikle Japonya ve Amerika artık savaşın içine girmişlerdir. Artık Pasifik dramı yaşanmaya başlamıştır. 07 Aralık 1941'de yapılan baskın Japonya'nın verdiği bir nota olarak nitelendirilmekte ve Amerika notanın anlamını "savaş" şeklinde değerlendirerek harekete geçmeye başlamıştır. Ancak Pasifik'in birçok noktasında uzun bir süre kayıplara devam edecek olan Amerika, Midway savaşında da yenik düşmüştür. Japon Generali Yamamoto'nun yıldızının parladığı dönem içerisinde hızlı bir ilerleme kaydeden Japonya, Amerika'nın bombaladığı bir gemide bulunan Yamamoto'nun ölümüyle adeta bu başarılarla bir el dokunacak ve Japonya'nın gerilemeye başladığı görülecektir. Artuç bu duruma şu şekilde bir yaklaşım göstermektedir: *"Her harp beraberinde sürprizler de getirir. Birinci Dünya Savaşı'nda otomatik silahların ve makinalı tüfeklerin gücünü, İkinci Dünya Savaş'ında tankların, motorlu birliklerin ve Hava Kuvvetleri ile işbirliği yaparak kullanılması göze çarpmaktadır"*⁶¹. Özellikle Pasifik'te, uçaklara düşen görevin ağırlıklı olduğu görülmektedir.

b- Japonya Savaşının İlk Yıllarında Türk Basınında Yansımalar

İkinci Dünya Savaşı'nda Japonya'nın Mihver devletler, arasında olması ve uluslararası politikasında, işgal etme ve sömürgeleştirme faaliyetlerinde bulunması sebebiyle Türkiye ile Japonya'nın farklı politikalar gütmesi de dönem içerisindeki iki ülke ilişkilerinin bu bağlamda yakın olmasını düşünemeyiz. Türkiye'de geçmişten

⁶⁰ Oral Sander, s.165

⁶¹ İbrahim Artuç, s.45

gelen bir Almanya hayranlığı yüzünden bir kısım yayınları, Mihver devletler yönünde propaganda yaptıkları görülmektedir. Bu nokta da birkaç gazeteden faydalanarak savaşın başlangıcındaki Japonya'ya dair yazılan makâleleri inceleyeceğiz.

Yeni Sabah gazetesi yazarlarından Bahri Özdeniz'in "Amerika-Japonya" adlı makâlesinde Japonların nüfuslarından, yeraltı kaynaklarına kadar birçok konuda Japonlar hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca Japonya'nın özellikle Çin'deki sert direnişin Amerika yüzünden olduğu için bu ülkeyi Uzakdoğu'dan bertaraf etme arayışları içerisinde olması ve iki yıldan beri süren bu savaşta, Japonya'nın mücadelesinin dikkat çekici olduğu belirtilmektedir⁶².

Sagay, "Japonya ve Avrupa Hadiseleri" adlı makâlesinde, Avrupa'da işlerin karışması sonucu bu durumun Japonya'nın Uzakdoğu'da güttüğü istila politikasının işine yaradığı ve bunu yavaş yavaş gerçekleştirmeye başladığı, Amerika'nın bu yüzden harekete geçmeye çalıştığını, ancak Anglo-Saksonların Uzakdoğu'dan tamamen çekilmeden de Japonya'nın hedeflerine ulaşma imkanı olmayacağı, şu an için Çin işini bir an evvel bitirmek istediği gibi saptamalarda bulunmuştur⁶³. Tokyo Ajansından alınan bir bilgiye göre Japonya'nın yeni siyaseti detaylı bir şekilde anlatılarak, daha büyük bir Doğu Asyası'nda yeni bir nizamın tesisi, bununda bir dünya barışının tesisine ilk adım olarak değerlendirilmesi gerektiği, Çin'in tamamen alınması ve insanların yeni düzene alıştırılması ve Japonya'nın dahili meselelerinin yeniden düzenlenmesi gerektiği aktarılmıştır⁶⁴. Bu bağlamda Sagay ve Özdeniz, savaşın başlarında Japonya'yı çok uğraştıran Çin olduğu vurgusunu yapmışlardır. Çin'in bunu tek başına başaramayacağı, İngiltere ve Amerika'nın yardımlarının etkili olduğunu ayrıca belirtmişlerdir. Sagay tarafından Japonya'nın yeni düzen olarak belirttikleri politika da ele alınmıştır.

⁶² Bahri Özdeniz, *Amerika-Japonya*, Yeni Sabah, Makâle, 2 Mayıs 1940, s.4-7

⁶³ Reşad Sagay, *Japonya ve Avrupa Hâdiseleri*, Yeni Sabah, makâle, 26 Haziran 1940, s.2

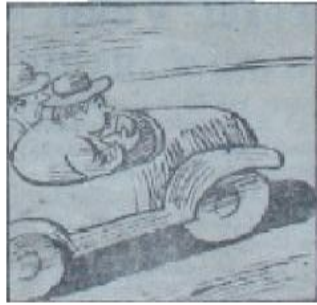
⁶⁴ Yeni Sabah, *Japonya'nın Yeni Siyaseti*, Tokyo Ajansı Haberi, 2 Ağustos 1940, s.1-3

Petrol Kıtılığı

TOKYODA

PARİSTE

Kaynak: Yeni Sabah Gazetesi, 13 Birinci Teşrin 1940

Yeni Sabah gazetesi yazarı Sâfâ'ya göre bu savaşta petrolün öneminin küçümsenemez olduğu ve Amerika ve İngiltere'den başka bütün Avrupa, Asya ve Afrika ülkelerinin petrol sıkıntısı yaşadığı bu yüzden yukarıdaki karikatürle de Tokyo'da iki tekerlekli ve insanlar tarafından çekilen eski Japon nakil arabalarının moda olduğu tasvir edilmiştir⁶⁵.

Japonya Dışişleri Bakanı'nın Washington Büyükelçiliği'nde Japonya ile Amerika'yı kıyaslayan bir konuşmasının Türk Basınında Japonya, Amerika'dan korkuyor olarak algısının oluşturulmaya çalışıldığını görmekteyiz⁶⁶.

Tokgöz, "Tarih Tekerrür Ediyor" adlı makalesinde 1903 yılındaki Rusya savaşına değiniyor ve Ruslarında Amerikalılar gibi hiç beklemediği anda Japonya tarafından baskın yediğini aktarıyor. Japonya'nın güçlenmeye başladığında ezilmemek için Amerika ve İngiltere'ye savaş açtığını belirtmiştir. Pasifik savaşında gördüğümüz Amiral Togo'nun Rus harbinde bulunduğunu ve 38 yıl önceki taktiğin

⁶⁵ Behçet Sâfa ,*Petrol Kıtılığı*, Yeni Sabah, makâle, 13 Birinci Teşrin 1940, s.1-2

⁶⁶ Yeni Sabah, *Japonya Amerikadan Korkuyor*, 20 Birincikânun 1940, s.1-5

aynısının Pasifik'te yapıldığını ifade etmiş ayrıca Türkiye'nin tarafsız yaklaşımlarını doğru bulduğunu belirtmiştir⁶⁷.

Vatan gazetesi yazarlarından Hüsamettin Ülsel ise; "Uzakdoğu Meselesi" adlı makâlesinde Uzakdoğu'da Japonya'nın üstün ırk mücadelesini beyaz ırka doğru gerçekleştirmeye çalıştığı ancak Çin'de girdiği bataklıktan çıkmak için Mihver devletlere yaklaştığı, kendini kurtarınca bu Mihver devletleri de beyaz ırk olmasından dolayı Asya'da istemeyeceğinin ortada olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Japonların Çin'de yorulmuş ve fakirleşmiş görüldüğünü ifade etmiştir. Japonya'nın Avrupa'daki savaştan memnun olacağını çünkü beyaz ırkın birbirine düşmüş olduğu durumu kendisine kâr görmekte ve Mihver'e karşı da dost gibi görünmeye çalıştığını vurgulamaktadır⁶⁸. Ülsel bir başka makâlesinde Japonya'yı güttüğü siyasetten dolayı "*Uzakdoğu'nun hırçın ve kuramcı çocuğu*" olarak nitelendirmektedir⁶⁹. Döneme ilişkin yazar Gültekin, Ülsel'in yorumuna paralel olarak Japonya'nın Uzakdoğu'da faşist hareketlerinden dolayı suları bulandıran olarak nitelendirmiş ve İngiltere ile Amerika'nın seslerini yükseltmesi sonucu Japonya'nın barış için çalıştığını göstermek istediğini, hatta bu niyette olduğunun kabul edileceğini belirtmiştir⁷⁰. Asya'nın efendisi olmaya çalışan Japonya'nın bir tehditvari yaklaşımlarını bir de barış içinde yaşama tavırlarını günden güne gazete manşetlerinde yer aldığı belirtilmekte hatta bu durumun Yalman tarafından bir kambur hikâyesine benzetildiği görülmektedir. Ahmet Emin Yalman sahibi olduğu Vatan gazetesinde savaş sürecine ilişkin Müttefiklerden yana yazılar kaleme aldığı görülmektedir. Yalman'ın kaleme aldığı kambur hikâyesinde belirtilen kamburun, cinlerin gittiği bir hamamda cinleri kızdırdığı ve cinlerinde bu kamburun üzerine yeni yeni kamburları eklediği aktarılmaktadır. Japonya'nın da Uzakdoğu'da kamburuna hergün yeni bir kambur eklediği benzetilmesi yapılmıştır. Japonya'nın bu gibi kamburlar içerisinde kımıldayamaz hale gelmesinden dolayı barış sözcüklerini fazla kullandığı, ancak bunun bir dedikodudan öteye geçemeyeceğini belirtmiştir⁷¹.

⁶⁷ Ahmet İhsan Tokgöz, *Tarih Tekerrür Ediyor*, Serveti Fünun, 11 Birinci kânun 1941, Makâle, s.37-2364

⁶⁸ Hüsamettin Ülsel, *Uzakşark Meselesi*, Vatan, Makâle, 4 Şubat 1941, s.5

⁶⁹ Aynı yazar, *Uzakşark Meselesi*, Vatan, Makâle, 14 Şubat 1941, s.3

⁷⁰ Vahdet Gültekin, *Japonya'nın Sulh Tavassutu*, Vatan, Makâle, 22 Şubat 1941, s.3

⁷¹ Ahmet Emin Yalman, *Kambur Üstüne Kambur*, Vatan, Makâle, 23 Şubat 1941, s.1-5

Savaş dönemine ilişkin hükümet yanlı ifadelerde bulunan Yalçın, Yeni Sabah gazetesinde yazdığı "*Uzakşark Meselesi*" adlı makâlesinde, Uzakdoğu'daki siyasi ilişkilerin artık normalin dışına çıkmaya başladığını belirtmekte olup buna Japonya'nın Mihver devletler içerisinde olmasının neden olmadığı Amerika ile rakip olmasının bir nedeninde aralarındaki sorunların çözülememiş olduğu saptamasında bulunmuştur. Japonya'nın Uzakdoğu'yu benimseyerek orada beyaz ırktan hiçbir milletin olmamasını ve oradaki halkı kendi nüfuzu altında toplamak için hırsla mücadele verdiğini belirtmiştir. Uzakdoğu'da Amerika ve İngiltere'nin hayati amaçlarına karşıt olarak Japonya'nın da farklı idealler içerisinde olduğunu ve bunun da yatsınamaz bir gerçek olduğundan bahsetmiştir. Bunun yanında Japonya'nın nüfusunun yaşadığı topraklara sığmadığı ancak Japon milletinin kanaatkâr olduğu ve Japon sanayisinin ve gemi işletmelerinin durmadan çalıştığını vurgulamıştır. Japonya'nın Amerika'yı göçmen Japonlar ve ihraç edilen ticari eşyalarla tehdit ettiklerini bunun karşısında Amerika'nın göçmen Japon yasağı getirdiği ve ihraç edilen mallar ile ilgili düşünme sürecine geçtiği aktarılmıştır. Bu noktaya kadar Japonya için belirtilen amaçların imkansızlıklardan dolayı olabileceği ancak Mihver kuvvetin onun hırslarını arttırdığı ifade edilmiştir. Amerika ve İngiltere'nin elele vermesiyle özellikle Singapur'da güçlü bir pozisyon kazanması, Gültekin gibi Yalçın'da bu büyük gücü fark eden Japonya'nın barış cümlelerini sıklıkla kullanmaya başladığını belirtmiştir⁷². Zal, kaleme aldığı bir makâlede İngiltere ve Amerika'nın Avrupa savaşıyla meşgul olması ve Almanya'nın Japonya'dan bir an evvel donanmasını Müttefiklere doğru yöneltmesini istemesi, Japonya'nın bunu şu sıralar yapamayacağı çünkü Mançurya'daki durumundan güç alarak Çin'e doğru yürümesi ve bir türlü bu işin içinden çıkamaması nedeniyle Japonya'nın güç kaybına uğradığını belirtmiştir. Japonya'nın niyetinin Uzakdoğu'da ne olursa olsun Mihverlerin yanında hareket edeceğinin sonucu olarak Japonya'ya Asya'da gayrete muhtaç dede isminin takılmasına neden olmuştur⁷³.

Zal, başka bir açıdanda yaklaşarak, Japonya'nın iktisadi durumu hakkında: Japonya ithalatının %56'sı Amerika, %20,69'unu İngiltere, %8,62'sinin Hollanda'dan yaptığını, ihracatının ise %40'ını İngiltere'ye, %42,3 Amerika ve Hollanda'ya

⁷² Hüseyin Cahit Yalçın, *Uzakşark Meselesi*, Yeni Sabah, Makâle, 11 Mart 1941, s.1

⁷³ M.H.Zal, *Gayre Muhtaç Bir Dede*, Vatan, Makâle, 25 Mart 1941, s.3

yaptığını belirtmiştir. Makâlede, Japonya için emperyalizmin pahalı bir lüks yaşam olacağı, sanat ve ticaretin ise günlük ihtiyaç olarak belirtildiği görülmektedir. Günlük ihtiyaçların hayale ve lükse feda edilmesi Japonya için kolay bir mesele olmayacağı değerlendirilmiştir⁷⁴.

Aynı zamanda Amerika'nın artık hızla savaşa doğru gittiğini ve bu durumu Mihverinde ateşlemesiyle Japonya'nın zor durumda kalacağını belirtmektedir. Yıllardır Çin ile mücadele içerisinde olan Japonya'nın resmen bunu savaş olarak söylemedikleri, bu sefer Amerika'nın savaşa girmesini de savaş olarak değerlendirmeyeceklerini hatta bu işten Japonya'nın vazgeçeceğinin mümkün olduğunu ifade etmiştir⁷⁵.

Zal, Japonların zaman zaman Amerika'yı ikaz ettiklerini hatta uyarılarının "*Amerika bizim Şarkı Asya'da büyük bir Japonya kurmaya ait planlarımızla uğraşmasın yoksa cihan harbine karışırız. Amerika'ya karşı geliriz ha!*" seviyesine kadar çıktıkları belirtilmiş ancak bu çıkışlara Amerika'nın pek aldırış etmediğini ifade etmiştir. İki ülkenin karşılıklı silah kullanarak savaşmadıkları ayrıca vurgulanmıştır. Amerika'nın artık alenen Çin'e yardım ettiği ve Japonya ile gizli gizli savaştıkları, bunun da yakın zamanda başka bir şekil alacağı öngörülerinde bulunulmuştur⁷⁶. Daha sonraki bir yazısında Almanya ile Rusya'nın birbirine karşı savaş açması neticesinde Japonya'nın bu durumdan pek mutlu olmayacağı ve Amerika tehdidinin yanına Rusya'nın da eklenmesinin Japonlar tarafından düşündürücü olacağını ifade etmiştir⁷⁷.

Vatan gazetesinden Nusret Kökmen ise Japonya'nın Rusya'da bir güç olarak hiçbir devletin belirmesini istemediği, çünkü Rusya'da bir kaç devletin olması işine gelmeyeceği saptamalarında bulunmuştur. Japonya'nın beyaz ırklara karşı sarı ırkın üstün gelerek, Doğu'dan Batıya yayılan bir imparatorluk hayal ettiklerini ancak

⁷⁴ Aynı yazar, *Uzakşark İnkışafları*, Vatan, Makâle, 26 Nisan 1941, s.3

⁷⁵ Aynı yazar, *Çin Zaferlerinin Mâna ve Tesiri*, Vatan, Makâle, 28 Mayıs 1941, s.3

⁷⁶ Aynı yazar, *Gizli Amerikan-Japon Harbi*, Vatan, Makâle, 13 Haziran 1941, s.3

⁷⁷ Aynı yazar, *Uzakşark'ta Yeni Vaziyet*, Vatan, Makâle, 25 Haziran 1941, s.3

Çin'de iki sarı ırkın savaşmasının anlamsızca birbirlerini yemekten başka bir şey olmadığını ifade etmiştir⁷⁸.

Japonya Dışişleri Bakanının beyanatlarıyla ilgili yorumlarda bulunan Yalçın, verilen demeçlerle Japonya'nın önemli bir karar verdiğini ancak Bakanın kararlarla ilgili net bir açıklama yapmaması iki haber üzerinden tahminler yürütmesine sebebiyet verdiği, daha öncede Amerika'da bir müsteşarın Japonya'nın Pasifik'te ki barış içinde bir durum alacağını beyan edildiğine göre bu iki haber üzerinden Japonya'da Amerika aleyhinde bir kararın alınmadığının düşünülebileceğini, Amerika'nın Almanya ile savaş haline girmesiyle Japonya'nın tarafsız kalmasının bu karar gereği uygun olacağı, yoksa tam tersinin olması dahilinde barışa yönelik alınan bir karar çıkarılmayacağı, böyle bir kararında Mihver devletlere zarar vereceği alınsa bile alenen ulu orta söylenmeden yapılabileceğini belirtmiştir. Japonya'nın barışa dayalı karar almadığını ve savaş kararını gizlemelerinin anlamsız olduğunu, fakat Amerika ile görüşerek onun tarafsız kalması sonucunda savaşa girme düşüncesinin daha ağırlıklı olacağını belirtmiştir. Peki o zaman Japonya'nın kime karşı savaş açacağı hakkında ki yorumlarında Amerika'nın olmayacağını çünkü öyle bir şey olması ihtimali olsa Amerika Dışişleri Müsteşarının ifadeleriyle tezat durumun yaşanacağını ifade etmiştir. Mihver devletlere savaş açmasının da akıl dışı olması sebebiyle Tahminlerinin Rusya üzerinde ağırlık bastığını dile getirmiştir. Fakat Rusya ile imzaladığı anlaşma gereği Japonya'nın böyle bir harekette bulunmasının döneklilik olarak nitelendirileceğini belirtmiştir⁷⁹.

Zal, Japonya'da Prens Konoye'nin Başbakanlıktan çekilmesinin bir kişi değişikliği olarak algılanmaması gerektiği çünkü bu durumun bir sistem başlangıcı olduğuna dikkat çekmiştir. Konoye'nin askeri bir partinin lideri olduğu ve Çin savaşında Japonya'yı maceradan maceraya sürüklediği, yeni bir yönetimin başa geçmesiyle Japonya'nın Mihverden uzaklaşarak barışa daha yakın durabileceğinin mümkün olduğunu ifade etmiş ve bu değişimin bütün dünya üzerinde etkisi olacağını söylemiştir⁸⁰. Ancak tekrar hükümeti Prens Konoye'nin kurmasıyla Japonlar için bir bocalama evresi içerisinde oldukları, bu bocalamada sonucu ya Mihverle arasının

⁷⁸ Nusret Köymen, *Dünya Keşmekeşine Toplu Bir Bakış*, Vatan, Makâle, 28 Haziran 1941, s.3

⁷⁹ Hüseyin Cahit Yalçın, *Japonya'nın Mühim Kararı*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Temmuz 1941, s.1

⁸⁰ M.H.Zal, *Japonya'daki Tebeddül*, Vatan, Makâle, 17 Temmuz 1941, s.3

açılacağı ya da tamamen daha çok yaklaşacağı belirtilmiştir. Japonya'nın etrafı düşmanlarla çevrilmiş olması onu daha da zora sokmakta ve fedâkar halkının daha fazla kötü duruma dayanamayacağı değerlendirilmesinde bulunmuştur. Yalman, Adeta yırtıcı kuşları bekleyen akibetin Japonya'ya gelip çattığını belirtmekte ve Matsuoka'nın görevden çekilmesinin ve yerine yabancı bir Dışişleri Bakanın gelmesinin iyi neticelere işaret olduğu ve bu bocalama döneminin ne kadar süreceği sorusunun cevabını zamanla görececeklerini belirtmiştir⁸¹.

Yalçın, Hindîçini'nin işgaline ilişkin: Japonya'nın Hindîçini'yi işgal etmesine karşılık Amerika ve İngiltere'nin bu duruma kayıtsız kalması sadece bir protesto ile geçiştirilmesi Japonya'nın işini kolaylaştırdığı ve lastik, pamuk, petrol gibi ilk maddelere ihtiyacının olduğu belirtmiştir. Amerika'da bloke edilen malların 130 milyon doları geçeceği için bu işgalin Japonya 'yı kısmende olsa rahatlatacağını ancak İngiltere ve Amerika'nın ellerini çabuk tutmazlarsa Japonya'nın kısa sürede büyüyebileceği yalnız Pasifikte çıkabileceği değerlendirilen savaşın ileri bir tarihe atılmış olabileceğini belirtmiştir. Bu işgalden dolayı savaşın çıkmamasının insani açıdan iyi bir durum olduğunu da ifade etmiştir⁸². Henüz iyi niyetlerin olduğu günlerin üzerinden fazla geçmeden Uzakdoğu'daki bir nevi karakol çarpışmalarının yapılmasının "düello" olarak yorumlandığı görülmektedir⁸³. Japonya'nın Vichiy hükümeti ile anlaşması neticesinde Hindîçini valisinin de yardımıyla buraya tamamen yerleşmiş ve Fransanın güvendiği Japonya, Türk basınında "Kediye Peynir emanet etme" vecizesiyle nitelendirilmiştir. Ayrıca Zal tarafından Japonya'nın yeni bir hareketiyle bütün Büyük Okyanus'un akşama, sabaha ateş ve kan ile boyanırsa şaşırtıcı olmayacağı belirtilmiştir⁸⁴.

Zal, Japonya'nın uzun süre Amerika, İngiltere ve Hollanda'dan petrol aldığı ve bu yüzden özellikle Amerika ve İngiltere'nin kısa sürede boğazını sıkabileceğini değerlendirerek bu sarmaldan kurtulma adına Asya'da topraklarını genişletme ve bu nokta da kazandığı yerlerdeki petrolü kullanma amacı güttüğünü ifade etmiştir. Üzerinde bulunan Amerika'nın petrol hakimiyetini ortadan kaldırmak adına şartların

⁸¹ Aynı yazar, *Japonya'da Son Bocalama*, Vatan, Makâle, 20 Temmuz 1941, s.3

⁸² Hüseyin Cahit Yalçın, *Hindîçini'nin İşgali Başlıyor*, Yeni Sabah, Makâle, 27 Temmuz 1941, s.1

⁸³ M.H.Zal, *Uzakşark Düellosu*, Vatan, Makâle, 29 Temmuz 1941, s.3

⁸⁴ Aynı yazar, *Kediye Peynir*, Vatan, Makâle, 30 Temmuz 1941, s.3

uygun olması neticesinde Hollanda'nın topraklarına el atacağı değerlendirilmesine de yer vermiştir⁸⁵. Aynı zamanda Uzakdoğu'daki son havadislerin değerlendirilmesine yönelik Japonya ve Müttefiklerin birbirine karşı devamlı blöf yapmakta oldukları ancak bulutlu bir havanın beklenmedik bir anda parlayabileceği yorumları yapılmıştır⁸⁶.

Yeni Sabah gazetesi yazarı Saraçoğlu, Avrupa'da hınca hınç yapılan savaşta iki yıl geçmesine rağmen kazançlı çıkan bir ülke olmadığı bunun yanında milyonlarca insanın öldüğünü belirtmiştir. Ancak Asya'da Japonya'nın tek bir fişek atmadan kazançlar elde ettiğini, Hindicini'de daha şimdiden doğan güneş bayraklarının dalgalandığını, bu bağlamda Avrupa'nın çalıp oynadığı fakat parsayı (kârı) Asya'nın topladığına dikkat çekmiştir⁸⁷. Zal tarafından, Japonya'nın Müttefikler tarafından çembere alındığı için şikayetçi olduğu ve bu durumda kasırganın "ha koptu ha kopacak" şeklinde yorumlandığı görülmektedir⁸⁸.

Vatan gazetesinde "*Ne Vakit*" adlı makâlede Japonya'da bir gazetenin, Amerika'nın yakında savaşa gireceği ihtimalinin yüksek olduğunu yazması ve bu habere binayen Amerika'nın savaşa girmesinin bugün olmasa da çokta uzak olmadığını bunun yanında yine Uzakdoğu'daki görüntünün belirleneceği şeklinde yorumlanmıştır⁸⁹. Zal tarafından Japonya'nın Asya politikasına ilişkin: Bir rivayete göre Irak'ta yaşanan sorunların altında Almanya ve İtalya'nın yanında Japonya'nında bulunduğu, geniş Asya politikası için Irak'a kadar çalışmalar yaptığını belirtmiştir. Japonya'nın genişleme politikasına karşılık Amerika, İngiltere ve Rusya tarafından müşterek bir Asya cephesinin oluşturulduğu ve neticesinde Japonya'nın bu durum karşısında anlaşma yoluna gitme ihtimalinin olduğu değerlendirilmiştir⁹⁰.

Savaş döneminde her halde Japonya'nın savaşın başlarındaki amacını Falih Rıfkı Atay, ortaya koymaktadır. Atay, Japonya'nın Uzakdoğu'da elini çabuk tutarak, acele hareket etmesinin sebebini: Savaş devam ettiği süreç içerisinde yenik Avrupa devletlerinin Uzakdoğu'daki miraslarına Japonya'nın konma arzusunda olduğu

⁸⁵ Aynı yazar, *Japonya'nın Petrol Taarruzu*, Vatan, Makâle, 05 Ağustos 1941, s.3

⁸⁶ Aynı yazar, *Müşterek Müdafaa Sistemi*, Vatan, Makâle, 09 Ağustos 1941, s.3

⁸⁷ A.C.Saraçoğlu, *Avrupa Çalıyor Parsayı Asya Topluyor*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Ağustos 1941, s.3

⁸⁸ M.H.Zal, *Uzakşark'ta Kasırga Kopacak mı?*, Vatan, Makâle, 13 Ağustos 1941, s.3

⁸⁹ Sa-İp, *Ne Vakit?*, Vatan, Makâle, 19 Ağustos 1941, s.3

⁹⁰ M.H.Zal, *Müşterek Asya Cephesi*, Vatan, , Makâle, 30 Ağustos 1941, s.3

saptamasında bulunmuş ve bunun yanında İngiltere ve Amerika'nın Uzakdoğu'da bir savaşı göze aldıklarını ilan etmeleri ve Birleşik Devletlerin havada, karada ve denizde durup dinlenmeden yaptıkları hazırlıkların Japonları endişeye düşürdüğünü ifade etmiştir⁹¹. Japonya ile diğer devletlerin görüşmesini Esmer; biraz keskin yorumlarda bulunarak Japon politikasının tezatlarına değinerek bu politikayı iki yüzlü olarak nitelendirmektedir. Bunu da belirtirken, Japon devlet adamlarının bir yandan üçlü pakta sağlam bağlılıklarından, bu işbirliğinin menfaat olmayıp ülkü arkadaşlığı olduğundan bahsetmeleri, diğer taraftan da Amerika ile yaptıkları görüşmelerde bir takım menfaatler karşılığı Almanya ile bağlarını gevşetebileceklerini anlatmak istediklerini, bu durumu Almanlara nasıl izah edeceklerinin merak konusu olduğunu ifade etmektedir. Japonya'nın kendi çıkarları için yaptığı anlaşmaları çokta dikkat etmeyeceğinin fakat, Amerikalıların prensiplerinden fedâkarlık yaparak Japonya ile anlaşmak isteyeceğinin düşünülemediğini ifade etmiştir⁹².

Esmer aynı zamanda Japonya'da bulunan militarist güçlerin Amerika ile görüşmelerden rahatsız olduğunu ve bu sebeple Başbakan Konoye'nin yerine Başbakan Tojo'nun geçtiğini ancak bu değişim görüşmeleri etkilemediğini tam tersine devam ettirdiğini ifade etmiştir. Amerika ile yapılan görüşmelerin Tojo'nun nutkundan neler olduğu anlaşıldığı ve Japonya'nın Amerika'dan istekleri: Çin'e karışılmaması, Japonya hakkında tatbik edilen ablukanın kaldırılması, Savaşın Pasifik'e yayılmasının önüne geçilmesi, buna karşılık Amerika'nın Japonya'dan istekleri: Kuvvet kullanılarak toprak ilhak edilmemesi ve şimdiye kadar bu suretle yapılan ilhakların tanınmaması, milletlerin kendi mukadderatlarını tayin edebilecekleri kaidelerinin tanınması, milletlerarası anlaşmazlıkların barış yolu ile çözülmesi, Uzakdoğu'daki anlaşmazlıkların çözümleri için demokrat devletlerle Uzakdoğu devletlerinin birlikte bir toplantı yapmaları , şeklinde aktarılmıştır. Esmer, bu şartları karşılaştırdığında bir uçurumun olduğu, zamanın Japonya aleyhine işlediği çünkü İngiltere ve Amerika'nın ekonomik ablukasını altında bulunduğu, bu aşamada Japonya'nın ya Amerika ile anlaşması gerektiği, ya da harekete geçmek zorunda

⁹¹ Falih Rıfki Atay, *Tehdit mi? Hareket Kararı mı?*, Ayın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96, Ulus, Makâle, 18 Senteşrin 1941, s. 325

⁹² Ahmet Şükrü Esmer, *Japon Meclisinin Açılması*, Ayın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96, Ulus, Makâle, 18 Senteşrin 1941, s.325

olduğunu söylemektedir. Ayrıca Japonya'nın ileri gitmesinin ve askeri zümrenin işin başında olmasından dolayı çözümün mümkün olmayacağını ifade etmiştir⁹³. Yunus Nadi'de o günlerde Uzakdoğu'daki durum için Ok'un yaydan çıktığı Pasifik'te savaşın olacağı ihtimallerinin arttığını dile getirmiştir⁹⁴.

Savaşın ilk yıllarında Sadak, Amerika ve Japonya'nın göttükleri politikanın taban tabana zıt olduğunu, bu noktada yapılan görüşmelerin değerlendirilmesinde Amerika'nın Japonya'yı Mihverden ayırmaya çalışması, Japonya'nında Amerika'nın bu savaşta çekingen durmasını sağlamaya çalıştıklarını ancak ikisinde başarılı olmadıkları saptamalarına yer vermiştir. Ancak savaşmamak için her ikisinde emek verdikleri, çünkü Amerika'nın Avrupa savaşıyla, Japonya'nın da Çin ile uğraşması şu an için cephe sayısını arttırmamaya çalıştıklarını ifade etmiştir⁹⁵. Pearl Harbor baskınıyla Japonya ve Amerika savaşı daha net bir şekilde başlamıştır.

Ömer Rıza Doğrul, Savaş döneminde Büyük Okyanus harbinin başladığını aktarmakla kalmıyor; zaten bunun da beklendik bir sonuç olduğunu, Amerika'nın bu savaşa girmesiyle birlikte doğal olarak İngiltere, Çin, Hindistan, Yeni Zelanda ve Avustralya'nında Japonya'ya karşı savaş açmasının devamında geleceğini belirtmiştir. Aslında Amerika'nın bu savaşı yapılan müzakereler sonucunda başlatacağı tahminlerinde bulunurken Japonya'nın bu savaşı hızlı bir şekilde başlatmasının bir sürpriz olduğu ve acele hareket ettiğini belirtmiştir. Savaşın artık dünya çapında bir felaket oluşturacağını ifade etmiştir⁹⁶.

8 Aralık 1941 tarihinde Cumhuriyet gazetesi Pearl Harbor baskınını, "*Uzakşark'ta nihayet harp başladı*" manşetiyle Türkiye'ye duyurmuştur. Aynı zamanda Japonya'nın Havai, Filipin ve Dahu adalarına taarruza geçtiği bilgisi de verilmektedir. Uzakdoğu'daki durumu yansıtan harita, dördüncü sayfasında yayınlanmıştır. Abidin Daver'de bu haritaya atıfta bulunarak bu savaşın iki ülke arasında kalacak bir gerginlik olmayacağını ve şu anki haritanın ileride farklı bir

⁹³ Aynı yazar, *Japonya ve Amerika*,Aydın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96, Ulus, Makâle, 29 Senteşrin 1941, s.273

⁹⁴ Yunus Nadi, *Uzakşarkla Pasifikte*,Aydın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96, Cumhuriyet, Makâle, 30 Senteşrin 1941, s.276

⁹⁵ Necmettin Sadak, *Japonya - Amerika Anlaşmazlığı Harbe Varır mı?*,Aydın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96 Ulus, Makâle, 30 Senteşrin 1941, s.276

⁹⁶ Ömer Rıza Doğrul, *Büyük Okyanus Harbi de Başladı*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Aralık 1941 s.4

şekilde olabileceğini ifade etmiştir. Savaşın sadece Japonya ve Amerika arasında geçmeyeceği öngörüsünde bulunurken İngiltere, Hollanda Hindistanı, Sovyet Rusya ve Siyam'(Tayland) ında katılacağını aktarmıştır. Çin'i bu devletlerin arasında saymamasının sebebini de aktarırken zaten Çin ile Japonya'nın beş senedir savaş halinde olduklarını ifade etmiştir. Cumhuriyet gazetesi yazarlarından Abidin Daver, Japonya ile Amerika mücadelesinin geniş bir alanda yapılacağı ve Büyük Okyanus merkezli olarak yapılacak bu savaşla birlikte artık Avrupa, Afrika'dan sonra Uzakdoğu'daki kıvılcımların dünya savaşını meydana getireceği öngörülerini uzun zaman önce "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesinde belirttiğini aktarmıştır. Savaşın başlamasıyla Japonya'nın hedeflerinin Filipin adaları, Hollanda Hindistanı, Singapur olduğunu belirtmiş buraları almaları Japonya'nın savaşı kazandığı sonucuna varılabileceğini belirtmiştir. Japonya'nın işgallerini ve savaşın nasıl olacağını yorumlayan Daver, savaşın geçeceği sahaya Amerika'nın uzak olması, Japonya'nın da yakın olması sebebiyle bu nokta da Amerika ve Müttefiklerinin işinin kolay olmadığı yönünde tahminler yaparak süreçle ilgili olasılıkları ele almıştır. Bu savaşın diğerlerinden, sevk ve idare konusunda daha çok değerli olduğunu belirtmiştir⁹⁷. Diğer savaşlardan farklı olarak sevk ve idarenin daha çok gemi üzerinden yapılmasından kaynaklı bir saptama olduğunu düşünebiliriz.

Japonya'nın Amerika ile savaşa başlaması sonucu Türk basınının konuyu derinlemesine ele aldığı görülmektedir. Falih Rıfki Atay, son duruma ilişkin savaşın genişlemesiyle hedeflerinde büyüdüğüne ve ufak tefek tahminlerle işin içinden çıkılamayacağına, savaşla ilgili sağlam bir yorum yapabilmek için en aşağı bir yıl beklemenin doğru olacağına kanaat getirmiştir⁹⁸. Yalçın ise savaşın başlamasına yönelik, Uzakdoğu'da çoktan beri beklenen bir ara uzaklaştığı sanılan savaşın bir fırtına şeklinde patlak verdiği, son dönemlerde ağızlarından barışı eksik etmeyen Japonların, Amerika Başkanı, Roosevelt'in Japon İmparatoruna gönderdiği mesaja bombalarla (Pearl Harbor'ın bombalanması) karşılık verdiğini belirtmiştir. Hatta bu durumun gerçekleştiği süreçte Japon heyetinin Washington'da barış görüşmelerinde bulunmasını komediya olarak nitelendirmiştir. Bu savaşın başlamasıyla insanların

⁹⁷ Abidin Daver, *Uzakşarkta Kopan Büyük Fırtına*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Aralık 1941, s.1-2

⁹⁸ Falih Rıfki Atay, *Japonya Hap Açtıktan sonra*, Ayın Tarihi,1-31 İlkânun1941, S.97, Ulus, Makâle, 9 İlkânun 1941,s.256

binlerce sene beklediği yeni dünyanın doğması ve yeni nizamın gerçekleşeceğini belirtmiştir. Bu duruma Rusya'dan ses gelmemesinin Japonların şeytani bir hesap içerisinde oldukları yorumuna sebebiyet vermiştir. Uzakdoğu'daki bu savaşın zorunlu ve faydalı olacağı belirtilmekte ve Japonya gibi sataşan ruhlu, doymak bilmeyen bir askeri devlet mevcut oldukça Uzakdoğu'nun rahat yaşamasına imkân olmayacağını belirtmiştir. Uzakdoğu sorununun ameliyata ihtiyaç olan bir iltihapa benzettiğini şimdi ise bu yaraya neşter vurulduğunu ifade etmiştir. Bu savaşın Japonya mağlubiyetiyle sonuçlanmasının medeniyet için hayırlı bir kurtuluş olacağını belirttiği görülmektedir⁹⁹.

Us, savaş sürecinde "*Amerikan-Japon Harbi Ne Netice Verebilir?*" adlı yazdığı makâlede, Japonya'nın ve Amerika'nın savaşa dahil olmasıyla Avrupa'da yaşanan savaşın, barışa ulaşılacak olan nefesinde artık kalmadığını, savaşın bugün insanlık için tehlikesinin yüz ise; yarınlarda yüzbin olacağı değerlendirmesinde bulunmuştur. Japonların bu taarruzu ile yeni dünyanın da ateşler içine düştüğünü belirtmiştir¹⁰⁰. Sadak, süreç hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur: Japonya ve Amerika'nın savaşa girmesinin dünyayı bir çıkmaza soktuğunu, artık bu savaşın sebeplerinin araştırma vaktinin geçtiğini, çünkü her iki tarafında kendilerini haklı görecekları ve birçok bahaneler üretebileceklerini, savaşa karar verildiyse bin dereden su getirilerek akla gelmez olaylar uydurabileceklerini belirtmiştir. Japon savaşında bu şekilde algılandığını, Japon savaşının Asya'ya el koymak için çoğalıcı ve yayılcı bir milletin, Avrupa savaşının yarattığı fırsattan yararlanarak amaçlarına ulaşmak için engel tanımamaktan kaynaklandığını vurgulamıştır. Bu savaşın başlamasıyla birlikte deniz yollarının daralması ve güçleşmesi ticaret ilişkilerinde sıkıntıyı arttırabileceği, ona göre; Türkiye'nin de önlem alması gerektiğini ifade etmiştir¹⁰¹.

O günlerde gazetelerde Pasifik'te başlayan savaşın yansıması sıklıkla görülmüştür. İlk baskınlarda Japonya'nın başarılı sonuçlar aldığı aktarılmıştır. Yunus

⁹⁹ Hüseyin Cahid Yalçın, *Dünya Harbi*, Ayın Tarihi, 1-31 İlkânun 1941, S.97, Yeni Sabah, Makâle, 9 İlkânun 1941, ss. 258-259

¹⁰⁰ Asım Us, *Amerikan-Japon Harbi Ne Netice Verebilir?*, Ayın Tarihi, 1-31 İlkânun 1941, S.97, Vakit, Makâle, 9 İlkânun 1941, s.259

¹⁰¹ Necmettin Sadak, *Japonya'nın Harbe Girmesi Dünyayı Bir Çıkmaza Soktu*, Ayın Tarihi, 1-31 İlkânun 1941, S.97, Akşam, Makâle, 9 İlkânun 1941, s.261

Nadi, bu günleri daha ağır bir şekilde ele almıştır. Bu savaşın başlayacağını çokça ifade ettiklerini, Japonya'nın beyaz ırkı, Uzakdoğu'dan göndermek adına böyle bir savaşı yapmak zorunda olduğunu ve daha da farklı bir yaklaşımla Avrupa'daki savaşı da körükleyen olarak Japonya'yı göstermektedir. Bunu ifade ederken de üçlü pakta ve Almanya'nın Avrupa'daki faaliyetlerine Japonya'nın destek verdiğini de delil olarak sunmaya çalışmıştır. Amerika ile yapılan müzakerenin çözülebilmesi için Japonya'nın isteklerinden vazgeçmesinden başka bir çözüm yolu olmayacağını, Amerika'nın ise Japonya'nın isteklerini kabul etmeyeceğinin açıkça ortada olduğunu belirtmektedir. Elbette Japonya eleştirilerini yaparken Amerika ve İngiltere'de payını almıştır. Yapılan ekonomik ablukanın biraz gevşetilmesi savaş durumunu geciktirebileceğini ifade etmiştir. Bu ekonomik ablukanın gevşetilmemesi ve Japonya'nın emellerine ulaşma isteği bitmedikçe savaşında bitme gibi imkânının olmadığını değerlendirmiştir. Japonya'nın bu savaşta işinin kolay olmadığını ve savaşın çok uzun süreceğini ileri sürmüştür. Japonya'nın iki büyük donanmaya sahip olan ülkelerle savaş içerisinde bulunmasını hayret verici bir cesaret olarak yorumlamıştır¹⁰². Yunus Nadi'nin yazdığı makâlede tezatlar da mümkündür. Japonya'yı Amerika ile savaşa iten Almanya'nın bilinçli olarak bunu yaptığını ve Japonya'nın Amerika'ya savaş açması sonucunda İngiltere'nin Amerika'dan aldığı yardımların azalmasıyla Almanların bu durumdan istifade edeceğini aktarması daha önceki yazılarında Japonya ile ilgili yaptığı yorumların tutarsız olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Reuters'in diplomatik muhabirinin haberine göre; Almanya'nın Uzakdoğu'da Japonya'yı harekete geçirmek için uğraştığı, İngiltere, Amerika ve Japonya'nın ilişkilerinin kötü gitmesi için uğraşlar verdiği 1941 yılının ilk aylarında basınıımızda yer almıştır¹⁰³. Daha önceden yayınlanan bu haberi gözardı eden Yunus Nâdi'nin o günlerdeki Japonya'nın, Avrupa savaşını bile çıkardığı tezlerinin çokta ehemmiyet vermediğini görmekteyiz.

Doğrul tarafından Tayland'ı alan Japonya ile ilgili tespitler yapılarak, Japonya'nın burayı alma sebepleri olarak: İngiltere ile daha yakın mücadele etmek istemesi, Tayland ile Japonya'nın anlaşığı, eğer böyle bir anlaşma varsa Japonya'nın

¹⁰² Yunus Nâdi, *Japonya'da Cenge Girdi*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Aralık 1941 s.1-3

¹⁰³ Yeni Adana, *Uzakşark'taki Japonya'yı Harekete Geçirmek için Uğraşılıyor*, 13 Şubat 1941,s.3

Malay ve Singapur'u tehdit edeceği İngiltere'yi çok zor durumda bırakabileceği saptamalarında bulunulmuştur¹⁰⁴.

Yunus Nâdi'nin "*Amerika'nın, İngiltere'ye yardım etmesiyle, fiilen savaşa girmesinin arasında dağlar kadar fark vardır.*" düşüncesi içerisinde olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda Almanya'nın Avrupa'da mücadele eden bir Amerika'yı görmek istememelerinin yanında Japonya hakkında çok ağır hitamlarda bulunularak, Uzakdoğu'da istediği gibi kesip biçebilmesi için Amerika'nın bölgeden çekilmesinin ve tüm meydanın Japonya'ya kalacağı yönde değerlendirmelerinde bulunulmuştur. Japonya'ya göre Amerika'nın savaşta olmaması durumunda İngiltere ile Mihver devletlerinin arasında gerçekleşecek savaşla çözüme ulaşılacağı böylelikle insani bir ihtilal olarak adlandırılacağı belirtilmiştir. Bu savaşın başlamasıyla tüm dünyanın yeniden oluşturulacağını ifade etmektedir. *Amerika ile Japonya'nın savaşa karışmasalardı daha iyi olmaz mıydı?* ifadelerinde yersiz olacağını, artık tüm milletlerin dikkatli davranması gerektiğini vurgulamıştır. Savaşın uzamasında ise; iki durumun önemli olduğunu birincisinin, Amerika'nın savaşın merkezinden uzak olması, ikincisinin ise Japonya'nın güçlü bir orduya sahip olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Mihver devletlerle ilgili ileri de Uzakdoğu'da güçlü bir donanma yapmaya çalışırlarsa şaşılmanması gereken bir durum olduğu gibi öngörülerini de vardır. Japonya'nın Almanya'dan Amerika ve İngiltere'ye savaş açma talebinin bulunmasında da Asya'da elele tutuşma ihtimalleri üzerinde durmuştur¹⁰⁵. Bilgin ise Japonya'nın girişmiş olduğu bu savaşta ilk aşama olarak Petrol kavgası verdiği ve bu kavgasında Pasifik'te bulunan diğer devletleri etkilediği varsayımına yazılarında yer vermiştir¹⁰⁶.

Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasında isimsiz olarak "*Hem Nalına Hem Mihına*" köşesinde yazılan makâleler dikkat çekmiştir. Dönem içerisinde Japonya'nın savaşa girişi kumar masasına benzetilmiş; ilk zarı attığını ve kazandığını ancak son elde kazananın önemli olduğunu, eğer şansı iyi gitmezse oyunun başından itibaren kazandıklarını son elde kaybedebileceği gibi durum benzetmeleri yapılmıştır. Bu

¹⁰⁴ Ömer Rıza Doğrul, *Japonya'nın İlk Muvaffakiyeti*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Aralık 1941, s.3

¹⁰⁵ Yunus Nâdi, *Harbin Yeni Sayfası*, Cumhuriyet, Makâle, 10 Aralık 1941 s.1-3

¹⁰⁶ Şevket Bilgin, *Pasifikte Petrol Kavgası*, Ayın Tarihi,1-31 İkkânun1941, S.97, Yeni Asır, Makâle, 10 İkkânun 1941, s.262

"Kumar masası, meşhur Monte Carlo'nun veya bizim Mahud Yıldız'ın yeşil veya kırmızı çuhali masası olmadığını", çünkü kumarın sonunda ya büyük bir Japonya'nın ortaya çıkacağı ya da adalarına sıkışmış bir Japonya'nın kalacağı söylenmiştir. Japonya için "Ya Saltanat Ya Esaret, Ya Hayat Ya Ölüm" şeklinde de ihtimallere yer verilmiştir. Japonya'nın bu kumar masasına karşısındakilerinin elindeki kağıtları iyi tahlil ederek oturduğunu, ortaklarının ise; başka masada oynadığını, kendisinin masada yalnız olduğunun bilincinde hareket ettiği teşbihi bir dille anlatılmıştır. Japonya'nın savaş sonunda ne gibi bir sonuçla çıkacağı ile ilgili bir varsayımda bulunmanın çok cesurca bir yorum olacağı belirtilmiştir¹⁰⁷. Anadolu gazetesinden Çançar, Rusya ile Japonya arasında imzalanan saldırmazlık paktının bu noktada her ikisi içinde faydalı görüldüğünü, çünkü ne Rusya'nın ne de Japonya'nın şu an için savaştıkları devletlerin yanına yenilerini ekleme gibi bir düşünceye yakın olmadıklarını belirtmiştir¹⁰⁸. Adana da yayınlanan Bugün gazetesinden Cavit Oral'ın Uzakdoğu ile ilgili yaptığı yorum da net bir şekilde savaşa sebebiyet veren ülkenin Japonya olduğunu görmekteyiz¹⁰⁹. Atay, Japonya'nın savaşa girmeden önce kara ve deniz baskınlarını uzun süre inceden inceye hesapladıklarını ve hazırlandıklarını, siyasi görüşmelere hiç bel bağlamadıkları hatta Japon elçi Kuruşu'yu Amerika'ya göndererek savaş istemeyen taraf görüntüsü verdiklerini ifade etmiştir. Aynı zamanda Washington salonlarında avutmaca oynayarak ve Japon halkını savaştan başka çare kalmadığı şeklinde kandırarak yıldırım savaşının maddi manevi bütün usullerini kullanarak uygulamaya geçtiklerini belirtmiştir¹¹⁰.

Esmer, Japonya'nın yıkılabileceği ihtimallerini şu şekilde belirtmiştir: Rusya'nın Avrupa'daki durumu kuvvetleşecek olursa o zaman Uzakdoğu'daki durumun değişebileceğini, işte Japonya'nın bu sebepten dolayı çabuk neticeler alarak elini güçlendirmeye çalıştığını ifade etmiştir. Fakat bunu başaramazsa ve Almanların Rusya'da gerilemesinin buna neden olabileceğini, bu durumda Almanya'dan destek

¹⁰⁷ Cumhuriyet, *Japonya'nın Oynadığı Kumar*, Hem Nalına Hem Mithına Köşesi, Makâle, 10 Aralık 1941, s.2

¹⁰⁸ Hamdi Nüzhet Çançar, *Uzakşark Harbi Karşısında*, Ayın Tarihi,1-31 İlkânun1941, S.97, Anadolu, Makâle, 11 İlkânun 1941, s.264

¹⁰⁹ Cavit Oral, *Pasifikteki Harp Durumu*, Ayın Tarihi,1-31 İlkânun1941, S.97, Bugün, Makâle, 14 İlkânun 1941, s.267

¹¹⁰ Falih Rıfık Atay, *Harbe Giren Amerika*, Ayın Tarihi,1-31 İlkânun1941, S.97, Ulus, Makâle, 17 İlkânun 1941, s.268

alamayınca zor durumda kalacağını hatta Japonya'nın yıkılabileceği değerlendirilmesinde bulunmuştur¹¹¹.

Nevşehir Üniversitesi'nden Nurullah Sat, Cumhuriyet gazetesinin 1939 yılı manşetlerinde, İngiliz-Japon ilişkilerinin bozulmaya başladığı ve Japonya'nın Çin'de merkezi bir hükümet kuracağı haberlerinin yayınladığı, 1940 yılında Japonya ile ilgili haberlerin geçen yıllara göre nispeten azalmış olduğu, 1941 yılında ise Japonya'nın Amerika'ya karşı tehditkâr söylemlerinin yanında şüphesiz Pearl Harbor baskınının en önemli haberler arasında verildiğini belirtmiştir¹¹².

Dönemin yazılı yayınlarını incelediğimizde 1939-1940-1941 yılında çoğunlukla Avrupa'daki savaşın durumu, Türkiye'deki politik, askeri ve ekonomik durum hakkında bilgiler verilmektedir. 1941 Aralık ayı itibariyle Uzakdoğu ve Pasifik'deki durumların artık sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Japonya'nın savaş içerisinde yer almasına yönelik yapılan saptamaların daha çok Hüseyin Cahit Yalçın ve Yunus Nâdi'nin belirttiğine göre beyaz ırk'tan kurtulma bunun yanında Yalçın, Sâfâ, Yalman ve Bilgin' göre de petrol ve yer altı kaynakların ağırlıklı olarak söz konusu olmuştur.

B- Savaş Dönemi

Japonya'nın milli ideallerinin olduğu ve bu idaeli Emekli Hava Binbaşı Bedri Celasin şu şekilde tanımlamaktadır: *"Hiponizm denilen bu idealin esası şudur: Japonya adalarına güneş denizden doğar. Japonlar kendi memleketlerini güneşin ilk aydınlattığı mukaddes bir memleket telakki ederler. Güneş dünyaya nur ve bereket verdiği gibi Japonlar da dünyaya feyiz vermeye memurdurlar. Bayraklarındaki güneşin manası budur. İmparator ruhani reistir. Görülüyor ki Japon mefkûresi Asya nizamiyle hatta dünya ile alakalıdır."* Celasin, hiponizmin ilk hareketinin yabancıları memleketten atmakla başladığını belirtmektedir. Bu düşünce içerisinde Rusya ile savaşmış ve Çin'de fazla üs bulundurarak bunu daha da ileriye götürmek içinde Çin

¹¹¹ Ahmet Şükrü Esmer, *Hongkong Ve Sonrası*, Ayın Tarihi,1-31 İlkânun1941, S.97, Ulus, Makâle, 22 İlkânun 1941, s.272

¹¹² Nurullah Sat, *"Cumhuriyet Gazetesine Göre İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Türk Basınında Japonya (1933- 1945)"*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012,ss.365-366

ile mücadeleye giriştiğini belirtmiştir¹¹³. Japon ideali bu olmasına karşın savaşın ilerleyen günlerinde farklı bir görüntü sergilemesi neticesinde ortağı Almanya'nın Rusya'ya karşı giriştiği savaşta sadece Rus askerine karşı ter dökmemiş; aynı zamanda soğuk kış günleriyle de mücadele etmiştir. İngiltere ve Amerika'nın da Rusya'ya yaptıkları yardımların " Kahve Dövücünün Hınk Deyicisi" atasözüyle özdeşleştiği belirtilmektedir¹¹⁴. Japonya'da Rusya'nın Moskova'da sıkıştığı haberlerine karşılık gizli konferanslarda kuzeye mi, yoksa güneye mi? Saldırmanın doğru olacağını tartışıldığı, bu durumun Japonya'da ikilem yarattığı sonucuna varmıştır¹¹⁵. Pearl Harbor baskınıyla Amerika'nın Pasifik'te ki donanmasına büyük kayıplar vermiştir. "Büyük Gün" olarak nitelendirdikleri bu baskından sonra Singapur, Cava zaferleri, Japonya'yı daha da güçlü bir noktaya taşımıştır¹¹⁶. Ancak Midway ve Guadacanal bozgunlarının saklanmaya çalışıldığı ve halkı bu savaşı kazanacaklarına inandırma propagandaları yapılmıştır. General Yamamoto, Amerikalıların Japonları dinleyip şifrelerini çözmesi neticesinde Pasifik'teki savaş içerisinde ölmüştür. Amerikalılar tarafından önemli görülen Yamamoto'nun artık savaş meydanında olmaması neticesinde Japonya ordusunun iyi yönetilemeyeceği tezi zamanla gün yüzüne çıkmıştır. 1943 yılı itibariyle Pasifik'teki savaşın talihi değişmiş ve Japonya birer birer işgal ettiği toprakları kaybetmiştir.

Bu dönemi Türkiye Müttefik devletlerin yapmış olduğu ağır savaşa girme baskılarıyla geçirmiştir. 1942 yılı Kahire Konferansı'nda Dönemin Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu'nun İngiltere Dışişleri Bakanı Eden ile yaptığı görüşmeyle ilgili İnönü'ye gönderdiği telgrafta Japonya'dan hiç söz etmedikleri görülmektedir¹¹⁷. Elbette Müttefiklerce istenen Türkiye'nin bu savaşa Avrupa Kıtasında katılması ya da Boğazlar ve üs gibi talepler ısrarla dile getirilmiştir. Pasifik'teki savaşa mesafelerce uzak olması, Japonya ile birebir çarpışması dönemin şartları gereği söz konusu olmamıştır.

¹¹³ Bedri Celâsin, *Japon Havacılığı*, Yeni Sabah, Makâle, 31 Temmuz 1941, s.2.

¹¹⁴ A.Karauğuz, *İkinci Dünya Savaşında Devletler*, Ahmet Naim Çıladır'ın İnceleme Yazısı *Bugünkü Harp ve Japonya*, Doğu Yayını, 1945, s.45

¹¹⁵ Geoffrey Blaney, *20. Yüzyılın Kısa Tarihi*, 1001 Kitap yay., 1.Basım, Ocak, 2007, ss.225-226

¹¹⁶ Raymound Cartier, *İkinci Dünya Savaşı*, Meydan Larousse, Meydan Gazetecilik yay., 1.Cilt,İstanbul, s.288

¹¹⁷ A.g.e.,2.Cilt, s.142

1- Uzakdoğu'da Savaş

Bilgin tarafından 1942 yılına girildiği günlerde Mihvercilerin kazanç içerisinde oldukları tek cephenin Uzakdoğu olduğunu, buradaki kontrolün Japonların elinde bulunduğu aktarılmıştır. Ayrıca Müttefiklerin Japon tehdidini ne zaman önleyeceklerinin belli olmadığı ve 1942 yılının savaşın azıttığı yıl olacağını belirtmektedir¹¹⁸.

Us' da bu tezi desteklercesine 1942 yılının ümitsiz ve karanlık bir yıl olacağını bunu da, "*Bütün ümitler nihayetsiz bir karanlık gece içinde kaybolup gitmektedir*" şeklinde ifade etmektedir¹¹⁹.

Cumhuriyet gazetesi, "Hem Nalına Hem Mihına" köşesinde: Japonların Büyük Okyanus ve Uzakdoğu'daki yaptığı baskınlarla Hongkong, Manila, Guam, Wake, Borneo, Malaya'nın bir aydan kısa sürede eline geçtiği ifade edilmektedir. Savaş meydanına olan uzaklığından dolayı Amerika ve İngiltere'nin pasif olduğu hatta bir bomba bile atmadığı belirtilmektedir. Amerika donanmasının iyi durumda olmadığı hatta emin bir üs oluşturamadan savaşa devam etmesi, 37 yıl önceki Cushima faciasını göze almanın gerekliliğinden bahsedilmiştir. Amerika donanmasının uzun bir süre iyi duruma gelemeyeceği tahminlerinde bulunmaktadır¹²⁰.

Nâdi; İngiltere tarafından Japonya'nın başına işler geleceği dillendirilmekte ve bunun neler olacağı hakkında açık beyanatlarının olmadığını aktarmıştır. Japonya'ya yapılacak hareketlerin gizlilik içerisinde yürütüldüğünü ve Churchill tarafından hazırlanan "Büyük Plan" hakkında bir bilginin olmadığı da vurgulanmaktadır. Nâdi, Japonya tarafından Filipin adalarının, Borneo'nun ve Singapur'un işgali, belki aynı zamanda Holanda Hindistanı'nın ele geçirilmesi, Birmanya yolunu keserek Çine yardım imkânlarının ortadan kaldırılması konularında planlarının açık olduğuna yer vermiştir. Japonya'nın açık yaklaşımı karşısında Amerika ve İngiltere'nin kapalı bir yaklaşımı için ince bir eleştiri söz konusudur.

¹¹⁸ Şevket Bilgin, *Yeni Yıla Girerken*, Ayın Tarihi, 1-31 Sonkânun 1942, S.98, Yeni Asır, Makâle, 1 Sonkânun 1942, s.369

¹¹⁹ Asım Us, *1942 Ümitsiz Ve Karanlık Yıl*, Ayın Tarihi, 1-31 Sonkânun 1942, S.98, Vakit, Makâle, 2 Sonkânun 1942, s.372

¹²⁰ Cumhuriyet, *Büyük Okyanusta*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 3 Ocak 1942, s. 2

Müttefik planında tahminlerde bulunulmuş ve önceliğin Avrupa'da devam eden savaşın halledilmesi sonucu Japonya'nın işinin kolay olduğu yönündeki düşüncelere karşı olarak bunun bilinmezliği yönünde bir yorum getirmiştir. Çünkü Müttefiklerin bir planı olduğu gibi Mihverin de planı olacağından doğallığından bahsetmiştir¹²¹.

Doğrul sürece ilişkin: Japonya'nın stratejisine bakıldığında Birmanya ile Çin arasındaki bağlantının kesilmesinin Çin'in yardım almasını imkansızlaştıracığı ve bu yöntemle Japonya'nın Çin'e karşı daha rahat savaşacağı değerlendirilmesinde bulunmuş ve İngiltere ile Japonya'nın yarışında Birmanya ve Hindistan yolu üzerinde ağırlıklı olduğu ihtimâline dikkat çekmiştir¹²².

Yunus Nâdi, Japonya'nın Uzakdoğu'daki savaşa hazırlanışının Mihver devletlerine katılmasıyla alakalı olmadığını, Asya'nın doğusunda genişlemek için kendi hazırlıklarını tamamlamaya çalıştığı ve dünya siyasetini kendi görüşüne ve isteğine uygun gelişmelere götürmeye uzun zamandır başladığını ifade etmiştir. 1922 tarihli Washington anlaşmasını terkettiğini açıkladığı günden itibaren alabildiğince silahlanmaya çalıştığının aslında belli olduğunu, Mançurya ve Çin'deki yaklaşımlarında bunu gösterdiğini belirtmiştir. Japon Planının birinci maddesi olarak gösterdiği, Asya'da, beyaz ırk istememesinden ve buna Almanya ile İtalya'nında dahil olduğu hiçbir beyaz ırkı istemediğini, Japonya'nın bu yönde bir siyaset güttüğünü de ayrıca iddia etmiştir. Japonya'nın dünya savaşının başlamasında çok etkili olduğunu, Avrupa ve Amerika'nın bu ırkçı tutumu göremediklerini de ifade etmiştir. Japonya'nın da bu davasından döneceğinin zor olduğunu belirtmiştir. Amerika'nın Uzakdoğu'ya dokuz bin mil uzaklıkta olmasının Japonya açısından avantaj olduğunu belirtmiştir. Levazım gibi ihtiyaçlarının bu mesafeden dolayı kısa sürede gelememesi Amerika ve İngiltere için iyi olmadığını ve Japonya'nın Singapur'a doğru ilerlemesini kolaylaştırdığını, Japonya'nın Filipinler ve Hongkong'dan sonra Singapur'u ele geçirmesi onu çok daha güçlü kılacağını ifade etmiştir¹²³.

Doğrul, tarafından Uzakdoğu'daki savaşın üç bölge de devam ettiği bunların; Filipin Adaları, Malay Yarımadası, Changshah etrafı olduğu belirtilmektedir.

¹²¹ Yunus Nâdi, *Dünya Ölçüsünde Strateji*, Cumhuriyet, , Makâle, 3 Ocak 1942, s.1-3

¹²² Ömer Rıza Doğrul, *Birmanya'da Beklenen Harb*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Ocak 1942, s.3

¹²³ Yunus Nâdi, *Singapurun Ehemmiyeti*, Cumhuriyet, Makâle, 7 Ocak 1942, s.1-3

İlerleyen safhada Uzakdoğu'da daha önemli olayların olacağını ve Japonya'nın ele geçirdiği yerlerin fazlaşmasının savaşı daha da uzatacağı ihtimalinden bahsetmiştir¹²⁴.

Falih Rıfıkı Atay, ABD Başkanı Roosevelt'in verdiği mesajları değerlendirerek, 1942 yılının belki de savaşın sonunu getirmeyeceğini fakat Mihver tarafında bulunanlar için sonucun olumlu veya olumsuz bir şekilde görüleceğini belirtmektedir¹²⁵. Başkan Roosevelt'in mesajı sonrası Nâdi de savaşın çok çetin safhalarla çok uzun süreceği şeklinde sapmada bulunmuştur¹²⁶. Esmer' de Japonya'nın ilerideki hedefinin Hindistan olacağını değerlendirirken, Japonya'nın şerefli milletlerin kurtuluşu propagandasına Hintlilerin inanmayacağını ve zamanında Tanaka tarafından çizilen bu politikanın hayaline kapılmayacaklarını belirtmiştir¹²⁷.

Daha önce Amerika'nın ikmal düzeninin dezavantaj durumunun Japonya'ya avantaj sağladığını belirten Yunus Nâdi, Japonya'nın savaş bölgesine yakın olması sebebiyle yüzde yüz başarı kazanacağı düşüncesinin yanlış olduğunu ve Müttefiklerin her an bir sürpriz yapacağı, bu değerlendirmenin de yanlış olmayacağını belirtmiştir. Amerika ve İngiltere'nin donanmalarına yeni gemilerinin dahil olmasının yakın olduğunu ve bunda bütün her şeyin değişebileceğini ifade etmiştir. Japonya'nın da sanki bu gelişmelere maruz kalmaması için bir an evvel, Singapur, Hollanda Hindistanı, Yeni Gine ve Avustralya'yı ele geçirme hevesinde olduğu saptamasında bulunmuştur. Avustralya'nın acil yardım isteklerine Anglo-Saksonların ivedi cevap vermesinin gerektiğini ileri de bu durumun çok geç olacağını ifade etmiştir. Anglo-Sakson kuvvetlerinin çokta hazır olmalarına gerek duyulmamasını çünkü harp içinde birçok şeyin değişebileceğini bu yüzden ilerleyen günlerde yoğun bir deniz harbinin dünyayı beklediğini ifade etmiştir¹²⁸.

Japonya'nın Uzakdoğu'daki hareketleri üzerine Fenik, onların bir yere karşı harekete geçtikleri zaman daima iki üç maksadın birden yerine gelmesine dikkat

¹²⁴ Ömer Rıza Doğrul, *Uzakşarktaki Harp*, Cumhuriyet, , Makâle, 7 Ocak 1942, s. 3

¹²⁵ Falih Rıfıkı Atay, *Ruzveltin Mesajındaki Rakamlar*, Ayn Tarihi,1-31 Sonkânun1942, S.98, Ulus, Makâle, 8 Sonkânun 1942, s.262

¹²⁶ Yunus Nâdi, *Ruzveltin Mesajı*,Ayn Tarihi,1-31 Sonkânun1942, S.98, Cumhuriyet, Makâle, 8 Sonkânun 1942, s.263

¹²⁷ Ahmet Şükrü Esmer, *Hindistan'ın Müdafası*, Ayn Tarihi,1-31 Sonkânun1942, S.98, Ulus, Makâle, 13 Sonkânun 1942, s.264

¹²⁸ Yunus Nâdi, *Büyük Deniz Harbi Ne Vakit?*, Cumhuriyet, Makâle, 29 Ocak 1942, s.1-3

ettiklerini belirtmektedir¹²⁹. Bu durum Japonya'nın elini çabuk tutmaya çalıştığı tezini desteklemektedir. Atay, Japonların yıllardan beri önce Uzakdoğu'dan sonra bütün Asya'dan beyazları kovma hırsında olduklarını ve topyekün savaşma stratejisini dünyaya 1905 seferiyle Japon usulünün ne olduğunu öğrettiklerini belirtmiştir¹³⁰. Esmer, Japonya'nın özellikle Avustralya topraklarına göz dikmesinin sebebi olarak, kendi nüfusunun yüz milyonu bulduğunu ve bir avuç toprak parçasına sıkıştığını, bu sebeple on milyon nüfuslu Avustralya'nın zengin ve geniş topraklar içerisinde olmasının Japonya'nın iştahını kabarttığını ifade etmiştir¹³¹.

Japonya'nın Rusya ile imzalamış olduğu saldırmazlık anlaşması gereği iki ülkenin savaş içerisinde bulunmaması gerektiğine yönelik Nâdi, Moskova'da çıkan haberlere göre Japonya'nın Formeso adasına çıkarma yapmak için hazırlıklar yaptığını aktarmış; fakat bunun mümkün olamayacağı değerlendirmesinde bulunmuştur. Pasifik'teki durum ortadayken Japonya'nın böyle bir hal vaziyet alacağını olmayacağını çünkü bugünlerde hayati derecede büyük işlerinin olduğunu belirtmektedir. Elbette bunun hiçbir zaman olmayacağı anlamına da gelmeyeceğini çünkü neyin ne zaman neyi göstereceğinin belli olmayacağını, bazı devletlerin Rusya ile Japonya'yı kışkırtma ihtimalinin gözardı edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Aynı zamanda Nâdi, savaş ile ilgili düşüncelerini aktarırken genelde satranç tahtası üzerinde düşünüp yorumlar yapmaktan alıkoyulmadığını, fakat milletlerin satranç tahtası üzerindeki unsurlarından olmadığını, bu iddiaların milletlerin menfaatleri için olabileceğini bunuda zamanla görülebileceğini ifade etmiştir¹³².

Nâdi, Japonya'nın Malaya yarımadasını ele geçirip Singapur ada kalesinin kapısına dayandığını anlatırken cümleye "Nihayet" kelimesiyle başladığını görmekteyiz. Nâdi bu noktada bir nükte yapmakta ve sonunda Japonya'nın "Singapur'un Kapısında" olduğunu ifade etmektedir. Çünkü Japonya Uzakdoğu da yaşanan savaşta çok uğraşlar vermiştir. Singapur'un önemine değinen Nâdi, Anglo-

¹²⁹ Mümtaz Faik Fenik, *Birmanya'ya Karşı Hareketlerin Önemi*, Ayn Tarihi, 1-31 Sonkânun 1942, S.98, Ulus, Makâle, 29 Sonkânun 1942, s.270

¹³⁰ Falih Rıfki Atay, *Bir baskın Hakkındaki Rapor*, Ayn Tarihi, 1-31 Sonkânun 1942, S.98, Ulus, Makâle, 30 Sonkânun 1942, s.271

¹³¹ Ahmet Şükrü Esmer, *Avustralya'nın Telaşı*, Ayn Tarihi, 1-31 Sonkânun 1942, S.98, Ulus, Makâle, 30 Sonkânun 1942, s.272

¹³² Yunus Nâdi, *Sovyetlerle Japonya Arasında*, Cumhuriyet, Makâle, 31 Ocak 1942, s.1-3

Saksonlar'ın Singapur'dan sonra bir şeyler yapmaya başlamazlarsa Japonya'nın elini kolunu sallayarak Uzakdoğu'daki işlerini rahatça yapacaklarını ifade etmiştir¹³³.

Yunus Nâdi, Uzakdoğu'daki savaşın nasıl başladığına ve buna sebep olanlar hakkında hiçbir tarafın bunu kendi üstlerine almayacaklarını ifade etmiştir. Ancak bu savaşın iki sebebinin olduğu, birincisinin Japon emellerinin, ikincisinin ise Amerika ile Japonya'nın savaşı çabuklaştırılması için uğraştıkları yani bu nokta da savaşın tek sorumlusunun Japon planı olduğu, diğer bir zıt tez de ise daha öncede değinildiği gibi Amerika ve İngiltere'nin yapılan barış görüşmelerinde gerekli çaba göstermedikleri iddia edilmiştir. Fakat savaş sebebinin gerçekte İngiltere ve Amerika'nın Japonya'ya karşı ekonomik ambargodan kaynaklandığını belirtmiştir. Nâdi savaşın başlamasıyla ilgili şüphelerini de ortaya atmaktadır. "*Anglo-Sakson Demokrasileri niçin böyle yaptılar?* (müzakere süreci için) *Japonya'nın biran önce savaşı patlatmasında onların(Amerika, İngiltere) ne menfaati vardı? Japonya'yı hafif mi gördüler, kendi müşterek kuvvetlerine çok mu güvendiler?* " savaşın başlamasındaki bu önemli sorulara ve durumlara şüpheyile yaklaşmasının nedeni olarakta, Churchill'in savaş başlamadan iki yıl önce verdiği demeçlerinde "Japonya ile savaş başlarsa İngiltere'nin Amerika yanında yer alacağını bununda İngiltere için büyük kazanım sağlayacağı" savını aktarmıştır. Amerika'nın ise Japonya'ya sert davranmak için donanmasına çok güvendiği belirtilmiştir. Bu kendine güvenen donanma, Japonya baskını ile çok kötü duruma geldiği, böylelikle Pasifik'te deniz hâkimiyetini Japonya'nın elde ettiğini ifade etmektedir. Yunus Nâdi, savaşın başlamasıyla ilgili son olarak kendi kanaatini belirterek: Japonya'nın bu savaşı ergeç başlatacağını fakat ekonomik ambargo meselesinde tatmin edilmiş olsaydı halen Japonya'nın savaşa girmemiş olacağı değerlendirmesini yapmaktadır¹³⁴.

Nâdi, aynı zamanda Amerika'nın bu aşamadaki planının milyarlarca doları seferber etmesine karşılık Japonya'nın planı ise yarını garanti altına almak adına her yöne koşmasından ibaret olacağını belirtmiştir. Japonya için artık "Avustralya hedefi"nin geleceğini daha emin bir duruma getireceğini, Amerika'nın ise Avustralya da üs bulundurmanın iyi olacağını değerlendirmiş ve şimdiye kadar bunu yapmamasının da şaşkınlıkla karşılandığını ifade etmiştir. Japonya tarafından

¹³³ Yunus Nâdi, *Singapur'un Kapısında*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Şubat 1942, s.1-2

¹³⁴ Aynı yazar, *Uzakdoğu'da Harp Nasıl Başladı?*, Cumhuriyet, Makâle, 18 Şubat 1942, s.1-3

Amerikalıların böyle bir amaç gütmesi düşünüldüğünden Avustralya'ya yakın olarak değerlendirilen Timor adasına ve Yeni Gine'ye ayak bastığı belirtilmektedir. Bu bağlamda Japonya'nın planıyla ilgili, Amerikalıların Avustralya'ya ayak basmasını engellemek olduğu tahmin edilmektedir. Bu sebeple de Avustralya'nın limanı olan Port Darwin'e hücum ettiği düşünülmektedir. Japonya'ya karşı başarılı olmak için bunun denizden yapılması gerektiğini, Japonya'nın bunu bilerek Amerika donanmasını yok etmek için Pearl Harbor baskınını devamında da Vake ve Guam'a baskınlar yaptığını belirtmiştir. Savaşın en başından beri Japonya'nın planlarında gerçek savaş yaptığı ve karşı tarafın bütün stratejilerini düşünerek hareket ettiği bunun karşısında Anglo-Saksonlar ise hayallerle avunduğu belirtilmekte, Japonya'nın yıkılsa yıkılsa denizlerden yıkılabileceği değerlendirilmesinde bulunmuştur¹³⁵.

Cumhuriyet gazetesinde Japonya'nın hava, kara ve denizdeki üstünlüğünden dolayı her hafta başarılar elde ettiği belirtilmektedir. Singapur'u alır almaz, Sumatra adasına sıçradıkları bu sebeple Karimata ve Cava boğazlarındaki hâkimiyetlerini güçlendirmeye çalıştıkları aktarılmaktadır. Japonların, böyle sıra sıra yerleri ele geçirerek şu hedeflere varmak istedikleri belirtilmiştir: Demokrasi grubunun değerli bütün üslerini ve ham madde bakımından kıymetli kaynaklarını ele geçirmek, Pasifik ve Hint Okyanusları arasındaki en kısa deniz yolunu kesmek, Japonya'dan Hint Okyanusuna giden bütün boğazları tutup kendisine emin bir bölge oluşturma isteği tahminleri yürütülmektedir. Müttefiklerin Japonya'dan uzaklaşması ileride tekrar deniz üslerini almak için çok uğraşlar verileceği varsayımlarında bulunulmuştur¹³⁶.

Tokgöz'e gelen bir mektupta : Dünya savaşından önce Avrupa ülkeleri örnek alınacağına Japonya örnek alınsa iyi olacağını, bir milletin fertlerinde milli şuur, milli genişleme düşünceleri yer bulmazsa o fertler kendilerini düşüncesiz Avrupalıların fantazilerine kaptıracaklarını, hatta bizimde böyle olduğumuz değerlendirilmekte; Avrupa da bazı ülkelerin bile kıyafetlerinde (kadın çoraplarında, ayakkabılarında, elbiselerinde, postallarının kıvrımlarını, boyun bağlarını) lüks olduğu için kaldırdığını fakat bizim herhangi bir şey yapmadığımızı, fanteziye sarf edilen paraların milli şuura verilse aynı zamanda hırsızlık, sahtekârlık, mürabahacılık

¹³⁵ Yunus Nâdi, *Japon Plâni*, Cumhuriyet, Makâle, 22 Şubat 1942, s.1-3

¹³⁶ Cumhuriyet, *Japon Taarruzu*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 22 Şubat 1942 ,s.2

ve ihtikâr yapanlara ağır cezaların verilmesiyle selamete ereceğimizi, artık bizimde bir milli şuuru, milli genişleme, milli birliği tam belirlemiz gerektiğini, bunların yanında yediğimiz yemeklere kadar serzenişte bulunulurken, Japonların yediği suda pişmiş fasulyelerinin sağlıklı olduğunu neden bizimde bu güzel yemeğe sarılmadığımızı, Singapurda'ki askerlerin şarap içip, et yedikleri halde suda pişmiş pirinç yiyen Japonlara yenildiklerini, kısaca Avrupalılar yerine model olarak Japonları almamızın doğru olacağı aktarılmıştır. Tokgöz, kimseye benzemeyelim kendimiz olalım, kimsenin malında da gözümüz olmasın dilekleriyle de mektuba katılmadığını aktarmıştır¹³⁷. Bu nokta da Türk halkı içerisinde Japon milliyetçiliğinin taraftar bulduğu görülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde Japonya'nın savaşa gireli dört ay içerisinde zaferden zafere koştuğu belirtilmektedir. Aynı zamanda Japonya'nın dört ayını özetlerken, badem gözlü, kısaboylu, küçük vücutlu, sarı adamların önünde durulamaz efsanevi bir dev kesildiklerini, Uzakdoğu'da karşısına çıkan beyazları, Çinlileri yenmiş, Rusları sindirmiş ancak bu zaferlerin kati neticeli olmadığını ve hasımlarını barış istemeye mecbur etmeyi başaramadıkları ifade edilmiştir. "Küçük Adamlar" diye tasvir edilen Japonların dev bir yumruk ile Hindistan'ın kapısını zorladığı, diğer yumruğunu da Avustralya'ya doğru salladığını benzetmeler yapılarak anlatılmıştır. Japonya'nın ilk darbeyi vuracağını tahmin edildiği belirtilirken kısa bir sürede bu kadar başarı elde edeceği tahminlerin dışında gerçekleştiğini bununla ancak yıkan darbenin kuvveti ve yıkılan binanın çürüklüğü, karşı tarafın zayıf yanlarını bilmekle olacağı belirtilmiştir. Özellikle bu nokta da Hollanda'nın bölgede yıllarca sömürgecilik faaliyetleri yapması ve insanları köle gibi görmesi bu sebeple insanları düşmanlaştırarak Japonya'nın bölgede etkin ve kısa sürede güçlü olmasını sağladığı düşüncesi aktarılmıştır. Ayrıca Japon askerlerinin beyazlar gibi lüks içinde yaşamadıklarını komutanlarının bile kendi askerleri gibi pirinçle beslendiklerini bu yüzden sarı Japonların beyazlar karşısındaki başarısının esrarında bu gibi sebeplerin olduğu belirtilmiştir¹³⁸.

¹³⁷ Ahmet ihsan Tokgöz, *Bir Dostun Mektubu*, Serveti Fünun, Makâle, 19 Mart 1942, s. 205-206, servetifünun-2378

¹³⁸ Cumhuriyet, *Bir Zaferin Esrarı*, Hem Nalına Hem Mihnâna Köşesi, Makâle, 11 Nisan 1942, s.2

Nâdi tarafından Japonların Birmanya'ya çıkması sonucunda artık Pasifik'te yaratmış olduğu hareket serbestliği ile her noktada başarılı bir duruma geçtiği aktarılmıştır. Birmanya'dan sonra Japonya'nın Hindistan'a mı? Çin'e mi? yoksa Avustralya'ya mı? ilerleyeceği tahmin edilmemekle beraber "Demokrasiler" diye nitelendirilen Müttefiklerin öncelikle Almanya ile ilgilendikleri belirtilmektedir. Almanya'dan sonra Japonya'nın işinin kolay olacağı düşünüldüğü, ancak daha önceden de belirtildiği üzere Japonya'yı deniz üstünlüğü olmadan yenmenin zor olacağı belirtilmiştir¹³⁹.

Yunus Nâdi, savaşın sürprizlerle dolu olduğunu belirtmekte özellikle Japonya'nın kısa sürede başarısını değerlendirmektedir. "*Şimdiden beyaz ırk mensuplarını geniş Uzakdoğu sahalarından sürüp çıkaracak durumlar karşısında bulunmuyor muyuz?*" sözleri ile Uzakdoğu'dan beyazların gönderilmesiyle ilgili ifadeside çok manidardır. Japonya'nın başarılarından pay çıkartarak savaşın içinde olmadan biz ifadelerinin doğru bir yaklaşım olmayacağı değerlendirilebilir. Asya doğusunda bilgi sahibi olarak nitelendirilen Fransız Andre Dubosq'nun Japonya ile Rusya'nın anlaşma yaparak Asya kıtasında büyük bir güç olabilecekleri savına atıfta bulunan Nâdi, böyle bir sürprizin de yaşanabileceğini fakat herkesi hayrette bırakacağını belirtmektedir¹⁴⁰. Çıladır ise; sürece ilişkin Japonya için Mihverin sacayağından biri olduğu halde ortaklarının bütün cephelerde ter dökmesine karşı Sovyet Rusya'ya saldırmamasının sebebi olarak "Maymun gözünü açtı" atasözü ile belirtilmekte ve harbin ilk başlarında sürpriz bir şekilde Japonya çok seri darbelerle iyi bir kazanç sağladığı, savaşa "Baskın basanıdır" , "İş bilen, kılıç kuşanıdır" düşünceleriyle girdiğini belirtmiştir. Bundan sonra ise Japonların elde ettiklerini koruması gerektiği değerlendirilmesinde bulunmuştur¹⁴¹.

Nâdi, Japonya'nın geleceğini garantili olarak görebilmesi için Hint Okyanusu ve Pasifik'i çevreleyen memleketleri ele geçirmekle sağlayacağını ve Mançurya işgaliyle dünya savaşını ilk ateşleyen olarak değerlendirmiştir. Japonya'nın daha önceleri Almanya ve İtalya ile yakınlaşması ve Milletler Cemiyetinden çıkmasıyla daha sonraki olacıklara zemin hazırladığını belirtmiştir. Japonya'nın savaş öncesinde

¹³⁹ Yunus Nâdi, *Birmanya'dan Sonra*, Cumhuriyet, Makâle, 1 Mayıs 1942, s.1-3

¹⁴⁰ Aynı yazar, *Yeni Harbin Sürprizleri*, Cumhuriyet, Makâle, 22 Mayıs 1942, s.1-3

¹⁴¹ A.Karauğuz, s.42-46

nüfusunun fazla olmasından dolayı yaşam alanını genişletme politikasının haklı bulunmasını ifade etmiştir. Ancak ham madde kaynakları yüksek olan yerlerde bütün ihtiyacını karşılayacak olan Japonya'nın geriye püskürtülmesinin zor olacağı belirtilmiştir. Japon demokrasisinin askeri kuvvetlerle beraber yürüttüklerini hatta buna atbaşı ve vücudu benzetmesi yaparak maharetli bir durumda oldukları değerlendirilmesinde bulunmuştur¹⁴².

1942 yılı Eylül ayı içerisinde Manşetten verilen habere göre; Japon Amiral Nomura'nın Ankara'ya ziyarette bulunduğunu ve gördüğü yakınlıktan dolayı çok memnun ayrıldığı belirtilmiştir. Savaşla ilgili herhangi bir talepte bulunduğu bildirilmemiştir¹⁴³.

Salâhaddin Engez'in "Şalom" olarak belirtilen biriyle yaptığı söyleşiyi kaleme aldığı görülmektedir. Yahudi asıllı biri olarak tahmin edebileceğimiz kişi kendisini Türk tebaası olarak belirtmektedir. Uzakdoğu'da bulunduğu dönem içerisinde gördüklerini aktarırken; Manila'da doların yasak olduğunu, akşamları sekizden sonra dışarı çıkma yasağı uygulandığını, sinema haricinde hiçbir eğlence mekanının açık olmadığını, Japonların Filipinlilere "eğlenmek yok çalışmak var" dediklerini, Filipinlilerin daha önce Amerikalılara 4-5 dolara çalıştıklarını ancak Japonların 1/4 dolar verdiklerini ve bundan dolayı Filipinlilerin çokta huzurlu olmadıklarını belirtmektedir. Japonların "Asya Asyalılarıdır" politikası güderek Asya nüfusunun çoğalması ve bu ırkın daha fazla olması için Asyalılarla evliliklerin artırılması yönünde eğilimler gösterdikleri de ayrıca belirtilmektedir. Japonların çok sıkı kontroller yaptığını anlatan Şalom'un bir kaç kez Japon askerleri tarafından tutulduğunda Türk tebaası olduğunu belirterek kurtulduğunu hatta bir askerin, Türkiye'nin Müttefiklerin yanında savaşa gireceğini iddia ederek neden böyle bir şey yaptıklarını soruyor ve böyle bir bilgiye sahip olmadığını belirtince yakınlık gösterdiğini ifade etmekte; aynı zamanda para çantasından düşen pulları yerden alarak baktığında bu askeri yetkilinin Atatürk'ün resmini gördüğünü ve "*Atatürk çok büyük adam, o yalnız sizin değil; bütün askerlere örnek olacak büyük bir liderdi*" ifadelerinden sonra onu bıraktığını belirtmektedir. Mühendislik eğitimini aldığı

¹⁴² Yunus Nâdi, *Japon Politikası*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Haziran 1942, s.1-3

¹⁴³ Cumhuriyet, *Amiral Nomura Dün Ankara'dan Avdet Etti*, 22 Eylül 1942, s 1-3

Amerika, yüzünden Japon askerleri tarafından neden bu eğitimi Japonya'da almadığını sorduklarında ise; bunu Türk Hükümetinin belirlediğini kendisinin bir şey yapamayacağını ifade ettiği aktarılmıştır¹⁴⁴.

Söyleşinin devamında Şalom, Tokyo'da gördüklerini aktarmaktadır. İnsanların birinci derece ihtiyaçlarını karneyle aldığı hatta gömlek,çorap,v.s. ihtiyaçlarını bile karne ile aldıklarını çok az ekmek verdiklerini, kıtlığın orada yaşanmasının normal olduğunu belirtmektedir. Çin ile başladıkları savaştan bu yana ülkede dans etmenin bile yasaklandığı vurgulanmaktadır. O günlerde Tokyo şehrinin de çok güzel olduğu belirtilmektedir¹⁴⁵. Japonya'da savaşa yönelik gazetelerde doğal olarak propagandalar yapıldığını aktarmakta ve Japonlarla ilgili olarak el sıkışması yapmayan karşısındakine karşı yedi, sekiz defa eğilerek selamlama yapan bu insanların kendisine çok yakın davrandığını da ayrıca belirtmektedir¹⁴⁶. Söyleşinin özetini ortaya koyduğumuzda savaş döneminde Tokyo Büyükelçiliğimizle ilişkilerin yakın olduğunu hatta Japonların Türk pasaportuna karşı yakınlık gösterdiğini, bunun yanında Müttefiklere yakın olmamızı doğru bulmayan bir Japon iradeninde olduğu aktarılmıştır. Türk Japon ilişkilerinde savaş döneminde de zaman zaman iyi yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Vatan gazetesinin manşetten verdiği habere göre; Cumhurbaşkanı İnönü'nün Japon İmparatoru Hirohito'nun doğum gününü kutladığına dair telgraf çekildiği belirtilmektedir¹⁴⁷.

Savaşın ilk yıllarında Türk basını, Avrupa gibi Uzakdoğu'daki cephelerle yakından ilgilenmiştir. Özellikle Japonya'nın savaşa girme nedenlerine, Pasifik'teki cephelerin son durumları ve Japonya'nın 1943 yılına kadar nereden nereye geldiğine değinilmiştir. Birçok yazarın, savaşı Japonya'nın başlattığına dair iddialarda bulunması dikkat çekicidir. İncelediğimiz yayınlarda Müttefik ve Mihver devletlerin yakın ilişkilerde bulunarak Türkiye'yi yönlendirmeye çalıştıklarını görmekteyiz.

¹⁴⁴ Salâhaddin Engez, *Pasifik Harbine Bende Tutuldum*, Cumhuriyet, Makâle, 12-14 Aralık 1942, s.2

¹⁴⁵ A.g.m., 18 Aralık 1942, s.2

¹⁴⁶ A.g.m., 25 Aralık 1942, s. 2

¹⁴⁷ Vatan, *Büyük Şef İnönü ile İmparator arasında Taati Edilen Telgraf*, Manşetten, 9 Mayıs 1941, s.1

2- Asyacılık ve Türkiye

Savaşın doruğa çıktığı 1943 yılı bir konferanslar dönemidir. Birinci Kahire, Casablanca, Quebec, Moskova, İkinci Kahire, Tahran konferansları birbirini izlemektedir. Bu konferanslarda ilk gündem olarak şu iki nokta da birleştiği görülmektedir: Birincisi, Almanlara son darbenin vurulması, ikincisi, savaş sonrası dünya haritasının yeniden düzenlenmesidir¹⁴⁸. Japonya için ise daha fazla kuvvet ayrılarak ilerlemesini durdurmanın yapılması gerekliliğide ayrıca ele alınmaktadır¹⁴⁹. İngiliz donanmasından Prince of Wales ve Repulse zırhlılarının 11 Aralık 1941 tarihinde Japonlar tarafından batırılmasından itibaren devamlı kayıp halinde olan Müttefikler, 1942 yılında da Okyanus ve Asya'da birçok yeri kaybetmişlerdir¹⁵⁰. 1943 yılında artık savaşın taraflar açısından rol değişikliği başlamaktadır. Japonya'nın yavaş yavaş kayıp vermeye başlaması ve artık yeni yerler ele geçirmek için değil tam tersine yenilmemek adına savaştığını görmekteyiz.

Japonların "Klasik tasarruf ilkesi" kuralını dikkate almadıklarından savaş planlarının ve uygulamalarının kusurlu olduğu değerlendirilebilir¹⁵¹. Ancak Japonya'nın savaş sanayisine gereken önemi vermediği, kendini uzak ülkelerde başlattığı fetihleri sürdüren büyük bir devlet olarak görmesi Japonların yaptığı hataların zincirini oluşturmaktadır. Asyacılık politikasıyla ilerlemeye çalışan hatta savaşın ilk üç yılı için sürpriz sonuçlar alan Japonya için artık durum değişmektedir. Bu durumun Türkiye'deki yansımalarına baktığımızda:

1943 yılı Ocak ayı itibariyle basındaki manşetlerde, Amerika uçaklarının Japon üslerini ve nakliyelerini bombaladıkları, Japon donanmasına ağır kayıplar verildiği, Japonların fena duruma düştükleri, YeniGine'de Japonlar için çember daralmaktadır¹⁵². Japonya'ya büyük taarruz hazırlıkları yapıldığı görülmektedir¹⁵³. Japonya'nın Avrupa'daki bütün elçilerini değiştirdiği ifadelerinin yer aldığını görmekteyiz¹⁵⁴. Japonlarda imparator'un yıldönümü onlar için önemli günlerden biridir. Bu bağlamda Japonya, İmparator'un kırk ikinci yıldönümü sebebiyle Çinlilere

¹⁴⁸ Raymond Cartier, s.141

¹⁴⁹ A.g.e.,s.88

¹⁵⁰ Zeyyat Selimoğlu, *100 Büyük Gün*, Milliyet yay., 1.baskı, Şubat, 1972, s.641

¹⁵¹ Raymond Cartier, 2.Cilt, s.88

¹⁵² Yeni Adana, 12-15- Ocak 1943, s.1

¹⁵³ Aynı gazete, 18 Şubat 1943, s.1

¹⁵⁴ Aynı gazete, 01 Nisan 1943, s.2

karşı büyük bir taarruza geçtiği belirtilmektedir¹⁵⁵. Ancak Avustralya Dışişleri Bakanının beyanatlarında, Japonya'nın bu savaşta işlerin aleyhine döndüğünü ve yenileceğinin kesin olduğu haberlerine de yer verilmektedir¹⁵⁶. Japonların Çin'e ağırlık vermeye başlaması ve bu noktadan açık vermek istemediği açıkça görülmektedir.

Erim'e göre dünyayı kana bulayan iki sebebin ağır bastığı değerlendirilmekte bunlardan birinin; emperyalist amaçlar diğzerinin ise, milliyet fikrinin ağır basması olarak belirtilmiştir. Sömürgeci devletlerin çıkar çatışması yaşadıklarında savaşları tetiklediklerinin tarihsel süreç içerisinde görüldüğünü ve sayılan emperyalist devletlerin arasında Japonya'nın da olduğu görülmektedir¹⁵⁷.

Savaş içerisinde propagandanın önemli bir yeri vardır. Yeni Adana gazetesinde bu konuyla ilgili Amerikalı Amiral Harry Yardel'in Washington ajansına verdiği beyanatta Japonların İmparatoru kandırdıklarını Pasifik'teki verilen bilgilerin doğru olmadığını buna bir örnek olarak Japon İmparatorunun verdiği fermanı: *"Salamon takım adalarında yapılan son muharebelerde donanmamız düşmanla şiddetle savaşarak kendisini ve filosunun büyük bir kısmını imha etmeye muvaffak olmuştur. Bu hareketi çok takdir ediyorum."* şeklinde dile getirdiği gerçeğin bundan farklı olduğunu ve bununla da kalmayıp Japon başkomutanlığının muharebeler esnasında imha edilen Amerikalıların gemi,destroyer, uçak sayılarının da tutarsız olduğu aktarılmıştır¹⁵⁸.

"Hem Nalına Hem Mıhına" köşesinde Japonya'nın Seylan muharebesinden sonra Hint okyanusunda da görünmedikleri, 1942 Mayısından itibaren kendini toplayan Amerika donanmasının Pasifik'te ağır basmaya başladığı, denizdeki savaşın Japonya aleyhine döndüğü belirtilmektedir¹⁵⁹.

Yine aynı şekilde Yeni Adana gazetesinde de Amerika'nın kısa sürede donanmasını güçlendirmesi neticesinde Japonya'ya karşı ağır kayıplar verdirdiği belirtilmektedir. Hava ve deniz kuvvetlerinin zayıflaması üzerine savunmaya geçen bir Japonya'nın olduğu ifade edilmektedir. Japonların iaşe yollarının imha

¹⁵⁵ Aynı gazete, 30 Nisan 1943, s.2

¹⁵⁶ Aynı gazete, 04 Haziran 1943, s.3

¹⁵⁷ Nihat Erim, *Milli Birliğin Temini Üzerinde Düşünceler*, Millet Dergisi, Eylül, 1943, S.17, ss.128-129

¹⁵⁸ Aynı gazete, 30 Aralık 1943, s.1-3

¹⁵⁹ Cumhuriyet, *Uzakdoğu Sularında*, Hem Nalına Hem Mıhına Köşesi, Makâle, 25 Ocak 1944, s.2

edilmesiyle Müttefiklerin daha da güçleneceği belirtilmiştir¹⁶⁰. Cumhuriyet ve Yeni Adana gazeteleri başta olmak üzere Türk Basını manşetlerinde artık Japonya'nın gerilemeye başladığı haberleri göze çarpmaktadır.

Elbette Türk yazarı içerisinde yandaşları görmemek mümkün değildir. Bunların içinde en ateşli Alman taraftarı olan emekli General Ali İhsan Sabis, bir dönem vatan gazetesinde savaş süreciyle ilgili yazılar kaleme almış, bazı yazarlar tarafından da ağır eleştirilere maruz kaldığı görülmüştür. Ancak 1943 yılı itibariyle savaşın sonu için tahminleri içeren bir kitap yayınlamış ve bu kitabın içeriğinde Japonya'nın beş seneden fazla zamandır Çin'i nasıl barışa mecbur edemediyse Almanya'nın da aynı şekilde Rusya'yı barışa zorlayamayacağı böylece uzayıp giden savaşta Almanya ve Japonya'nın çok yıpranacağını belirtmiştir. Aynı zamanda Mihver devletlerinin hepsinin ekonomik zorluklar içerisinde ve stokların bitmek üzere olduğunu aktarmıştır. Japon ırkının yüksek kültürlü oldukları ancak bu zor durum karşısında birgün sinirlerinin koparak isyan çıkartacaklarını ifade etmiştir¹⁶¹. Sabis, Japonya'nın Pasifik'teki üstünlüğüne sık sık değinmekte ve Vatan gazetesinde yazdıklarına bakıldığında; herhangi bir fikir değişikliğinde olmadığı görülmektedir.

İtalya'nın Avrupa'daki savaşı kaybetmesi neticesinde Avrupa savaşı fiilen bitmiştir. Daha sonra Uzakdoğu'daki durum farklı bir boyut kazanmıştır. Yeni Adana gazetesi yazarlarından Nizafittin Nazif tarafından İngiltere donanmalarının yanına Fransa'nın iştirak edecek olması, Hollanda denizaltılarını ve uçaklarını seferber etmesi ve yanlarına İtalya'nında bir donanma gönderme talebi sonucunda Uzakdoğu'da Amerika-Japonya savaşı boyutunun bir haçlı seferi olarak başlayacağı belirtilmiştir. Merkez olarak Amerika'nın bulunduğu bu gücün hiçte azımsanamayacak bir boyut kazandığının ortada olduğu, bu sebeple Amerika'nın Atlas, Pasifik ve Hint Okyanusunda gücünü üçe parçalamaktan kurtulduğu ifade edilmiştir. Japonya'nın Honduras'ta isyanları desteklemesinin savaş içerisinde çocukça davranışlarda bulunduğu, 1932'de Milletler Cemiyetine ilk bombaları savurmuş olan Japonya'nın on iki yıl sonra o kadar hiçe saydığı insanların müşterek cephesiyle karşılaştığı belirtilmektedir. 1932'de belirtilen deniz donanmalarının bir araya gelebilme ihtimali olması neticesinde yaşanmış olan felaketlerin

¹⁶⁰ Yeni Adana, *Amerika Mektubu*, İsimli Makâle, 28 Şubat 1944, s.3

¹⁶¹ Ali İhsan Sabis, *İkinci Cihan Harbi*, Tan Basımevi, İstanbul, 1943, s.42

önlenebileceği, şimdiki zahmetlerin, eskiden kararsız davranmalarının sonucu olduğu vurgulanmıştır¹⁶². Japonya'nın savaşı kaybetmeye başlaması Türk basının da ortak bir görüş çerçevesinde aktarıldığı görülmektedir.

3- Japonya'nın Askeri Yeteneği

Japonya ile Amerika'nın savaş sonuçlarıyla ilgili tahminler basında yer yer görülmektedir. Denizde yapılacak bir savaşta hangisinin başarılı olacağını ele alan Francis Brooke, Amerika'nın Uzakdoğu'da herhangi bir üssü olmadığı halde Japonyadan her açıdan üstün olduğunu belirtmekte ve Japonya'nın iktisadi açıdan iyi durumda olmadığını, son zamanlarda çalışkan insanlara sahip olmasından dolayı çok ileri bir noktaya gelselerde Amerika'nın yanında çokta bir şey ifade etmediğini, Japon donanmasının Amerika karşısında yeterli olamayacağını, Amerika'nın Müttefikleriyle Japonya'yı yeneceğini ifade etmiştir¹⁶³.

Japon Dışişleri Bakanı Matsuoku'nun bir beyanatta Amerika'nın Almanya'ya savaş açması halinde Japonya'nın da Amerika'ya karşı savaş açacağı ifade ettiği, ancak Japonya'nın buna hazır olup olmadığı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerini irdeleyen Yeni Sabah gazetesi yazarı Murad Sertoğlu'nun tespitlerine baktığımızda: Japonya'da diplomasiden önce sözün orduya ait olduğu hatta bu konuda Çin'deki savaşın yıllardır sürdürüldüğü örneği verilmektedir. Dört yıldır Çin ile karada yapılan mücadelede Japonları başarılı bulmakta fakat Çin'deki kuvvetinin çok yorulduğunu ve eğer Müttefiklerle savaşa girerlerse başarılı olamayacaklarını, Donanmalarında ise Müttefiklerin üç-beş misli üstünlüğünün açık arayla görüldüğü ve deniz savaşında başarılı olamayacakları, Çin savaşı aynı zamanda Hava kuvvetlerinin de zayıflattığı ve Almanya'dan yeni uçak alma teşebbüslerinin de Amerika'nın yanında sönük kalacağı belirtilmektedir. Sonuç olarak bir dünya savaşının çıkmasına müteakip Japonya'nın bu işte muvaffak olamayacağı ve askeri gücünün Uzakdoğu'da bulunan İngiliz üslerini biraz hırpalayacağı, Amerika Filosunun bir kısmını Pasifik'te tutmaya yeterli olacağı ifade edilmiştir¹⁶⁴.

¹⁶² Nizafittin Nazif, *Japon Harbine dair*, Yeni Adana, Makâle, 4 Kasım 1944, s.3

¹⁶³ Francis Brooke, *Amerikan Japon Harbi Ne Neticeler verebilir?*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Mayıs 1941, s. 3-4

¹⁶⁴ Murad Sertoğlu, *Japonya Meselesi*, Yeni Sabah, Makâle, 13 Mayıs 1941, s.3

Celasin, Japonların donanmasının gelişmesinde İngiltere'nin büyük emekleri olduğunu, ancak zaman içinde çıkar çatışmaları sonucu İngiltere'nin kendi yetiştirdiği donanmayla karşı karşıya geldiğini ifade etmiştir. Japonya'nın Avrupa'dan gelen yeniliklerle kendi milli ideallerinden vazgeçtikleri düşünülemez. Celasin, bu bağlamda Japonların havacılık sanayiisinde ilerleme kaydettiğini fakat kendi yaptıkları uçakların yanında Avrupa'dan aldığı uçakları da takviye ederek Çin üzerinde başarılı olabileceğini, İngiltere ve Amerika üzerinde bir üstünlük sağlamasının mümkün olmayacağını belirtmiştir. İleri de Hava Kuvvetlerinin Uzakdoğu'da çok işler yapacağını ancak Japonya'da uçak yapımında kullanılan ham maddenin yeterli seviyede olmadığı ifade edilmektedir¹⁶⁵.

Emekli General Erkilet tarafından, Japonya'nın Asya'daki emellerini bölgede hassas kabul ettiği yerleri ele geçirerek ulaşmaya çalıştığı, Hindicini'de Fransızların güçsüzlüğü, Amerika'nın Batı Pasifik'te fazla yer almaması ve İngilizlerinde zayıflığı, Japonya'yı pek yağlı olarak nitelendirdiği görülmektedir. Bu bağlamda Hindicini'yi elini uzatıp almaması Nippon(Japon) emperyalist siyaseti bakımından affedilmez bir durum olacağını ifade etmiştir. Japonya'nın askeri açıdan hedeflerine baktığımızda: Japonlar için hayati öneme haiz Rusların Viladivostok limanı ve Sahalin adasının yarısını alarak Japon denizini tamamıyla Nippon denizi haline getirmek, Rusları Doğu Sibirya'dan ve Moğolistan'dan tamamıyla atarak Uzakdoğu'da serbest bir şekilde Çin istilasını tamamlamak, zengin Fransız Hindicini'sini ele geçirmek, Singapur'u alarak İngilizleri Asya'dan gönderip Avustralya'yı ele geçirmek, bu durumda himayesiz kalacak olan petrol kaynaklarından dolayı Hollanda Hindistanı'nı zaptetmek, Filipin adalarını alarak Birleşik Amerika'nın işine son verip Batı Pasifiği tamamen yabancılardan temizlenmek istediği aktarılmıştır. Japonya'nın bu amaçlarına ulaşmasının kolay olmayacağı da ayrıca belirtilmiştir¹⁶⁶.

Cumhuriyet gazetesi yazarı Arif Ahıskal, Japon Hava Ordusunu, çocukluk çağından yeni kurtulmuş genç bir kuvvet olarak nitelendirmekte, ilk savaşını da Çin'e karşı yaptığını belirtmektedir. Çin'de başarılı bir güç unsuru olarak yorumlanan Japon Hava Ordusu, dikkate alınması gerektiğini, genç Japonların uçuculuk

¹⁶⁵ Bedri Celâsin, *Japon Havacılığı*, Yeni Sabah, Makâle, 31 Temmuz 1941, s.2.

¹⁶⁶ Hüseyin Emir Erkilet, *Hindiciniyi İşgal Ettikten Sonra*, Cumhuriyet, 31 Temmuz 1941, s.1-2

kabiliyeti ve fedakârlığına vurgu yapılmıştır. Japonya hava ordusunun temelini dört okul oluşturmaktadır. Bunlardan birinin Tokorozawa'de olduğu, sivillerin de iştirak edebildiği bu okulun uçağın motoru ve uçuşa hazırlanmasını, sevk ve idarelerinin öğretildiği, ikincisinin ise; Akeno okulu olduğu, bu okulda askeri pilotların eğitildiğini, uçağın ve üzerinde bulunan silahların nasıl kullanıldığını, üçüncüsü Shimoshizu uçak okulu olduğu, bu okulun ise; Pilotlara keşif hakkında bilgi vermesini öğrettiğini, dördüncü okulda ise; Makinist yetiştiren bir okul olduğu belirtilmiştir. Yapılan eğitimlerin genelde Avrupa'da bulunan uçak çeşitleriyle yapıldığı, havacı olarak askere gelen erlerinde teşhis ve savunmada görev aldıkları ifade edilmiştir. Ahıskal, ayrıca Japon Hava Ordusunun kara ve deniz olarak ikiye ayrıldığını, karada bulunan uçak sayısının 1025 olduğunu, bu sayının son zamanlarda yarı kadar daha arttırıldığının tahmin edildiğini, Japonya'nın daha çok önem verdiği deniz uçuculuğu olduğunu belirtmiştir. Bulduğu coğrafya itibarıyla 6 uçak gemisi ve bu gemilerde görev yapan 392 uçağın olduğu bunun yanında birçok yerde de 12-15 adet uçaktan ibaret uçak bölüklerinin olduğu ve 2500-3000 uçaktan oluşan bir hava ordusundan fazlasının olmadığını tahmin edildiği belirtilmektedir. Rusya ve Amerika ile mücadele edebilmesi için uçak sanayisine 1938 den 1941 yılına kadar önem vermez ise; başarılı olamayacağını, malzeme eksikliğini de Japonların fedakârlığı ve cesaretinin kapatamayacağını ifade etmiştir¹⁶⁷.

Daver'de savaş sonucuna ilişkin Japonya'nın Hava Kuvvetleri ve Donanmasının sayıca fazla olmamasına karşılık Pasifik'te çıkabilecek bir savaşta bölgeye yakın olmasından dolayı bir avantaja sahip olduklarını belirtmektedir¹⁶⁸.

Uzakdoğu'da yapılacak bir muhaberede birçok ihtimal üzerinde durulmakta ve Çin'e yardım eden Rusya'nın da bu konuda epey bir yol katettiği değerlendirildiğinde Japon hava gücünün işinin kolay olmayacağı değerlendirilmiştir. Celasin, Uzakdoğu'da gerçekleşecek bir savaşın iki usulle yapılabileceği üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisinin klasik usuller olduğunu yani İngiliz donanmasının Japon adalarına çıkarma yaparak Japonya'yı sıkıştırmak, burada odak noktanın Japon adaları olduğunu, bunu önlemek için Japonya'nın Hindicini'yi işgal ettiğini belirtmektedir. İkinci olarak sunulan Orijinal usullerin,

¹⁶⁷ Arif Ahıskal, *Japon Hava Ordusu*, Cumhuriyet, 31 Temmuz 1941, s.2

¹⁶⁸ Abidin Daver, *Pasifikte Bir Deniz Harbi Koparsa?*, Cumhuriyet, 3 Ağustos 1941, s.2

harekât planlarıyla gerçekleştirildiği, Hava Kuvvetlerinin bu usulde büyük rol oynadığı saptamasında bulunmuştur. Uçak gemilerinin Pasifik'te kullanılmasının bu noktada doğru olacağını, Japonya'nın hava gücünün Müttefiklere karşı çokta başarılı olamayacağını ancak Daver gibi düşünen Celasin'nin de Japonya'nın savaşın icra edileceği düşünülebilen Pasifik'e yakın olmasının bir avantaj yaratabileceğini ifade etmiştir¹⁶⁹.

Dönemin yazarlarının da genellikle Japonya'nın hedeflerine paralel bir mantık kurdukları ve aynı yerleri gösterdikleri dikkat çekmektedir. Uzakdoğu'daki muhtemel gelişmeleri devamlı yazılarında ele alan Erkilet, Japonya'nın Amerika ile yaptığı müzakerelerin aslında bir zaman geçirme olarak değerlendirmekte zaten Japonya'nın savaşa gireceğini iddiasında bulunmaktadır. Üçlü ittifakın yaptığı anlaşmada Japonya'nın savaşa girmesi mevzu bahis olacağından bu iddianın doğruluğu kabul edilebilir. Japonya'nın başarıyı baskın yaparak elde etmek istediği de savaşın başlangıcında görüldüğü ayrıca ifade edilmiştir¹⁷⁰.

Ahıskal, Pasifikteki Japon ve Amerika ordularına dair incelemede bulunarak Amerika'nın 6 uçak gemisinde 380-390 uçak, Japonya'nın ise 6 uçak gemisinde ise 250-260 uçak bulunduğu, ayrıca Amerika'nın askeri güç olarak iyi durumda hatta ileride bu konuda Japonya'dan daha da üstün olacağı, ifade etmektedir. Japonya için daha önce verilen sayıların paralellik göstermediği bu noktada göze çarpmaktadır. Japonya'nın son yıllarda sanayisinde gelişmelerin olmasıyla uçak sayısında da artış olabileceği tahminleri üzerinde durmuştur¹⁷¹.

Yunus Nâdi'nin belirttiğine göre; Japonya'nın Mihver devletler olarak Almanya ve İtalya ile askeri bir anlaşma yaptığı, bu anlaşmanın Churchill'in büyük plan olarak nitelendirdiği plana yönelik bir çalışma olduğu tahmin edilmektedir. Japonya'nın askeri bir anlaşma yapsa bile her iki ülkeninde ona yardım etmesinin mantıksız olduğunu bu durumda coğrafi uzaklıktan kaynaklandığını belirtip ayrıca bu anlaşmanın maddeleri bilinmediği halde tahmini anlaşma maddelerinin sunulduğu görülmektedir. Japonların Uzakdoğu'daki kazançlarını sağlamasının diğer Mihver devletler tarafından hoşnutlukla karşılanacağı değerlendirmesinde bulunmuştur¹⁷².

¹⁶⁹ Bedri Celâsin, *Uzakşark Hava Hareketleri*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Ağustos 1941, s.2

¹⁷⁰ Hüseyin Emir Erkilet, *Uzakşark'ta Harbin Muhtemel İnkişafı*, Cumhuriyet, 9 Aralık 1941, s.1-3

¹⁷¹ Arif Ahıskal, *Japonya, Amerika Harbi Karşısında*, Cumhuriyet, 10 Aralık 1941, s.2

¹⁷² Yunus Nâdi, *Mihverin Askeri Anlaşması*, Cumhuriyet, Makâle, 24 Ocak 1942, s.1-3

Erkilet tarafından, Japon casus teşkilatının iyi bir çalışma yaparak Pearl Harbor baskınını planladıkları belirtilmektedir. Amerika'nın o bölgede görev yapan amirallerinin Japon taarruzlarına dair haberlerini dikkate almayıp adeta uydukları için baskın derecesinde bir olayın yaşanmadığını ifade etmiştir. Pearl Harbor baskınını, duyduklarında bu duruma çok hayret ettiklerini, bu baskının Amerikalı amirallerin beklemediği ve olamayacağı yönünde bilgi verdikleri için hayrete düştüklerini ve bütün milletlerin ders ve ibret alması gerektiği bir facia olarak ifade edildiği görülmektedir. İleri karakollar olmamasının da bu duruma sebep olduğu savının ağır bastığı belirtilmiştir¹⁷³.

Yine Erkilet tarafından Japonya'nın Pearl Harbor baskını sonrası Uzakdoğu'da ilerlediği noktasında Başbakan Tojo'nun *"Büyük Britanya ile Birleşik Amerika, bir sıra mağlûbiyet ve kayıplardan sonra ekonomik kudretlerine ve istihsal kabiliyetlerine güvenmekte ve şimdi karşı taarruza hazır olduklarını göstermektedirler. Bu devletlerin bu maksatları küçümsememelidir."* açıklamalarında ne kadar doğru tespitlerde bulunduğu aktarılmaktadır. Karada üslenenlerin denize hâkim olacağı, Japonya'nın bu emelde çalıştıkları ancak Salomon adaları ve YeniGine de durdurulabildiği ifade edilmektedir. Japonya'nın Avustralya hedefinin her zaman olduğu bu maksatla da Anglo-Saksonların cephelerini yarmakta başarılı oldukları belirtilmiştir. Japonya'nın Hindicini'de, Siyam'da, Malezya'da, Holanda Hindistan'ında, Filipinlerde ve Birmanya'da elde ettikleri petrol, kavuçuk gibi ham maddeleri sayesinde kısa sürede ekonomisini güçlendirmesine rağmen Çin'de yeteri kadar başarı sağlayamamış hatta Almanya için Rusya ne ise Japonya içinde Çin'in o olduğu görüşünde bulunmuştur. Başbakan Tojo'nun yaklaşımlarından ve soğukkanlılığından bahsederek gerçekçi söylemlerinde haklı olduğunu dile getirmiştir. Japonya'nın savaşa girmesiyle ülkede yaşanan iç ayrılıklarınında sona erdiği ve Japonya'nın savaşı kazanabilmesi için gücünü bugünkünden iki misli arttırması gerektiğini, altı senedir savaşın içinde bulunan Japonya'nın fevkalâde çalışkan, kanaatli ve azimli 100 milyondan fazla nüfusuyla ve kendilerine kattıkları ham madde ile bu işi başarmak için yeterli olduğunu belirtmiştir. Ne olursa olsun

¹⁷³ Hüseyin Emir Erkilet, *Pearl Harbor Faciası*, Cumhuriyet, 29 Ocak 1942, s.2

bundan sonra Japonya'yı yenmenin askeri bakımdan çok kolay olmayacağını ifade etmiştir¹⁷⁴.

İkinci Dünya Savaşı'nda havacılığın gücü su götürmez bir gerçektir. Japonya, havacılığa verdiği önemi kadınlardan da faydalanarak göstermiştir. Japon kızlarının en çok rağbet gösterdikleri sporun motorsuz tayyarecilik olduğu ifade edilmektedir. Bu ilginde 1936'da bir Alman uçağının yaptığı gösteri uçuşla birlikte doğduğu vurgulanmıştır. Önce tahta modellerle öğrenmeye çalıştıkları sonra planörle uçmaya başladıkları ve daha sonra kadınların uçak kulüplerini oluşturduğu belirtilmekte ayrıca kadınların askeri pilot olarak yetiştirildiği ifade edilmiştir. Japonya'da uçuş sahalarının çok olduğu hatta köylerdeki tepelerde bile motorsuz uçuşlar için alanlar tesis edildiği anlatılmaktadır. Kız çocuklarının on dört yaşından itibaren bu eğitimlere alınabildiği belirtilmiştir¹⁷⁵.

Erkilet tarafından, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından dört yıl dört ay geçmesine rağmen savaşın biteceğine dair verilen beyanatların çok da doğru olmadığı, belirtilmiştir. Kahire konferansında amaçların belirlendiği ve bu bağlamda önce Avrupa savaşının neticelendirilmesi ve sonra tüm kuvvetle Japonya'nın üzerine gidilmesinin daha önceden planlandığı ifade edilmiştir. 1944 yılına girilirken Japonya tarafında herhangi bir ümitsiz tablonun olmadığı belirtilmiştir¹⁷⁶.

Japonya'nın askeri kuvvetine yönelik Erkilet tarafından Müttefiklerin Çin'e vermiş oldukları desteğin Japonya'yı etkilemekte ve Çin'de büyük bir askeri kuvvet ayrıldığı için yeni aldığı yerlere yeterince kuvvet ayıramadığı bu sebeple aldığı yerleri birbir kaybettiği belirtilmektedir. Japonya'nın güç kaybetmeye başlamasıyla artık donanmasını ileri götürmeden geriye çekerek güçlenip öylece Amerika'yı vurma ihtimalinin yüksek olduğu değerlendirilmiştir. Adalar ülkesi olan Japonya'nın önce denizde sonra karada yenilebileceği savını ortaya koymuştur¹⁷⁷. Japon askerinin milli duygularını yüksek tuttuğu savaş sürecinde bu önemli bir faktör olarak ele alınmıştır. Ancak güçlü bir Japonya'nın bölgede sürekliliği sağlayabilmesi için duyguların yanında silah sistemlerinin de iyi durumda olması gerekmektedir.

¹⁷⁴ Aynı yazar, *Uzakşark Harekâtı Ve Japon Harp Kudreti*, Cumhuriyet, Makâle , 30 Eylül 1942, s.2

¹⁷⁵ Yeni Adana, *Japonya'da Tayyarecilik*, Makâle, 23 Sonkânun 1943, s.3

¹⁷⁶ Hüseyin Emir Erkilet, *1943 ve 1944*, Cumhuriyet, Makâle, 1 Ocak 1944, s.2

¹⁷⁷ Aynı yazar, *Japon Ordusu Ve Donanması Nerede?*, Cumhuriyet, Makâle, 20 Şubat 1944, s.2

Japonya kuvvetini doğru planlamadığı için kan kaybına başlamış ve bu durum Türkiye' de yazılı basında net bir şekilde ifade edilmiştir.

Japonya donanmasının artık son darbeleri yediği Uzakdoğu ve Pasifik'te Saipan, Formuza, Filipin ve Japon iç denizindeki savaşlarda Amerikan donanmasına karşı Japon Donanması 1944 yaz ayları itibariyle tamamen güçsüz ve çaresiz bir duruma düşürüldüğü detaylarıyla birlikte Daver tarafından aktarılmıştır¹⁷⁸.

İkinci Dünya Savaşıyla birlikte Dünya, "Radar" teknolojisiyle tanışıyor ve radara sahip olanların savaşta üstün durumda olacağı bizzat bu savaşta kullanılarak görülmüştür. Amerika ve İngiliz donanmalarında kullanılan bu radarlarla artık Japonya baskın ve akınlarını önceden tespit ederek önlem alabilmiştir. Daver tarafından Amerika'nın üstün donanmasına karşılık Japonların fedai "Harakiri Filoları"nın "ölmek var dönmek yok" yaklaşımıyla bir başarı gösteremeyeceği, yapsa bile bir iki gemiye zarar vereceği ama savaşın sonunu etkilemeyeceği değerlendirilmesinde bulunulmuştur¹⁷⁹.

Akşam gazetesi yazarı Şevki Yazman, Japon anavatanını korumak için törenlerle fedailer ordusunun kurulduğunu, ancak bu son gayretin yapmacık olduğunu ifade etmiştir. Çünkü savaş boyunca fedailik yaparak ölmeyen Japon görmediklerini, çok az sayıda esir verdiklerini ifade etmektedir. Bazı adalarda %100 Japon askerinin öldüğünü bundan daha fazla ne fedailiği olabileceğinin ve dünya da Japon ordusundan daha fedâkar bir ordu bulunamayacağını belirtmektedir. Japonlar için felaketli sonucun bütün bu fedâkarlıklara rağmen Amerikalıları durduramadıkları ve durduramayacaklarını, bu işin başarılı olması için yalnız fedâkarlık ve fedailerin yetişmesiyle olmayacağını ifade etmiştir. İnsanlar ve ordularının ne kadar fedâkar olurlarsa olsunlar, davalarının sağlam ve temelleri doğru hesaplara dayanmıyorsa; başarılı olmalarının imkânsız olduğu, yeteri kadar ikmal kanalın olmadığı takdirde sonuçlarının da iyi olmayacağı değerlendirilmiştir. Yazman ayrıca, Amerika gemilerinin sağlam yapıldığını batsa bile kısa sürede yerine yeni gemi inşaa ettikleri için Japonların çatır çatır gemilere çarparak ölmelerinin doğru olmadığını, çünkü Japon sularına hâkim tarafın Amerikalıların olduğunu ifade etmektedir. Gemi ve uçak sanayisinin iyi olmadığı durumda fedâkarlığın ve

¹⁷⁸ Abidin Daver, *Japonya Donanmasına Son Darbe*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Nisan 1945, s.2

¹⁷⁹ Aynı yazar, *Japonların Fedai "Harakiri Filoları" ne yapabilir?*, Cumhuriyet, Makâle, 16 Nisan 1945, s.2

fedailiğin işe yaramayacağı, Japonlarında her şeyden evvel sanayii gücüne ve namuskâr bir davaya dayanmayı iş işten geçtikçe öğreneceklerini belirtmiştir¹⁸⁰. Savaş durumundaki Japonya, ileri atılarak birçok işgalden sonra gücünü tam anlamıyla gösterememiş Amerika karşısında gerilemeye başlamış ve Müttefiklerin tüm güçleriyle Uzakdoğu'ya hareketi, Japonların fedakârlıkları karşısında üstün geleceği Türk basının da tüm açıklığıyla işlenmiştir. Amerika'nın bu başarıyı elde ederken zorlanacağı savı, Japonların milli şuurla ölüme atıldıkları düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Amerika'nın güçlü bir donanmaya sahip olması tartışma götürmez bir gerçekliktir.

¹⁸⁰ Şevki Yazman, *Japonya'ya Fedai Ordusu Lâzım mı?*, Akşam, Makâle, 03 Mayıs 1945, s.4

İKİNCİ BÖLÜM

II. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA JAPONYA'NIN TÜRKİYE'DEKİ ETKİLERİ

İkinci Dünya Savaşı ateşinin özellikle Balkanlardan Türkiye'ye sıçrama durumunun ağır bastığı günlerde, Türkiye savaştan politik bir manevra sonucu uzak durmayı başarmıştır. Müttefiklerin Avrupa, Afrika ve Asya'da ki zaferlerinin peşin sıra olması sebebiyle bu durum Türk basının da sevinç içerisinde karşılanmıştır. İkinci bölümde özellikle Japonya ile ilişkilerin kesilmesi ve Japonya'ya savaş ilanı ele alınmıştır. Bunun yanında savaşın sonunda belirleyici "kıyamet bombası" olarak nitelendirilen atom bombasının Türkiye'de ki yansımaları aktarılmıştır. Bu nokta da savaşın sonunu belirleyen Japonya'nın teslimiyet durumunun çokta kolay olmayacağı, Türk yazarlarının ortak düşünce çerçevesinde aktardıkları bilgilere yer verilmiştir.

A- Türkiye'nin Japonya'ya Savaş Açması

Atatürk'ün ölümünden sonra dış politika da en buhranlı dönemin yaşandığı belirtilmektedir¹⁸¹. Türkiye savaş süreci boyunca "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" çizgisinden ayrılmamıştır. Özellikle Balkanlarda Rusya'nın güçlenmesini istememiştir. Rusya'nın güçlenerek güneye inmesinin Türkiye'ye karşı boğazlarla başlayan taleplerin topraklarına kadar varacağı endişesini yaratmıştır. Müttefik devletlerine bu nokta da yakın durmanın siyasi anlamda faydalı olacağı düşünülmüştür. Ancak Fahir Armaoğlu'nun İkinci Dünya Savaşı hakkındaki yorumu aslında Türkiye siyaseti açısından özet olarak sayılabilir: *"Türkiye'nin savaştaki durumu stratejik yeri önemi dolayısıyla gerek Müttefiklerin ve gerek Mihver'in Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa sokmak için harcadıkları çabaların ve Türkiye üzerinde yaptıkları baskıların hikayesinden başka birşey değildir"*¹⁸².

Almanya ve İtalya kendi ateşleriyle yanmış ve savaşın mağlubiyet tarafında yerlerini almışlardır. Müttefiklerin başarıları ve en çok Akdeniz'de İtalya'yı tasfiye ederek kontrol tesis etmeleri Türkiye üzerinde olumlu tesir ettiğini görmekteyiz. Bunun yanında Türkiye, Almanya ile 2 Ağustos 1944 yılında münasebetlerini

¹⁸¹ Hamza Eroğlu, *Türk İnkılâp Tarihi*, Savaş yay., 1.baskı, Ekim, 1990, Ankara, s.346

¹⁸² Fahir Armaoğlu, *20.yy siyasi tarihi 1914-1995*, Alkım yay., 2010, İstanbul, s.736

kesmiştir¹⁸³. Artık savaşın sonunun geldiğini gören Türkiye'nin, bir karar vermesinin zamanı geldiği ve bunun da 4-11 Şubat 1945 tarihinde yapılan Yalta Konferansında alınan kararların etkili olduğu yatsınamaz bir gerçektir¹⁸⁴. Çünkü bu konferansta dünyanın yeni oluşumunda yer almak için Almanya ve Japonya'ya savaş ilanı şartı getirilmesi söz konusu olmuştur. Bu savaşın başından beri iyi bir politika izleyen Türkiye'nin bu kararlar uluslararası arenada ve hiç yoktan kendi sınırları içinde güçlü olması adına verdiği bir karar olarak değerlendirebiliriz.

Fakat savaş açmayı ve öncesinde ilişkilerin kesilmesini tetikleyen durumlarında olduğu açıktır. 28 Aralık 1944'te ABD Büyükelçisi Steinhardt, Dışişleri Bakanı Hasan Saka'ya, Müttefiklerin, Türkiye'den Japonya ile ilişkilerini kesmesini istediklerini söylediği ve bunun üzerine; Türkiye, 3 Ocak 1945'te, Japonya ile diplomatik ilişkilerini kesmeye karar verdiği görülmektedir¹⁸⁵. Tarihler 23 Şubat 1945'i gösterdiğinde Türkiye, Japonya'ya savaş ilan etmiştir. Bu durum meclis tutanaklarında ve yerel basında şu şekilde ele alınmıştır.

1- Japonya'ya Karşı Savaşa Girişin Yankıları

a- Japonya ile İlişkilerin Kesilmesi ve Basında Yankıları

Dönemin Bilecik Milletvekili Memduh Şevket Esenal, İstanbul Milletvekili Ali Rana Tarhan ve Tekirdağ Milletvekili Faik Öztrak tarafından, Japonya ile siyasi ve iktisadi münasebetlerimizin kesilmesine dair önergesi meclise verilmiştir¹⁸⁶. Dışişleri Bakanı Hasan Saka verilen önerge hakkında yaptığı konuşmada barış için Birleşmiş Milletler ile işbirliği içerisinde olduğumuzu, bununda en güzel ifade şeklinin de Türk-İngiliz ittifakının olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin durumunun ve alacağı bu kararın Müttefikler lehine olacağını açıkça görüleceğinden kendileriyle ortak bir amaçta bulunduğunu düşündüğü için Müttefiklere, Almanya ile ilişkilerin kesilmesinden sonra tekrar yardım etme imkânının bulunduğunu ifade etmektedir. 28 Aralık 1944 tarihinde Amerika ve İngiltere'nin Türkiye'ye, Japonya ile

¹⁸³ Enver Ziya Karal.,s.218

¹⁸⁴ Hüner Tuncer, s.159

¹⁸⁵ Aynı yazar, s.159

¹⁸⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015019.pdf>, İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:15, 19.İnikat, "*Bilecik Mebusu Memduh Şevket Esenal ve iki arkadaşının, Japonya ile siyasi ve iktisadi münasebetlerimizin kesilmesine dair takriri*", 3 Ocak 1945,s.11

ilişkilerin kesilmesi ile savaş sürecinin kısılmasına etki yapacağı belirtilmiştir. Hükümet tarafından gerekli tetkikler yapıldıktan sonra Müttefiklere böyle bir yardımda bulunmanın iyi olacağını düşünerek Amerika ve İngiltere elçiliklerine konunun Türkiye Büyük Millet Meclisine teklif edileceğinin bildirildiğini ifade etmektedir. Dışişleri Bakanı sözlerini: *"Tabii siyasi münasebetlerimizin kesilmesi durumunun harp haline çevrilmesi, ilgili tarafın alacağı karara ve hattı harekâta bağlıdır"* şeklinde bitirmektedir¹⁸⁷. Bu nokta da Saka, Japonya ile ilişkilerin kesilmesi neticesinde durumun savaş halini almasının Japonya'nın hâl ve hareketine göre karar verilebileceğini ayrıca belirtmiştir.

İstanbul Milletvekili Ali Rana Tarhan, verilen önerenin Müttefik İngiltere ve dost olarak nitelendirdiği Amerika'nın gerçek bir sebep ve maddi bir fayda olacağı için bu gibi dileklerde bulduklarını, gruplarının da böyle bir teklife olumlu baktığını belirtmiştir. Önerge ile ilgili geniş kapsamlı konuşmayı Samsun Milletvekili Cemil Bilsel yapmıştır. Bilsel, adeta Türk-Japon ilişkilerinin tarihsel sürecini özet olarak mecliste sunmuştur. Bilsel, Japonya'nın 1853-1854 yılı itibariyle dünya ticaretine zorla açıldıkları ve bu zorluklarda verdikleri imtiyazlardan ve kapitilâsyonlardan kurtulmak için ayaklandıkları, fakat baskı altında kaldıklarını belirtmektedir. Daha sonra övünülecek bir çalışma ile Batı metodu ve tekniğini kullanarak bütün baskılardan kendini kurtardığını, 1904 yılında Uzakdoğu da genişleme imkânları arayan Rusya'yı yendiğini ve Japonya'nın bu kalkınma ve ilerlemesini Türk milletinin sempati ile karşıladığını belirtmektedir. Fakat Japonya'nın bu sempatiye nasıl karşılık verdiği sorusuna ise cevabı: *"Biz Japonya ile Birinci Dünya Harbinin sonuna kadar resmi münasebetlerde bulunmadık. Çünkü Japonya her defasında bizden, kendi kaldırdığını(kazancını) istedi ve nihayet Lozan'da da bizim bütün dünya karşısında müdafaa ettiğimiz prensipleri durdurmak içinde kuvvetli delilleri vardı. İpliği çoktan pazara çıkmış olan imtiyazları kaldırmak için Türk Başmurahtası, tarihin övdüğü bir kuvvetle çalışırken, Japon Başmurahtası; "Biz bu imtiyazlardan kurtulmak için tam yirmi sene çalıştık, Türklerin bu arzularını anlıyoruz, aynı ızdırabı çeken bir millet sıfatiyle anlıyoruz."*

¹⁸⁷<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015019.pdf>, İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:15, 19.İnikat, *" Japonya ile siyasi ve iktisadi münasebetlerimizin kesilmesine dair Hariciye Vekili Hasan Saka'nın Beyanati"*, 3 Ocak 1945,s.8

Fakat Türkiye sözle değil, fiilî teminat vermeli ve istenilen intikal devresini kabul etmelidir" dedi. Diğer devletler de; işte büyük bir devletin okşayıcı misali dediler. Bereket versin azmine hiç eksiklik getirmeyen Türk Başmuraahhası "Türkler yarım asırdanberi bu intikal devresini geçirmektedirler" diyerek ortaya atılan bu delili kesti attı. Japon delilini, Türk milletinin bir ferdi sıfatiyle, benim ve her Türk milliyetçisinin ruhumuzda bıraktığı büyük bir ıztırap vardı. Bundan ötürü bugünkü teklifi duygularımıza uygun buldum" şeklinde açıklamıştır¹⁸⁸. Bilsel, Japonya ile ilgili sözlerini daha da keskinleştirerek: "İnsanlığa, aşağı yukarı, bugünkünden çok daha iyi bir hayat yaşatan bu nizamı ilk bozan, buna ilk meydan okuyan devlet Japonyadır. İnsanlığı bugünkü harbe ulaştıran yolda ilk kesin adımı atan devlet Japonyadır. 1931 Eylül'ünde bir hâdiseyi vesile ederek Çin topraklarına saldıran Japonya resmî lisanla teminat veriyordu: ordumuz çekilecektir, mülki bir gayemiz yoktur. Fakat askerî parti kudreti elinde tutuyordu. Hattâ Başvekilini, 1930 Londra deniz silâhsızlanma antlaşmasını tasdik ettirdiği için, öldürmüştü. Japonya, Çin'de tam harp yapıyordu. Kendini takbih etmediler. O gün şiddetle hareket etmek suretiyle durdurmadılar, ilerledi ve nihayet dünya düzeninin bozulmasına âmil olan Çin istilâsı sonuna kadar devam etti"¹⁸⁹. Bilsel, Japonya'nın 1904'te Porartür'de Eus donanması üzerine yaptığı baskın sonrası, 1907'de Kırk dört Devletin Lâ Haye'de toplanarak bir sözleşme imzaladıkları bu sözleşmede de savaşa ancak ilan edilerek veya bir ultimatom verilerek başlanacağını ve sözleşmeyi imzalayan devletler, arasında Japonya'nın da bulunduğunu belirtmektedir. Bunun yanında Türkiye'nin de imzaladığı Briand-Kellog adıyla anılan Paris Paktı'nı da imzalayan Japonya'nın paktı bozarak Pearl Harbour'de baskın yaptığını herkesin bildiğini ifade etmektedir. Kaideyi ihlâl ettiğinden dolayı Japonya'ya kırıgınlıklarını belirten Bilsel'in aynı zamanda hukukçu olmasından dolayı bu konuları ele alırken Birleşik Amerika Devletler Hukuku Cemiyeti'nin bir üyesi olduğunu, Amerikalı meslektaşlarına, yürüdükleri yolun hak yolu olduğu, adaletin milletler arasında elde edilmesi yolunun Türkiye'nin de yolu olduğu ifadelerini aktardığını belirtmektedir. Bu kararın duygularına uygun bulunduğunu da ayrıca vurgulamaktadır.

¹⁸⁸<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015019.pdf>, İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:15, 19.İnikat, "*Samsun Mebusu Cemil Bilsel Beyanati*", 3 Ocak 1945,s.9

¹⁸⁹<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015019.pdf>, İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:15, 19.İnikat, "*Samsun Mebusu Cemil Bilsel Beyanati*", 3 Ocak 1945,s.10

Üç milletvekilinin vermiş olduğu "Japonya ile siyasî ve iktisadi münasebetlerimizin kesilmesi" konusunda Birleşik Amerika ve İngiltere Hükümetleri tarafından talep edilen, İngiltere ile aramızda olan 19 Ekim 1939 tarihli ittifak anlaşması ve takip edilen siyaset gereği uygun görülen müzakereler neticesinde Japonya ile siyasî ve iktisadî ilişkilerimizin 06 Ocak 1945 tarihi, Cumartesi, Pazara bağlayan gecenin yarısından itibaren kesilmesi, 455 Milletvekilinden 116 'sının bulunmaması sebebiyle 339 oyla kabul edilmiştir¹⁹⁰. Kânunun kabul edilmesiyle artık savaş süreci boyunca Japonya ile hiçbir siyasi ve iktisadi ilişki kurulmamıştır.

Dönemin birçok gazetesinde o günlerde konuyla ilgili TBMM'de alınan kararların ve konuşmaların birçoğu yayınlanmıştır. Refii Bülend konuya ilişkin: 3 Ocak 1945 tarihinde Japonya ile ilişkilerin kesilmesinin demokrasi ruhunun bir reaksiyonu olduğunu ve konunun bu açıdan değerlendirilmesi gerektiğini, Japonya'nın son yarım asırlık süreç içerisinde hudutsuz ihtiraslar içerisinde olduğunu ve Avrupa'da uygulanmak istenen nazi ve faşist rejimlerinin aynısını, hayat sahası, yeni nizam teranelerini Uzakdoğu'da yapma çalışmaları ve yeryüzünden hayat hakkını ve yaşama serbestliğini kaldırmaya teşebbüs ettiğini belirtmiştir. Komşumuz Sovyetler Birliğinin aynı düşüncelerde olması ve Çin'in yıllarca Japon emperyalist devletle uğraşmasındaki başarının şahaneliği sevindirici olarak yorumlanmıştır. Bülend, dilini daha da keskinleştirerek Japonya'yı günden güne inine çekilen ahtopota benzettiği, Japonya'nın etrafa uzanan kollarının kopartıldığını ifade etmiştir. Japonya ile ilişkilerin kesilmesi ile Türkiye'nin Amerika, İngiltere ve Sovyet Birliğine karşı beslediği sevgiyi gösterdiğine ve barışa bir katkısının olduğunu vurgulamıştır¹⁹¹.

Falih Rıfkı Atay, Ulus gazetesinde kaleme aldığı makâlede Birleşik Amerika ile Müttefikimiz olan İngiltere'nin Japonya ile ilişkilerin kesilmesi kararının, Müttefiklerin zaferine yardıma bulunacağı ve Uzakdoğu savaşının kısılmasına hizmet ettiğini belirtmiştir. Bu karara başlangıçtan beri İngiltere ve onunla safdaşlık eden demokrasiler yanında gütmekte olunan amaç birliğinin tabii bir sonucu olarak

¹⁹⁰ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015019.pdf>, İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:15, 19.İnikat, " *Japonya ile siyasi ve iktisadi münasebetlerimizin kesilmesine dair takrîre verilen reylerin sonucu*", 3 Ocak 1945,s.15

¹⁹¹ Refii Bülend, *Japonya ile Münasabatımızı Kestik*, Yeni Adana, Makâle, 9 Ocak 1945, s.5

bakmak gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda bu kararın 2 Ağustos'ta alınan Almanya ile ilgili kararı tamamladığını ve bunun bir insanlığa ahlâk borcu olduğunu belirtmiştir. Atay, Japonya'nın savaşın başında amacının Uzakdoğu insanlığını yeni nizamının, amansız basıncı altına almak olduğu ve bu tecavüzün Türkiye güvenlik bölgelerine, Mezopotamya'ya kadar uzatma amacı güttüğünü ifade etmiştir. Cumhuriyet Hükümetinin kararının, Türk kamuoyunun isteklerine tamamen uygun olduğu ve istenen yardımın gönülden yapıldığını ifade etmiştir¹⁹².

Yalçın ise konuya ilişkin; Japonya'nın Türkiye'de bulduğu sempatiyi çoktan kaybetmiş olduğunu ifade etmiştir. Yalçın ayrıca Japonya'da tekniğin modernleşmesi, fabrikaların açılması, tersanelerin yapılması, ordu ve donanmayı meydana getirilerde bunların taklitten ibaret olduğunu, Avrupa ve Amerika'nın sadece dış tarafını benimsediğini, kültür ve medeniyetin Japonların ruhuna nüfuz etmediğini belirtmiştir. Şikâyet ettiği emperyalizm hırslarına kendini kaptırdığını, bu noktada Türkiye'nin ne Japonya'yı ne de Çin'i yakından tanımadıkları halde Çin-Japon savaşında, Japonya'nın haksız olduğu için Çin'i benimsediğini vurgulamıştır. Bu karar Türkiye'nin her yerinde memnuniyetle karşılandığı belirtilmiştir¹⁹³.

Asım Us, Türkiye'nin bu kararı almasıyla insanlık vazifesinin yanında Birleşmiş Milletler'deki yerini bir kat daha arttırdığını belirtmiştir. Us, kararın maddi olmasından çok manevi olduğuna vurgu yapmaktadır. Ankara'da bulunan Japon Büyükelçiliği'nin Müttefikler aleyhine yaptığı gözcülüğünün bu kararla ortadan kalkacağı, bunun yanında Türkiye artık Japonya ile ilişkilerinde uzaklaşmış olduğunu ve safını belli ettiğini ifade etmiştir¹⁹⁴. Sadak ise; Münasebetlerin kesilmesiyle Türkiye'ye dayanılması güç fedakârlıklar yüklemeyeceğini, çünkü Türkiye ile Japonya arasında ticaret olmadığını ve gidip gelmenin taşıt imkânsızlığından yapılmadığını, Türkiye'de bol sayıda Japon'un bulunmadığı, aynı şekilde Japonya'da da çok sayıda Türk'ün bulunmadığını ve Türk-Japon siyasetinin sadece şekilden ibaret olduğunu belirtmiştir. Asım Us'la paralel yorumlarda bulunan

¹⁹² Falih Rıfkı Atay, *Japonya ile Münasebetlerimizi Kestik*, Ayın Tarihi, 1-31 Ocak 1945, S.134, Ulus, Makâle, 4 Ocak 1945, ss.28-29

¹⁹³ Hüseyin Cahit Yalçın, *Japonya ile Münasebetimizin Kesilmesi*, Ayın Tarihi,1-31 Ocak 1945, S.134, Haber, Makâle, 4 Ocak 1945, s.30

¹⁹⁴ Asım Us, Vakıf, *Japonya ile Münasebetlerimizin Kesilmesi*, Ayın Tarihi,1-31 Ocak 1945, S.134, Makâle, 5 Ocak 1945, s.31-32

Sadak, bu karar neticesinde Almanlar için çalışan Japonların Türkiye'den çıkarılmasının gerçekleşeceğini ifade etmiştir. Türkiye'ye Japonya'nın ne zararı ne de faydasının olduğunu ancak alınan kararın siyasi ahlâk olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁹⁵.

b- Savaşa Giriş ve Basında Savaş Kararı

Japonya ile ilişkilerin kesilmesi hususunda ki kânunun üzerinden fazla geçmeden yaklaşık iki ay içerisinde yine dönemin, Bilecik Milletvekili Memduh Şevket Esenal, Balıkesir Milletvekili Kâzım Özalp, İstanbul Milletvekili Ali Rana Tarhan ve Tekirdağ Milletvekili Faik Öztrak tarafından 23 Şubat 1945 tarihinde TBMM olağanüstü bir toplantı ile Almanya ve Japonya'ya savaş ilânına ve aynı zamanda 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Beyannamesine Türkiye'nin de katılması için bir önerge verilmiştir¹⁹⁶. Dışişleri Bakanı Hasan Saka'nın önergeye ilişkin konuşmasında İngiltere Ankara Büyükelçisi'nin 20 Şubat tarihinde kendisiyle görüşerek bir muhtıra verdiği ve bu muhtırada: 9 Şubat 1945 tarihinde Kırım'da yapılan bir konferansta, Birleşmiş Milletlere üye ortak milletlerin 01 Mart 1945 tarihinden önce Müttefik devletlere savaş ilanı ettikleri takdirde 25 Nisan 1945 tarihinde San Francisco'da yapılacak olan müstakbel dünya düzenini müzakere için toplanacak konferansa davet edilecekleri bildirilmekte olduğu görülmektedir. Türkiye'nin böyle bir karar alması neticesinde Birleşik Amerika ve İngiltere'nin nezdinde bahsi geçen konferansa katılacağına da Büyükelçi tarafından iletildiği aktarılmıştır. Hasan Saka, yine kesin olarak yardımda bulunmak üzere konuyu meclise götüreceklerini, elçiliğe iletildiğini ve ayrıca meclisin olumlu vereceği kararın milletin selamet ve saadeti için iyi bir karar olacağını belirtmiştir.

İstanbul Milletvekili Ali Rana Tarhan, önergeye ilişkin konuşmasında Milletlerarası durumu özetlemeye çalıştığında, saldırgan devletlere karşı mücadelenin yanında milletlerin barış içinde yaşamaları için Yalta Konferansı

¹⁹⁵ Necmeddin Sadak, *Türkiye Siyasetinde Ahlâk ve Fazilet Örneği*, Ayın Tarihi, 1-31 Ocak 1945, S.134, Akşam, Makâle, 6 Ocak 1945, s.32-33

¹⁹⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015000.pdf> İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:9, Olağanüstü İnikat, " *Almanya ile Japonya'ya harp ilânına ve 1 Ocak 1942 tarihli Birleşik Milletler Beyannamesine Türkiye'nin katılmasına, dair İstanbul Milletvekili Ali Rana Tarhan ve üç arkadaşının takrirî*", 23 Şubat 1945, s.131

çalışmalarının görüşülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu savaşın çok kötü sonuçlar verdiğini artık bu noktadan sonra barış isteyen tarafta olmaları gerektiğini, kendi ülkelerinden ayrı Birleşmiş Milletler için savaşan bu devletlerin sundukları teklifin kabulü dahilinde aynı zamanda Birleşmiş Milletlere üye olmayı sağlayacağını, teklifi grup adına uygun bulduklarını ifade etmektedir. Sivas Milletvekili Şemsettin Günaltay'da önergeye ilişkin bu savaş başlamadan önce bu isteğin millet tarafından istenen bir politika olduğunu bu bağlamda; Meclisin dünya düzeni içinde Türk milletinin varlığını ve selâmetini kurtaracak ve koruyacak olan bu kararı verirken tereddüt etmeyeceğini belirtmektedir.

Ankara Milletvekili Mümtaz Ökmen ise, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dış politikada tek hedefinin memleket içinde milletin egemenliğini ve dünyada insanlık prensibinin hâkimiyetini, egemenliğini temin etmek olduğunu ve bu hedefi iman haline getirip, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" vecizesiyle prensipleştirdiklerini hatta Cumhuriyetin değişmez prensipleri olarak saydıklarını belirtmektedir. Ökmen, Türkiye'nin beş yıllık savaş süreci içerisinde Müttefiklere büyük yardımlarının dokunduğunu, bu süreç içerisinde bütün olaylara ve hilelere karşı kaya gibi durduğunu, Türk-İngiliz ittifakını samimi, tarihi ve coğrafi açıdan da zorunlu olduğunu beyan etmektedir. İnönü'nün büyük devlet adamlığından söz eden Ökmen, onun, savaşın başından itibaren her harekette ve her olayda "büyük ve kıdemli dosta karşı vefalı olunması ve buna dikkat edilmesi gerektiği" tavsiyesini de bulunduğunu belirtmektedir. Olumlu karar verilmesi neticesinde Birleşmiş Milletlerin içinde yer alarakta üzerimize düşen görevi yerine getirmiş olacağını ifade etmiştir.

Antalya Milletvekili Rasih Kaplan, Türkiye'nin savaşın başından itibaren barışı savunduğu ancak kendisini korumak ve her an hazır olma adına Trakya'da bunu ispatladığını, bu kararlarla birlikte tüm milletlerin Türkiye'nin baştan beri savaşa hazır olduğunu ifade etmiştir. Zonguldak Milletvekili Emin Erişirgil'in önerge hakkında "Niçin harbe giriyoruz, niçin harp ilân ediyoruz?" sorularının yanıtlarını vermeye çalıştığı görülmektedir. Bu bağlamda Cumhuriyetin ilk günlerinden itibaren hür milletlerin oluşması ve Müttefiklerle paralel olarak aynı politika da işbirliği içinde savaş ilanı yaptıklarını, hür ve bağımsız milletler içerisinde yaşamının idealimiz olduğunu vurgulamaktadır. 1939'da imzalanan anlaşmayla savaşın insanlığı

yeni bir dünyaya doğru götüreceğini ve bunu tüm dünyaya duyurduklarını, artık savaşın sonuna geldiğini ifade etmektedir. Birleşmiş Milletlere girebilmek için verilen teklifdeki şartları: *"Müttefiklerin ülküsüne, zaferine yardım etmiş veya hizmet etmiş olmak. Biz bu daveti o beyannamede yazılı olan bu fıkra hükmüne göre yapılmış addediyoruz. Yani şimdiye kadar Müttefiklerin zaferine yardım ettiniz, hizmet ettiniz, onun için bu konferanslarda da bulununuz şeklinde telâkki ediyoruz ve böyle olduğu içindir ki, şimdiye kadar yapmış olduğumuz hizmetlerin takdir edilmiş ve anlaşılmiş olduğuna bütün yüreğimle inanmış bulunuyorum. Bu davetin bana verdiği inan budur ve zannediyorum ki bizi davet edenler de bu maksatla davet etmiş oluyorlar"* şeklinde belirtmiş ve olumlu karar alınmasını ifade etmiştir¹⁹⁷. Tekirdağ Milletvekili Faik Öztrak'ta Erişilgil ile aynı düşünce çerçevesinde milletin haklarını ve insanlığın menfaatlerini koruyabilmek için hak ve adalet taraftarlarının yanında olmaya ve o yolda yürümeye daha önceden karar verildiğini ve bunun 1939 senesinde İngiltere ile imzalanan anlaşma ile sağlandığını, savaş boyuncada anlaşmaya sadakatle tutum içerisinde olduklarını ifade etmektedir. Teklifin kabul olmasıyla millete hayırlı olacağı belirtilmektedir.

Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun ifadeleri ise savaşı özetler bir şekildedir. Önerge hakkında: *"İnsanlık tarihinin son yıllarında bir takım insanlar türedi. Bunlar bayraklarını üstün ırk ve hayat sahası gibi saçmalarla süslediler. Bununla da kalmadılar, bütün hak ve adalet kaidelerini çiğniyerek küçük ve masum milletleri birer birer boyunduruk altına almağa başladılar ve dünyayı kapkara bir zindan haline koydular. Bu manzara karşısında insanlığı, medeniyeti, hürriyeti ve demokrasiyi kurtarmağa çalışan büyük devletler birbiri ardınca silaha sarıldılar ve büyük, ağır ve uzun fedakârlıklar sayesinde dünyaya yeniden yaşamak ümidini verdiler. Türkiye Cumhuriyeti ilk tehlike dakikalarından itibaren sözünü, silahını ve kalbini demokrat milletlerin yanına koydu ve bugüne kadar meclis olarak ve hükümet olarak aldığı kararlarla aynı istikamette yol aldı. Bugün bir adım daha atarak insanlığı, medeniyeti, hürriyeti, istiklâli, demokrasiyi kurtarmak ve harp mücrimlerini şiddetle cezalandırmak isteyenlerin arasına katılmak ve harp ortakları*

¹⁹⁷<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015000.pdf> İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:9, Olağanüstü İnikat, *"Zonguldak Mebusu Emin Erişilgil'in Beyanatı"*, 23 Şubat 1945,ss.129-130

içinde öteden beri fiilen işgal ettiğimiz yeri bu defa da resmen doldurmak istiyoruz. Dünya ve insanlık menfaatlerine uygun olduğu kadar millî menfaatlerimize de uygun olarak Almanya ve Japonya'ya harp ilân etmek istiyoruz." ifadelerinde bulunmuş ve Başbakanın, dünyayı karanlıklar altında zindana çeviren olarak nitelendirdiği ülkeler içerisinde Japonya'da bulunmaktadır. Bu kararın olumlu olması neticesinde ülkeye fayda sağlanacağını ifade etmiştir¹⁹⁸.

23 Şubat 1945 tarihinde dört Milletvekilinin " Almanya ve Japonya'ya savaş ilânına ve aynı zamanda 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Beyannamesine Türkiye'nin de katılması" konusunda vermiş olduğu önerge 455 Milletvekilinden 54 'ünün hastalık ve bazı sebeplerle bulunmaması sebebiyle 401 oyla kabul edilmiştir¹⁹⁹. Türkiye Büyük Millet Meclisi savaşın sonları yaklaşırken artık Müttefiklerin yanında ve savaşın içerisindeydi. Fakat buna rağmen ne Almanya ne de Japonya ile fiilen bir savaş durumu gerçekleşmemiştir.

23 Şubat 1945 tarihinde TBMM'nin olağanüstü toplanarak aldığı karar gereği Japonya'ya savaş ilan edilmiş ve Türk basınında savaşa girme meselesi inceden inceye ele alınmıştır. Ulus gazetesi yazarı Falih Rıfki Atay, Cumhuriyetin kuruluşundan şimdiye kadar tecavüz fikri ve hareketlerinin aleyhinde olarak tecavüze karşı bütün tertip ve tedbirlere katılarak, milli hürriyetlerin korunmasına çalışarak dış politikamızın ve milletlerarası ilişkilerimizin değişmez bir kuralı olduğunu belirtmiştir. 2 Ağustos 1944, 3 Ocak 1945 ve 23 şubat 1945 tarihlerinde alınan kararların daima barışçı ve hürriyetçi düşüncenin sonuçları olduğunu değerlendirmiştir. Milletler cemiyetinde yer almanın iki şartı olduğunu; bunlardan birincisinin tecavüze karşı milli hürriyetler cephesinde bulunma, ikincisinin ise tecavüz savaşı açmış olanlara karşı savaş ilan etme olduğu ve bu iki şartında Türkiye tarafından yerine getirildiğini belirtmiştir. Aynı zamanda Atay, Türkiye halkoyunun

¹⁹⁸<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015000.pdf> İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:9, Olağanüstü İnikat, "*Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun Beyanatı*", 23 Şubat 1945,s.131

¹⁹⁹<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015000.pdf> İnternet Sayfası, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt:9, Olağanüstü İnikat, "*Almanya ile Japonya'ya harp ilânına ve 1 Ocak 1942 tarihli Birleşik Milletler Beyannamesine Türkiye'nin katılmasına, dair verilen tkrir rey sonucu*", 23 Şubat 1945,s.132

savaşta Uzakdoğu'daki sorunun şüphesiz Japonya olduğuna inandığını vurgulayarak meclisin bu kararına Türk milletinin de arka çıkacağını ifade etmiştir²⁰⁰.

Asım Us, Türkiye'nin savaş kararı alırken bütün ihtimalleri düşünerek aldığını, savaşın başında Türk-İngiliz anlaşmasıyla aslında tarafını demokrasiden yana olduğunu belirtmiştir. Hareketlerini devamlı demokrasilerin siyasetine uydurduğunu ve bu kararla 25 Nisan' da yapılacak San Francisco'daki emniyet konferansında bulunacağını ifade etmiştir²⁰¹.

Sadak, savaş kararına yönelik, Müttefikler tarafından bu teklifin Türkiye'den başka Avrupa'da belli başlı tarafsız devletlere yapılmamış olmasını da bir kısım devletlerden istenen yeni bir ödev olmayıp, bazı sayılı devletlere bırakılan bir hak ve bir fırsat olduğunu belirtmiştir. Sadak, Alınan kararlar birlikte Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin baş döndürücü ve dünya olayları karşısında bugüne kadar şaşmayan, duraksamayan isabetli siyasetinin millet ve memleket için en hayırlısı olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur²⁰². Yalçın ise; Türkiye'nin bu aşamada amacının dünyada her millet için milli hâkimiyet prensipleri çerçevesinde bir hayat hakkı tanınması olarak belirtmiştir. İnsanlığın kan içinde değil, kardeşçe çalışmalar içinde yaşama devresine girilmesi gerektiğini bu ihtiyacın ise medeni milletlerle elele vererek savaştan, istiladan, imparatorluklardan daha çok, üstün bir hayat uğrunda çalışmayı şerefli bir vazife olarak saydığını ifade etmiştir²⁰³. Son Telgraf gazetesi başyazarı Etem İzzet Senice, bu savaşın Kemalist Türklüğün candan savaşı olduğunu, ikinci Dünya Savaşına girmekle ana ülküsünün yolunda ve izinde yeni bir adım attığını, aynı zamanda kendi ülküsünün yeryüzü davasına, nizam, barış, güven âlemine yayılmasına kendi payında emek kattığını belirtmiştir²⁰⁴.

Cumhuriyet gazetesi kurucusu Yunus Nâdi'nin oğlu ve aynı zamanda yazar ve gazeteci Nadir Nâdi, savaş ilanı neticesinde Türkiye'nin büyük eserini

²⁰⁰ Falih Rıfkı Atay, *Dünkü Tarihi Karar*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Ulus, Makâle, 24 Şubat 1945, s.50

²⁰¹ Asım Us, *Harp İlanı Kararımızın Mânası*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Vakit, Makâle, 24 Şubat 1945, s.51

²⁰² Necmeddin Sadak, *Türkiye Birleşmiş Milletler Arasında*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Akşam, Makâle, 24 Şubat 1945, ss.51-52

²⁰³ Hüseyin Cahit Yalçın, *Türkiye'nin Son Kararı*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Tanin Gazetesi, Makâle, 24 Şubat 1945, ss.52-53

²⁰⁴ Etem İzzet Senice, *Hayırlı Oldu Ve Hayırlı Olacak*,Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Son Telgraf, Makâle, 24 Şubat 1945, s.54

tamamlayarak hedefine ulaştığını belirtmiştir. Türkiye'nin tuttuğu yolun lekesiz, çamursuz, dümdüz bir yol olarak adledilmekte ve savaşın başından beri verdiği kararda da bir değişikliğe uğramadan hürriyeti seven milletlerle beraber olunduğunu ifade etmiştir. Gelecekte İkinci Dünya Savaşı tarihini okuyanların Türkiye'ye sonsuz bir takdir duygusuna kapılacağını belirten Nâdi, bu kararın hayırlı olacağından şüphe etmediğini ifade etmiştir²⁰⁵. Oral'da karara ilişkin: Türkiye'nin uygulamış olduğu realist politikanın bir sonucu olarak bu kararın alındığını belirtmiştir²⁰⁶. Sadak, dönemin gazetelerinde savaş kararıyla ilgili "*Türkiye geç kalmış olmakla birlikte...*" diye söze başlayanların olduğunu, "*Çok geç kaldı işe yaramaz*" diyen kötü niyetlilerinde çıkacağını, "*Acaba ne tarafa kaç Tümen göndereceğiz*" diye sorgulama yapanlara da rastlandığını ancak Dışişleri Bakanı Hasan Saka'nın mecliste söyledikleri dikkatle okunursa yanlış soru ve yorumların hiç birine gerek olmayacağını belirtmiştir. Savaş açma talebi sadece Türkiye'ye değil bir kaç devlete daha bildirildiğini ve Kırım konferansında alınan karar gereği bu şartların ortaya çıktığını ifade etmiştir. Savaş kararının basite indirgenemeyeceği alınan karar gereği de Birleşmiş Milletlerde yerini aldığı ve bugünün olgusunun sadece bu olduğu eğerki fiili bir durum olacaksa da o zaman değerlendirilebileceğini ifade etmiştir²⁰⁷.

Japonya'ya savaş ilanı ile birlikte gazetelerde haber manşetten sunulmaktadır. Hatta Türkiye'nin Japonya'ya savaş ilanının koşulsuz olduğu ve bunun uluslararası basında da yer aldığı belirtilmektedir.

2- Uluslararası İlişkiler Açısından Türkiye'nin Savaşa Girişi

Times'ın konuyla ilgili yorumu: Uluslararası barışın yeniden kurulmasında Türkiye'nin önemli bir rolü olacağı, Türkiye'nin Almanya ile Japonya'ya karşı savaş ilân etmesi Türk-İngiliz ittifakının ne kadar sağlam olduğuna büyük bir delil olduğunu, Türklerin bu hareketiyle San Francisco konferansına katılma hakkını sağlamlaştırdığı belirtilmiştir. Ankara ajansında ise Hükümetimizin savaş kararını bildiren notası, Almanya ve Japonya'ya tebliğ edilmek üzere Ankara'daki İsviçre Büyükelçiliğine verildiği beyan edilmektedir. Londra ajansında: Türkiye Büyük

²⁰⁵ Nadir Nadi, *Tarihi Karar*, Ayın Tarihi, 1-28 Şubat 1945, S.135, Cumhuriyet, Makâle, 24 Şubat 1945, ss.58-59

²⁰⁶ Cavit Oral, *Realist Siyaset*, Ayın Tarihi, 1-28 Şubat 1945, S.135, Bugün, Makâle, 25 Şubat 1945, s.57

²⁰⁷ Necmeddin Sadak, *Türkiye'nin Verdiği Kararın Tam Mânası*, Ayın Tarihi, 1-28 Şubat 1945, S.135, Akşam, Makâle, 26 Şubat 1945, ss.61-62

Millet Meclisi'nin Almanya ve Japonya'ya savaş ilanı kararının 1 Mart 1945 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceği aktarılmıştır²⁰⁸.

Dönemin Paris Büyükelçisi ve eski Dışişleri Bakanı Menemencioğlu'nun France-Soir gazetesine " *Bugün mes'ud bir gündür. Türkiye'nin harb ilân etmesi, memleketimizin 1939' dan beri götüğü siyasetin bir neticesidir. Türkiye'nin son yıllar zarfındaki durumu, müstenkif bir vaziyet değil, Müttefiklerinkine uygun ve müşterek dava için en faydalı sayılan bir durum olmuştur*"²⁰⁹. şeklinde beyanatta bulunduğu, Amerika Dışişleri Bakanı ise Washington ajansına: "*Türkiye Cumhuriyeti'nin Almanya ve Japonya'ya karşı savaşta birleşmiş milletlerle resmen bir sıraya geçmek hususunda aldığı karar gerçekten mutlu bir olaydır.*" ifadelerinde bulunduğu görülmektedir²¹⁰. Yunanistan'ın da daha önceden dahil olduğu savaşta Müttefikler safında Türkiye'yi gördüğü için mutluluk duyduğu gazete manşetlerinden verildiği, aktarılmıştır.

3- Savaşın Bitişi ve Türkiye

Cumhuriyet gazetesinde, Amerika donanmasının Tokyo'ya yaklaşık iki gündür Japon denizinde olmasına rağmen Japon donanmasının Amerika ile boy ölçüşmeye cesaret edemediği belirtilmekte Japon filosunun Amerika'nın Filipinlere çıkarma yaptığından beri ortalıkta gözükmeye ifade edilmektedir. Japon donanmasının artık kuzeye çekildiği bilgisi geldiği için savaştan kaçınmaya başladığı yorumları dikkat çekmiştir. Donanmasını son kez olarak elinde tutmak isteyen Japonya'nın dövüşmekten çekindiği vurgusu yapılmıştır²¹¹.

Yine Cumhuriyet gazetesinde Amerikalıların Japonları, Japonlarında beyazlar içinde Amerikalıları sevmediği, hatta bunun 1853-54'te Yedo önünde Amiral Persy'nin Japon Samuraylarını uyandırmasıyla (mecazi anlamda kullanılmıştır) başladığı aktarılmıştır. İlk Rus-Japon savaşından sonra elde edilen ganimetleri isteyen Amerika ile yapılan anlaşmadan utanç duyan birçok Japon subay ve erlerinin harakiri (İntihar şekli) yaparak intihar ettikleri bu tarihten sonra aradaki husumetin Pearl Harbor ile hat safhaya çıktığı belirtilmiştir. Japonların Pasifik hardbinde "Son

²⁰⁸ Cumhuriyet, Manşetten *Harb ilanı*, 26 Şubat 1945, s.1

²⁰⁹ Cumhuriyet, Manşetten, *Harb ilanı Kararımız*, 26 Şubat 1945, s.1

²¹⁰ Aynı gazete, s.3

²¹¹ Cumhuriyet, *Japon Donanması Nerede?*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 26 Şubat 1945, s.2

Ere, Son Damla Kana Kadar Döğüşmek" sözünü bir kahramanlık edebiyatından çıkararak gerçekleştirdiklerini ve daha öncede belirtildiği gibi Amerikalılar'ın son dönemde çok az esir aldıkları ifade edilirken Japonların Amerikalılar tarafından öldürülmeseler bile kendilerini öldürdükleri ifade edilmektedir. Bu yüzden de esir kamplarında Avrupalıların çok sayıda olduğu ve en az Japon'a rastgelindiği, Japonlara 10 Amerikalı öldürmeden ölmelerinin yasaklandığı vurgulanmıştır. Amerikalı bir müsteşarın belirttiğine göre; Japonların bu tarihten itibaren iki yıl daha dayanabilecek durumlarının olduğu aktarılmıştır. Japonların inatla devam ettikleri ölme ve öldürme savaşının daha uzun süreceği de ayrıca değerlendirildiği belirtilmektedir²¹².

Daver ise; Japonya'nın bu savaştan çok pişman olduğunu, hatta bu pişmanlığı 1943'te doğmaya başlayıp 1944'te adam akıllı arttığını belirtmiştir. 1944 yılı yaz aylarında henüz Müttefikler çullanmaya başlamadan önce Japonların yenilmeye başladıkları, 1944 Ekim ayları itibariyle de Japon militarist ve emperyalist grupların yenilgiyi gördüklerini, Japonların yenilgiyi bir türlü anlamadıkları ve otoritenin de bunu kabul etmeyi söylemekten gururlarına yediremediklerini ancak Amiral Togo'nun bir şeyler yapamadığını ve Tokyo'ya bombaların yağmasıyla anladıklarını ifade etmiştir. Japonların zorunlu olarak barıştan yana tavır takınmaya başladıklarını fakat "Kayıtsız ve Şartsız teslimi" Japon geleneğinin ve izzeti nefisinin teslim olmayı kabul etmediğinden dolayı barışın bir türlü sağlanamadığı belirtilmiştir. Bu teklifin bile onları çok kötü etkileyeceğinin âşikar olduğu değerlendirilmektedir. Esir olarak düşen askerlerinde ya hasta ya da kendisine zarar verecek takati olmadığından dolayı kendilerini öldüremedikleri iddia edilmiştir. Daver'in makâlesinde savaşın bitmesini istediği açıkça duygularında : *"Evet, Japon emperyalizmi, son yıllardaki azgınlığı yüzünden pek ağır cezalara çarpılmayı hak etmiştir. O, gaspettiği topraklar elinden alınarak bir daha harbedemeyecek hale konulmalıdır"* şeklinde belirtmiştir²¹³.

Yeni Adana gazetesinden Refii Bülend "Japonya'nın Sonu" adlı makâlesinde şu ifadelere yer vermiştir: 1904 yılında Rusya ile yapılan savaşa katılmış ve İkinci Dünya Savaşı sürecinde 77 yaşında olan Amiral Suzuki'nin, kabinesini kurduğu gün Rusya ile yapılan saldırmazlık paktını fesederek, Japonya'nın hareket serbestliğini

²¹² Cumhuriyet, *Uzakdoğ'u'daki Kanlı Boğuşma*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 6 Mart 1945, s.2

²¹³ Abidin Daver, *Japon Emperyalizmi*, Cumhuriyet, Makâle, 1 Nisan 1945, s.1-3

Suzuki'nin eline aldığı aktarmıştır. Japon anavatanının hudutlarının değişmeye başladığı süreç içerisinde, Japon şehirleri yakılıp yıkılırken ve Japon orduları perişan bir şekilde gerilerken Sovyetler ile yapılan paktın fesedilmesi "felaketlerin üzerine tüy dikmekten" başka bir şey olmadığını, Çin ve Amerika ile baş edemeyen Japonya'nın Sovyetler tehditi altında olması hoş bir durum yaratmayacağını değerlendirmiştir. Paktın imzalandığı dönemde türlü uğraşlar içerisinde bulunan dönemin Dışişleri Bakanı olan Matsuoka'nın Moskova'dan ayrıldığı günden sonraki zamanlarda çok değişiklikler olduğu artık "militarist" yaklaşımın bu milletin başına ördüğü çorabın çok girift ve sıkı olduğundan dolayı ne bu ihtiyar Amiralin kurduğu barış kabinesi; ne de safsata olduğu anlaşılan Japon ordusunun cesareti bu milleti düştüğü bataklıktan kurtaramayacağını belirtmiştir. Amiral Suzuki kabinesinin yerinde kalması neticesinde Japon milleti için "El Fatiha" demekten başka bir şey olmayacağı çünkü sonuna kadar mukavemet hastalığına yakalananlar için ancak bu kelimenin söyleneceği belirtilmektedir²¹⁴. Yeni Adana gazetesinin manşetlerinde artık Japonya sularında havanın karardığı, Amerikalıların 7 milyon askerle Japonların üzerine yürüyeceği ve gizli silahlar kullanılacağı belirtilmektedir²¹⁵. Japonya'nın halinin harap olduğu, Japonların çekilmeye ve parçalanmaya başladığı bu durum manşetlerde yerini aldığı görülmektedir²¹⁶. Bu bağlamda Akşam gazetesinin manşetinde de daha acı bir durum ortaya konmaktadır. Pasifikte yenilmeye başlayan ve çaresizlik içerisinde olan Japon askerlerinin açlıktan "insan eti" yemeğe başladığını hatta kendi vatandaşlarını yemekte asla tereddüt etmedikleri aktarılmaktadır²¹⁷. Dönemin yazarlarından Şevket Rado, Pasifik'in son durumu hakkında: Almanya'dan gelen haberler kadar korkunç olduğunu, Japonların insan eti yemeğe başladığını, yakalanan beyannamelerde insan vücudu lezzetinin tarif edildiğini belirtmektedir²¹⁸.

Almanya'nın Müttefiklere kayıtsız ve şartsız teslimiyle birlikte Japonya'nın üçlü paktı bozduğu ayrıca ifade edilmiştir. Japonya'nın istilaya başladığı ve bunun için Avrupa ve Amerika kıtalarından bölgeye bir çok askerin sevk edildiği

²¹⁴ Refii Bülend, *Japonya'nın Sonu*, Yeni Adana, Makâle, 11 Nisan 1945, s.2

²¹⁵ Yeni Adana, manşetten, 7 Mayıs 1945, s.1

²¹⁶ Aynı gazete 16 Mayıs 1945, s.1

²¹⁷ Akşam, manşetten, 27 Nisan 1945, s.1

²¹⁸ Şevket Rado, *Dünyada ne var ne yok?*, Akşam, Makâle, 29 Nisan 1945, s.2

manşetlerden verilen haberlerin bir kısmını oluşturmaktadır²¹⁹. Bu nokta da Japonya'nın üçlü paktı bozduğunu açıklamasına ne ihtiyaç vardı? Belki de bu gibi demeçlerle Müttefikleri daha da üstüne çekerek kötü sonuçların oluşmasına hız kazandırmış olabilir. Zaten İtalya'nın teslimiyle birlikte "Üçlü Pakt" devam etmekte miydi? sorusuna yanıt olarak: Japonya'nın teslim olmayı kendilerine yakıştıramadıkları için bu gibi beyanlarla psikolojik harp yapmaya çalıştığı söylenebilir.

Daver, Japonların ergeç sonlarının Almanlar gibi olacağını farkında olduklarını fakat bu kayıtsız şartsız teslimiyeti bir türlü kabul edemediklerini, teslim olacaklarına ölümüne mücadeleyi tercih ettiklerini belirtmektedir. Daver tarafından, Japonların bu inadını Almanlar gibi ölme ve öldürme amacıyla olduğuna dayandırılmakta ve Avrupa'da henüz anlaşmaların yapılamaması Japonların bundan zaman kazanarak ümitlerini devam ettirmedeki "hayret" ortaya konulmaktadır. Japonya'nın fedai uçaklarının, Harakiri filolarının, Ölüm tümenlerinin sadece işi uzatacağı ifade edilmiştir. Japonya'ya kuzeyden de Sovyet Rusya'nın taarruz edebileceği hesap edildiğinde ümitlerinin boşa çıkacağını ancak bu ümidine cankurtaran gibi sarıldığını da belirtmiştir²²⁰.

Cumhuriyet gazetesinin 6 Mart 1945 yılı basımında ikinci sayfada yayınlanan "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesindeki "Uzakdoğu'da Boğuşma" başlığını tam üç ay sonra tekrar kullandığı görülmektedir. Uzakdoğu savaşının 7 Aralık 1941'den itibaren tam üç buçuk yıldır devam ettiğini, Japon Amiral Suzuki'nin Japonlara Tanrı'nın oğlu sayılan Tenno'nun yani İmparatorun sarayı bombalarla çıra gibi yanarken bile Japonya'nın kendini yenilmiş olarak kabul etmediği, ya da öyle görüldüğü belirtilmektedir. Okiniwa'da devam eden savaşın gelişmelerine bağlı olarak zafer ümitlerinin halen devam ettiği de aktarılmaktadır. Saiyapn ve İwo Jima 'daki yenilgilerden sonra Tokyo'ya bir saatlik Okiniwa'da halen intihar uçuşlarının yapıldığı ve zaferi intiharla elde etmeyi düşünen Japonların ne kadar yanlışlıklar içerisinde olduğunu İntihar'ın zafer olmadığını ölüm olduğunu ayrıca da ifade etmiştir. Japonların intihar stratejisiyle Amerikalıların intikam hırsının sonuna kadar

²¹⁹ Cumhuriyet, *Japonya'nın İstilâsı*, 7 Mayıs 1945, s.1-3

²²⁰ Abidin Daver, *Japonya'nın Ümidi*, Cumhuriyet, Makale, 18 Mayıs 1945, s.1-3

boğuşacağı ve "Doğan Güneşin kan ve ateş deryası içinde batacağı" da vurgulanmıştır²²¹.

Yine Akşam gazetesinin manşetinde Japonya'nın telaş içinde olduğu İmparatorun halkı anavatanı savunmaya çağırdığını, 2600 yıllık tarihinde bu kadar kötü duruma düşmeyen Japonya ile ilgili sona yaklaşıldığı yer almaktadır²²². Bunun yanında Japon İmparator Hirohito'ya anti-militarist gruplar tarafından suikast yapıldığı manşetlerden verilmektedir²²³.

Asım Us tarafından, Japonya'nın ümitsiz bir durumda olduğu Amerika'nın uçankalelerinin havadan bombalama yapmasıyla şimdiden can damarı büyükşehirlerinin harebeye döndüğü, ülkelerinin işgalden kurtulmak için halka intihar etmeyi tavsiye etmekten başka bir şey yapamadıkları belirtilmiştir. Japon İmparatorunun ABD Başkanı Truman'dan kayıtsız şartsız teslim olma görüşlerini istediği bu istekte haklı tarafların olduğunu çünkü ailesi ve halkının Almanya gibi mi, yoksa İtalya'nın sonu gibi mi? netileceğini öğrenmek istediğine dikkat çekmiştir. İmparatorun suikastle karşılaşmasının şu anki Japonya'da mümkün olacağı bu sebeple de teslim olma şartlarını istemiş olacağı değerlendirilmiştir²²⁴. Yalçın ise; Demokratik ülkelerin dünya üzerinde halen rahatsızlık veren durumu yok etmek adına toplantılar yapmakta ve çözüm için uğraşlar vermekte olduklarını ve sarı tehlikeyi izole etmek için devamlı meşguliyet içerisinde bulduklarını belirtmiştir²²⁵.

Uzakdoğu'daki devam eden savaştan dolayı, Türkiye Ticaret Ofisinin elindeki ham madde stoklarının muhafaza edilmesi ve aynı zamanda dış ticaretimizle ilgili doğan zaruretlerin giderilmesi için çalışmalar yapıldığı gazete bültenlerine yansımıştır²²⁶.

²²¹ Cumhuriyet, *Uzakdoğu'daki Boğuşma*, Hem Nalina Hem Mihına Köşesi, Makâle, 6 Haziran 1945, s.2

²²² Akşam, manşetten, 24 Haziran 1945, s.1

²²³ Aynı gazete, 6 Temmuz 1945, s.1

²²⁴ Asım Us, *Japonya Kayıtsız Şartsız Teslim Olabilir mi?*, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Vakit, Makâle, 8 Temmuz 1945, s.180

²²⁵ Hüseyin Cahit Yalçın, *Mahvolan Faşizm Canlanan Faşizm*, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Tanin, Makâle, 13 Temmuz 1945, s.144

²²⁶ Cumhuriyet, *Ticaret Ofisinin Elindeki Stoklar Muhafaza Edilecek*, 14-17 Temmuz 1945, s.2

Fenik, Almanya'da olduğu gibi Japonya'da da son sözü uçakların söyleyeceğinin ispat edildiğini, Uçakların Japonya'nın çatısını çökerttiğini, donanmanın ise kıyıda temellerini sarstığını belirtmiştir. Artık Japon emperyalizminin ayakta durmasına imkân kalmadığına, Uzakdoğu'nun üstün ırkının altın ırkların altında olduğu ve doğan güneşin battığı zaman Uzakdoğu'nun nura kavuşacağı savını öne sürmüştür. Japonya'nın karasularında kendisi için emniyet kalmadığı çünkü Amerika donanmasının ve uçaklarının Japonların anavatanlarını pervasızca bombaladığını belirtmiş; aynı zamanda Üçler Konferansından sonra Rusya tehlikesiyle de karşılaçağının ihtimalleri üzerinde durulduğuna dikkat çekmiştir²²⁷.

Manşetlerde, Japonya'nın Amerika'ya sunduğu barış şartlarının; İmparatorun muhafaza edileceğine dair teminat istedikleri ve Asya'da istila ettikleri yerleri terk edeceklerine dair taahhüt verdikleri görülmektedir²²⁸. Buna karşılık Amerika tarafından ya kayıtsız şartsız teslimiyet ya da harap olmayı göze almaları belirtilmektedir²²⁹. Ayrıca Potsdam' da yapılan "Üçler Konferansında" alınan bir kararında Japonya'nın kalbine son bir darbe vurulacağı bültenlerde yer almaktadır²³⁰. Japonların verilen ultiatomu kabul etmemeleri sonucu Müttefiklerin Japonya'ya beyannameler attığı hangi şehirlerin bombalanacağı bildirildiği aktarılmaktadır²³¹.

Yalçın, dünyanın düzelmesi için savaşın her tarafta bitmesine bağlı olduğuna kimsenin şüphesinin bulunmadığına çünkü Japonya'nın Avrupa'dan uzakta olmasına karşılık Uzakdoğu'daki savaşın Avrupa için daima günlük olayların ve Avrupa işleri üzerinde büyük etkiler yaptığı, bu bağlamda Uzakdoğu savaşının her memleketi ilgilendiren bir durum olduğunu belirtmiştir. Japon savaşında Müttefiklerin zafere biran önce ulaşmalarının bütün milletlerde sabırsızlıkla beklendiği ifade edilmiştir²³².

Karay, Japonya'ya verilen teslim şartlarını yorumlarken şu noktalara dikkat çekmiştir: Birinci şartın bu memleketi dünya savaşına götüren militarist zihniyet ve

²²⁷ Mümtaz Faik Fenik, *Japonya'nın Çatısı Çökmüştür*, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Ulus, Makâle, 20 Temmuz 1945, s.182

²²⁸ Akşam, manşetten, 20 Temmuz 1945, s.1

²²⁹ Aynı gazete, 22 Temmuz 1945, s.1

²³⁰ Aynı gazete, 25 Temmuz 1945, S.1

²³¹ Aynı gazete, 28 Temmuz 1945, S.1

²³² Hüseyin Cahit Yalçın, *Japonya'nın Sonu Geliyor mu?*, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Haber, Makâle, 23 Temmuz 1945, s.183-184

otoritenin yok edilmesi, bu bağlamda Militarizmin tarifini kısaca: "Bir millet üzerinde askeri unsurların ifrat derecede tahakkümü" olarak tanımlamaktadır. Japonya militarizminin Almanya ve İtalya'yı bu konuda solda sıfır bıraktığını, Japonya'da bu güçten başka bir gücün olmadığı ve cinaslı bir dille "Süleyman'ın mührü militarist gurubun elinde" şeklinde Japonya'nın işinin çokta kolay olmadığına vurgu yapmıştır. En korkunç militarizmin olduğu Japonya'da sonun yaklaştığına dikkat çekerek, ne denirse denilsin dünyanın nazizmden, faşizmden kurtulduğu gibi şimdi de Japon militarizminden de kurtulacağı günün yakın olduğunu belirtmiştir. Karay, bunun yanında asker devletin militarist bir anlayış olacak diye bir yanlısın içine düşülmemesi gerektiğinin altını özellikle çizmektedir. Askerlik ne kadar lüzumlu ise militarizmin o kadar gereksiz olduğunu ve ultiatomda belirtilen militarizmin dünya sahnesinden kaldırılmasıyla barışa, güvene ve adalet düzenine ulaşılacağıda belirtilmiştir²³³. Uzakdoğu'daki savaşın sonunun geldiği Türk basınında ateşli bir şekilde bahsedilmektedir. Mümtaz Faik Fenik'in ifade ettiği hava gücü ile savaşın neticelenme düşüncesi ağır bastığı ve "Üçler Konferansında" alınan kararlar savlarının gerçekleştiği görülmektedir. Amerika, dünya tarihinde hiç unutulmayacak bir şekilde Japonya'nın üzerine son darbe olarak atom bombasını atmıştır..

B- İnsanlık Faciası: Atom Bombası, Türkiye ve Japonya

Atom fikri, M.Ö. 6.yy başında yaşamış olan eski yunan filozoflarından "Demokrit ve Epikür" tarafından ortaya atılmış ve parçalanamayan anlamına gelen "atomos" olarak adlandırılmıştır. Ancak 19.yy başlarına gelinceye kadar ilim de pek bir yer alamamış ve sadece felsefi bir şekilde kalmıştır. 19.yy başlarında ilk olarak İngiliz Kimyacı Dalton atom kuramının canlanmasına katkıda bulunmuştur²³⁴. Radiumun keşfedilmesiyle birlikte 1911'de İngiliz bilim adamı Rutherford atomun iç yapısı hakkında incelemeler yapmış ve ilk parçalamayı da başarabilmiştir²³⁵. Elbette Atom kuramı çalışmalarının sanayi devrimini yaşayan Avrupa'da başladığı görülmektedir. Bu çalışmalardaki amacın atom iç yapısını inceleme ve enerji elde etmede kömürün yerine atomdaki enerjiden faydalanma isteği olmuştur.1932 yılı

²³³ Refik Halid Karay, *Temizliğe Doğru*, Akşam, Makâle, 3 Ağustos 1945, s.1

²³⁴ Talat Erben, *Atom Enerjisi ve Bombaları*, Ebuzziya Matbaası, İstanbul,1945, s.5

²³⁵ A.g.e.,s.10

itibariyle ABD'de "Atom" üzerine çalışmaların yapıldığı belirtilmektedir²³⁶. Atom bombası, atom çekirdeğinin tam parçalanması ve bu sırada maddenin bir kısmının enerjiye çevrilmesi olayından faydanlanmak suretiyle meydana geldiği tanımlaması yapılmıştır²³⁷.

1- Atom Bombası'nın Yol Açtığı Yıkım

Atom bombasının icadında bulunan bilim adamlarının herhalde ileride insanlığa faydalı olsun düşüncesiyle emek harcadıkları düşünülebilir. Belki de facialara sebep olacağını düşünselerdi atomun kuramını bile ortaya çıkarmazlardı. İkinci Dünya Savaşı'nda ilk defa kullanılan atom bombası üzerinde hem Amerika hem de Avrupa'daki çalışmaların savaş sürecinde ağırlık kazanması ve bu konuda bir kaç denemelerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin Almanlar'ın atom bombası araştırmaları da Müttefikler tarafından senelerdir bilindiği, Hitler'in 1945 Şubat'ında yaptığı bir konuşmasında: " *Nükleer Fizyon sorunu, çok önceleri çözülmüştür. Ve bu alandaki gelişim, şu anda bir şekilde ortaya çıkan enerjinin askerlik alanında kullanabileceğimiz bir düzeye varmıştır*"²³⁸. Sözlerinin ardından Atom Bombasını atacak olan dört motorlu HE-177 Greif ağır bombardıman uçağından en az bir adet özel olarak bunun için hazırlattığı ancak 1945 Mart'ında deneyin başarısızlığa uğramasıyla birlikte savaş içerisinde son koz olarak değerlendirilen umut tükenmiştir²³⁹.

Amerika dünya savaşının bitirilmesi için Potsdam Konferansı'nda (17 Temmuz-2 Ağustos 1945) diğer devletlerle Uzakdoğu savaşının bitirilmesi için atom bombasının söz konusu olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. Ancak daha önce denemelerin 16 Temmuz 1945 günü New Mexico eyaletindeki ıssız bir çölde denenmiş ve başarılı bir sonuç alınmıştır²⁴⁰. Bu nokta da Cartier, atom bombası icat edilmese de Japon ordusunun zaten çok kötü durumda olduğunu, dağıldığını ve sonuçta bu savaşın fazla sürmeyeceğini savını ortaya atmaktadır²⁴¹. Bir kere ölüm

²³⁶ A.g.e.,s.14

²³⁷ Nuri Refet Korur, *Atom Bombası*, Gnkur.Başkanlığı yay., İstanbul Basımevi,1951, s.3

²³⁸ Burak Çınar, *İkinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi ve Türkiye*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara,2007, s.232-233

²³⁹ A.g.e.

²⁴⁰ Mustafa Hergüner,s.89

²⁴¹ Raymond Cartier,2.Cilt,s.88

kılıcı havaya kalkmıştı ve dünyaya felaketi getirecekti. Peki Japonya uzun süredir Uzakdoğu'da yaptığı ihtirasın bedelini bu şekilde ödemek zorunda mıydı? Bu sorunun cevabı birçok ihtimaller üzerinde durularak verilebilir. Ancak şu bir gerçektir ki atom bombası adeta altı yıldır eziyet içerisinde süren bu savaşa son noktayı koymuştur.

ABD, İkinci Dünya Savaşı'nda bulunan bu en korkunç silahı yani 1,5m çapında, 3m uzunluğunda 5 ton ağırlığında olan "Atom Bombasını" 6 Ağustos 1945 tarihinde Hiroşima'ya, 9 Ağustos 1945 tarihinde de Nagazaki'ye, sivil yerleşim yerlerine atmıştır. Bombaların tahribatı çok yüksek olmuş ve sadece Hiroşima'da 78 000 kişi ölmüş, 14000 kişi kaybolmuş, 37 000 kişi yaralanmıştır. Nagazaki'de ise; yaklaşık 50000 civarında insan hayatını kaybetmiştir²⁴². Amerika heyetinin sunduğu sayılar da ise, Hiroshima'da insan kayıpları 100 bin ile 180 bin arasında, ölü sayısının 70 bin ile 80 bin arasında olduğu, Nagasaki'de ise insan kayıpları 50 bin ile 100 bin arasında, ölü sayısının 35 bin civarında olduğu tahmin edilerek belirtilmiştir²⁴³.

"Amerika Stratejik Bombardıman heyeti" Roosevelt'in talimatıyla 3 Kasım 1944 tarihinde kurulmuştur²⁴⁴. Savaş Bakanlığına bağlı olarak çalışan bu heyetin savaş içerisinde hava taarruzları üzerinde inceleme ve araştırma yaparak hava kuvvetleri için gerekli stratejiyi oluşturma görevini yürütmüştür. Bu heyetin Japonya'ya atom bombası atıldıktan sonra Hiroshima ve Nagasaki'de inceleme ve araştırma yaparak özellikle halkın üzerinde yapmış olduğu tesiri doğru olarak ortaya çıkarmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Bu bağlamda heyet, Hiroshima ve Nagasaki'deki etkilerin ne derecede olduğunu bu heyetin hazırlayıp sunduğu raporlarla ortaya çıkarmaya çalışılmıştır.

Bombanın atıldığı esnada işçilerin iş başı yaptığı, çocukların okul yolunda yürüdükleri, kısaca halkın günlük meşgaleye başladığı saat 08:15 de atıldığı ve bombanın patlamasıyla birlikte yangın fırtınasının olduğu aynı zamanda birçok binanın çökmesi sonucu çok sayıda insan ölümüne sebep vemiştir²⁴⁵.

²⁴² Mustafa Hergüner, s.90

²⁴³ Hilmi Oray, *Atom Bombası*, Gnkur.Bşk.Yayımları, İstanbul, Askeri Basımevi1948,s.28

²⁴⁴ A.g.e.,s.1

²⁴⁵ A.g.e.,s.7

2- Türk Basınında Yankılar

Japonya'ya atom bombasının atılmasıyla birlikte o günlerde; Türk basını da günü gününe olayla ilgili detayları aktarmıştır. Cumhuriyet gazetesi atom bombasının atılması neticesinde ertesi gün, manşetinde şu habere yer vermiştir: "20.000 dinamite muadil tek bomba" başlığı altında yeni icat edilen bombanın tanıtımı yapılmaya çalışılmıştır. İngiliz ve Amerikalıların tahrip etmiş ve korkunç bir devre açtığı, Japon şehrine düşen bombadan sonra yoğun dumandan dolayı şehrin ne hale geldiğinin bilinmediği belirtilmiştir²⁴⁶.

Yalçın, Bomba hususunda insanlığın yine talihli olduğunu çünkü keşfin iyi ki Amerikalı ve İngilizlerin yaptığını ifade etmiştir. Çünkü renk renk faşistlerin elinde böyle bir icadın bütün ahlâk, ideal, insanlık gözleri üzerine kefen sereceklerini ve yalnız kırbaç ve balta kânunun hüküm süreceği ihtimalleri üzerinde durmuştur. Bu bağlamda atom bombasının yalnız Japonya faşistlerinin üzerinde patlamadığını, bütün otoriter ve totaliter rejimlerin beyninde patladığını ve bu bombanın Uzakdoğu'da bütün zorlukları hallettiğini ifade etmiştir. Yalçın, aynı zamanda Türkiye'nin San Francisco trenine yetişmek için Müttefiklerin tabiriyle "son dakikada bilet almayı" elde ettiğini belirtmiştir²⁴⁷.

Doğrul, "Japonya'nın Başına Gelenler" adlı makâlesinde: ABD Başkanı Truman'ın verdiği demeçte: Japon adaları üzerinde yapılan büyük ve yaman bir silah denemesinden ve bu bombanın sanayii merkezlerinin birinin üstüne atılmasından, bunun yanında bombanın özelliklerinden bahsedildiğini aktarmıştır. Zerreciğin kuvvetinden yapıldığı açıklanan büyük bombaları Amerika'nın Japonya üzerinde denediğini de yazısında ifade etmiştir. Bu bombayla artık Japon savaş gücünün imha edileceği, Japon limanlarının, fabrikalarının, sanayisinin, ulaştırma araçlarının tamamen ortadan kaldırılacağı belirtilmektedir. Truman'ın açıklamalarından çıkarılan sonucun ise; Potsdam'da yapılan Amerika, İngiliz ve Çin'in konferansında görüşmelerde Japonya'ya hitabeden ultiatomun bu olduğu kanaatine varılabileceği değerlendirilmesinde bulunmuştur. Çünkü Müttefikler ultiatomda, Japonya'ya karşı

²⁴⁶ Cumhuriyet, *20.000 dinamite muadil tek bomba*, 7 Ağustos 1945, s.1

²⁴⁷ Hüseyin Cahit Yalçın, *Patlayan Bomba*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Haber, Makâle, 7 Ağustos 1945,s.95

kullanılmak üzere hazırlanan kuvvetlerin, Almanlara karşı kullanılanlardan daha kuvvetli ve son derece müthiş olduğunu anlattıkları ve bu gücü kullanmanın Japonya'yı "baştanbaşa imha etmek" anlamını taşıdığı ifade edilmiştir.

Müttefiklerin bu tebliğden on gün sonra Japonya üzerinde yeni bombaların kullanılmaya başlanması bu ultiatomun sadece siyasi olmadığını Müttefiklerin ileri sürdükleri şartları kabul etmenin tek kurtuluş çareleri olduğunu da gösterdikleri belirtilmiştir. Müttefiklerin şartlarının: Japonya'yı savaş siyasetine sevk edenleri imha etmek, Japonya'nın bazı bölgelerini bir müddet için işgal etmek, Japon mandası altındaki adaları elinden almak ve Japonya'yı, işgal ve istila ettiği her yerden çıkartmak olduğu, bunların yanında Japonya'yı silahsızlandırmak, savaş suçlularına ceza vermek, Japon halkının demokrasi gereğince yaşamasını sağlamak ve bu hedeflerin gerçekleşmesi sonucu Japonya'nın işgaline son vermek olduğu belirtilmiştir. Doğrul, aynı zamanda Japonya'nın da bu şartları kabul ederek savaşın bitirebileceği tam tersi olursa da Japonya hızlı ve tamamıyla imha edilmesi söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Fakat Japonların şartları kabul etmemesi ve savaşa devam kararı alması sonucu tepesinde, eşi görülmemiş bombaları buldukları belirtilmiştir. Şimdiye kadar birçok kez imha savaşından bahsedildiği ancak asıl imha işinin Japonya'ya atılan bu yeni bombayla başladığı ifade edilmektedir. Doğrul, Japonya' daki militarist gurubu, fütuhatçı olarak nitelendirmekte ve Japon fütuhatçıların bu imha savaşına dayanmayı göze alırlarsa koca bir milleti, hırsları uğruna feda etmiş olacaklarını, bu yeni bombaların fütuhatçıları yola getirmeye yaraması dileklerinde bulunmuştur²⁴⁸.

Cumhuriyet gazetesi manşetinde Amerikalıların bu bombadan başka hiçbir milletin elinde olmadığını ve savaşı kazandıklarını şimdiden ilan ettiklerine yer verilmektedir. Potsdam'da, kullanılmasının karar verildiği açıklanan atom bombasının ya savaşın sonu ya da dünyanın sonu olacağı değerlendirilmiştir. Amerika'nın bu bombayı kullanmakta dört ay tereddüt ettiği vurgusu yapılmıştır. Ayrıca atom gücü devrinin başladığını, kömür, su ve benzinin yerini bu güce bırakacağını, bütün endüstri metodlarının kökünden alt üst olacağı belirtilmiştir²⁴⁹.

²⁴⁸ Ömer Rıza Doğrul, *Japonya'nın Başına Gelenler*, Cumhuriyet, Makâle, 7 Ağustos 1945, s.3

²⁴⁹ Cumhuriyet, *Bütün Dünyada Heyecan Ve Korku*, 8 Ağustos 1945, s.1

Özdilek evinde buzdolabını tamir etmekle meşgulken Cumhuriyet gazetesi yazı işlerinin telefonu ile Japonya'ya atom bombasının atıldığını duymuş ve bu durum karşısında makâlesini kaleme almaya başladığını ifade etmiştir. Bu yeni bomba hakkında fazla bilgisi olmadığı, bilgisi olsaydı da bu bombanın sır olmaktan çıkabileceğini belirtmiştir. Savaş yüzünden altı yıldır Batı ilminden uzak olduğu konusunda dert yanan Özdilek, savaşta yeni bir silah kullanıldığı zaman bunun sadece öncelikle ana hatları hakkında bilgi verebileceğini ifade etmiştir. Atom fiziğiyle ilgili kurumların ortaya çıkışının üzerinden fazla geçmemesine rağmen insan zekâsının ve ilimin ne kadar ileri düzeye geldiğinin hayret verici olduğunu belirtmektedir²⁵⁰. Atom bombası hakkında Albert Einstein'ın bir demecinde "Atom bombasının insanlık adına enerji ihtiyaçlarında kullanılması için çok çalışılması ve bunun için yıllarca uğraşmanın gerektiğini aynı zamanda atom bombasının icadını kendisinin göl üzerinde kürek çekmesi kadar olağan bir durum olduğunu" ifade ettiği aktarılmıştır²⁵¹. Cumhuriyet gazetesinin "Hem Nalına Hem Mıhına " köşesinde bu on tonluk bombaya "*Kıyamet Bombası*" adı verilmektedir. Bir dönem Almanların atom bombası üzerine yaptıkları çalışmalarının bilindiğini fakat bunu başaramadıklarını bununda şu an görülmekte olduğu dile getirilmiştir. Bu bombanın ilk olarak Japonların beynine patladığı keskin bir dille anlatılmakta ve atom bombasının güneşin gücüne kaynak teşkil edecek kuvvetle doldurulmuş bir bomba olduğunu ve bu bağlamda bayrağı güneş, İmparatoru da "Güneş Tanrının Oğlu" olan Japonya'ya karşı kullanılmasının olayların bir cilvesi olarak değerlendirildiği, Güneş İmparatorluğunun böylelikle güneş bombası ile yok edileceği yorumları yapılmıştır. Bu bombanın gücüne yönelik gelen haberlerde ise bombanın düştüğü İstanbul-Edirne arasındaki mesafe kadar uzaklıktaki yerde bulunan bir kör kızın keskin ve parlak şimşegi hissettiğinin aktarıldığı belirtilmektedir. Japonya'da atılan bombanın oradaki depremlere bile rahmet okutacağı ifade edilmiştir. Amerika Başkanı'nın bu bombayı savaş tanrılarını ortaya çıkartan devletlere kullanacağı aktarılmakta ve atom

²⁵⁰ Salih Murad Özdilek, *Atom Bombası*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Ağustos 1945, s.2

²⁵¹ Cumhuriyet, Manşetten, *Âlim Einstein Atomun Tabiatın Fevkinde Bir Kuvvet Olmadığını Söylüyor*, 13 Ağustos 1945, s.1

bombasının gerçek barışçı, hak ve adaletsever milletlerin elinde olması ve barışı koruması temennisinde bulunulmuştur²⁵².

Doğrul tarafından insanlığın bu yeni icadı ile dünyanın, birtakım ihtiraslar karşısında yok mu olacağı yoksa medeniyeti yükselterek insanlığı refaha mı kavuşturacağı sorularının cevabı aranmaya çalışılmıştır. ABD Başkanı'nın verdiği demeçlerle barış için kullanacağını belirtildiği aktarılmıştır. Bu bomba sayesinde insanların hırslarının söndürülmüş olacağı ve barışın zaferi elde edeceği değerlendirilmiştir. Elbette kötü niyetli insanların bu tür çalışmalar yaparak bombalar elde etmesinin mümkün olabileceği o zaman dünyada işlerin değişeceği ya insanlığın iflas ya da iftihar edeceği belirtilmiştir. Artık insanlık tarihinin yol ayrımına geldiği iki yoldan birini seçerek ya aydınlığa kavuşacağı ya da boğuşarak mahvolacağı belirtilmiştir²⁵³. Nadir Nâdi, Amerika'nın Japonya'ya atom bombası atması neticesinde Japonya'nın artık uzun süre savaşa devam edemeyeceği konusunda şüphe olmadığını, ancak Amerika'nın özellikle bundan sonra barış için elindeki atom bombasını göstermesinin doğru olmayacağını çünkü bilginin hiçbir sınır tanımayacağı, yarında başka birinin daha üstün bir bomba bularak barış havasını hemen bozabileceğini, bu yüzden atom bombasına fazla bel bağlanmaması gerektiğini vurgulamıştır²⁵⁴. Refii Bülend ise büyük bir atılımla ilerleyen Amerika Hava Ordusunun Japonya semalarında ateş ve ölüm yağdırdığını, Mikado'nun evlatlarının bu savaşa girerken Amerika'ya karşı kahpece bir hava hücumuyla başladığını, fakat üstün uçan kalelerin hallaç pamuğuna çevirdiği Japon şehirlerinin, Pearl Harbor sillesini katlanarak faiziyle ödediğini ve Amerika havacılarının eşsiz kahramanlıklar sergilemeye devam ettiklerini belirtmiştir²⁵⁵.

Japonya artık feryat etmektedir. Japon radyosundan atom bombasının müthiş tahribatının anlatıldığı ve tarafsızların müdahalesini istediği manşetlere yansımıştır. İnfilak esnasında binalardan kopan parçaların 7000 metreye kadar uçtuğu belirtilmektedir²⁵⁶.

²⁵² Cumhuriyet, *Kıyamet Bombası*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 8 Ağustos 1945, s.2

²⁵³ Ömer Rıza Doğrul, *Yeni İcadın Akisleri*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Ağustos 1945, s.3

²⁵⁴ Nadir Nâdi, *Bombaya güven olmaz*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Ağustos 1945, s.1-3

²⁵⁵ Refii Bülend, *Amerikan Hava Ordusu*, Yeni Adana, Makâle, 8 Ağustos 1945, s.2

²⁵⁶ Cumhuriyet, *Japonya Feryat Ediyor*, 9 Ağustos 1945, s.1

Nadi, Atom bombasının 400 kilometre uzaktan sesinin işitildiğinin söylenmesi üzerine Amerika'nın daha ağır politika sergileyebileceğini, bir tek bomba ile üç yüz bin nüfuslu Hiroshima'nın dörtte üçünün harap olduğunu ve 48 saatlik verilen ultiatomun kabul edilmemesi karşısında Japonya'nın tamamen yerle bir edileceğinin ifade edildiğini belirtmektedir. Bu bombanın bu kadar kuvvetli olması karşısında Japonya'nın en geç iki ay içerisinde teslim olacağı tahminlerinde bulunmuştur²⁵⁷. Cumhuriyet gazetesi de Türkiye radyolarının, gazetelerin, atom bombasıyla meşgul olduğu, tramvaylarda, otobüslerde, vapurlarda, trenlerde, herkesin bombayı konuştuğu belirtilmektedir. Kahve politikacılarının ve Genelkurmayın artık atom bombasına dayanan siyaset ve savaş planları üzerine çalıştıklarının şüphe olmadığına, atom bombasının iki gündür Amerikan cikleti gibi her ağızda çiğnenen en önemli dünya konusu olduğu belirtilmiştir. Dünya bombanın dedikodusunu yaparken Japonya'nın onun acısını tattığını, Amerika ve İngilizlerin bu bombayı icat etmekle övündükleri günlerde Japonya'nda bu korkunç bombayı ilk defa yemek şerefine ulaştıkları için övünebilecekleri yorumu yapılmıştır. Japonların yeni silah üretme çığırkanlığı yaparak kendi halkına moral aşılama çalıştığı günlerin sonrasında kimin ne icatla uğraştığının görüldüğü belirtilmiştir. Amerika'nın böyle bir progandayı yapmadan gizlice çalıştıkları ifade edilmiştir²⁵⁸.

Sadak, Demokrit ve Epikür gibi atomcu filozofların parçalayamadıkları fakat yaklaşık 2500 yıl sonra parçalanacağını ve insanların üzerine korkunç bir güç olacağını tahmin etselerdi bu kuramı savaş Tanrısı Mars'a ithaf edeceklerini ifade etmektedir. Bir tek bombanın bin tane uçar kaleden beş gün aralıksız atılacak infilak bombalarına bedel olduğunu, sarsıntıların bile 450 kilometre uzaktan dahi duyulduğunu, kör bir adamın 200 kilometreden ışık sezdiğini düşünmenin bu yeni bombanın savaşı ne hale getireceği tahmininin zor olmadığını belirtmiştir. Bu silahın ilk denendiği "düşman Japonya" olduğu ve bu noktadan sonra Japonya'nın teslim olmazsa yok olacağı belirtilmiştir. Atom bombasının savaştan sonra da insanlığa faydalı olacağı, bir tuğladan çıkan enerjiyle 50 bin otomobilin işleyeceği, bir vapurun bir çakıl taşı enerjiyle 64 bin kilometre yol katedeceği, kış günlerinde sokakların bile bedava ısınacağı, kızgın çöllerde güllerin yetişeceğinin ne kadar doğru olacağını

²⁵⁷ Nadir Nadi, *Günler Gebedir*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Ağustos 1945, s.1-3

²⁵⁸ Cumhuriyet, *Sır Saklama Rökoru*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 9 Ağustos 1945, s.2

bilinmediği belirtilmiştir. Atom enerjisiyle aya bile gidileceğinin hatta artık bu bombanın savaşları bile engelleyeceğinin aktarıldığını, bu noktada ikinci şikkın daha önemli olduğu yani savaşları engelleyeceğini, fakat bunun çok zor olacağı değerlendirilmiştir. Savaşı engellemenin bombalardan önce milletlerdeki ahlâkın önleyici olacağı vurgulanmıştır²⁵⁹.

Amerika ikinci bombayı Nagasaki'ye atmış ve bu durum Türk Basını'nın ilk sayfalarında yer almıştır. Rado'nun kaleme aldığı "Var olmak Yahut yok olmak" makâlesinde: Japonya'nın ilk yediği bombadan bu yana Hiroshima'nın son durumunun bilinmemekte olduğunu dünyanın bu bombayla allak bullak içerisinde olduğunu dinamiti bulan Nobel'in çektiği ızdırabı şimdi atom bombasını elinde bulunduranların da hissedeceğini belirtmektedir. Aya gitmenin mümkün olacağı, soğuk havalarda portakal, üzüm yetiştirileceğini, ağaçların birkaç gün içinde büyüceğini, sokakların ısıtılacağını, istenildiği zaman yağmurların kesileceğini, atom bombalarının atıldığı şu günlerde insanlığa teselli maksatlı haberlerin yapıldığı görülmektedir. Serçenin aklının darıda olduğu gibi atom bombasında savaşın yeryüzünden tamamen kalkacağı ümidinin verildiği ifade edilmiştir. "Çivi çiviye söker" atasözünden yola çıkarak savaşı başlatan silahı yine başka bir silahın bitirmesinin kabul edilebileceğini ancak daha sonra ağaçların mı yetiştirileceği yoksa yeni savaşlar mı görüleceği, hamletin " Var olmak Yahut yok olmak" sözüyle ifade edilmiştir²⁶⁰.

Japonya'nın gayri resmi anlaşmalara başlayacağına binayen, uluslararası gelen haberlerine karşılık manşetlerde Japonların teslim teklifinin İsviçre ve İsveç hükümetleri aracılığıyla ABD'ye bildirildiği bunun yanında ABD'nin Potsdam' da alınan kararların hepsini olduğu gibi kabul edilmesini istediği aktarılmıştır. Japon İmparator için ise Japonların onu feda etmeye hazırlandıkları bildirilmiştir²⁶¹. 9 Ağustos 1945 tarihi itibarıyla Rusya'da, ateşler içinde yanan Japonya'ya savaş açmıştır. Japonya'nın etrafı artık tamamen sarılmıştır.

²⁵⁹ Necmeddin Sadak, *Atom kuvvetiyle Harbi Kaldırmak Bu sayede Aya Gitmekten Daha Kolay Olmayacaktır*, Akşam, Makâle, 9 Ağustos 1945, s.1-2

²⁶⁰ Şevket Rado, *Var Olmak Yahut Yok Olmak*, Akşam, Makâle, 10 Ağustos 1945, s.2

²⁶¹ Akşam, *Japonlar İmparator Hirohito'yu Feda Etmeğe Hazırlanıyorlar*, 11 Ağustos 1945, s.1

Dönemin yazarlarından Adnan Adıvar, Akşam gazetesinde yazdığı, atom bombasını anlattığı makâlesinde: "şair'in kara günleri" olarak değerlendirdiği, atom bombasının atıldığı süreçte "*Milli mücadelede bizim imdadımıza Atomun değil, milletin çekirdeğindeki kudret yetişti ve bizi zafere erıştirdi.*" sözlerinin dile getirildiğini ancak bunun savaş yerine barışı koruyacak kuvvet için hayal kurmaktan ibaret olduğu ifadeleriyle dikkatleri çekmiştir²⁶².

Bir dönem Ankara'da büyükelçi olarak görev yapan ve Amerika'nın son Tokyo Büyükelçisi Joseph G.Grew'in, Japonların savaşa nasıl girdiğine dair yazdığı kitap Cumhuriyet gazetesinde ele alınmakta ve kitabın yanlı bir yaklaşımla da olsa Amerika ile Japonya arasında yaşanan mesajlaşma trafiğinin anlatıldığı ve atom bombasının atılmasından başka çare bulunmadığı ana fikriyle okuyuculara aktarıldığı görülmektedir²⁶³. Cumhuriyet gazetesinde her tarafının düşmanlarla çevrili ve 8 yıl boyunca Çinlilerle savaşarak çok güç kaybeden Japonya'nın, son geldiği noktaya kendi hataları yüzünden düştüğü, adeta savaş süreci içerisinde Amerikan zırhlılarını batıran bombaların Japonya'nın mezarını kazdığı belirtilmiştir. Şimdi ise o müthiş gafletinin cezasını çektiği ifade edilmektedir²⁶⁴. Atay, "*Demokrasilerin İkinci Dünya Savaşına ne için başlamışlarsa zaferinide onun için kullanacaklardır*" ifadesiyle Amerika ve İngiltere'nin barış, güvenlik ve adalet için uğraşacaklarını anlatmaktadır²⁶⁵. Japonya'nın atom bombasından sonraki dönemine vurgu yapan Doğrul'un tespitleri arasında Japonya'nın, Amerika şartlarını kabul ederse ya da tam tersi kabul etmezse başına geleceklerinin doğru tespitlerle ortaya koyulması atom bombasına yönelik daha net bir tablo çizdiği görülmüştür.

3- Japonya'nın Teslimi ve Barış Sürecine Yöneliş

Yalman, Japonya'nın teslim olmasıyla İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiğini ve bu nedenle bütün insanlığa büyük geçmiş olsun dileklerinde bulunmuştur. Atom bombasının icadıyla birlikte artık dünyada yeni bir savaşı önleyeceği ve savaş çıkartmaya çalışanlarda bundan dolayı ümit içerisinde olamayacakları belirtilmiştir.

²⁶² A.Adnan Adıvar, *Şair ve atom Bombası*, Akşam, Makâle, 11 Ağustos 1945, s.5

²⁶³ Joseph G.Grew, *Japonya Harbe Nasıl Girmişti?*, Cumhuriyet, Makâle, 11 Ağustos 1945, s.5

²⁶⁴ Cumhuriyet, *40 Yıl Ara İle*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, , Makâle, 11 Ağustos 1945, s.2

²⁶⁵ Falih Rıfkı Atay, *İkinci Dünya Harbinin Sonu*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Ulus, Makâle, 11 Ağustos 1945, s.99

Savaş canavarlarının ölümüyle yeni bir devrin doğduğu vurgulanmıştır. Bugün gezerken, yürürken, nefes alırken, unutulmaması gereken tarihin sayılı bir gününün havası teneffüs edildiği ifade edilmiştir²⁶⁶.

Japonya'nın teslim olmasıyla savaş sona ermiştir. Bu haberin Türkiye'de yansması çok geç olmamıştır. Haberin radyolardan halka aktarılmasıyla, İstanbul'da durumun sevinçle karşılandığı ve sokakların bayraklarla süslediği ve gece de ışıklandırıldığı belirtilmiştir²⁶⁷.

Doğrul tarafından günün en önemli olayının Japonya'nın pes ederek Potsdam şartlarını aynen kabul ettiği olarak değerlendirilmiştir. Müttefiklerin, Japonya'yı istila etme noktasına geldikten sonra atom bombalarını atması ve Sovyet Rusya'nın da Japonya'ya karşı savaş ilanı ile birlikte Japon hükümetinin, savaşa devam etmesinin anlamsız olacağını belirtmiştir. Japonya, Potsdam'da belirlenen 13 maddenin kabul edilmesinin yanında İmparatorun selameti ve hakimiyetini her şeyden üstün olduğunu gösterircesine ona dokunulmamasını Müttefiklerden istendiği ifade edilmektedir. Japonların böylece son yarım yüzyılda kurmuş olduğu büyük fakat kanlı, geniş fakat temelsiz, zengin fakat devamsız imparatorluğunu sahiplerine bırakarak, kendi adalarına sığınarak fetih ve istila amaçlarına veda ederek kendi sınırları içinde yaşamaya çalışacağı belirtilmiştir. Doğrul, 1931'de başlayan işgal faaliyetlerinden sonra Japonya'nın Uzakdoğu'da çok büyüdüğü ancak bu durumun hayalden ibaret olduğunun bugünkü durum neticesinde algılanabileceğini ve artık Japonya için "Bir Varmış, Bir Yokmuş" ifadelerinin söylenebileceğini belirtmiştir²⁶⁸.

Japonya'nın teslim töreninin bir Amerikan zırhlısında yapılacağı ve Japon gazetelerinde askeri durumun çok karanlık olduğu için yapılan haberlerle halkı teslim olmaya hazırladıkları manşetlerden aktarılmaktadır²⁶⁹. Vâlâ Nureddin yazılarında Vâ-Nû şeklinde kısaltma ad kullanmıştır. Akşam gazetesi yazarı Nureddin tarafından dünyanın savaş içerisinde birçok sebeple sonunun çok iyi olmayacağı ihtimalleri üzerinde durduğu belirtilmiş, hatta Almanların atom bombası konusunda başarılı

²⁶⁶ Ahmet Emin Yalman, *Geçmiş Olsun*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Vatan, Makâle, 11 Ağustos 1945, s.98

²⁶⁷ Cumhuriyet, *Harbin Sona Ermesi Yurdumuzda da Büyük Sevinç Uyandırdı*, 11 Ağustos 1945, s.3

²⁶⁸ Ömer Rıza Doğrul, *Bir Japon Masalı*, Cumhuriyet, Makâle, 11 Ağustos 1945, s.3

²⁶⁹ Akşam, *Japonya'nın Teslim Töreni Bir Amerikan Zırhlısında Yapılacak*, 12 Ağustos 1945, s.1

olmasıyla çok kötü günler yaşanabileceğini ancak bunun olmadığı ve militarist kuvvetlerin yenildiğini belirtmektedir. Peki ya sarı tehlike devam etseydi ne olacaktı? Sorusu üzerine yoğunlaşarak Japonya'nın hakim güç olmasıyla birlikte 600 kelimelik Japoncayla kekelemeye çalışılacağını, bu nokta da Asya'da büyümüş bir Japon tehlikesinin neler yaratabileceği üzerine durulmuştur. Artık mağlup olan imparatorun kaybettiklerini düşünerek harakiri yapmasını, intihara teşvik etmesinin doğru olmadığı belirtilmiştir. Türkiye'de muhafazakâr bir kesimin devamlı Japonları örnek göstererek savaşın ilk yıllarına bakılarak eski asırlardan kalma geleneklere sarılarak nereye geldikleri belirtilirken savaş sonunda ise ananeci Japonların hangi noktaya geldiklerini " Bakınız neticeye" sözleriyle Japonları savunan muhafazakâr kesime cinaslı gönderme yaptığı görülmektedir. Nureddin, dünyanın son durumu için "*ohh...insanlığın sırtından ne yükler kalktı*" şeklinde ifade ettiği görülmektedir²⁷⁰.

Doğrul konuya ilişkin Japonya'nın bugün yarın teslim olmasıyla Müttefikler tarafından nasıl bir muameleye tabii tutulacağını ve geçireceği hayat şartlarının şimdiden tahmin edilebileceğini belirtmektedir. Fakat Japonya'nın bunu kabul etmekten başka çaresinin olmadığını belirten Doğrul, az tamahın çok ziyan getirdiğini ancak tamahın çoğunun ise imparatorluklar yıktığını, milletleri her şeye boyun eğmeye zorladığını ifade etmiştir²⁷¹.

Barış sürecine giren dünya hakkında Nadir Nâdi, şu saptamalarda bulunmuştur: Müttefiklerle yapılan savaş sonrası barış görüşmelerinin daha önceki konferanslara benzemeyeceği, en naifinden en azılısına kadar bütün yenilmiş milletlerin önce halkı tarafından seçilmiş demokratik bir yönetimin oluşturulmasının isteneceği, sonra barış için görüşmelerin yapılacağı bunun sebebinde artık demokratik devletlerin yeniklere güvenmedikleri şeklinde belirtilmektedir. Nâdi, savaş tanrısına tapınmış olan Japonya'nın barış ve demokrasi sürecinin uzun süreceğini, Müttefiklerin bu noktada Japon devletinin bütün idarelerini ele alıp bu işi yapmaları gerektiğini ifade etmiştir²⁷². Ölüm kalım noktasında duran Japonya'ya demokrasi gömleğinin kısa sürede giydirilmesinin zor olacağı dönem içerisinde bir çok değerlendirme de görülmektedir.

²⁷⁰ Vâ-Nû(Vâlâ Nureddin), *Mesut Günlerin Arifesinde...*, Akşam, Makâle, 12 Ağustos 1945, s.3

²⁷¹ Ömer Rıza Doğrul, *Japonya'ya Yapılacak Muamele*, Cumhuriyet, Makâle, 13 Ağustos 1945, s.2

²⁷² Nadir Nadi, *Barış Yapmak*, Cumhuriyet, Makâle, 13 Ağustos 1945, s.1-3

Japonya'nın savaş sonu beklenen cevabına ilişkin, Fenik şu değerlendirmelere yer vermiştir: Müttefikler tarafından Japonya'ya sunulan kayıtsız şartsız teslim olmaya dair beklenen cevabın savaş zorluklarından dolayı halen gelmediğini ve başlarında güneşin tozu atom felaketinin hazır bulunduğunu belirtmiştir. Japonya'nın teslim olmaktan başka çaresi olmadığı bu noktada ya bütün Japonya kütle halinde intiharı kabul edecek ya da yarım asırlık emperyalist emellerin harakiri yapacağını ifade etmiştir. Müttefiklerin imparatorun haklarına riayet edileceğini söylediklerini ancak bu aşamadan sonra imparatorun "Allahlık" olacağı ve Müttefiklerin emirlerine itaat edeceği belirtilmiştir. Bu kararın bile Japonya'da büyük bir devrim yapacağı ve onlara insan olduklarını hatırlatmaya yeterli olacağını vurgulamıştır. Japonların savaş sonucuyla ilgili savaşın kazanılması "Allahların" sayesinde olacağı, kaybederlerse askerler yüzünden kaybedildiği anlayışı içerisinde oldukları aktarılmıştır. Japonlar için savaştan kaçmanın ve yenilmenin şerefsizlik olarak adlandırıldığı, imparatora karşı böyle bir şerefizliğe düşenlerin bunu ancak kendi kanlarıyla temizleyeceği belirtilmekte ve yine bu sebeplerden dolayı savaşta en az Japonların esir düştükleri ifade edilmiştir. Fenik ayrıca Japonya'nın Allahlarının dahi, Japonya'ya yar olmadığını ve atom bombasının atılmasıyla onları rüyalarından uyandırdığı, insanlığın gerçekleriyle karşılaştırdığını cinaslı bir dille ifade etmiştir²⁷³.

Sadak, İkinci Dünya Savaşı'nda diğer Mihverlere nazaran Japonya'nın suçunun daha fazla olduğunu çünkü Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk olarak 1931 yılı itibariyle ilk tecavüz ve istila hareketine başladıklarını, bu sebeple Japonya'nın teslim olmasının medeniyetin bir zaferi olarak nitelendirileceğini ifade etmiştir. Japonya'nın yenilmesiyle en çabuk çoğalan ve en kolay yayılan bir milletin tehlikeli militarizmin ortadan kaldırıldığını, Japonya'nın bu duruma düşmesindeki en büyük nedenin ise; taassup ve cehaletin eline en yüksek teknik gücün geçmesinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Japonya'yı ölüme götüren nedenin bugünkü dünyadan olmayan duyguların ve inançların olduğu vurgulanmaktadır. İmparatorun yıkılmasıyla Japonlarda atom bombası derecesinde bir etki yaptığı ve vicdanlarının sarsıldığı ancak savaşın sonuyla birlikte Japonya'da yeni bir devrin ve medeniyetin başlangıcı olacağı belirtilmiştir. Japonya'nın yenilmesiyle iki faydanın elde edildiği

²⁷³ Mümtaz Faik Fenik, *Japonlar ve İmparatorları*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Ulus, Makâle, 14 Ağustos 1945, s.100-101

bunlardan birincisinin; Avrupa'da geciken barışı getirdiğini, çünkü bu barışın Japon savaşının sonrasına bırakıldığını, diğerinin ise Amerika'nın artık Avrupa'yla daha yakın ilişki içerisinde olacağı tespitinde bulunulmuştur. Sadak, aynı zamanda bu yenilgiyle dünyanın kurtulduğunu ifade etmiştir²⁷⁴.

Karay daha rahat bir yaklaşımla, dünyanın acıklı manzarasının insanı hayrete düşürmemesi gerektiğini çünkü bütün kayıtsız şartsız teslimiyetlerin, cezalandırmaların, işgallerin, yenişmelerin, hepsinin beklenen sahneler olduğunu belirtmiştir. Anlaşma döneminde uzun ve zor bir şekilde geçeceği, bu barış görüşmelerinin de hayret verilecek bir durum olmadığını belirtmiştir²⁷⁵.

Japonya'dan beklenen cevabın artık geldiği ve Müttfekilerin bütün şartlarını kabul ederek kesin bir şekilde teslim olduğu bunun yanında ordularına "ateş kes" emirinin verildiği manşetten aktarılmıştır²⁷⁶.

Fenik savaşın sonuna ilişkin, Dünyanın, günlerdir Uzakdoğu'da emperyalist davalar peşinde "topal kalan ortağın" teslim olma haberini beklediğini ve ultimatolar, cevaplar, cevaba cevaplar sınırları günlerce tırmaladığını ancak sonunda Japonya'nın Potsdam ultimatomunu kabul ederek kayıtsız şartsız beyaz bayrağı sarı benizlerine çektiğini ifade etmiştir. Bu beyaz bayrağın Japonya'nın değil, savaşın kefeni olduğu, "Kara Ejder" 'in artık yere serilip canını cehenneme verdiği cinaslı bir şekilde ifade edilmiştir. Bu duruma karşılık ne kadar sevinilse ne kadar bayram yapılsa az olacağı vurgulanmıştır. Bin yılların medeniyetini toprağa gömen ateş dilli, çelik tırnaklı, yıldırım gözlü ve zehir nefesli canavarın artık ayaklar altında olduğu mecâzi şekilde anlatılmıştır. Bu zaferin sadece bu savaşın değil belki "Habil ile Kabil" devrinden itibaren devam eden savaşların tam bir kefareti olduğu için sevinilmesi, aynı zamanda sağduyunun muzaffer olarak barışı sağlaması gerektiğini belirtmiştir²⁷⁷.

Cumhuriyet gazetesi "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesinde: Altı yıldan 15 gün eksik olarak sürmüş olan savaşın sonunda güneşin oğlu imparatorunda

²⁷⁴ Necmeddin Sadak, *Japonya'nın Teslim Olması*, Akşam, Makâle, 14 Ağustos 1945, s.1

²⁷⁵ Refik Halid Karay, *Aldatmayan Sulh*, Akşam, Makâle, 14 Ağustos 1945, s.1

²⁷⁶ Cumhuriyet, *Japonya Dün Kat'i Şekilde Teslim Oldu*, manşetten, 15 Ağustos 1945, s.1

²⁷⁷ Mümtaz Faik Fenik, *Dünya Harbi Bitti*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Ulus, Makâle, 15 Ağustos 1945, s.101-102

mağlubiyeti kabul ederek Müttefiklerin önünde eğildiği belirtilmiştir. 7 Aralık 1941'de Amerikalıları Pearl Harbor'da yakan Japonların aslında kendi başlarını yaktıklarını, bunu ise şimdi yüreklerinin yanarak anladıkları vurgulanmıştır. Japon radyosunda ise imparatorun teslimiyet nutkundan sonra Japonların imparatorluk sarayının bahçesine gelerek yerlere kapanıp "*affet bizi, sarfettiğimiz gayretler bu işe yetmedi*" şeklinde ağlayarak haykırdıkları aktarılmıştır. Bu secde ve rûku durumunun ise Batı medeniyetini ve tekniğini kısa sürede mükemmel seviyeye getiren Japonların manen geri kalarak, halen imparatoru tanrı adam saydıkları ve ona tapmalarından kaynaklandığından ileri geldiği öne sürülmüştür. Ancak şu an imparatora bağlılığın eskisine nazaran düşük olduğu da vurgulanmaktadır. Savaş sürecinde Japonların elinden gelen gayreti sarfettiği, yenildiyse bunun sebebinin milletin gayretsizliği, cesaretsizliği ve bu çetin mücadelede tahammül, fedâkarlık, kahramanlık göstermeyişinin ve bunların yanında yenilginin tamamen cihangirlik sevdasına ve hülyasına kapılmış, askeri zümreye uyarak dünyanın büyük devletlerine saldırması yüzünden olduğu değerlendirilmiştir. Japonların yenilgiye sebebiyet veren kırılmış put olarak nitelendirilen bu imparatora halen taptıkları saptamasını yaparken ülkede birçok bakanın harakiri yaparak yaşamına son vermesinde ise asıl harakiriyi bu kırılmış put'un yapması gerektiği belirtilmiştir²⁷⁸.

Nureddin, farklı bir dille sonuca yönelik değerlendirmesini şu şekilde yapmıştır: Genelde halk arasında çok kullanılan "Ya sayı bilmiyorsun, ya dayak yememişsin" sözüyle Japonların hesap bilmedikleri için yenildiklerini ifade etmiştir. Japonyaların fetaneti, dirayeti, kısık gözlerinin arasından bilgiç bilgiç bakışlarının olduğunu, ancak kellelerini ortaya koyarak savaşa başladıklarını belirtmiştir. Savaşın sonunda ise imparatorun "Savaşa teşebbüs eden biziz" ifadelerine "hesapsızlık" olarak eleştiri getirmektedir. Eğer, olsaydı gibi ihtimalli sözlerine karşılık "Halam erkek olsaydı amcam olurdu" cümlesinin uygun olacağını, çünkü haritaya bakıldığı zaman Avustralya'ya bile gelemediklerinin görülebileceği ve aynı zamanda en çokta insanların neler yapabileceğini hesap edemedikleri için yenildiklerini belirtmiştir²⁷⁹.

²⁷⁸ Cumhuriyet, *Asıl Harakiri Yapması Lazım Gelen...*, Hem Nalina Hem Mihına Köşesi, 16 Ağustos 1945, s.2

²⁷⁹ Vâ-Nû, *Hesap Bilmiyorlarmış Dayak Yediler*, Akşam, Makâle, 16 Ağustos 1945, s.3

Ankara ajansında, savaşın bitmesi neticesinde 16 Ağustos 1945 tarihinde ABD Büyükelçisi M.Packer'ın Japonya'ya karşı kazanılan zafer sebebiyle ve 18 Ağustos 1945 tarihinde de Çin Büyükelçiliği'nde resmî kabullerin tertip edildiği, bu iki davete de Türkiye Başbakanı başta olmak üzere Bakanlar, Komutanlar ve yabancı elçiliklerin katıldıkları bilgisi aktarılmıştır²⁸⁰.

Kaynak: Akşam Gazetesi, 30 Ağustos 1945

Müttefik orduları artık Japonya'yı işgale başlamış, bu da Akşam gazetesinde bir önceki sayfada dönemin işgal altındaki Japon Parlâmentosuna ait bir fotoğrafın yayınlandığı görülmektedir²⁸¹.

Daver tarafından Japonya'nın savaşa girişinden itibaren sonuna kadar yıllara bölerek bir özet şeklinde savaş dönemini aktardığı görülmektedir. Daver, Japonya'nın kahpece bir baskın yaparak giriştiği savaşta 17 Ağustos 1942 yılına kadar Uzakdoğu'da güçlü görüldüğünü ancak bu tarih itibariyle işlerin ters gittiğini artık Müttefiklerin ona dur dediğini belirtmiştir. Savaşta birbir istila ettiği yerleri kaybeden Japonya'nın 1945 yılı itibariyle sona yaklaştığı ve atom bombalarının ardından 10 Ağustos 1945'te kayıtsız şartsız teslimiyeti kabul ettiği belirtilmiştir. Daha sonra 2 Eylül 1945 tarihinde Amerikan Missouri zırhlısında teslim vesikasını imzaladığı ve Pearl Harbor'dan Tokyo'ya giden 3400 mil uzunluğundaki zafer yolunun 3 yıl 8 ay 26 gün sürdüğünü belirtmiştir. Bir zamanlar Japonya donanması

²⁸⁰ Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, *Hadiseler Takvimi*, Ankara Ajansı, 16-18 Ağustos 1945,s.4

²⁸¹ Akşam, *Tokyo Parlâmento Binası*, 30 Ağustos 1945,s.4

başkomutanı olan, Amerikalılar tarafından düşürülen bir uçakta ölen Amiral Yamamoto'nun barış anlaşmasını Washington'da Beyaz Saray'da imzalayacağını söylediği ancak Japonya'nın kara kaplı teslim vesikasını Tokyo körfezinde imzaladığı ve bu kara kaplı vesika'nın Japonların cihangirlik ihtirasının son faslı olduğu belirtilmiştir²⁸².

Savaşın sonunda birçok Japon devlet adamının harakiri yaparak intihar ettiği ve bunlardan birinde Pearl Harbor Baskınının sorumlusu olarak gösterilen General Tojo'nun da Japonca intihar taarruz emri demek olan "Banzai" kelimesini kullanarak elindeki silahla intihara teşebbüs ettiği Tokyo ajansından bildirildiği aktarılmıştır²⁸³.

Sadak, dünyada silah sesleri kesildiği ve düşmanların yere serildiği halde savaşın bitmediğini ve bu savaşın politika savaşı olduğunu belirtmiştir. Atom bombası devrinde milletlerin hâlâ toprak ve sınır kavgalarının olduğunu ifade etmiştir²⁸⁴. Atay ise büyük devletlerin yeni barış düzenini kurmak vazifesini üzerilerine aldıklarını ve bu noktada bir yere kadar bir şey söylenemeyeceğini ancak dünyanın büyükler arasında yeniden bölüşülmesi yani nazi,faşizm ve Japon emperyalizmi rüyasında olanların yerine geçilmesiyle gerçekleştirileceği saptamasında bulunmuştur²⁸⁵. Artık devrin adı “Atom Bombası Devri” olarak algılanmakta ve aktarılmaktadır. Barış için gösterilen çabalar sonucunda meyvesinin alındığını, bununda nihayet Japonya'nın teslimi ile gerçekleştiğini bu duruma Türk basının da en ince detayına kadar yer verildiği görülmüştür. Savaş sonu değerlendirmelerinde Türk yazarı Uzakdoğu'yu yakından takip etmiş ve genellikle barışa yönelik değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Sadak'ın belirttiği düşünce çerçevesinde Japonya'nın teslimiyetiyle dünya savaşının son bulması bunun yanında atom algısı Türk yazarında ağırlıklı olarak ele alındığı görülmüştür.

Nurullah Sat, yaptığı araştırma sonucu Cumhuriyet gazetesinin döneme ilişkin verdiği haberlerde 1942 yılında Japonya'nın Amerika ile başlayan savaşın ve Uzakdoğu'nun durumunun ele alındığını, 1943 yılında Pasifik'teki deniz savaşlarının

²⁸² Abidin Daver, *Pearl Harbor'dan Tokyo'ya*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Eylül 1945, s.2

²⁸³ Cumhuriyet, *Eski Japon Başbakanı İntihara Teşebbüs Etti*, 12 Eylül 1945, s.1-3

²⁸⁴ Necmeddin Sadak, *Harp Devam Ediyor*, Ayın Tarihi, 1-30 Eylül 1945, S.142, Akşam, Makâle, 20 Eylül 1945,s.100

²⁸⁵ Falih Rıfkı Atay, *Hür Milletlerin Hakkı*, Ayın Tarihi, 1-30 Eylül 1945, S.142, Ulus, Makâle, 28 Eylül 1945,ss.106-107

sıklıkla kamuoyuna aktarıldığını, 1944 yılında Japonya'nın savaşta büyük zayıflar verdiği, 1945 yılında ise çıkan haberlerde Japonya yönetiminin bir türlü durumu toparlayamadığı ve Hiroshima ile Nagazaki'ye atılan atom bombalarıyla teslim olması sonucu Cumhuriyet gazetesinde " Japonya İçin Kara Bir Gün, Bütün Dünyada Endişe ve Korku, Japonya Feryat Ediyor, İkinci Dünya Harbi Sona Erdi" başlıklarının yer aldığını belirtmiştir²⁸⁶.

²⁸⁶ Nurullah Sat, "*Cumhuriyet Gazetesine Göre İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Türk Basınında Japonya (1933- 1945)*", Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012,ss.366-368

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA TÜRK YAZININDA VE KARİKATÜRLERDE SAVAŞAN JAPONYA VE JAPONLARI SOSYO KÜLTÜREL AÇIDAN DEĞERLENDİRME

İkinci Dünya Savaşı sürecinde Türk yazarı birçok kez Japonya hakkında bilgileri kamuoyuna sunmuştur. Üçüncü bölümde Japon kişiliklerin hayatları, savaş sürecinde nasıl bir yaşam sürdükleri ve imparator Hirohito'nun yaşamı ele alınmıştır. Aynı zamanda Japonların inançları doğrultusunda örf ve adetlerine bağlılığı, sosyo-kültürel yaşamlarına yönelik bilgiler verilmiştir. Türk mizahında Japonya, mecazi anlatımlarla ele alınmış karikatürler ile görsel olarak Japonya algısı yaratılmıştır. Karikatürler çoğunlukla işgalci Japonya olarak ele alınmış ve bu şekilde davranan ülkelerin sonunun neler olduğu sert bir şekilde çizgilerle yansıtıldığı aktarılmıştır.

A- Türk Yazınında Japonya

Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlayan Japonya ve Japon algısı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması sonrası bu durum yer yer Türk yazarı tarafından Japonya hakkında bilgilerin kaleme alındığı görülmektedir. Kilometrelerce uzak olan bu ülkeyi tanıma isteği, çağdaşlaşma yolunda ilerleyen Türkiye'nin dünyayı anlama ve olup bitenler karşısında milletlerin özelliklerini ortaya koyarak dünyayı algılamasını sağladığını söyleyebiliriz. İkinci Dünya Savaşı süresince Japonya ve Japonlar hakkında çeşitli bilgilerin verildiği görülmektedir.

1- İkinci Dünya Savaşı Üzerine Türk Yazını ve Japonya

Karay, yıllar önce ziyaret ettiği "Ertuğrul Anıtı"nın bakımsızlığından serzenişte bulunarak bir makâle kaleme aldığını buna karşılık bir okurun bu konuda duyarlılık göstererek oraya yeni bir anıt dikildiği ve yazılı olan kitabenin yenilendiği, bilgisini aktarmıştır. Aynı zamanda bu kazaya binayen hem Türkçe hem de Japonca olarak yazılı bir kitap hazırlanarak ölenlerin yakınlarına verildiği belirtilmiştir. İmparatorun ve daha sonra Büyükelçi Hüsrev Gerede ziyaretleri, bu elem kaza ile ilgili kitap yazılması, her on yılda bir tören yapılması kararı, en uzaktaki Türk

mezarına tamamen bir Türk abidesi ruhunun kazandırılmasının huzur verici olduğunu ifade etmiştir²⁸⁷.

Akşam gazetesinin "Dikkatler" Köşesi'nde Japonların saray bahçesine gül, sümbül, lale gibi çiçekler dikildiği fakat Japonya'da genellikle Krizantemin çokça olduğu belirtilmekte, ancak savaştan dolayı imparatorun bahçesine pirinç dikileceği cinaslı dille anlatılmıştır. Durup dururken savaş çıkartan Japonların bu gidişle ocaklarına incir ağacı dikecekleri vurgulanmıştır. "Rüzgâr eken fırtına biçer" atasözü ile de savaş içindeki Japonya'nın durumuna atıfta bulunulmuştur²⁸⁸.

Akşam gazetesi "Neler Oldu Neler Oluyor" adlı köşesinde Müttefiklerin son zamanlarda havadan bombaladığı 5 milyon nüfuslu Osaka şehrinin Japonya'nın en önemli sanayi şehri ve aynı zamanda emniyetli bir hava koridoru olduğu, bunun yanında Osaka şehrinin coğrafi özelliklerine değinmiştir. Ayrıca Osaka'nın deniz ve hava savunmasında uygun bir yerde bulunduğu belirtilmiştir²⁸⁹.

Karay, geleceğin büyük devletlerinin donanma bütçelerine "yüzen ada" yapmak için ödenek ayırmak zorunda kalacaklarını belirtmiştir. Japonların böyle bir silahlı yüzen adalar yaptığının bilgisi verildiğini, içerisinde insanların yaşam alanlarının olduğunu ve bu bağlamda belirtilen adaların yapımıyla Japon zekâsının üstün olarak düşünülmemesi gerektiğini çünkü yüzyıl kadar önce bir kitapta denizaltı, uçak ve yüzen adaları anlatan Jules Vernes olduğu bilgisini vermektedir²⁹⁰.

Savaşın sona ermesi neticesinde Japonların "Allah" olarak nitelendirdikleri imparatorun, Amerikalı komutanın emri altına girmesiyle, Amerikalı komutanın artık "Fevk-el-ilâh" olacağı belirtilmiştir. Savaşta Mihvercilerin kendilerini Fevk-el-beşer olarak ilan etmelerine karşılık başlarına Fevk-el-ilâh'ın geldiğini cinaslı bir dille anlatılmış ve basit bir insan olarak kalmanın daha iyi olacağı vurgulanmıştır²⁹¹.

Dr.Adnan Adıvar'ın eşi olarak bilinen aynı zamanda ünlü yazar Halide Edip Adıvar, Japonları: " Deve kuşuna uç demişler, Deveyim demiş, yürü demişler kuşum

²⁸⁷ Refik Halid Karay, *Gene O Facia Hakkında*, Akşam, Makâle, 2 Haziran 1945, s.1

²⁸⁸ Akşam, *Japon Ziraatı*, Dikkatler köşesi, 28 Haziran 1945, s.1

²⁸⁹ Akşam, *Osaka Şehri*, Neler Oldu Neler Oluyor Köşesi, 28 Haziran 1945, s.5

²⁹⁰ Refik Halid Karay, *Yapma Adalar İhtiyacı*, Akşam, Makâle, 13 Temmuz 1945, s.1

²⁹¹ Akşam, *Fevk-el-ilâh*, Dikkatler Köşesi, 14 Ağustos 1945, s.1

demiş" özdeyişiyile anlatmaya çalışmıştır. Teknik bakımdan diğer Doğu milletlerine nazaran ileri olan Japonya'nın özdeyişteki kuş tarafının Batı olduğu ve bu kuş ne kadar yüksek uçarsa uçsun yabancı milletlerinin bu durumu Japonya'ya mal etmediğini belirtmiştir. Özdeyişteki deve tarafının ise Japon milletinin köklerini oluşturduğu tahmininde bulunmuştur. Japonlar hakkında ilk fikrin bir gazeteci olan D.T.Suzuki'yi tanımakla başladığını, Suzuki'yi 1925-1929 yılları arasında Londra'da yapılan bir edebiyatla ilgili konferansta tanıdığını ve konferansta son konuşmayı yaparken onu dikkatlice dinlediğini belirtmiştir. Suzuki'nin konuşmasının fazla anlaşılır olmadığı ancak Japon ruhunu anlatan kitabını alıp okumaya başladığında etkilendiğini ifade etmiştir. O dönem içerisinde okuduğu bu kitabı Japonların teslimiyle bir daha okuma ihtiyacı duyduğunu ve kitabın bir bölümünde kimisi için kötü kimisi içinde iyi olarak nitelendirilen karın deşerek intihar hakkında bilgi verildiği aktarılmıştır. Halide Edip Adivar, ayrıca Japonların teslimiyetiyle dünyanın nefes aldığı belirtmiştir. Batı'da dürüst düşünen Almanya ne ise Uzakdoğu'da da Japonya'nın aynı olduğunu, düşüncelerini faaliyete geçirdikleri için de zararlı olduklarını bu bağlamda objektif bir değerlendirme yaparak Japonları anlamaya çalıştığını belirtmiştir. Birçok dine ve mezhebe ayrılan Japonların ruhuna hâkim olan dinin budizm olduğunu ancak Japon topraklarında kök salmış olan kısma Zen-Budizm adı verildiğini ifade etmiştir. Aslında teknik açıdan Batıyı taklit eden Japonya'nın ruhunda, bütün medeniyete Hindistan'dan yayılan felsefe, din ve fikir hayatından ibaret olduğunu ortaya atmaktadır. Zen ruhunun ikiye ayrıldığı: birincisi; Prajna: tecrübe üstü hikmet, görüş ve anlayış, ikincisi ise Karuna: muhabbet ve merhamet olduğunu, Japon'un bu ikisini de birbirinden ayırmadığını belirtmiştir. Adivar, Zen ruhunu ise aşağıdaki hikâye ile aktarmaya çalışmıştır²⁹².

"Bir hırsızın oğlu, babasının ihtiyarladığını görerek kendi kendine "Babam sanatını yapamayacak hale gelirse aileyi benden başka besleyecek yok, bu zanaatı mutlaka öğrenmeliyim" demiş ve babasına fikrini açmış ve babası da onu beraberinde zengin bir konağı soymaya götürmüş. Konağın bahçe duvarını aşip içeriye girmişler, hırsızlığa başlamışlar. Nihayet kocaman bir sandığı açmışlar, babası oğluna sandığın içine girip

²⁹² Halide Edip Adivar, *Japonlara Dair Prajna*, Akşam, Makâle, 29 Ağustos 1945, ss.5-6

kıymetli eşyaları seçmesini söylemiş. Fakat oğlan sandığa girer girmez babası kapağını kapamış ve kilitlemiş, kendisi de bahçeye inip oradan "Hırsız var" diye bir nare attıktan sonra savuşmuş. Ev halkı yataktan kalkıp hırsız aramış, bulamamış, tekrar yatmış. Bu aralık sandıktan kurtulmak için oğlanın aklına bir fikir gelmiş derhal sandığın kapağına vurmaya başlamış. Aile tekrar ayaklanmış, hizmetçi kız gürültünün sandıktan geldiğini görmüş, sandığı açmış, fakat oğlan, kızın elindeki mumu söndürüp kaçmış.

Bütün aile ve mahalle halkı sokağa fırlamış, hırsızı kovalamaya başlamışlar. Oğlan kaçarken gözüne bir kuyu ilişmiş, yerden büyük bir taş alıp kuyuya fırlatmış, mahalleli karanlıkta hırsızın kuyuya düştüğüne düşünerek kuyuyu sarmış, oğlanda bundan istifade ederek kurtulmuş, evine gitmiş derhal babasına kendine neden bu oyunu oynadığını sormuş. Babası "Şimdi onu geç nasıl kurtuldun onu anlat" demiş. Ve oğlanın macerasını dinledikten sonra "Artık sen benim zanaatımı öğrendin" demiş²⁹³.

Bu hikâye ile Zen ruhunu anlamak için yaşamadan öğrenilemeyeceği ana tema olarak verilmiştir. Adıvar, Nasrettin hocayı anımsatan bu hikâyenin Sung hanedanından Goso Hoyen tarafından ele alınarak Zen metodunun anlatılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Zen'e inananların işi yaparak ve sezise dayanarak öğrenmek ve bilhassa kitaptan, sözden ve mantıktan kaçtığı bununda insanları gerçeğe götüren olduğuna inandıklarını belirtmiştir. Bu nokta da akla dayanan herşeyden kaçmanın ve sadece sezgiye, tecrübeye dayanarak insanları yüksek bir medeniyet seviyesine çıkarabilme ihtimali üzerinde yoğunlaşmıştır. Ayrıca Adıvar, Kitapsız, laboratuvarsız, akla hiç dayanmayan bir tecrübe sistemiyle verilen terbiye hiç şüphesiz çok becerikli insanlar yetiştirebileceği fakat ileri dereceye götüremeyeceğini değerlendirmiştir. Zen, Japon aristokrasi ve idarecilerine tesir ettiği ancak Samurayların kanlı eylemlerinin bununla alakalı olmadığını, ahlak ve felsefesine doğrudan etki ettiğini belirtmiştir. Adıvar, Japonların varmak istedikleri hedefler için ahlâki ve insani olsun veya olmasın hiçbir araçtan çekinmedikleri

²⁹³ A.g.m.

değerlendirmesinde bulunmuştur. Zen metinlerinde önemli bir değer taşıyan kılıç kullanma da şu hikâye ile anlatılmıştır²⁹⁴.

"Bir genç vaktiyle dağa çekilmiş olan meşhur bir kılıç ustasına müracaat ediyor, bu sanatı öğrenmek istiyor. Usta onu yanına alıyor, fakat onu ilk günden odun yarmak, yemek pişirmek, su taşımak, yer süpürmek gibi işlerde kullanıyor. Genç hizmetçiliğe değil kılıç kullanmasını öğrenmeye geldiğini nihayet ustaya söylüyor, usta da ertesi gün bu talimin başlayacağını bildiriyor. Fakat bu talim şöyle başlıyor, genç adam herhangi bir işi görürken ustanın hücumuna uğruyor. Yemek pişirirken, su taşırken, odun keserken, birden bire hiç beklemediği bir anda beklemediği bir yerden sırtına bir sopa iniyor, bundan dolayı genç adamda her an tetikte olan bir ruh hali hâsıl oluyor, anladığıma göre Japon'un silahsörlük sanatında ilk merhalesi budur. Biraz sonra genç bu hareketten bizar oluyor, usta yemek pişirirken arkasından yavaş yavaş gelip, tepesine bir sopa indirmek istiyor, fakat sopası havada kalıyor, çünkü usta tencere kapağını birden bire kaldırmış şakirdinin sopasını defetmiştir. Gene anladığıma göre bu da Samuray terbiyesinin ikinci ve son merhalesidir. Yani sadece kendisi tetikte olmak kifayet etmiyor, düşmanın da her an tetikte olduğunu hesaba katmak ona göre harekete geçmek lazım geliyor"²⁹⁵.

Halide Edip Adıvar'a göre Japonya'nın kendisinin devamlı tetikte bulunarak karşısındaki gafil avlama metodunu en iyi Amerika'lılara karşı uyguladıklarını ifade etmiştir. Milletlerarası ahlâka lüzum olmadığı ve savaş dışında bu tetikte olma ruh halinin faydasının olmayacağını belirten Adıvar, dünyada milletler arasında ve karşı tarafı gafil avlamakla değil de işbirliği ile güven ve barış ortamının yaratılmasında olacağını değerlendirmiştir. Japonların "Biz bize benzeriz" hayat felsefeleriyle dünyaya ayak uyduramadıkları, bu bağlamda Zen terbiyesinin verdiği ruh haliyle hayat felsefelerinde onları dünya ile işbirliği yaptırarak tarafını aramanın önemli olduğunu belirtmiştir. Zen'in bütün insanlığa bir faydası olup olmadığının Japonlar

²⁹⁴ A.g.m.,s.6

²⁹⁵ A.g.m.,s.6

tarafından üzerinde durmaları gerektiği ancak ilim olmadan bu gibi sezilerle ifade edilen felsefelerin kısıtlı kalacağı da vurgulanmıştır²⁹⁶.

İkinci Dünya Savaşı dönemi içerisinde yazılı yayınlarda bilim üzerine yapılan çalışmaların diğer zamanlara nazaran çok zor olduğu kabul edilmelidir. Döneme üstünlük kazandıran olgunun şüphesiz bilim olduğu kullanılan teknik cihazlarla, silahlarla görüldüğü değerlendirilebilir. Remzi Oğuz Arık, tarafından Milletlerin seviyesini hızlı bir şekilde bilim ilerlemesinin akıla durgunluk vereceği, Japonların ve birçok milletin incelenmesiyle bu hükmün geçerliliğini sağlayacağı belirtilmektedir²⁹⁷.

Savaş süresince ve sonunda gazetelerin içeriğinde, yeni çıkan kitap, gösterimdeki filmler ve birçok reklamın yayınladığı görülmektedir. Bu dönem de Uzakdoğu veya Japonya ile ilgili herhangi bir kitap reklamına rastlanmadığı ancak savaş sonunda, O.Gülcem'in "Atom Parçalandı" kitabının reklamına yer verildiği görülmektedir²⁹⁸. Aynı şekilde, Halide Edip Adivar'ın "Hürriyete Dair, Atom devrine girerken" kitabının reklamı da göze çarpmaktadır²⁹⁹. Dönemin sinemalarında ise birçok Avrupa menşeli filmlerin matinelere gösterime girdiği, bunun yanında savaşın sonlarına doğru yaklaşırken Taksim Sinemasında, "Uzakdoğu Casusları" adlı filmin reklamının olduğu görülmektedir. Bu filmde Çin ile Hindistan arasındaki bir gizli yolun planlarını elde etmek için Amerika-İngiliz-Japon-Alman casuslarının birbiriyle çarpışması ele alındığı belirtilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın bir özeti olarak gösterime giren bu filmin savaş içerisinde yapılan bir propaganda olduğu şüphe götürmez bir gerçektir³⁰⁰.

Sedat Simavi'nin eserleri arasında bulunan "Fuji-Yama" 1944 yılında yayınlanmış olan bir romandır. Bu roman Japonya'ya gemi yolculuğu yapan, hayatta yapayalnız kalmış bir bayanın hayat hikâyesidir. Bayan gemi de tanıştığı kişilere takma ad buluyor. Platonik Aşk için günlüğüne "Fuji-Yama" takma adını not ediyor ve ona her baktığında "Japonların mukaddes adlettikleri eski bir yanardağı olan,

²⁹⁶ A.g.m.

²⁹⁷ Remzi Oğuz Arık, *İlimcilik*, Millet Dergisi, Makâle, S.11, Mart 1943, ss.321-322

²⁹⁸ Cumhuriyet, 13 Ağustos 1945, s.2

²⁹⁹ Akşam, 14 Ağustos 1945, s.1

³⁰⁰ Cumhuriyet, 25 Mart 1945, s.4

zirvesi karlarla örtülü, yazın en sıcak günlerinde bile karlı manzarasını muhafaza eden, terletici sıcaklarda insana serinlik rüzgarı getiren, fakat bu dağa yaklaştıkça yeşilliklerle örtülmüş eteklerinde minik köşkler ve mabetler belirmeye başlayan ve binbir renkli çiçeklerle süslenmiş bahçelerinin insana vermiş olduğu duygu aktarıyor. Yolculuğunda kendisini Japonya elçiliğinde işe almış bir diplomat ve elçilikte görevli bir asker arasında geçen mücadelenin içinde buluveriyor. Fakat sonunda askerle evlenen genç kız sevdiği erkeğe bu takma adı vererek duygularını ünlü Fuji-Yama ile anlatmaktadır. Dünya savaşı henüz sonuçlanmamışken Türk edebiyatında Japonya'ya dair bir eserin aktarımı ve oraya ait bir doğa güzelliğini paylaşarak aşk hikâyesiyle Türkiye'de Japonya tanıtımına katkı sağladığı bir gerçektir. Ancak Simavi, savaş içerisindeki Japonya'ya değinmemiş ve kötü bir algı yaratmamaya özen gösterdiğini de söyleyebiliriz³⁰¹.

2- Japon Tiplemesi ve Kişilikler

Yeni Sabah gazetesinde Japonya'nın tezatlar memleketi olarak nitelendirilmesi yapılmakta ve Batı teknolojisiyle, örf ve adetlere sadakatini birleştirerek yaşayan başka bir millet olmadığı belirtilmiştir. Ortalama bir Japon'un değerlendirilmesi yapılarak bir Japon'un iş adamı ise gündüzleri sırtında son moda bir kostüm, Amerikan tarzında inşa edilmiş yirmi katlı modern bir binada yazıhanenede çalıştığı, iş ve resmi hayatında asansör, telefon, yazı makinesi, daktilo gibi çağdaş ne kadar icat varsa hepsinden istifade ettiği belirtilmiştir. İşten çıktıktan sonra mukavvadan yapılmış mini mini bir yuva olarak nitelendirilen evlerine geldikleri, Avrupa vari elbiselerini çıkartıp kimonusunu giydiği, iş yerinde koltukta oturan Japonların evlerine geldiklerinde hasırların üzerinde oturdukları anlatılmıştır. Evlerinde radyoyu açarak kimonosuyla oturan Japon'un Newyork veya Avrupa kanallarını dinlediği ya da meiji mabetine giderek ecdatlarının ruhunu hissedebilmek için ellerini birbirine vurarak ve her adımda rûkua vararak rahibe yaklaştığı belirtilmektedir. Her Japon'un bir İngiliz veya bir Amerikalı kadar spora düşkün olduğu hatta golf bile oynadığı ifade edilmiştir. Japon'un eve döndüğünde eşi ve hizmetkârı tarafından kapının önünde eğilerek karşılandığı bu saygının ise evin

³⁰¹ Sedat Simavi, *Fuji-Yama*, Milli Roman, Yedigün Neşriyatı, İstanbul,1944

efendisi olduğundan kaynaklandığı belirtilmiştir³⁰². Gözüken tezatlığın, Batı ile Doğu'yu beraber yaşama isteğinden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Yine aynı makâle içerisinde Japonya İmparatorluğu payitahtının Tokyo olduğu, bu şehrin Amerika şehirleri kadar modern bir şekilde yapıldığı, imparatorunda bu şehirde oturduğu belirtilmiştir. İnsanların onun yüzüne bakmasının yasak olduğu imparatorun sanki halkoyuyla seçilmiş gibi meclise giderek siyasi konuşmalar yaptığı anlatılmaktadır. Başbakan olan Prens Fumimaro Konoye, yarı ilah olarak kabul edildiği ve Japon Başbakanın kaleye benzeyen ve suikaste sigortalı olarak nitelendirilen bir evde oturduğu ve çalışma odasının zırhlarla çevrili olduğu bunun yanında çalışma masasında bulunan bir düğmeye basmasıyla koltuğun ve masanın bir anda ortadan kaybolduğu belirtilmiştir. Bu gibi emniyet tedbirlerinin daha önceden Başbakanlara tehlikeli akıbetlerin iç siyasette yaşanmasından dolayı kaynaklandığı ifade edilmiştir³⁰³.

Prens Konoye'nin yaşamına gelince hayata, Prens babasının borçları yüzünden çok fakir bir şekilde atıldığı fakat Prens Sajonji'nin yardımlarıyla yılmadan çalışan ve üniversite eğitimiyle iyi bir duruma geldiği ve Avrupa seyahatleri neticesinde siyasi bilgisini geliştirdiği anlatılmıştır. Konoye, Başbakan Sajonji'nin yanında kâtip olarak Versay Anlaşmasında bulunduğu ve bu sayede Batı siyasetini yakından tanıma fırsatı bulduğu Konoye'nin çok zeki ve vatansever biri olduğu belirtilmiştir. Siyaseti hakkında ise akliselim olmayı tercih ettiği ve ağır başlı olduğu için çok iyi olarak tanındığı belirtilmiştir. Zamanının adamı olarak değerlendirildiği görülmektedir³⁰⁴.

Savaş döneminde Karay, Japonya'da derebeyi olan Samurayların kendileri için seçtikleri rumuzun "Kiraz Çiçeği" olduğu ve bunun anlamında çok parlak ve gösterişli fakat kısa süren bir hayat şeklinde nitelendirildiğini belirtmiştir. Uzun zamandır "Böcek Kabukları" biçiminde halka halka birbirine geçmiş çelik zırhlar kuşanarak ve başlarına boynuz takıp ve suratlarına sırtlan maskesi koyarak yalın kılıç sokağa çıkan bir vahşi küme olmadığı belirtilmiştir. Yeni Samurayların savaştan

³⁰² A.Desmorillion, *Japon Başvekili Prens Konoye Kimdir*, Yeni Sabah, Makâle, 21 Haziran 1941, s.3-6

³⁰³ A.g.m.,s.3

³⁰⁴ A.g.m.,s.6

önce bir muhabirin bildirdiğine göre; Avrupa kıyafetlerini giymeye çalıştıkları bunda da alakasız kıyafet tercihlerinde buldukları örneğin kimononun üzerine geniş bir perdesü giydikleri, ayakları çıplak ve grip maskesini takarak gezdiklerinin aktarıldığı görülmektedir. Modern Japon'un beyaz ırkın kıyafetlerini benimseyemediklerini ve bu bağlamda Samuraylarında, nişanesi olarak nitelenen kiraz çiçeklerinin çiçek vermeden, parlak ve kısa bir hayatlarının olduğu belirtilmiştir. Karay, savaşta yaptıkları işgallerin ve kısa sürede büyüyen sınırlarının yine aynı şekilde kısa sürerek bütün parlaklığın yok olduğuna vurgu yapmıştır³⁰⁵.

Yeni Adana gazetesinin bir makâlesinde, Japonya'yı ve Japonları iyice anlamak için gayri resmi imparator olarak nitelendirilen "Büyük Toyma" nın tanınması gerektiği belirtilmiştir. Toyma, vatanseverlik maskesinin altında gençliğinden beri sayısız cinayet işleyen biri olduğu belirtilmiştir. Arkasına taktığı gençlerin onun bir emriyle korkunç cinayetler işleyebileceği, bu sayede onun gücünden yılmış olan askeri önderlerin Toyma ile işbirliği yaparak birçok meçhul faaliyetler gerçekleştirdiği, eski Başbakan Tojo'nun bile onun kudretine karşı koyacak durumda olmadığı belirtilmiştir. Toyma'nın bu usullerle Japonya'yı 40 yıl yönettiği ve emri ile komutanları, kabine üyelerini öldürttüğü belirtilmiştir. Hatta 1894'te Çin'e, 1904'te de Rusya'ya onun isteği üzerine savaşa girişildiğini ve bu sayede değerli maden imtiyazları elde ettiği ve zengin olduğu ifade edilmiştir. Kısa sürede şubeleriyle ülkeye yayılan "Kara Ejder Derneği" nin kurucusu olduğu belirtilmiştir. Toyma'nın zaman zaman ülkeye nutuklarda bulunarak "beyaz barbarların kovulması gerektiği" söylemlerinde bulunduğu aktarılmıştır. Almanya ile Üçlü paktın imzalanması, Konoye'nin başbakanlıktan çekilmesi, Pearl harbor baskınının yapılması, kararlarının Toyma'ya ait olduğu iddasının yer aldığı görülmektedir³⁰⁶. Böylelikle Japon militarist gurubun gizemli liderinin Toyma olduğu iddia edilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı henüz sonuçlanmadığı süreçte, Türk basının da Japon mitolojisi anlatılarak, Japonların yurtlarına, kendilerine ve imparatorlarına tanrısal bir misyon yükledikleri görülmektedir. Tanrılardan en çok bilineni İzanagi ile eşi

³⁰⁵ Refik Halid Karay, *Kiraz Çiçekleri Gibi*, Akşam, Makâle, 3 Nisan 1945, s.1

³⁰⁶ Yeni Adana, *Japonya'yı Perde Arkasından İdare Eden Adam Toyma*, 4 Nisan 1945, s.3

İzanami olduğu, bu ilahi çiftin aşkı ve sırrı bilmedikleri ve bu sırrı onlara öğretenlerin iki kuş olduğu bu yüzden de Japon resimlerinde eşlerin bu iki kuşu dinledikleri tasvir edildiği belirtilmiştir. Susano(Savaş Tanrısı) ve Ametarasu (Güneş Tanrısı)'nun bu tanrılardan meydana geldiği ve ülkeyi aydınlattığı Japon efsanelerinde anlatıldığı göze çarpan noktalardır. Japon imparatorlarının Savaş ve Güneş tanrıları tarafından indirildiğine inandıkları için bütün Japon halkının imparatoru ilah gibi hissetmesi vurgulanmıştır. Japonların imparatora karşı işledikleri suçların aslında bir günah gibi nitelendirilmesi ve İmparator sarayının üstünden bilinçsive geçen bir uçağın pilotunun bu hareketini günah sayarak harakiri yapacak kadar ilahi gücün, Japonlar için ne anlama geldiği aktarılmıştır. Güneş Tanrısı efsanesine göre; Tanrının bıraktığı ayna, kılıç ve mücevher gibi emanetlerin halen saklandığı anlatılmaktadır. Tanrılar sayesinde Japonya'nın her zaman korunacağı efsaneler şeklinde anlatılmakta olduğu ve bunun İkinci Dünya Savaşı sonucuna ne kadar etkisi olacağı merak konusu olduğu belirtilmiştir³⁰⁷.

Müttefiklere teslim olmaya razı olan Japonlar hakkında faydalı olarak değerlendirebileceğimiz şu makâleye rastlanmaktadır: Japonya ana topraklarının Fransa veya Almanya sınırlarından daha az olduğu, dört büyük ve yüzlerce küçük adalardan oluştuğu ve Sibirya, Mançurya ve Kore'nin karşısında, Asya sahilinden 200 mil uzağında yarım ay şeklinde yayıldığı belirtilmiştir. Tokyo, Japonya'nın en büyük adası olan Honshu'da bulunduğu, en emniyetli limanlarının Doğu Pasifik'te olduğu ve ikliminin ise uzun süren bir kış ve kısa ve serin geçen yaz mevsimi olduğu aktarılmıştır. Etrafında 200 yanardağın olduğu bunların halen 41'inin faal olduğu adaların sık sık depremlerle sarsıldığı bu yüzden birçok insanın öldüğü belirtilmiştir. 1940 yılında Japonya'nın 73 milyon nüfusu olduğu ve nüfusun çoğunluğunun ziraatle uğraştığı anlatılmaktadır. Japonya'nın maden kaynakları açısından fakir bir ülke olduğu ancak savaş esnasında Japonya'nın ağır baskılara karşı yaptığı direniş, Pearl Harbor öncesi yaptığı maden stoklarının sayesinde gerçekleştiği belirtilmiştir. Elbette Japonya'nın su kaynaklarının ve ormanlık alanın fazla olması enerji bakımından tüm sanayii ihtiyaçlarının karşılandığı belirtilmiştir. Savaş öncesi tüm besin kaynaklarını sağlayan Japonya'nın savaşla birlikte çiftçilerin savaş sanayisinde

³⁰⁷ A.Macit Arda, *Japonya ve Japonlara Dair*, Akşam, Makâle, 22 Temmuz 1945, s.4

çalışmaya başlamasıyla gıda ihtiyaçlarını 1940 yılında ithalin büyük çoğunluğunu Hindicini, Tayland, Birmanya 'dan yaptığı ifade edilmiştir. Japonların geçim kaynaklarından olan balıkçılığın ise Müttefiklerle denizde yapılan savaş nedeniyle besin kaynağı olan balığın elde edilemediği vurgulanmıştır. Japonya'da yüzlerce fabrikanın bulunduğu ve özellikle demir ve çelik üzerine yüksek miktarda üretim yaptığı, Tokyo'nun ise demir yollarının merkezi olduğu ve bu şehirde de birçok fabrikanın bulunduğu böylelikle Japon sanayisinin 1940'lı yıllarda iyi derecede olduğu aktarılmıştır.

Mukaddes olarak nitelenen imparator Hirohito hakkında ise 44 yaşında, yirmi altı yıldır evli ve altı çocuk babası olduğu, diğer imparatorlara göre mütevâzı, sade ve ananelere bağlı olmayışı nedeniyle şöhretlendiği aynı zamanda içki ve sigara kullanmadığı, sakin bir hayat yaşadığı belirtilmiştir. Geleneklere uymadığının ise imparatorların devamlı aynı aileye mensup kızlarla evlenmesine karşılık Hirohito bu kurala uymamış ve farklı bir aileye mensup Prens Nagako Juni ile evlendiği belirtilmiştir. İlk defa Japonya hudutlarının dışına çıkan Hirohito'nun veliaht iken birçok Avrupa ülkesine seyahat yaptığı aktarılmıştır. Boş vakitlerinde ise spor aktiviteleri, deniz biyolojisi ve fotoğrafçılıkla meşgul olduğu belirtilmiştir. Hükümetine "Showa" (Işık ve Barış) adını vermiş olsada iç siyasette bazı Japon şefleri idam ettirmesi ve dış siyasetinde ise fırsat buldukça daima merhametsizce fetih savaşlarına teşebbüs ettiği belirtilmiştir³⁰⁸.

Arda tarafından, 2600 yıllık Japonya tarihinde hiçbir imparatorun tahttan indirilmediği ve özellikle imparatorların sadece ruhani işlerle meşgul olduğu, devlet işlerinden elini çektiği, Shogun dönemi hakkında bilgiler aktarılmıştır. Avrupalı Katolik papazlarının 16. yy.'da Japonya'da din yayma perdesinin arkasında ekonomik ve politik bir amaç için bulunmalarının Shogun idaresi için katı kurallar olarak diğer ülkelere kapılarını kapattığı vurgulanmaktadır. Uzun süre kapılarını dış dünyaya kapalı tutan Japonya'nın, 1868 yılında Amerikalı Komoro Peryy tarafından kapılarının açıldığı belirtilmiştir. O dönemde asi derebeyleri olarak nitelenen Samurayların Kiraz çiçeği gibi hayatlarının kısa olmasını istediklerini, ihtiyarlanmanın onlar için utanç verici bir durum olduğu aktarılmıştır. Samuraylar yaptıkları

³⁰⁸ Akşam, *Japonya ve Japon İmparatoru*, Makâle, 18 Ağustos 1945, s.4

düelloları kaybedince kendi karınlarını deşerek ya da kılıcını arkadaşına vererek kellesini uçurmalarını isteyerek intiharı seçmesinin ve hatta gerçek harakirin bu olduğu belirtilmiştir. Her ne kadar imparatoru deviremeselerde, istediklerini de yaptırdıkları ayrıca vurgulanmıştır. Buna da örnek olarak imparatorun yaşadığı Osaka şehrinden Kioto'ya yerleşmesi gösterilmiştir. Mikado olarak adlandırılan imparatorun sadece ruhani olarak değer kazanması ve idare olarak Japonya'nın hesapları Shogunlar tarafından yönetilmeye başladığından itibaren "Başbuğ" olarak sayılan Shogun lideri Sogon'dan sorulması İkinci Dünya Savaşı sonunda görüldüğü üzere imparatorun tanrısal misyonundan dolayı savaş suçlusu olarak sayılmadığı belirtilmiştir. Japonlar tarafından Kâbe olarak nitelendirilen Kioto şehrinin zamanla imparator sarayında orada olması sebebiyle kutsal bir şehir olarak saydıkları belirtilmiştir³⁰⁹.

İmparatorun sarayda imparatoriçeden başka 12 kadın efendisi ve sayısız gözdeleri olduğu da belirtilmiştir. İmparatorun sadece dini anlaşmazlıklarda memleket meseleleriyle uğraştığı ve Sogonların en tanınmışları olarak tarihçilerinde belirttikleri Yeya-su ile Yemitsu'nun oldukları aktarılmıştır.1624 yılında kapatılan kapıların 1868 yılına kadar sadece Hollanda ve Çin'e açık tutulduğu belirtilmiştir. Bu kapanış, Arda tarafından, Japonya'nın diğer Asya ülkeleri gibi Avrupalıların istilasına uğrama ihtimaline karşılık yapıldığı ifade edilmiştir. Amerika'nın Çin ile ticari ilişkilerinden dolayı Pasifik'te gemilerini bulundurduğu ve zaman zaman denizde yaşadığı personel kayıpları olduğu bazen de birçok mürettebatı Japonya tarafından ele geçirildiği belirtilmiştir. Amerika bu rehin olan mürettebatına zarar gelmesi halinde Japonya'ya karşı bombardıman yapacağını ifade ettiği ve daha sonra Komoro Peryy'nin Amerika Başkanı'na ait bir mesajı imparatora vererek Japonya limanlarının diğer devletlere açılmasını istediği belirtilmiştir. Japonya'nın bu durum karşısında telaşa kapıldığı ve Shogonların kapıları açma konusunda yaşadıkları tartışmalar sonucunda Mikado Mutsohito, Shogonlarda olan idareyi eline almayı başardığı ve kapıları sonuna kadar açarak yarım yüzyıl sonra Pasifik'te ve Uzakdoğu'da sıkıntı yaratmayı başaran modern Japonya'nın temellerinin atıldığı ifade edilmiştir. 89 yıl sonra Amerika'nın bu kapıyı tekrar kapatmak için dört yıl

³⁰⁹ Macid Arda, *Bir Kapının Hikâyesi*, Akşam, Makâle, 30 Ağustos 1945, s.4

boyunca savaşmasının ise tarih açısından garip ve acıklı bir şekli olduğu değerlendirilmesinde bulunulmuştur³¹⁰. Japonya ve Japonlar hakkında Türk basını savaş döneminde detaylı bilgiler vererek Türk halkının Japonya'yı tanınması adına birçok çalışmayı kamuoyuna sunmuştur.

3- Japonya'daki Sosyal ve Kültürel Yaşam Hakkında Yorumlar

Akşam gazetesi yazarı Tunay, Avrupa'da telsiz, telgraf ve telefonun icadından sonra güvercinle haberleşmenin bittiğini ancak Japonya'da halen güvercinle haberleşmenin devam ettiğini belirtmiştir. Yeni icatlar güvercinleri kullanmanın önüne geçemediğini ayrıca vurgulamıştır. Japonya'da güvercin yetiştirmenin hükümet izniyle olduğu, orduya ait yetiştirilmiş güvercinler olduğu, bunun yanında özel olarak güvercin yetiştirmek isteyenlerin ise güvercin sayılarını bildirmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu konuda 40 yıl önce Avrupa çok ilerideyken şimdi ise Japonya'nın ilk sırada yer aldığı, Japonya'da 80.000 güvercinin olduğu, bunun 20.000 kadarı orduya, geriye kalanının ise özel şirketlere ait olduğu aktarılmıştır. Bu güvercinler, polise, büyük balıkçılara, inci ticareti yapan şirketlere, tıpla ilgili cemiyetlere, gazetelere ve bir kısmında ilah'a ait olduğu belirtilmiştir. Japonya'da doktorlarla ilgili bu güvercinlerin ne iş yaptığı ise şu şekilde anlatılmaktadır: *“Her eczacının birkaç güvercini vardır. Bu güvercinler hastaların yanına gönderilir, bir mektuba doktorun tavsiyeleri yazılmıştır. Onu hastaya getirir”* Özellikle telefonun bozuk olduğu durumlarda güvercinlerin büyük önemini olduğu vurgulanmıştır³¹¹.

Güvercinleri, kayıkla balık arayan balıkçıların diğer balıkçılara haber vermek için kullandığı, aynı zamanda uzak yol taşımacılığı yapan otomobiller de kafes içinde güvercin taşıdıkları ve bir arıza olduğunda bunların haber verdiği, böylelikle otomobilin yerinin kolay bulunduğu belirtilmiştir. Güvercinler, posta ve gazete faaliyetlerinde fotoğraf ve yazı taşıma görevini de çok iyi yaptığı aktarılmıştır. Japonya'da bu derece önemli işler yapan güvercinlerin bu şekilde çalışmasının Japon gazetelerinin yazıları sayesinde olduğu belirtilmiştir. Polis hafiyelerinin ise kısa sürede amirlerine bildirecekleri haberlerin, güvercinle gönderildiği eğer haber hızlı

³¹⁰ A.g.m.

³¹¹ Zeki Tunay, *Posta Güvercinleri*, Akşam, Makâle, 30 Haziran 1941, s.4

bir şekilde gönderilecekse mektup güvercine ağırlık yapmaması için kanatlarının altına bağlanmadığı aktarılmıştır. Türklerinde güvercinlerden çok eski tarihlerden itibaren haberleşme de faydalandıkları hatta Avrupa'nın bile bunu Türklerden örnek alarak yapmaya başladığı, Avrupa'nın güvercinlerden istifade etmeyi bilmediği zamanlarda Türk ordusunda güvercinin büyük işler yaptığı vurgulanmıştır. Türkler ve Japonların güvercinler konusunda yakın olduğunu bu vesileyle görmekteyiz³¹².

Japonlar için yıkanmanın önemi büyüktür. Bu konuda aktarılan bilgilere göre Japonların hergün yıkandıkları, hatta yemekten daha önemli olduğu, konforlu yataklarda değil hasırlarda ya da yerde yattıkları, yastıklarının 20 santimetre yüksekliğinde ve 50 santimetre genişliğinde olduğu, belirtilmiştir. Yastık yerine kullanılan minderlerin ise içlerinin kepekle dolu ve yüzünün pamuk kumaştan yapıldığı, erkeklerin bu tarz yastık kullandıkları, kadınların yastığının ise enselerinin altına koydukları, üzerleri yıldızlanmış bir sandıktan ibaret olduğu belirtilmiştir. Evlenecek kişiler arasında aracılar olduğu fakat evlilik çağındaki kızların yeni yıldan birgün önce mabuda hitaben mektuplar yazarak mabudun bahçesinde bulunan ağaçlara astığı, bekâr erkeklerin de gelip bu mektupları aldıkları ve evliliklerin böylelikle gerçekleştiği belirtilmiştir. Hamile bayanların ise beş aylıkken hısım akrabasına ziyafetler vererek doğumun yaklaştığı haberini verdiği, doğacak çocuğun küçük olmasını istediklerinde kadının karnının kumaştan bir kuşakla sıkıldığı ve doğuma kadar bu kuşak kadının karnında bulunduğu aktarılmıştır³¹³.

Karay, çiçek vitrinlerine baktığında ona hemen Japonya'yı hatırlattığını aktarmaktadır. Çiçeklerin diğer ülkelere nazaran Japonlardaki öneminin daha fazla olduğu ve bayramlarının çiçeklerin açmasıyla başladığı belirtilmiştir. Bizim bildiğimiz gibi sadece kiraz çiçeklerinin açmasının kutlanmadığı, yılın ilk bayramı olan karların kalkmasıyla eriklerin açması, sonra sırasıyla kiraz, mayısta şakayık, arkasından mor salkım, yaz aylarında kır çiçekleri, zambak, Lotüs, sonbaharda kasımpatı, için şenlikler düzenlendiği belirtilmiştir. Hatta Türkiye'nin yetiştirdiği şeftali, elma, kayısı gibi ağaçların çiçek açması bile onlarda hayranlık yarattığı ifade edilmiştir. Japon kızının aldığı ilk terbiyenin ise çiçek demeti yapmış olması dikkat

³¹² A.g.m.

³¹³ Yeni Adana, *Japonlar nasıl yaşarlar?*, 13 Ocak 1945, s.3

çeken noktalardan biridir. Karay, Japonların "İnce duygulu, şair ruhlu, tabiat sahibi içli bir insan" olduklarını vurgulamaktadır. Fakat Japonların maddiyata verdiği önem neticesiyle önceki tasvir edilen durumuyla tezatlık oluşturduğu belirtilmiştir. Bu tezatlığa ise 2600 yıllık gelenek ve göreneklere bağlı Japonların elli sene gibi kısa bir zamanda Batı teknolojisini öğrenip kopyacılığa kalkışması ve bu konuda başarılı olmasının neden olduğu belirtilmektedir. Japonya'yı hazımsızlık hastası olarak nitelendiren Karay, yarım yüzyıl önce kemanın ne olduğunu bilmeyen Japonların artık maestro ve bestekâr yetiştirdiklerini ayrıca soyunun Allah'tan geldiğini düşünen Japonların, Batı tekniğindeki başarısıyla dünyanın yarısına hükmedeceğine inanmaya başladıkları ve bu bağlamda şair ruhuyla pozitif hırsının arasındaki ölçsüz tezatla birlikte kontrolsüz hızına kurban gittiğini de belirtmiştir³¹⁴.

Japonya'nın Türklere ve Türkçeye karşı yakınlığı aynı dil ve Irk'tan geldiği düşüncesi ağır basmaktadır. İki ülkenin birbirlerini dost olarak nitelendirmesi tarih açısından yakın hissetmeleri, ortak birçok noktasının, olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. İki dost ülkenin kullandıkları dilleri incelediğimizde Japonca ve Türkçe eski dil tasnif sistemine göre ikisi de Ural-Altay dil ailesine ait olup birbirine çok benzemektedir³¹⁵. Bu konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalar sonucunda iki dilinde aynı dil ailesi kökeninden gelmesi sebebiyle iki ülke insanında birbirlerinin dilini öğrenmesi zor olmamıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde iki dil arasındaki benzerlikleri ortaya koyduğumuzda: "Her iki dilinde sondan eklemeli dil oluşu, yüklem sona gelmesi, tek başına yüklem tümceyi oluşturabilmesi, durum eklerinin var oluşu, nesne belirtecinin olmayışı, genellikle ekin sözcük sonuna gelişi, tümce yapısının benzerliği ve bunun yanında Türkçe de ve Japonca da saygı dili yapısının oluşu" iki dil arasındaki yakınlığı göstermektedir³¹⁶.

İkinci Dünya Savaşı döneminde yerel basında Yeni Adana gazetesinin Japonların Türkçe öğrendiğine dair makâlede, Türkçe öğrenen Japon sayısının gün geçtikçe arttığını ve öğrenme isteklerindeki sebebi de: Turan ırkından ve aynı dil ailesinden geldiklerinden dolayı Japonların Türkleri yakından hissettiklerini,

³¹⁴ Refik Halid Karay, *Çiçekler Ve Japonlar*, Akşam, Makâle, 27 Temmuz 1945, s.1

³¹⁵ Suzuki Tadashi, *Japonya'da Türkoloji ve Türkiye Araştırmaları: Gelişmesi ve Bugünkü Durumu*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012,s.15

³¹⁶ Ayşe Nur Tekmen, *Bilişsel Yaklaşımla Türkçe ve Japoncanın Karşılaştırılması*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012,s.65

Asya'nın Batı'sında Atatürk ve arkadaşlarının Milli Mücadele de başarmış oldukları işlerden sonra medeni kültürel her saha da hızlı bir ilerlemenin sağlanması, Türk örf ve adetlerini unutmayan Türkleri, Japonların yakından tanımak istedikleri ve aynı zamanda 1925 yılı itibariyle kurulan Türk-Japon ilişkilerden dolayı Türkleri daha iyi anlamak için Türkçe öğrenmek istedikleri ifade edilmektedir³¹⁷. Savaş yıllarında Yeni Adana gazetesinde Japonların Türkçe öğrenmesine dair yapılan haberlerin bir Japon propagandası olarak algımlanabileceği değerlendirilebilir.

Kaynak: Akşam Gazetesi, 18 Ağustos 1945

Savaş sonunda Japonya kabinesinde bulunan bakanların, imparatorun özel balık avlama havuzunda resmî elbise ile balık avlamaya çalıştıkları yukarıda belirtilen fotoğraf, 18 Ağustos 1945 tarihinde Akşam gazetesinde yayınlanmıştır³¹⁸. Atom bombalarının atılmasından sonra bu fotoğraftaki faaliyetin yapılması çokta doğru olmayacağı insanlık vicdanına uygun bulunmayacağı âşikardır.

Savaşın başladığı ilk yıllara bakıldığında Japonya ve Japonlar hakkında bilgi, Konoye'nin hayatına ve Japonların yaşayış tarzları ele alınarak aktarılmıştır. 1942-1944 yıllarında ağırlıklı olarak Avrupa savaşı üzerine yoğunlaşmış olduğundan dolayı bu konuya fazla ilgi gösterilmediğini düşünebiliriz. 1945 yılı itibariyle Japonya ve Japonlar hakkında daha fazla bilgi verildiği görülmektedir. Bu durum

³¹⁷ Yeni Adana, *Japonlar Türkçe Öğreniyor*, Makâle, 20 Mart 1944, s.2

³¹⁸ Akşam, *Bakanların Balık Tutması*, 18 Ağustos 1945, s.4

elbetteki savaşın sonuna yaklaşıldığı ve diğer Müttefiklerin ortadan kaldırılmasından sonra sadece Japonya ile Müttefiklerin mücadeleleri devam ettiğinden kaynaklandığını belirtebiliriz.

B- Türk Karikatüründe Japonya

1- Mizah Yazını

Türk basınında dünyadaki savaş hali farklı bir dille ele alınarak; kıyametin alâmetlerine ve oluşan safhalarının, softaların düşüncesine göre birgün bir deccal'ın ortaya çıkacağı, Yecüc Mecüc tayfası denen parmak boyunda bir takım acayip insanların çekirge sürüleri gibi yeryüzünü kaplayacağı ve İsrail'in boruyu üfleyeceği şeklinde aktarılmıştır. Deccal'ın ortaya çıkmasıyla Avrupa'daki savaşın tasvir edildiği ve kıyametin alâmeti olarak ifade edilen "Yecüc Mecüc" tayfasının ortaya çıkarak Pasifik denizine, Hint ummanına doğru yayıldığı ve böylelikle sonunda Japonlarında kanlı savaş dünyası plajında uzun süre mayoları ile dolaştıktan sonra ara sıra ellerinin ve ayaklarının ucunu sokarak suların hararet derecesini yoklayıp bu kıpkızıl ateş ve kan denizine tepe aşağı bir dalma hareketi yaptıkları, mayolarını giymeye vakit bulamayan Amerika'nın az zarar gördüğü ve bu deniz müsabakasının asıl meraklı safhalarının tekrar su yüzüne çıktıktan sonra dananın kuyruğunun ihtimalli olarak denizde kopacağı farklı bir dille ele alınmıştır³¹⁹.

Savaş sürecinde yazılı yayınlarda uluslararası ilişkiler zaman zaman ele alındığı ve bu bağlamda "Kayış geldi" başlığıyla verilen iğneli cümlelerde *"Çok şükür Amerika bizim tünelin kayışını sağladı. Evet, ama Japonya ile arasındaki ipi kopardı"* ifadelerinin yer aldığı görülmektedir³²⁰.

"Silah Şakırdısıyla mermi takırdısından

Kudumunun nereye vardığı aşikârdır.

Bugün büyük okyanus alev diyarı oldu,

³¹⁹ Karikatür Dergisi, *Altı Üstüne Gelen Dünya*, Haftandan haftaya köşesi, Makâle, No:312, Cilt:12, 18 Birincikânun 1941, s.5-15

³²⁰ Karikatür Dergisi, *Kayış Geldi*, Bir Taşla Bir Sürü Kuş köşesi, No:312, Cilt:12, 18 Birincikânun 1941, s.12

Büyük sahra da yarın kan tüten bir diyardır. " dizeleriyle okyanustaki savaş yangınının şiirlere yansıdığı görülmektedir³²¹.

Milletlerin dili farklı bir şekilde ele alınarak: *"Amerika için: Yaptım günde bir vapur, İngiltere için: Hazırlık başlamada, Çin için: Sürer bu harp yüz sene, Rusya için: Kapitalizm yoldaşım, Japonya için: Ver elini Singapur"* ifadeleri süslü bir şekilde aktarılmıştır³²².

Hiçbir zaman kıymetinin yitirilmediği düşünülen ilacın "Sulfato" olduğu belirtilmektedir. Fakat savaşın başlamasıyla birlikte Sulfato'nun ortadan kaybolması na dikkat çekilmiş ve buna sebep olan Japonlara beddua edildiği dillendirilmiştir. Çünkü bu ilacın yetiştiği adanın, Japonlar tarafından istila edildiği ve sıtma hastalığına birebir olduğu belirtilmiştir. Türkiye'de savaş döneminde sıtma hastalığının yaygınlığı neticesinde çok insan kaybı olmuş ve insanların bu hastalıkla mücadelesi ilaç yokluğundan yapılamadığı belirtilmiştir. Kâğıttan yapılmış evlerinin üstüne bombalar yağan Japonlar için: *"Japonları yakan ateş sıtmalıların ahıdır, oh olsun, diyorum "* ifadeleriyle beddualar yapıldığı, Sulfato ağaçlarının yokluğuna veryansın edildiği ve bu bağlamda "uğursuz pasifik çekirgelerinin" talanına uğrayan bu ağaçların biran evvel kurtulması gerektiği vurgulanmıştır³²³.

Atom bombasının kullanılmasına yönelik ilk ortaya atanların Almanlar olduğu fakat bombanın kullanılması Müttefikler tarafından yapıldığı ve Almanya'yı sekerek Japonya' da patladığı cinaslı bir dille anlatılmıştır. Karikatür dergisi olayı başka bir boyuttan ele alarak Atom bombasının plak şeklinde yapılıp atılmasıyla Hiroshima'da oluşan cehennem kuyusu içerisinde *"Nasıl keyifler iyi mi? Pearl Harbor'un karşılığını beğendiniz mi?"* ifadeleriyle Tanrının sesi gibi duyulma fikrinin bomba olayını tasvir ettiği görülmektedir. Japonların üçüncü atom bombası atılmadan pes ettikleri ve Tojoların Togoların nalları diktiği bir tek ayakta gözlüklü tanrılarının kaldığı aynı zamanda Arapların *"Bütün kısalar fitne olur"* sözlerinin Japonlar için bu nokta da söylenebilecek doğru bir söz olduğu belirtilmiştir. Amerikaya verilen uzun boylu teminatlara karşılık, cüce boylu, yassı burunlu, keskin

³²¹ Karikatür Dergisi, *Harp İlahı*, Çamdeviren köşesi, Şiir, No:313, Cilt:12, 25 Birincikânun 1941, s.8

³²² Karikatür Dergisi, *Milletlerin Dili*, No:318,Cilt:13, 29 İkincikânun 1942, s.6

³²³ Karikatür Dergisi, *Sulfato Ağacı*, Haftandan haftaya köşesi, Makâle, No:500,Cilt:20, 26 Temmuz 1945, ss.2-3

dişli görümlü tasvir edilen Japon elçisinin savaşmanın mecburiyet olduğunu ifade ettiğinde Amerika dışişleri bakanının *"Ben sizin kadar yüz­süz insan görmedim"* sözlerinin tarihte görülmemiş bir diplomatik iletişim olduğu aktarılmıştır. Japonların bir elma gibi bütün dünyayı kemirebilme, hatta bacak kadar boylarıyla Çin'i geçip Avrupa'ya gelebilme düşünceleri olduğu fakat zaman geçtikçe karınlarını deştikleri ve çekirge sürüleri gibi telef oldukları ifade edilmiştir. Savaş süreci değerlendirmesinde *" Japonların akibeti kendi kendilerini idare etmesini bilmeyen, dizginlerini birkaç politika serserisinin eline teslim eden milletlerin ne felaketlere uğrayacağını, kahramanlıklarının bile ne gülünç ve sefir bir hale geleceğini gösteren en güzel bir derstir."* şeklinde ifadelerin Japonya gibi olunmaması gerektiğinin altı çizilmiştir. Japonya'nın durumu bir fıkrayla ele alınarak: *" Günün birinde bir saray kapısına bir derviş gelir ve padişaha gösterilecek emsalsiz bir marifeti olduğunu söyler. Misafiri has bahçede padişahın huzuruna çıkarırlar. Dervişin marifeti senelerden beri terbiye edilmiş bir cengâver arıdır. Padişahın iradesi üzerine derviş elindeki kamış bastonun kapağını açar; içindeki arı vızıldayarak havaya uçar ve padişahın uçmakta olan kuşu doğan'ın iki gözünü iğnesiyle kör ettikten sonra kuşu yere düşürür ve yine vızıldayarak dönüp bastonun içine girer. Padişah mükâfat bekleyen dervişe derin derin baktıktan sonra irade eder: Bastonu kırın, arıyı öldürün, dervişe de elli sopa atın, çünkü küçüğü büyüğe musallat edene verilecek mükâfat budur."* Japonya'nın küçüğü büyüğe musallat eden idarecilerinin de sonunun bu olacağı, eğer harakiri yapmazlarsa fıkrada anlatılan dervişin akibetiyle aynı sonuca ulaşacakları ifade edilmiştir³²⁴.

Atom bombalarının Japonlar üzerindeki tesiri insanlık tarihinde görülmemiş bir acı olduğu yatsınamaz bir gerçektir. Karikatür dergisi tarafından savaşın sonunda Japonların gözyaşlarının sel olup taşıdığı adeta niyagara şelalesine benzetildiği, hatta gözlüklü tanrı olarak nitelendirilen imparator Hirohito'nun gözyaşlarını silmeye devamlı beyaz eldivenini çıkardığını, onun için artık emir alacağı General Marc Arthur tarafından ya Hirohito'nun her iki tarafına uzun mendil torbalarının asılarak gözyaşı siliceleri verilebileceği ya da teknolojinin ileri seviyede olmasından dolayı araba silgeçleri gibi gözlüğüne otomatik bir alet taktırabileceği hiciv şeklinde

³²⁴ Karikatür Dergisi, *Dervişin Arısı*, Haftandan haftaya köşesi, Makâle, No:503, Cilt:20, 16 Ağustos 1945, ss.4-5

aktarılmıştır. Zamanında Endülüsten ağlayarak çıkan bir Arap Halifesine anası: *"Erkek gibi müdafaa edemediğin memleketine kadın gibi ağla"* dediği bu bağlamda da Hirohito'ya: *"Togo, Tojo, Suzuki bilmem ne diye suratlarında hayır olmayan serserilere gülerek dümen teslim eden sonunda böyle ağlar"* demenin yanlış olmayacağı ifade edilmiştir. Japonya'nın baştanbaşa ağladığı fakat bunu yaparken de kendisinin yeryüzünde birçok memleketin anasını ağlattığını düşünüp düşünmediği, Nasrettin hoca misali göle mayanın ya tutarsa, fıkrasına benzer ya gerçek olsaydı; Acaba Japonya savaşta başarılı olsaydı o zaman akacak gözyaşlarının Japonların gözyaşlarına benzemeyeceği, yeryüzünü çıldırtacakları saptamalarında bulunulmuştur. Hiç yoktan ferah ferah ağladıklarını iyi bir açıdan düşünülmesi gerektiği, eğer ki Japonya kazansaydı bu ferahlık içerisinde ağlamaya bile izin vermeyecekleri, bu yüzden *"Japonlar ağlasınlar, çünkü onlar ağlamasaydı dünya ağlayacaktı"* değerlendirilmesi yapılmıştır³²⁵.

Atom bombasının dünyada bütün her şeye tesirinin yanında sanki komşu da patlamış gibi esnafta, ailede, sokakta atom bombasının etkisinin büyük olduğu belirtilmiştir. Atom bombasının resminin beş kuruşa gösterildiği, kadınların eşlerinin sinirli halini anlatırken " Atom bombası gibi patladı", insanların geçirmesinin bile " atom bombası gibi geçirdi", kavga ederken "gözünün üstüne bir yumruk yerleştirirsem atom bombası patladı zannedersin", sinirlenince "öyle bir damarıma bastılar ki para ile satılsa al oradan bir atom bombası patlat" şeklinde teşbihlerin yapıldığı ve bu durumun rahatsız edici olduğu belirtilmiştir³²⁶.

Zamanında mezattan alınmış eski Türkçeyle yazılmış bir kitabı aktarırken bir bölümünde, mahşerin korkunç şekilde, savaşın sonundaki Japonya'nın tasvir edildiği, *"O, Nilüfer çiçeklerle kaplı gölleri, renksiz çiçeklere benzeyen kadınları, hasır yelpazelere benzeyen narin evleriyle, resimlerini oyuncak ve bonbon kutuları üzerinde gördüğümüz, Japon adalarının savaşla birlikte çok kötü durumda olduğu, sokakların yarık karınlar içinde dumanlı kanların aktığı, göklere feryatların, iniltilerin çıktığı"* aktarılmıştır. Atom bombasının, küçük kıyamet ya da büyük kıyamet şeklinde ayırımına girerken Nasrettin hocanın bir fıkrasından yola

³²⁵ Karikatür Dergisi, *Japonlar Ağlıyormuş*, Haftandan haftaya köşesi, Makâle, No:504, Cilt:20, 23 Ağustos 1945, ss.4-5

³²⁶ Karikatür Dergisi, *Atom Bombası*, Ankara'ya Mektup köşesi, Makâle, No:504, Cilt:20, 23 Ağustos 1945, s.14

çıkılabileceği: “Hoca'ya, Kıyamet nedir? diye sormuşlar, hoca bu soruya, Kıyamet ikidir. Büyük kıyamet, Küçük kıyamet, şayet benim karı ölecek olursa bu küçük kıyamettir. Şayet Allah esirgesin ben ölürsem o da büyük kıyamet olur.” ifadelerini kullandığı belirtilmiştir. Bu bağlamda dünyanın kıyametini ikiye ayırabileceğimiz, atılan iki atom bombasına küçük kıyamet şeklinde ifade edilebileceği, ancak daha güçlü bir bombanın yapılmasıyla dünyanın daha da kötü duruma düşebileceği bunu da büyük kıyamet olarak nitelendirilebileceği belirtilmiştir³²⁷. Türk basını atom bombasının neticesinde insanların ne hale düştükleri ve bu durumda Türk halkının yüreğindeki insana olan duygularını inceden bir sızı şeklinde makâleler de işledikleri görülmektedir. Mecazi anlatımlarla Japonya'nın durumu aktarılmaya çalışılmıştır. Karay tarafından belirtilen ince ruhlu Japonların, nasıl yok olmayla karşı karşıya gelmeleri, Türk yazarı nezdinde işgalci hareketlerin sert bir şekilde ve mizahsen olarak anlatım yapıldığı görülmüştür.

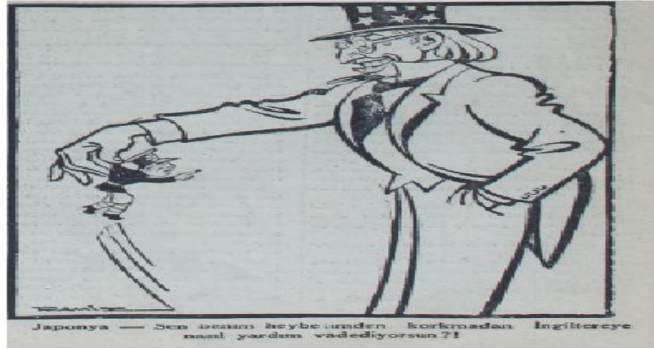
³²⁷ Karikatür Dergisi, *Küçük Kıyamet Büyük Kıyamet*, Haftandan haftaya köşesi, Makâle, No:505, Cilt:20, 30 Ağustos 1945, ss.4-5

2- Karikatür Dünyası

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 21 Kasım 1935

Savaş öncesi Türkiye'de Japonya tahlili, karikatürde Mançurya'da olduğu gibi Japonya'nın Çin üzerindeki ihtiraslarını bir yemek masasında iştahlıca Japon generalin bir lokmada Çin'i de yutacağı tasvir edildiği görülmektedir³²⁸.

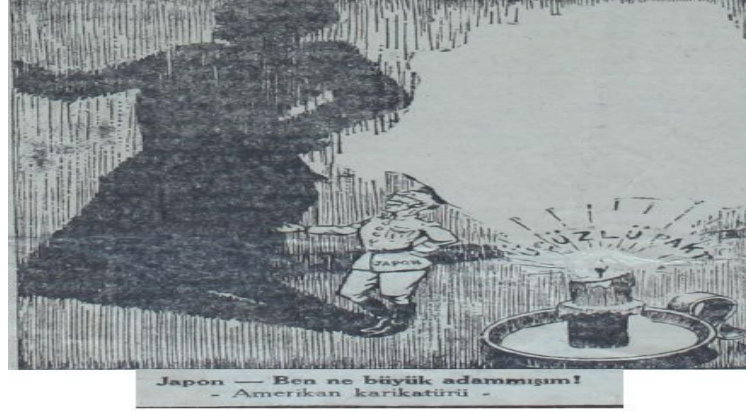

Kaynak: Vatan Gazetesi, 3 Şubat 1941

Avrupa savaşının devam ettiği süreç içerisinde Uzakdoğu'da suların ısınmaya başladığı karikatürlere de yansımıştır. Japonya'nın çok hızlı bir şekilde gelişim göstererek Amerika'ya kafa tutmaya başladığı, karikatürde şu şekilde gösterilmiştir. Çin'de bulunan İngiliz askerlerine yardım vaat eden Amerika'ya karşı Japonya'nın tutumu anlatılmaya çalışılmıştır. Japonların küçük vücutlu olarak tasvir edildiği karikatürde Türklerin Amerika'yı Sam amca figürüyle aktardıkları görülmektedir. Amerika'lı Sam amcanın parmaklarında bulunan Japon amiralin "*Sen benim heybetimden korkmadan İngiltere'ye nasıl yardım vaat ediyorsun?*" ifadeleri görülmektedir³²⁹.

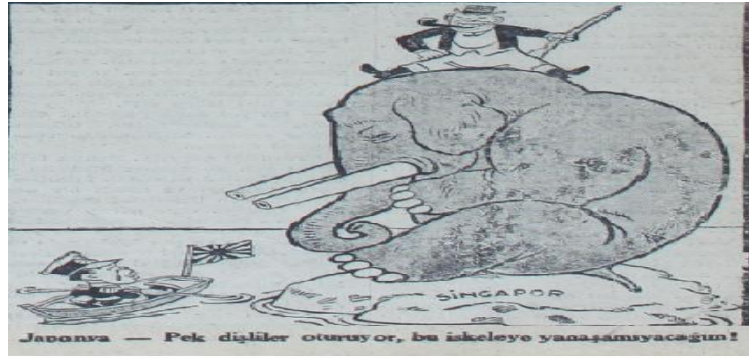
³²⁸ Cumhuriyet, 21 Kasım 1935, s.1

³²⁹ Vatan, 3 Şubat 1941, s.1

Kaynak: Vatan Gazetesi, 15 Şubat 1941

1941 yılında Vatan gazetesi bir Amerikan karikatürünü kullanarak, Japonların kendilerini nasıl gördükleri aktarılmıştır. Üçlü Paktın, “üçüzlü pakt mumu” şeklinde tasvir edilen ışığın sayesinde Japonların kendi gölgelerine bakarak “*Ben ne büyük adammışım!*” şeklinde ifade edildiği görülmektedir³³⁰.

Kaynak: Vatan Gazetesi, 17 Şubat 1941

Uzakdoğu’da emperyalist eylemlerine başlayan Japonya’nın Singapur için bu eylemini gerçekleştirmenin zor olacağı karikatürde şu şekilde anlatılmıştır. Japon amiralin sandal ile Singapur iskelesine yaklaşmaya çalıştığı ancak Batı ülkeleri kontrolünde olan iskeleye çıkamama sebebini büyük dişleri olan Fil’i görerek “*Pek dişliler oturuyor, bu iskeleye yanaşamayacağım!*” şeklinde aktarılmıştır³³¹.

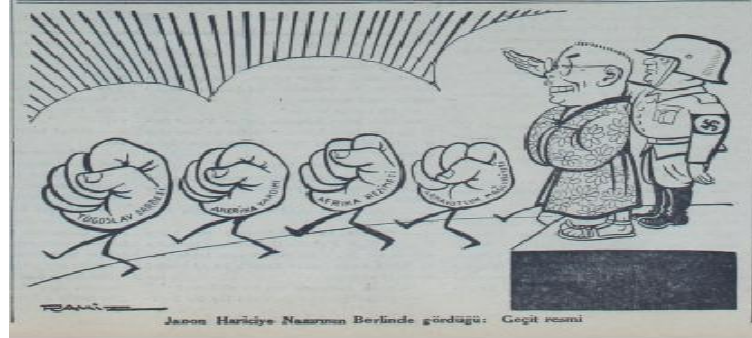
³³⁰ Aynı gazete, 15 Şubat 1941, s.1

³³¹ Aynı gazete, 17 Şubat 1941, s.1

Kaynak: Vatan Gazetesi, 25 Şubat 1941

1941 yılı başlarında Mihver devletlerini Vatan gazetesi karikatüründe şu şekilde görmekteyiz. Şahlanmış oyuncak Mihver atı üzerine Alman, İtalyan ve en arkada Japon generalinin oturduğu ve Mihvere liderlik yapan Almanya'nın "Haydi arkadaşlar çoğu gitti azı kaldı...zafere yaklaşıyoruz!" sözleriyle ifade edildiği ve oyuncak at üzerinde gösterilen Mihver devletlerin yol kat edemeyeceği tasvir edilmiştir³³².

Kaynak: Vatan Gazetesi, 30 Mart 1941

Japon Dışişleri Bakanı Mutsuoka'nın Almanya/Berlin ziyaretiyle ilgili bir resmi geçitin tasvir edildiği karikatürde "Yugoslav darbesi, Amerika yardımı, Afrika hezimetini ve Arnavutluk mağlubiyeti" ne birer yumruk vuracakları belirtilen geçit töreni ele alınmıştır³³³.

³³² Aynı gazete, 25 Şubat 1941, s.1

³³³ Aynı gazete, 30 Mart 1941, s.1

Kaynak: Vatan Gazetesi, 8 Haziran 1941

Avrupa, Afrika'da yaşanan mücadelenin yanında Uzakdoğu'daki durumu da aktaran karikatürde dünyanın son durumu tasvir edilmekte, Japon generalin Çinli'nin saçlarından tutarak çektiği görülmekte, dünya'daki gelişmelerin yanında Çin-Japon mücadelesinde yer verilmiştir³³⁴.

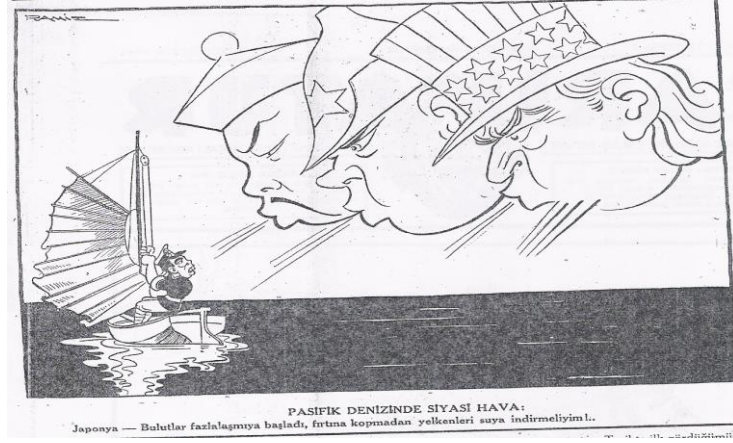

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 20 İkinciteşrin 1941

Dünyanın merakla izlediği Japonya ve Amerika ilişkileri, mizah dergisi "Karikatür" de, ipin üzerinde bir elinde barışı temsil eden güvercin, diğer elinde bomba olan Amerika ve arkasında Japon Samurayın kılıçla bulunmasına yönelik "İki canbaz bir ipte!.." ifadesi ile iki ülke arasındaki ilişki tasvir edilmiştir³³⁵.

³³⁴ Aynı gazete, 8 Haziran 1941, s.6

³³⁵ Karikatür Mizah Mecmuası, 20 İkinciteşrin 1941, No:308, Cilt:12, s.10

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 27 İkinciteşrin 1941

Pasifikteki durum ele alınarak siyasi havanın çokta iyi olmadığı, Amerika, İngiltere ve Çin'in bulut olarak tasvir edildiği karikatürde Japonya'nın "*Bulutlar fazlaşmaya başladı, fırtına kopmadan yelkenleri suya indirmeyelim!..*" ifadesini kullandığı ve bu noktada üç ülkenin Japonya'ya karşı hareket ettikleri belirtilmiştir³³⁶.

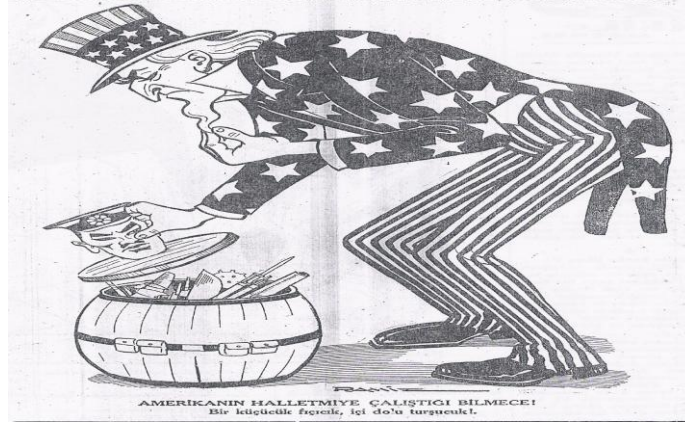

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 4 Birincikânun 1941

Savaş tanrısıyla bir Japon'un sandala bindiği tasvir edilen karikatürde, savaş tanrısının "*Beni karşıya götür diyorum, hâlâ yerinde sayıyorsun*" diyerek Amerika kıtasını gösterdiği ve savaşın başlayacağı algısı daha da arttığını görmekteyiz³³⁷.

³³⁶ Karikatür Mizah Mecmuası, 27 İkinciteşrin 1941, No:309, Cilt:12, s.4

³³⁷ Karikatür Mizah Mecmuası, 4 Birincikânun 1941, No:310, Cilt:12, s.1

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 4 Birincikânun 1941

Uzakdoğu savaşı öncesinde özellikle çözüm beklenen Uzakdoğu problemine yönelik Japonya'nın ne yapmaya çalıştığını anlamaya çalışan bir Amerika'nın tasvir edildiği karikatürde Amerika'nın çözmeye çalıştığı bilmecenin: “*Bir küçükük fırçak, içi dolu turşucuk!*” olduğu ve Japonya'nın fiçî şeklinde nitelendirildiği, içinde de birçok silah olduğu karikatürüze edilerek anlatılmıştır³³⁸.

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 11 Birincikânun 1941

Japonya ile Amerika arasındaki gerilim en sonunda yerini savaşa bırakmış ve Pearl Harbor baskını ile dünya savaşı son şeklini almıştır. Artık dünyanın dört bir yanında savaş vardır. ABD Başkanı Ruzvellet'in doktor olarak nitelendirilen karikatürde doğum yapan bir dünyanın tasvir edildiği ve Amerika-Japonya savaşının başladığını savaş tanrısına şu ifadeler kullanılarak haber verilmektedir. “*Doktor: Haşmetmeap harp hazretleri, güle güle büyütünüz, bir çocuğunuz daha oldu*”³³⁹.

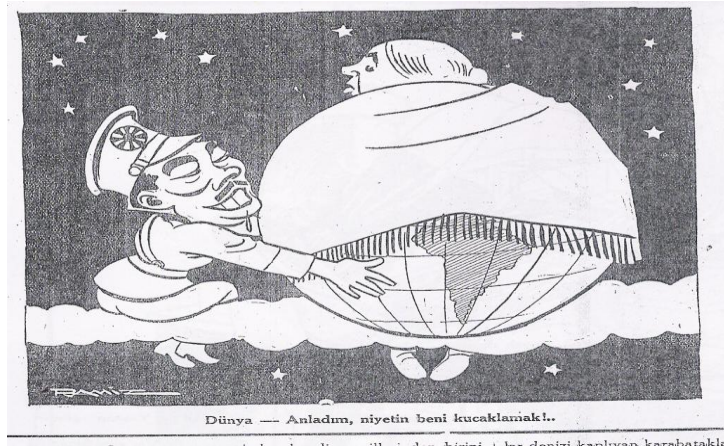
³³⁸ A.g.d, s.5

³³⁹ Karikatür Mizah Mecmuası, 11 Birincikânun 1941, No:311, Cilt:12, s.8

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 29 İkincikânun 1942

Japonya'nın Salomon adalarını alması sonucu bu durum Türk mizahında, iki kişinin sohbetine şu şekilde konu olmuştur. “ *Japonlar, Salomon adalarını da almışlar, Tuhaf şey, demek Heybeli ve Büyükadadan başka da Salomon adaları varmış!...*” Pasifikte ada ismi olan Salomon'un Türkiye'deki algılanışı mecâzi bir anlatımla ele alınmıştır³⁴².

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 29 İkincikânun 1942

1942 yılı başlarında özellikle Japonya'nın ihtiraslarının ele alındığı karikatürler dikkat çekmektedir. Uzakdoğu'da ve pasifikteki işgaller neticesinde kısa sürede topraklarını büyüten Japonya'nın günden güne ideallerini arttırdığı yukarıdaki karikatürde ele alınmıştır. Dünya'yı kucklamaya çalışan bir Japon amiralinin tasvir edildiği karikatürde dünyanın “ *Anladım, niyetin beni kucaklamak*” şeklinde ifade ettiği görülmektedir³⁴³.

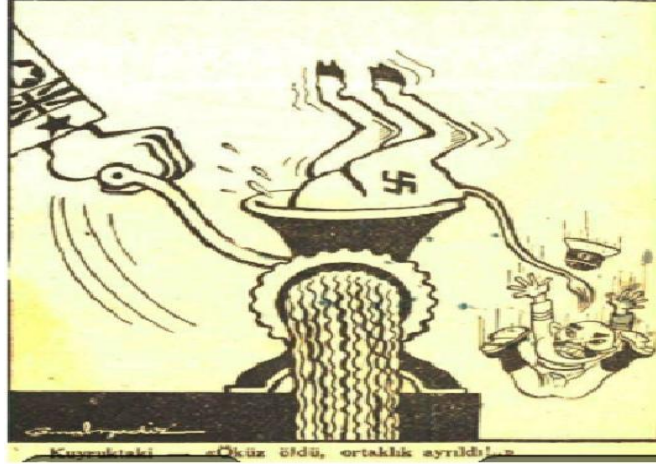
³⁴² Karikatür Mizah Mecmuası, 29 İkincikânun 1942, No:318, Cilt:13, s.1

³⁴³ A.g.d.,s.5

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 5 Şubat 1942

Japonya'yı temsil eden Geyşa figürünün hasta yatağında bulunan Amerikalı Sam amca'nın uyanmadan sakalını kesmeye çalışması ve "*Sakalı ele verdi, amma inşallah çabuk uyanmaz!..*" ifadeleriyle karikatürde, Uzakdoğu'da hızlı işgallerine devam eden Japonya, Amerika'nın bölgede güçlenmeden amacına ulaşmaya çalıştığı ele alınmıştır³⁴⁴.

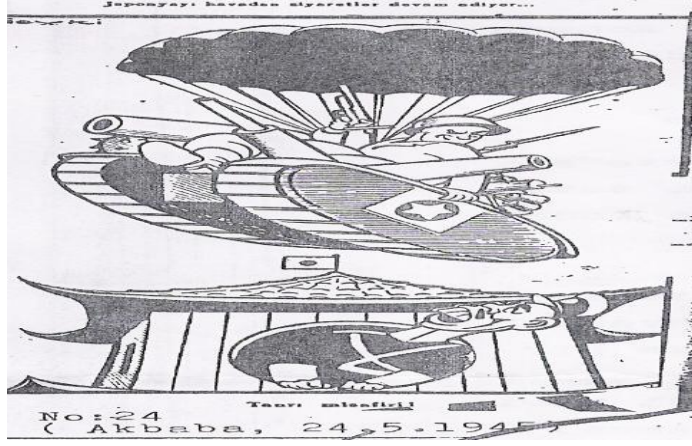

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 8 Mayıs 1945

Savaş sonuna doğru Almanya'nın Müttefik devletlere yenilmesi ve bu durum karşısında Japonya'nın hareket tarzının Türk mizahında şu şekilde ele alınmıştır. Japonya'nın kıyma makinesi içindeki Almanya'nın kuyruğunu bırakarak "*Öküz öldü ortaklık ayrıldı*" deyişiyle aktarıldığı görülmektedir³⁴⁵.

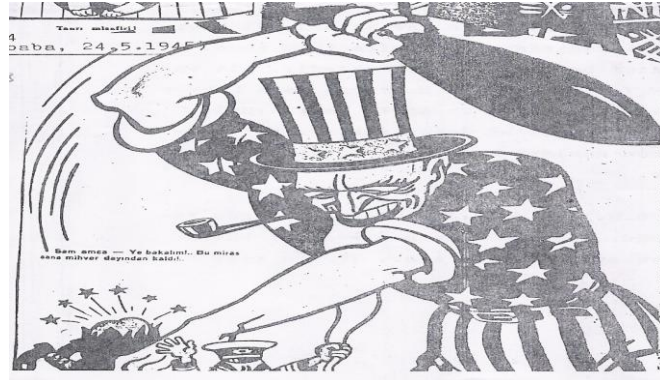
³⁴⁴ Karikatür Mizah Mecmuası, 5 Şubat 1942, No:319, Cilt:13, s.1

³⁴⁵ Cumhuriyet, 8 Mayıs 1945, s.1

Kaynak: Talat Bayraktar, Akbaba Dergisi(1945), Yüksek Lisans Tezi

Amerika'nın Avrupa'daki savaşın bitmesi, sonucu tamamen gücünü Japonya'ya karşı kullanmaya başladığı ve havadan yaptığı taarruzların karikatüre yansımada Amerika tankının paraşütle Japonya evlerinin üstüne taarruz yaptığı ve bunun üzerine Japon askerini olaya "*Tanrı Misafiri*" şeklinde bakmasının mecâzi bir yaklaşımla ele alındığı görülmektedir³⁴⁶.

Kaynak: Talat Bayraktar, Akbaba Dergisi(1945), Yüksek Lisans Tezi

Japonya'nın havadan Amerika uçakları ile bombalanmakta olduğu ve buna karşılık Japonya'nın çaresizliği Türk mizahında ağır bir şekilde ele alınmıştır. Sam amcanın elindeki bombayla, Japon askerini yüzüstü yatırıp dövdüğü ve aynı zamanda "*Ye bakalım, Bu miras sana Mihver dayından kaldı*" şeklinde karikatürüze edilmiştir³⁴⁷.

³⁴⁶ Talat Bayraktar, *İkinci Dünya Savaşı'nın Son Yılında Bir Mizah Dergisi: Akbaba*(1945), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-1987,24 Mayıs 1945,s.60

³⁴⁷ A.g.e.,31 Mayıs 1945,s.60

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 26 Temmuz 1945

Uzakdoğu ve pasifikteki emellerine ulaşamayan Japonya, bir türlü inadından vazgeçmeyerek çok ağır kayıplar vermesine rağmen teslim olmamış ve bu durum Türk mizahında "*Pasifikte deniz kurbanı*" olarak nitelendirilmiştir. Zafere olan inançları ise bir cankurataran simidi üzerinde "*Zafer Bizimdir*" şeklinde adeta dalga geçilmiş ve simit içerisindeki Japon askerinin "*Eyvah, bu koca mantara rağmen batıyorum!..*" sözlerini kullandığı ve göz yaşları içerisinde denizden kurtulmaya çalıştığı yansıtılmıştır³⁴⁸.

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 26 Temmuz 1945

"*Japonya son günlerini yaşıyor*" başlığıyla ele alınan karikatürde bir Geysa'nın üzerinde uçan kartal figürlü Sam amca için "*Üzerimde fazla dolaşmaya başladı, galiba beni de uçuracak!..*" ifadelerinin yer aldığı görülmektedir³⁴⁹.

³⁴⁸ Karikatür Mizah Mecmuası, 26 Temmuz 1945, No:500, Cilt:20, s.1

³⁴⁹ A.g.d., s.13

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 2 Ağustos 1945

Dünyanın takip ettiği Japonya'nın durumuna ilişkin Türkiye'de de merak konusu olduğu ve mizahsen olarak yolda yürüyen ve sohbet eden iki kişi arasında "İki gündür gazete okumadım. Japonya diye bir hükümet vardı, acaba hâlâ duruyor mu?" ifadelerinin geçtiği ve Japonya'nın halk arasındaki diyalogunun karikatürüze edildiği görülmektedir³⁵⁰.

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 2 Ağustos 1945

Müttefiklerin "Kayıtsız, şartsız teslim" notasına karşılık Japonya'nın halinin çokta iyi durumda olmadığı ve "Yeni icat edilen Atomlu bombayı beklerken" Müttefik devletler altında basbas bağırان bir Japon figürü karikatürde ele alınmıştır³⁵¹.

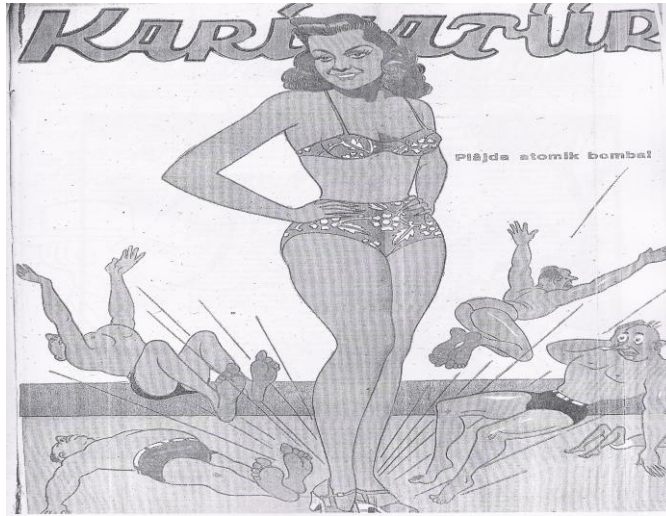
³⁵⁰ Karikatür Mizah Mecmuası, 2 Ağustos 1945, No:501, Cilt:20, s.5

³⁵¹ A.g.d., s.14

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi , 8 Ağustos 1945

Üstüne Atom bombası düşen bir Japon'un ele alındığı karikatürde, hapisanede bulunan bir Alman generalin " *Bana niyet, sana kismet*" ifadeleri alaycı bir şekilde aktarılmış ve atom bombasıyla altında kalan Japon'un ne durumda olduğu Türk mizahında ele alınmıştır³⁵².

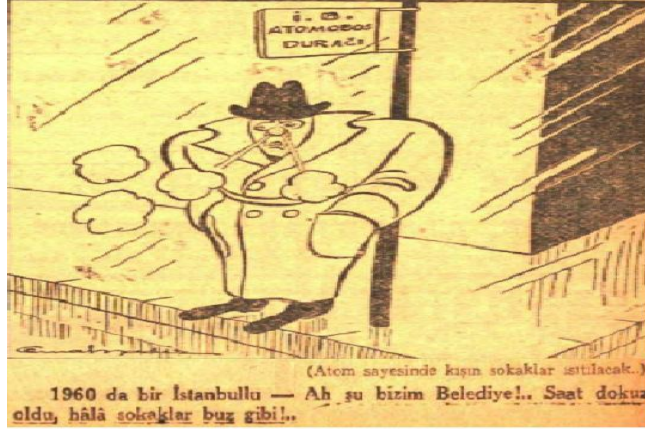

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 9 Ağustos 1945

Türk mizahında Atom bombasının halk arasındaki algısı müstehcen olarak verilmekte ve plajda gezen bir bayanı atom olarak nitelemektedir. Bayanın plaja gelmesiyle " *Plajda Atomik Bomba*" şeklinde ele alınması ve erkeklerin bu bomba karşısında baygınlığı, şaşkınlığı ve havaya uçmaları komedyaya şeklinde verilmiştir³⁵³.

³⁵² Cumhuriyet , 8 Ağustos 1945, s.1

³⁵³ Karikatür Mizah Mecmuası, 9 Ağustos 1945, No:502, Cilt:20, s.13

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi , 11 Ağustos 1945

Atom bombası haberlerinin fazlasıyla yapılması ve özellikle o günlerde belirtilen Atom enerjisiyle aya gidileceği, Elektriğin modasının geçtiği, Kömür ve petrol'ün hükmünün kalmadığı, sokakların bile artık bu enerji sayesinde ısıtılacağıyla ilgili iddialı haberler göze çarpmaktadır. Bu bağlamda çizilen karikatürde Atom sayesinde kışın sokakların ısıtılacak haberine binayen 1960 yılına gelindiğinde "Atomobos durağı"nda bekleyen bir İstanbullu'nun "Ah şu bizim Belediye!.. Saat dokuz oldu, hâlâ sokaklar buz gibi!.."serzenişlerinin geleceğe yönelik bir ihtimal olabileceği mizahsen şekilde ele alınmıştır³⁵⁴.

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi , 14 Ağustos 1945

Japonya'nın savaşın ilk yıllarındaki durumu ve atom bombasından sonraki durumu ele alınarak atom bombasından sonra bayrağındaki güneş sembolünün silinerek teslimiyet bayrağı halini alması mecâzi bir şekilde karikatürüze edilmiştir³⁵⁵.

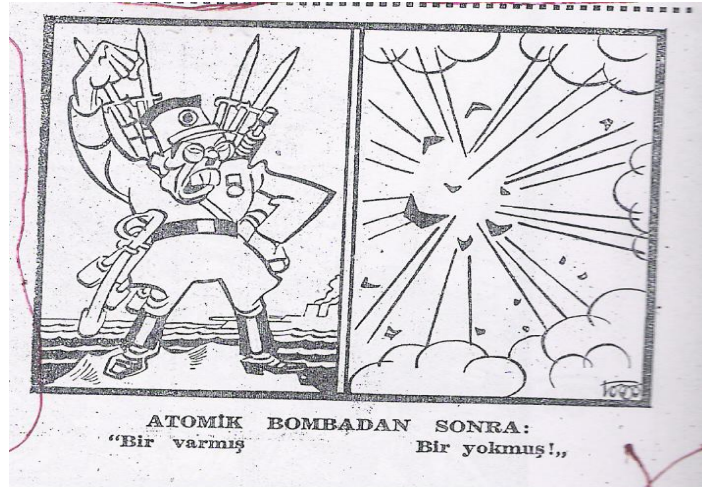
³⁵⁴ Cumhuriyet, 11 Ağustos 1945, s.3

³⁵⁵ Aynı gazete, 14 Ağustos 1945, s.1

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Atom bombasının atılmasıyla birlikte artık gazete manşetlerini, makâlelerini ve çoğu sayfada atom bombasının yoğun bir şekilde konu olması mizahsen olarak ele alınmış ; "*Atom Bombaları sayfiye yerlerimizde*" şeklinde hayatımızın birçok noktasında olduğu belirtilmiştir. İki atom bombasının sohbeti mecazı bir şekilde aktarılarak, "*Buralarını bizden evvel ziyaret etmişler galiba!..*" ifadelerinin karikatürüze edildiği görülmektedir³⁵⁶.

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Cumhuriyet gazetesinin paralelinde bir karikatür olarak değerlendirebileceğimiz bu karikatürde de yine "*Atomik Bombadan Sonra: Bir varmış, Bir yokmuş!*" ifadeleriyle bombadan sonra tam teçhizatlı askerin paramparça olduğu karikatürüze edilmiştir³⁵⁷.

³⁵⁶ Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945, No:503, Cilt:20, s.1

³⁵⁷ A.g.d., s.4

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Türk mizahında atom bombasından sonra yaralanan iki Japon askerinin diyalogu şu şekilde ele alınmıştır. "Hitler, atomik bombadan daha üstün çıktı. Ne münasebet? Görmüyor musun, dünyanın öbür ucundan bizi ne hale soktu!.." Japonların, kendilerine Hitler'in ne kadar zarar verdiğini, atom bombası üzerinden mecazi bir dille aktarılmıştır³⁵⁸.

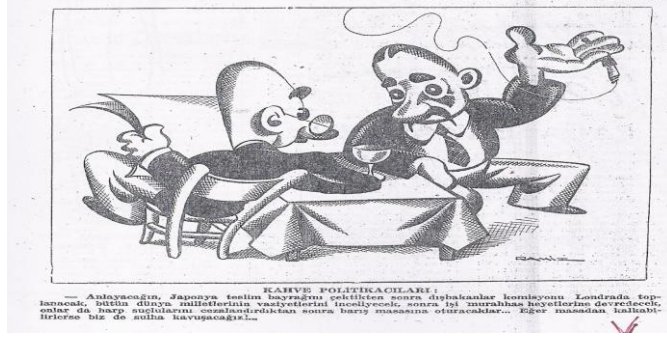

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Güneş tanrısının oğlu olarak kendisini tanımlayan Japonya'nın atom bombası sonrası hürriyet meşalesi karşısında güneş tutulmasının meydana geldiği ve bu durum neticesinde bir Japon askerinin kaçarken tasvir edildiği görülmektedir³⁵⁹.

³⁵⁸ Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945, No:503, Cilt:20, s.6

³⁵⁹ A.g.d., s.7

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Savaş süreci ve sonrası Türkiye'de birçok mekânda mevzu bahis olmakta ve her yerde olanlar ya da olabilecekler konuşulmaktadır. Özellikle bu konuda kahvehaneleri ilk sıralarda sayabiliriz. Türk mizahı da "*Kahve Politikacıları*"nın diyalogunu şu şekilde aktarmıştır. "*Anlayacağın, Japonya teslim bayrağını çektikten sonra dışbakanlar komisyonu Londra'da toplanacak, bütün dünya milletlerinin vaziyetlerini inceleyecek, sonra işi murahhas heyetlerine devredecek, onlar da harp suçlularını cezalandırdıktan sonra barış masasına oturacaklar...Eğer masadan kalkabilirlerse biz de sulha kavuşacağız.*" Karikatürde kahveye yansıyan sulh süreci tahminler üzerinden ele alınmaktadır³⁶⁰.

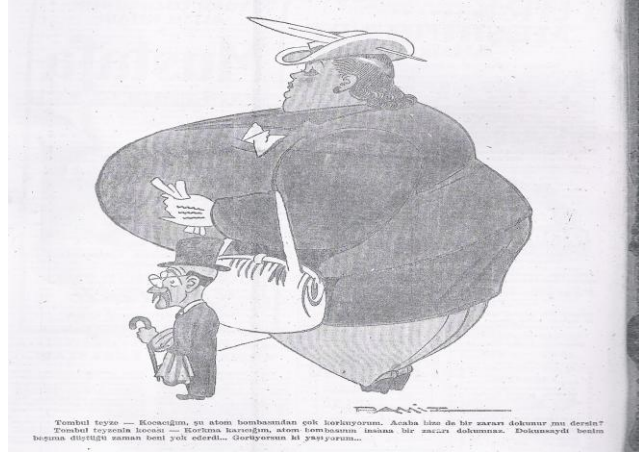

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Atılan iki atom bombasından sonra Japonya'nın teslimiyeti söz konusu olmuş ve Amerika tarafından sunulan şartları düşünmeye başlayan Japonya'nın durumu mizahsen bir şekilde Türk halkında "uzun süre düşünme" algısı olarak belirtilmiştir. Karikatürde hastanede iki bayanın diyaloguyla: "*Doktor ne diyor? Daha bir şey dediği yok Japonya gibi düşünüyor!*" uzun süre düşünen Japonya vurgulanmıştır³⁶¹.

³⁶⁰ Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945, No:503, Cilt:20, s.7

³⁶¹ A.g.d., s.9

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Dönemin mizahına damgasını vuran "Tombul Teyze" figürü, atom bombasıyla ilgilide mizahsene konu olmuştur. *"Kocacığım, şu atom bombasından çok korkuyorum. Acaba bize de bir zararı dokunur mu dersin? Korkma karıcığım, atom bombasının insana bir zararı dokunmaz, dokunsaydı benim başıma düştüğü zaman beni yok ederdi...Görüyorsun ki yaşıyorum..."* şeklinde aktarılan Tombul Teyze ve kocası arasındaki diyalogta kocasının mecazi bir şekilde Tombul Teyze'yi atom bombasına benzettiği görülmektedir³⁶².

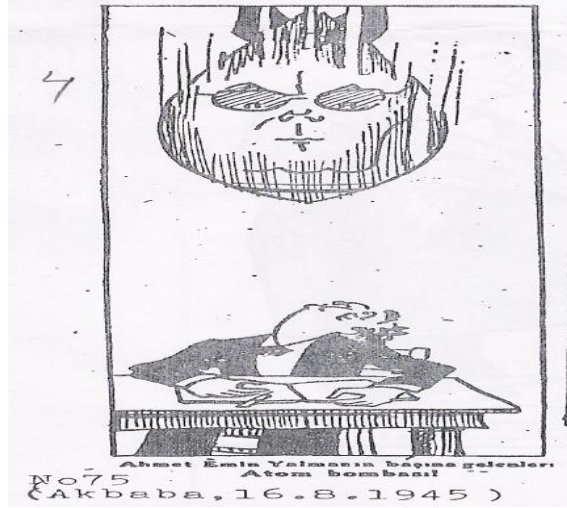

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 16 Ağustos 1945

Sam amca, kayıkta balık tutmak için atom bombası figürlü bir yem kullandığı, böylelikle Sulh olarak adlandırılan balığı yakaladığı karikatürüze edilmiştir. Bu bağlamda savaşın sonunda ki barışı sağlamak için atom bombasının kullanıldığı algısı yaratılmak istenmiştir³⁶³.

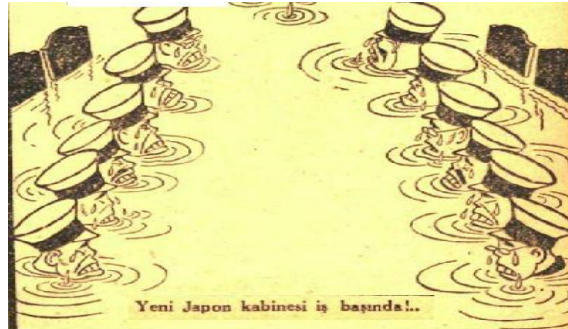
³⁶² A.g.d., s.12

³⁶³ A.g.d., s.14

Kaynak: Talat Bayraktar, Akbaba Dergisi(1945), Yüksek Lisans Tezi

Atom bombası teması artık her kötü olay için kullanılmaya başlanmıştır. Vatan gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalman'ın yazdığı yazılar ve hükümete zaman zaman yaptığı muhalefetlik sonucu gazetesi kapatılmış ya da türlü cezalar almış olması, başına atom bombasının düşmesi gibi karikatürüze edilmiştir³⁶⁴.

Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi, 18 Ağustos 1945

Japonya'nın savaş sonunda düştüğü durum ağlanacak bir tablodur. Ancak Cumhuriyet gazetesinde çıkan bir karikatür "Yeni Japon kabinesi iş başında!" şeklinde ifade edilmiş ve tüm bakanların hiçkırta hiçkırta ağlamaları sonucu ortalığın gözyaşı seline döndüğü karikatürüze edilmiştir³⁶⁵. Gözyaşlarını mecazi olarak algılamamak gerekir. Çünkü daha önce değindiğimiz gibi sel olmasa da Japonlar çok gözyaşı dökmüştür.

³⁶⁴ Talat Bayraktar, **İkinci Dünya Savaşı'nın Son Yılında Bir Mizah Dergisi: Akbaba(1945)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-1987,16 Ağustos 1945,s.60

³⁶⁵ Cumhuriyet, 18 Ağustos 1945, s.1

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 23 Ağustos 1945

Japonya'nın barış şartlarını kabul etmesi ve Amerika'nın barışı imzalaması tasvir edilen karikatürde Japonlar aşağılayıcı bir şekilde ele alınmıştır. Amerika'nın Atom mührünü "Mühür kimde ise Süleyman odur" deyişi kullanılarak arkasını dönen ağlayan Japon askerine vurduğu görülmektedir³⁶⁶.

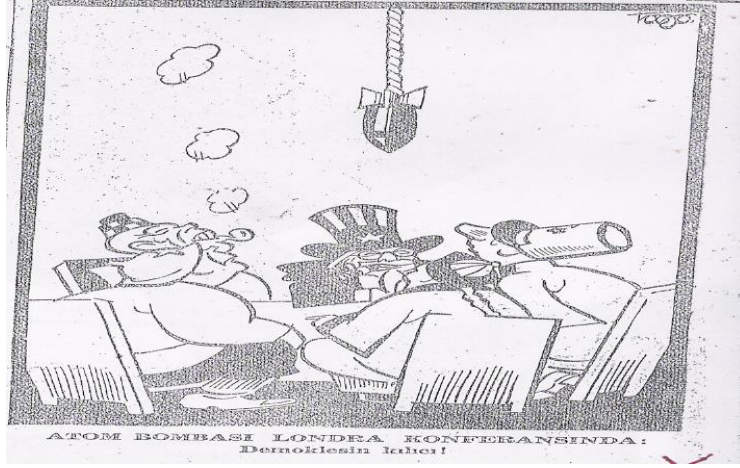

Kaynak: Talat Bayraktar, Akbaba Dergisi(1945), Yüksek Lisans Tezi

Japonya imparatorunun atom bombası karşısında "Kayıtsız şartsız teslim" bayrağı ile figür edilen karikatürde "*Mikado, Japonya'yı harpten kurtarıyor*" başlığı atılarak, imparatorun, iskelet şeklinde gösterilen askeri "*Eti sizin kemiği benim*" deyişiyle çok kötü durumda olan Japonya'nın teslimi anlatılmıştır³⁶⁷.

³⁶⁶ Karikatür Mizah Mecmuası, 23 Ağustos 1945, No:504, Cilt:20, s.1

³⁶⁷ Talat Bayraktar, *İkinci Dünya Savaşı'nın Son Yılında Bir Mizah Dergisi: Akbaba(1945)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-1987,23 Ağustos 1945,s.60

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 6 Eylül 1945

Atom bombasının dünyada artık ne zaman bir gerginlik olsa gündemi oluşturduğu ve aba altından sopa gösterircesine herkesin Atom bombasına göre hareket etmesi sağlanmaya çalışıldığı yine Türk mizahı içerisinde yerini almıştır³⁶⁸.

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 13 Eylül 1945

Sulh ve teslimiyet Türk insanı içerisinde nasıl algılandığı mizahsen bir yaklaşımla aktarılmıştır. Bayanın kocası için "Senin yanında sulha kavuşuyorum diyor" ifadelerine karşılık arkadaşı: "Demek Kayıtsız şartsız teslim oluyorun!.." sözleriyle karşılık verdiği karikatürüze edilmiştir³⁶⁹. Elbette bu karikatürle Türkiye' de duyulan teslimiyet anlayışına mecazi bir anlatımla vurgu yapıldığı görülmektedir.

³⁶⁸ Karikatür Mizah Mecmuası, 6 Eylül 1945, No:506, Cilt:20, s.14

³⁶⁹ Karikatür Mizah Mecmuası, 13 Eylül 1945, No:507, Cilt:20, s.7

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 20 Eylül 1945

Japonların savaş esnasında ve sonunda birçok kez harakiri yaparak hayatlarına son verdiğini belirtmiştik. Mizahsen olarak ele alınan "Japon amirali Sucukis intihar etmiş" ifadeleriyle Japonların bu intihar şeklini et doğrar gibi karınlarını deştikleri konu edilmiştir³⁷⁰.

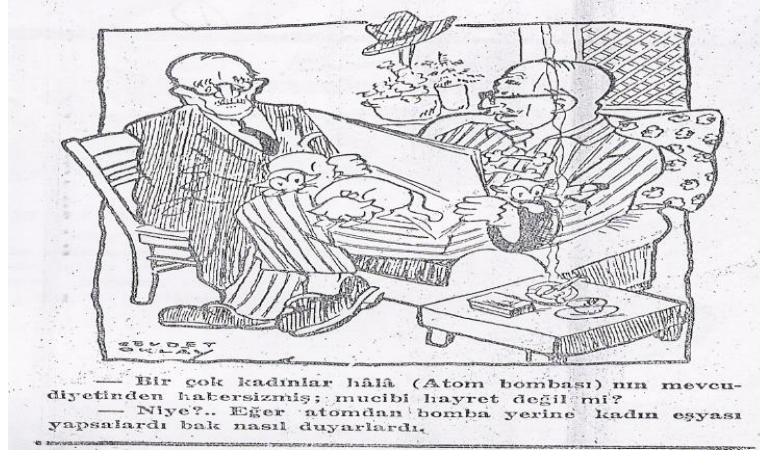

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 27 Eylül 1945

Kanlar içinde kalmış olan dünyanın tasvir edildiği karikatürde hasta yatağında ölümü bekleyen dünyanın üçler arasında paylaşma sorunları çıktığı anlatılan ve aynı zamanda dünyanın yatağının başında bulunan Atom bombasının artık birçok siyasi içeriği olan karikatürde çizildiği görülmektedir³⁷¹.

³⁷⁰ Karikatür Mizah Mecmuası, 20 Eylül 1945, No:508, Cilt:20, s.9

³⁷¹ Karikatür Mizah Mecmuası, 27 Eylül 1945, No:509, Cilt:20, s.13

Kaynak: Karikatür Mizah Mecmuası, 27 Eylül 1945

İkinci dünya savaşı'nın bitmesiyle birlikte uzun süre atom bombası sohbetleri devam etmiştir. Atom bombası sohbeti yapan iki kişi arasında geçen diyalog: "*Birçok kadınlar hâlâ (Atom bombası) nın mevcudiyetinden habersizmiş; hayret değil mi? Niye?..Eğer atomdan bomba yerine kadın eşyası yapsalardı bak nasıl duyarlardı.*" şeklinde karikatürüze edilerek aktarılmıştır³⁷².

Böylelikle atom bombasına ve savaşa yönelik kısmen duyarlı bir kesim ele alınırken, kısımda olaylardan bir haberdar yaşayan kesimin olduğunu ortaya koyabiliriz. Savaş içerisinde bizzat kullanılan silahlar ve ne anlama geldiği, teslimiyet sözlerinin Türk mizahında yer yer alay konusu olarak aktarıldığı görülmektedir.

³⁷² A.g.d., s.14

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye tek parti ile yönetilmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün devlet yönetiminde büyük bir ağırlığının olduğu görülmektedir. Beşinci, altıncı ve yedinci hükümetlerin görev yaptığı bu dönemde özellikle Müttefik devletlerin yoğun bir şekilde Türkiye'nin de savaşta yer alması için çaba sarf ettiği fakat Türkiye'nin daha sonra takdirle karşılanacak bir şekilde savaş ortamından uzak durması dikkat çeken bir noktadır.

Savaş döneminde Türk halkının çok yıprandığı adeta savaşan ülkelerden daha fazla zarar gördüğü söylenebilir. Ekonominin kötü durumda olması, insanların çoğu ihtiyaçlarını karneyle alması, ihtikâr yapan ticaret simsarları yüzünden ezilen halk, yoklukla savaş içerisinde kalmıştır. Türk ordusunun da teknolojik yetersizlik ve askerinin elindeki silahların güne hizmet edemeyeceği net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Orduda ki asker sayısının artırılmasıyla çalışan kesimin sayısının azalması da Türk toplumunun ekonomisini etkileyen başka bir neden olarak sayılabilir. Bu nokta da Türkiye'de savaşın içindeki Japonya algısı halkın nezdinde çokta tesir etmediği görülmektedir. Fakat Türkiye parlamentosunda ve Türk basının da derinlemesine Japonya ele alınmıştır.

Türkiye ile Japonya arasında tarihi ve kültürel yakınlık Japonlara karşı sempati duyulmasına sebep olmuştur. Ancak emperyalizme karşı savaş vermiş olan Türkiye, işgaller yapan acımasızca emperyalist faaliyetler gerçekleştiren Japonya ile ilişkisini gözden geçirmiş ve uzak durmuştur. Türkiye'nin işgali döneminde oluşan bu psikoloji, savaşın iyi bir şey olmadığı ve buna sebep olanlara karşı iyi bir tutum içerisinde olmadığı görülmüştür.

Bu düşünceye karşı Japonya'nın da hudutlarına yakın Avrupa ülkelerinin sömürge faaliyetlerini gerçekleştirmesi bunun sonucunda da birgün sömürülen bir ülke konumunda olma endişesi içerisinde Uzakdoğu'daki güçsüz devletleri işgal ederek güçlü konumda kalıp başına gelebilecek felaketleri önleme adına bölgesinde söz sahibi olmak istemesi Japonya'nın yaptığı işgallerin kabul edilebilirliği savunulabilir. Fakat Japon militarist güç engel tanımaz bir şekilde sınırlarını genişlettikçe daha çok toprak hevesine kapılmıştır. Bu bağlamda 1932 yılı Mançurya

işgaliyle bu sürecin başladığı kabul edilebilir. 1932 ve 1941 yılları arasında hazırlık aşamasını tamamlayan ve bu süreç içerisinde Türk basını ve Türk yazarında Japonya ile ilgili dostane ilişki içerisinde bulunulduğu görülmektedir. Japonya'nın özellikle Pearl Harbor baskınından sonra savaşa dahil olmasıyla Türk yazarlarının eleştirisine sebep olmuştur. 1942 yılı sonuna kadar Japonya lehine sonuçlanan durumun detaylı bir şekilde gazeteler de işlendiği ancak 1943 yılı itibariyle kaybetmeye başlayan ve hudutları eriyen Japonya, artık daha net bir şekilde eleştirilmiştir. Japonya'nın Avrupa savaşından da faydalanıp elini çabuk tutarak hızlı ilerlemesi Amerika donanmasının gücü karşısında başarılı olamamıştır.

Döneme ışık tutan Türk basınının kısmen sansür uygulamalarına maruz kalmasına karşı elinden geldiğince doğruyu ortaya koymaya çalıştığı görülmüştür. Müttefiklerin yaptıkları baskılar olmasaydı veya Japonya ihtiraslarına yenik düşmeseydi şeklinde ifadeler kullanılarak savaşın daha da büyüyüp bu kadar zaman sürmeyeceği saptamaları çoklukla yapılmıştır. İmparatora tanrı misyonu içerisinde yaklaşım gösteren Japonların, ölüm filoları kurarak Amerika donanmasının üzerine imparatora ibadet edercesine intihar ettikleri keskin dille aktarılmıştır. Japonların bu şekilde savaşması Türkiye nezdinde fedakâr oldukları için böyle bir hareket içerisinde oldukları fakat başarının bu şekilde kazanılma düşüncesinin değer görmediği birçok kez vurgulanmıştır.

Günlük yaşamlarına kadar aktarılan Japonlar ve bunun yanında Japonya'nın doğa güzellikleri de ilgiyle ele alınmıştır. Özellikle Samurayların hayatlarının ömrü kısa olan sakura çiçeklerine benzetilmesi dikkat çekicidir. Atom bombasının atılmasıyla birlikte artık Japonya ifadesi geçince atom bombası, atom bombası söylenince de Japonya akla gelmeye başlamıştır. Bu da mizahsen olarak ele alınan karikatürler sayesinde göz önüne serilmiştir.

Atom bombası süreci daha geniş bir şekilde ele alındığında Hiroshima ve Nagazaki'de ki felaketlerin yaşanmasının gereği olmadığı zaten Japonya 1945 yılı Temmuz aylarında neredeyse Tokyo şehrine sıkışıp kaldığı yer yer diğer şehirlerinde mücadele de etse savaşı kaybettiği ortadadır. Atom bombası atılmadan da savaş süreci sonlanabilirdi. Ancak Amerika'nın elindeki icatla dünyaya gerekli mesaj verilmiştir. Bir daha Asya ve Avrupa ülkeleri emperyalist faaliyetler de

bulunamayacaklar ve Amerika'nın yörüngesinde hareket edecekleri algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Türkiye'de kaleme alınan Japonya hakkındaki makâleler incelendiğinde ağırlıklı olarak Falih Rıfkı Atay, Abidin Daver, Ömer Rıza Doğrul, Hüseyin Emir Erkilet, Ahmet Şükrü Esmer, Refik Halid Karay, Yunus Nadi, Necmeddin Sadak, Hüseyin Cahit Yalçın, M.H Zal ve Ahmet Emin Yalman isimlerinin yoğun bir şekilde Japonya'yı ele aldıkları görülmüştür.

Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan "Hem Nalına Hem Mıhına" köşesinde de yoğun bir şekilde Japonya hakkında bilgiler aktarılmıştır. Japonya'nın askeri gücü ele alınırken özellikle Hava ordusunun çok işler yaptığı üzerinde durulmuştur. Kısa sürede askeri gücünü ilerletmiş olan Japonya'nın aslında Amerika ile kıyaslandığında verilen rakamlar sayesinde çokta güçlü olmadığı net bir şekilde anlaşılmaktadır. Asyacılık propagandası yaparak taraftar toplamaya çalışan Japonya'nın gerçekte beyaz ırk ayrımı yapıp milli duyguları öne sürerek toplumları yönetmeye çalışmıştır.

Kıyamet bombası ve insanlık faciası olarak adlandırılan Atom Bombası Devri, Türk halkının güncel hayatında yer etmeye başladığı, atom sayesinde yokluklara kısa sürede çözümler bulacağı bir dedikodudan ibaret olarak kalmıştır. Savaş döneminde zaman zaman gazetelerin ilk sayfalarında Japonya ve Japonları anımsatan karikatürler yayınlanarak Türk halkı üzerinde görsel algı yaratılmaya çalışılmıştır. Bu karikatürler de Japonya'yı anlatan figürlerinin hiçte olumlu olmadığı ve Japonya, özellikle atom bombası atılması sürecinde ağır bir şekilde yansıtılmıştır. Aynı şekilde karikatür mizah dergisi de savaşa sebep olan ülkeleri sayfalarına aktarırken adeta insanlığı bu savaşa sürekleyenlerden intikam alırcasına yansıttığı görülmüştür. Karikatürler de Türk halkının Japonya ve atom bombası algısı ele alırken Japonya'nın savaş sonunda kayıtsız şartsız teslimini içlerine sinmese de kabul ettikleri bu süreç içerisinde teslimiyet için çok düşünmüşler ve artık Türk halkı arasında çok düşünenlere bu algıdan yola çıkarak "Japonya gibi düşünüyor" benzetmelerinde bulunulmuştur. Mizahın sert yönü savaş sonunda özellikle Japonya'ya yönelik yoğun işlediği görülmüştür. Edebi eserlerden sadece Sedat Simavi'nin Fuji-Yama romanının yayınladığı fakat bu roman içeriğinde Japonya doğası ve iki Türk arasında yaşanan aşk ele alınmıştır. Halide Edip Adıvar'ın Japonya hakkında aktardığı özellikle inanç meselesi ilgi çekici olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sürecinde Japonya algısı, Hiponizm idealinde hareket eden ve Uzakdoğu'da ki ateşin oluşmasına sebep olarak gösterilen bir ülke şeklinde ele alınmıştır. Bu düşüncenin altında yatan sebebin ise; kurtuluş mücadelesi vermiş Türk halkının duyguları ve ruh halinin anlaşılmasının zor olmaması gerekir. Çünkü basının savaşı ve Japonya aktarılırken genellikle ülkelerin savaşta bulunma nedenleri ortaya koyulmuş ve Japonya'nın iyi niyetli bir şekilde hareket etmediği ağırlıklı bir düşünce olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

I- GAZETE VE DERGİLER

Akşam

Cumhuriyet

Millet

Servet-i Fünun

Vatan

Yeni Adana

Yeni Sabah

Ayın Tarihi Dergisi

Karikatür Mecmuası

II- KİTAPLAR

Anzerlioğlu, Yonca, *Tokyo Türk Maslahatgüzarının Değerlendirmeleriyle Mançukuo Devleti (1931-1933)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S.41, 2008.

Apatay, Çetinkaya, *Türk Japon İlişkileri Ve Ertuğrul Fırkataynı'nın Öyküsü*, Kültür yay., 2004.

Arı, Kemal, *Türk Devrim Tarihi-II*, Burak Kitabevi yay., 1.Basım, 2011.

Armaoğlu, Fahir, *20.yy siyasi tarihi 1914-1995*, Alkım yay., İstanbul, 2010.

Artuç, İbrahim, *İkinci Dünya Savaşı*, Kastaş Yayınevi, 2.baskı, 1.Cilt, İstanbul, 2003.

Aydemir, Şevket Sürayya, *İkinci Adam*, Remzi Kitabevi, 2.Cilt, 11.Basım, 2011.

Bayraktar, Talat, *İkinci Dünya Savaşı'nın Son Yılında Bir Mizah Dergisi:*

Akbaba(1945), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-1987.

Blainey, Geoffrey, **20. Yüzyılın Kısa Tarihi**, 1001 Kitap yay., 1.Basım,2007.

Cartier, Raymound, **İkinci Dünya Savaşı**, Meydan Larousse, Meydan Gazetecilik yay., 1.Cilt,İstanbul.

Çınar, Burak, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara,2007.

Erben, Talat, Atom **Enerjisi ve Bombaları**, Ebuzziya Matbaası, İstanbul,1945.

Erkin, Hüseyin Can, **Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış**, Vadi yay., 1.Basım, Eylül, 2004.

Eroğlu, Hamza, **Türk İnkılâp Tarihi**, Savaş yay., 1.baskı, Ankara, 1990.

Esenbel, Selçuk, **Çağdaş Japonya'dan Türkiye'ye Bakışlar**, Simurg yay.,1.baskı, İstanbul,1999.

Esenbel, Selçuk, Küçükyağcı, Erdal, **Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I**, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012.

Güneş, Gönül, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlk. ve İnk.Tarihi Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara, 2004.

Hergüner, Mustafa, **İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Denizciliği**, Kastaş yay., 1.baskı,2011.

Karal, Enver Ziya, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1965)**, TTK Basımevi, Ankara, 1981.

Karauğuz, A., **İkinci Dünya Savaşında Devletler, Ahmet Naim Çıladır'ın İnceleme Yazısı Bugünkü Harp ve Japonya**, Doğu Yayıncı, 1945.

Kop, Kadri Kemal, **Milli Şef'in Söylev, Demeç ve Mesajları**, Akay Kitapevi,Ankara,1945.

Korur, Nuri Refet, **Atom Bombası**, Gnkur.Başkanlığı yay., İstanbul Basımevi, 1951.

Levent, Sinan, **Cumhuriyet Gazetesine Göre II. Dünya Savaşı Öncesi Türk Basınında Japonya (1933 – 1939)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.

Metinsoy, Murat, **İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye**,Homer Kitabevi ve yay., 1.Basım,2007.

Oray, Hilmi, **Atom Bombası**, Gnkur.Bşk.yay., İstanbul, Askeri Basımevi,1945.

- Ortaylı, İlber, *Türkiye'nin Yakın Tarihi*, Timaş yay., 4.baskı, İstanbul,2010.
- Önder, Zehra, *İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası*, Bilgi yay., 2010.
- Sabis, Ali İhsan, *İkinci Cihan Harbi*, Tan Basımevi,İstanbul,1943.
- Sander, Oral,*Siyasi Tarih*,15.baskı, İmge Kitabevi yay., 2007.
- Selimoğlu, Zeyyat, *100 Büyük Gün*, Milliyet yay., 1.baskı,1972.
- Simavi, Sedat, *Fuji-Yama*, Milli Roman, Yedigün Neşriyatı,İstanbul,1944.
- Tuncer, Hüner, *İsmet İnönü'nün Dış Politikası (1938-1950)*,1.Basım,2012.
- Turan, Şerafettin, *İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği*, Bilgi yay.,2003.

III-MAKÂLELER

- Küçükyağcı, Erdal, *Cumhuriyet Dönemi Türk-Japon Ekonomik İlişkilerinin Kurulmasında Kont Outani Kouzui'nin Rolü*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı, Nisan,2012.
- Sat, Nurullah, *Cumhuriyet Gazetesine Göre İki Dünya Savaşı Arası Dönemde Türk Basınında Japonya (1933- 1945)*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I, Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı,2012.
- Tekmen, Ayşe Nur, *Bilişsel Yaklaşımla Türkçe ve Japoncanın Karşılaştırılması*, Türkiye'de Japonya Çalışmaları Konferansı-I- Boğaziçi Üniversitesi yay., 1.baskı,2012.

IV-GAZETELER VE MECMUALARDA YER ALAN YAZILAR

- Adivar, A.Adnan, *Şair ve atom Bombası*, Akşam, Makâle, 11 Ağustos 1945.
- Adivar, Halide Edip, *Japnlara Dair Prajna*, Akşam , Makâle, 29 Ağustos 1945.
- Ahıskal, Arif, *Japonya, Amerika Harbi Karşısında*, Cumhuriyet, 10 Aralık 1941.
- : *Japon Hava Ordusu*,Cumhuriyet, 31 Temmuz 1941.
- Arda, A.Macid, *Bir Kapının Hikâyesi*, Akşam , Makâle, 30 Ağustos 1945.
- : *Japonya ve Japonlara Dair*, Akşam , Makâle, 22 Temmuz 1945.
- Arık, Remzi Oğuz, *İlimcilik*, Millet Dergisi, Makâle, Mart 1943 S.11.

Atay, Falih Rıfki, *Harbe Giren Amerika*, Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97,Ulus , Makâle, 17 İlkkanun 1941.

-----: *Hür Milletlerin Hakkı*, Ayın Tarihi, 1-30 Eylül 1945, S.142, Ulus, Makâle, 28 Eylül 1945.

-----: *İkinci Dünya Harbinin Sonu*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Ulus, Makâle, 11 Ağustos 1945.

-----: *Dünkü Tarihi Karar*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Ulus , Makâle, 24 Şubat 1945.

-----: *Tehdit mi? Hareket Kararı mı?*, Ayın Tarihi,1-30 Senteşrin 1941, S.96, Ulus , Makâle, 18 Senteşrin 1941.

-----: *Japonya Hap Açtıktan sonra*, Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97, Ulus , Makâle, 9 İlkkanun 1941.

-----: *Japonya ile Münasebetlerimizi Kestik*, Ayın Tarihi,1-31 Ocak 1945, S.134, Ulus, Makâle, 04 Ocak 1945.

-----: *Ruzveltin Mesajındaki Rakamlar*, Ayın Tarihi,1-31 Sonkanun1942, S. 98, Ulus, Makâle, 8 Sonkânun 1942.

-----: *Bir Baskın Hakkındaki Rapor*, Ayın Tarihi,1-31 Sonkanun1942, S. 98,Ulus , Makâle, 30 Sonkânun 1942.

Bilgin, Şevket, *Pasifikte Petrol Kavgası*, Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97,Yeni Asır, Makâle, 10 İlkkanun 1941.

-----: *Yeni Yıla Girenken*, Ayın Tarihi,1-31 Sonkanun1942, S. 98,Yeni Asır, Makâle, 1 Sonkânun 1942.

Brooke, Francis, *Amerikan Japon Harbi Ne Neticeler verebilir?*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Mayıs 1941.

Bülend, Refii , *Amerikan Hava Ordusu*, Yeni Adana , Makâle, 8 Ağustos 1945.

-----: *Japonya'nın Sonu*, Yeni Adana, Makâle, 11 Nisan 1945.

-----: *Japonya ile Münesabatımızı Kestik*, Yeni Adana, Makâle, 9 Ocak 1945.

Celâsin, Bedri, *Japon Havacılığı*, Yeni Sabah, Makâle, 31 Temmuz 1941.

-----: *Uzakşark Hava Hareketleri*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Ağustos 1941.

Çançar, Hamdi Nüzhet, *Uzakşark Harbi Karşısında*, Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97, Anadolu , Makâle, 11 İlkkanun 1941.

Daver, Abidin, *Pearl Harbor'dan Tokyo'ya*, Cumhuriyet , Makâle, 3 Eylül 1945.

- : *Japonya'nın Ümidi*, Cumhuriyet, Makale, 18 Mayıs 1945.
- : *Japon Emperyalizmi*, Cumhuriyet, Makale, 1 Nisan 1945.
- : *Japonların Fedai "Harakiri Filoları" ne yapabilir?* Cumhuriyet, Makâle, 16 Nisan 1945.
- : *Japonya Donanmasına Son Darbe*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Nisan 1945.
- : *Pasifikte Bir Deniz Harni Koparsa?*, Cumhuriyet, 3 Ağustos 1941.
- : *Uzakşarkta Kopan Büyük Fırtına*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Aralık 1941.
- Desmorillion, A., *Japon Başvekili Prens Konoye Kimdir*, Yeni Sabah, Makâle, 21 Haziran 1941.
- Doğrul, Ömer Rıza, *Bir Japon Masalı*, Cumhuriyet, Makâle, 11 Ağustos 1945.
- : *Japonya'nın Başına Gelenler*, Cumhuriyet, Makâle, 7 Ağustos 1945.
- : *Japonya'ya Yapılacak Muamele*, Cumhuriyet, Makâle, 13 Ağustos 1945.
- : *Yeni İcadın Akisleri*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Ağustos 1945.
- : *Büyük Okyanus Harbi de Başladı*, Cumhuriyet, Makâle, 8 Aralık 1941.
- : *Birmanya'da beklenen Harb*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Ocak 1942.
- : *Japonya'nın İlk Muvaffakiyeti*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Aralık 1941.
- : *Uzakşarktaki Harp*, Cumhuriyet, Makâle, 7 Ocak 1942.
- Engez, Salâhaddin, *Pasifik Harbine Bende Tutuldum*, Cumhuriyet, Makâle, 25 Aralık 1942.
- : *Pasifik Harbine Bende Tutuldum*, Cumhuriyet, Makâle, 12-14 Aralık 1942.
- : *Pasifik Harbine Bende Tutuldum*, Cumhuriyet, Makâle, 18 Aralık 1942.
- Erdem, Sadri, *Yeni Bir Sulh Teklifi*, Yeni Adana, Makâle, 13 Şubat 1941.

Erim, Nihat, *Milli Birliğin Temini Üzerinde Düşünceler*, Millet dergisi, S.17, Makâle, Eylül 1943.

Erkilet, Hüseyin Emir, *1943 ve 1944*, Cumhuriyet, Makâle, 1 Ocak 1944.

-----: *Hindiciniyi İşgal Ettikten Sonra*, Cumhuriyet, Makâle, 31 Temmuz 1941.

-----: *Japon Ordusu Ve Donanması Nerede?*, Cumhuriyet, Makâle, 20 Şubat 1944.

-----: *Pearl Harbor Faciası*, Cumhuriyet, Makâle, 29 Ocak 1942.

-----: *Uzakşark Harekâtı Ve Japon Harp Kudreti*, Cumhuriyet, Makâle, 30 Eylül 1942.

-----: *Uzakşark'ta Harbin Muhtemel İnkişafı*, Cumhuriyet, Makâle, 9 Aralık 1941.

Esmer, Ahmet Şükrü, *Japon Meclisinin Açılması*, Ayın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96, Ulus, Makâle, 18 Senteşrin 1941.

-----: *Japonya ve Amerika*, Ayın Tarihi, 1-30 Senteşrin 1941, S.96, Ulus, Makâle, 29 Senteşrin 1941.

-----: *Hongkong Ve Sonrası*, Ayın Tarihi, 1-31 İlkkanun 1941, S. 97, Ulus, Makâle, 22 İlkkanun 1941.

-----: *Japonya'nın Sulh Teklifi*, Ayın Tarihi, 1-31 Sonkanun 1942, S. 98, Ulus, Makâle, 26 Sonkânun 1942.

-----: *Hindistan'ın Müdafaası*, Ayın Tarihi, 1-31 Sonkanun 1942, S. 98, Ulus, Makâle, 13 Sonkânun 1942.

-----: *Avustralya'nın Telaşı*, Ayın Tarihi, 1-31 Sonkanun 1942, S. 98, Ulus, Makâle, 30 Sonkânun 1942.

Fenik, Mümtaz Faik, *Dünya Harbi Bitti*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Ulus, Makâle, 15 Ağustos 1945.

-----: *Japonlar ve İmparatorları*, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Ulus, Makâle, 14 Ağustos 1945.

-----: *Birmanyaya Karşı Hareketlerin Önemi*, Ayın Tarihi, 1-31 Sonkanun 1942, S. 98, Ulus, Makâle, 29 Sonkânun 1942.

-----: *Japonya'nın Çatısı Çökmüştür*, Ayın Tarihi, 1-31 Temmuz 1945, S.140, Ulus, Makâle, 20 Temmuz 1945.

Grew, Joseph G., *Japonya Harbe Nasıl Girmişti?*, Cumhuriyet, Makâle, 11 Ağustos 1945.

Gültekin, Vahdet, *Japonya'nın Sulh Tavassutu*, Vatan, Makâle, 22 Şubat 1941.

Karay, Refik Halid, *Aldatmayan Sulh*, Akşam, Makâle, 14 Ağustos 1945.

-----: *Gene O Facia Hakkında*, Akşam, Makâle, 2 Haziran 1945.

-----: *Kiraz Çiçekleri Gibi*, Akşam, Makâle, 3 Nisan 1945.

-----: *Yapma Adalar İhtiyacı*, Akşam, Makâle, 13 Temmuz 1945.

-----: *Çiçekler Ve Japonlar*, Akşam, Makâle, 27 Temmuz 1945.

-----: *Temizliğe Doğru*, Akşam, Makâle, 3 Ağustos 1945.

Köymen, Nusret, *Dünya Keşmekeşine Toplu Bir Bakış*, Vatan, Makâle, 28 Haziran 1941.

Nadi, Nadir, *Barış Yapmak*, Cumhuriyet , Makâle, 13 Ağustos 1945.

-----: *Bombaya güven olmaz*, Cumhuriyet , Makâle, 8 Ağustos 1945.

-----: *Günler Gebedir*, Cumhuriyet , Makâle, 9 Ağustos 1945.

-----: *Tarihi Karar*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Cumhuriyet, Makâle, 24 Şubat 1945.

Nadi, Yunus, *Uzakşarkla Pasifikte*, Ayın Tarihi, 1-30 Sontişrin 1941, S.96, Cumhuriyet, Makâle, 30 Sontişrin 1941.

-----: *Ruzveltin Mesajı*, Ayın Tarihi,1-31 Sonkanun1942, S. 98, Cumhuriyet, Makâle, 8 Sonkânun 1942.

-----: *Birmanya'dan Sonra*, Cumhuriyet, Makâle, 1 Mayıs 1942.

-----: *Japon Plâni*, Cumhuriyet, Makâle, 22 Şubat 1942.

-----: *Büyük Deniz Harbi Ne Vakit?*, Cumhuriyet, Makâle, 29 Ocak 1942.

-----: *Dünya Ölçüsünde Strateji*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Ocak 1942.

-----: *Harbin Yeni Sayfası*, Cumhuriyet, Makâle, 10 Aralık 1941.

- : *Japon Politikası*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Haziran 1942.
- : *Japonya'da Cenge Girdi* , Cumhuriyet, Makâle, 9 Aralık 1941.
- : *Mihverin Askeri Anlaşması*, Cumhuriyet, Makâle, 24 Ocak 1942.
- : *Singapurun Ehemmiyeti*, Cumhuriyet, Makâle, 7 Ocak 1942.
- : *Singapur'un Kapısında*, Cumhuriyet, Makâle, 3 Şubat 1942.
- : *Sovyetlerle Japonya Arasında*, Cumhuriyet, Makâle, 31 Ocak 1942.
- : *Uzakdoğu'da Hap Nasıl Başladı?*, Cumhuriyet, Makâle, 18 Şubat 1942.
- : *Yeni Harbin Sürprizleri*, Cumhuriyet, Makâle, 22 Mayıs 1942.
- Nazif, Nizafittin, *Japon Harbine dair*, Yeni Adana, Makâle, 4 Kasım 1944.
- Nureddin, Vâlâ (Vâ-Nû), *Mesut Günlerin Arifesinde...*, Akşam, Makâle, 12 Ağustos 1945.
- : *Hesap Bilmiyorlarmış Dayak Yediler*, Akşam, Makâle, 16 Ağustos 1945.
- Oral, Cavit, *Realist Siyaset*, Ayın Tarihi, 1-28 Şubat 1945, S.135, Bugün , Makâle, 25 Şubat 1945.
- : *Pasifikteki Harp Durumu*, Ayın Tarihi, 1-31 İlkkanun 1941, S. 97, Bugün, Makâle, 14 İlkkanun 1941.
- Özdeniz, Bahri, *Amerika-Japonya*, Yeni Sabah, Makâle, 2 Mayıs 1940.
- : *Atom Bombası*, Cumhuriyet , Makâle, 8 Ağustos 1945.
- Rado, Şevket, *Var Olmak Yahut Yok Olmak*, Akşam , Makâle, 10 Ağustos 1945.
- : *Dünyada ne var ne yok?*, Akşam, Makâle, 29 Nisan 1945.
- Sadak, Necmeddin, *Atom kuvvetiyle Harbi Kaldırmak Bu sayede Aya Gitmekten Daha Kolay Olmayacaktır*, Akşam, Makâle, 9 Ağustos 1945.
- : *Japonya'nın Teslim Olması*, Akşam, Makâle, 14 Ağustos 1945.

-----: *Harp Devam Ediyor*, Ayın Tarihi, 1-30 Eylül 1945, S.142, Akşam, Makâle, 20 Eylül 1945.

-----: *Türkiye Birleşmiş Milletler Arasında*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Akşam, Makâle, 24 Şubat 1945.

-----: *Türkiye'nin Verdiği Kararın Tam Mânası*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Akşam, Makâle, 26 Şubat 1945.

-----: *Japonya - Amerika Anlaşmazlığı Harbe Varır mı?*, Ayın Tarihi, 1-30 Sontesrin 1941, S.96,Ulus, Makâle, 30 Sontesrin 1941.

-----: *Japonya'nın Harbe Girmesi Dünyayı Bir Çıkmaza Soktu*, Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97, Akşam, Makâle, 9 İlkkanun 1941.

-----: *Türkiye Siyasetinde Ahlâk ve Fazilet Örneği*, Ayın Tarihi,1-31 Ocak 1945, S.134, Akşam, Makâle, 6 Ocak 1945.

Safa, Behçet, *Petrol Kıtlığı*,Yeni Sabah, Makâle, 13 BirinciTeşrin 1940.

Sagay, Reşad, *Japonya ve Avrupa Hâdiseleri*, Yeni Sabah, Makâle, 26 Haziran 1940.

-----: *Yeni Japon Kabinesi ve Siyaseti*, Yeni Sabah, Makâle, 11 Kanunusani 1939.

-----: *Uzakşark Siyasetinde Yeni Bir Faaliyet Sahası*, Yeni Sabah, Makâle, 1 Mayıs 1939.

Sa-İp, *Ne Vakit?*, Vatan, Makâle, 19 Ağustos 1941.

Saraçoğlu, A.C., *Avrupa Çalıyor Parsayı Asya Topluyor*, Yeni Sabah, Makâle, 5 Ağustos 1941.

Senice, Etem İzzet, *Hayırlı Oldu Ve Hayırlı Olacak*,Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Son Telgraf, Makâle, 24 Şubat 1945.

Sertoğlu, Murad, *Japonya Meselesi*, Yeni Sabah, Makâle, 13 Mayıs 1941.

Tokgöz, Ahmet ihsan, *Bir Dostun Mektubu*, Servet-i Fünun, Makâle, 19 Mart 1942.

-----: *Tarih Tekerrür Ediyor*, Servet-i Fünun, Makâle, 11 Birinci kanun 1941.

Tunay, Zeki, *Posta Güvercinleri*, Akşam, Makâle, 30 Haziran 1941.

Us, Asım, *Harp İlanı Kararımızın Mânası*, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Vakit, Makâle, 24 Şubat 1945.

-----: *Amerikan-Japon Harbi Ne Netice Verebilir?*,Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97, Vakit, Makâle, 9 İlkkanun 1941.

-----: **1942 Ümitsiz Ve Karanlık Yıl**, Ayın Tarihi,1-31 Sonkanun1942, S. 98, Vakit, Makâle, 2 Sonkânun 1942.

-----: **Japonya Kayıtsız Şartsız Teslim Olabilir mi?**, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Vakit, Makâle, 8 Temmuz 1945.

-----: **Japonya ile Münasebetlerimizin Kesilmesi**, Ayın Tarihi,1-31 Ocak 1945, S.134, Vakit, Makâle, 5 Ocak 1945.

Üsel, Hüsamettin, **Uzakşark Meselesi**, Vatan, Makâle, 14 Şubat 1941.

-----: **Uzakşark Meselesi**, Vatan, Makâle, 4 Şubat 1941.

Yalçın, Hüseyin Cahit, **Patlayan Bomba**, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Haber, Makâle, 7 Ağustos 1945.

-----: **Türkiye'nin Son Kararı**, Ayın Tarihi,1-28 Şubat 1945, S.135, Tanin, Makâle, 24 Şubat 1945.

-----: **Japonya ile Münasebetimizin Kesilmesi**, Ayın Tarihi,1-31 Ocak 1945, S.134, Haber, Makâle, 4 Ocak 1945.

-----: **Mahvolan Faşizm Canlanan Faşizm**, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Tanin, Makâle, 13 Temmuz 1945.

-----: **Japonya'nın Sonu Geliyor mu?**, Ayın Tarihi,1-31 Temmuz 1945, S.140, Haber, Makâle, 23 Temmuz 1945.

-----: **Hindîçini'nin İşgali Başlıyor**, Yeni Sabah, Makâle, 27 Temmuz 1941.

-----: **Uzakşark Meselesi**, Yeni Sabah, Makâle, 11 Mart 1941.

-----: **Japonya'nın Mühim Kararı**, Yeni Sabah, Makâle, 5 Temmuz 1941.

-----: **Dünya Harbi**, Ayın Tarihi,1-31 İlkkanun1941, S. 97, Yeni Sabah, Makâle, 9 İlkkanun 1941.

Yalman, Ahmet Emin, **Geçmiş Olsun**, Ayın Tarihi, 1-31 Ağustos 1945, S.141, Vatan, Makâle, 11 Ağustos 1945.

-----: **Kambur Üstüne Kambur**, Vatan, Makâle, 23 Şubat 1941.

Yazman, Şevki, **Japonya'ya Fedai Ordusu Lâzım mı?**, Akşam, Makâle, 3 Mayıs 1945.

Zal, M.H., **Çin Zaferlerinin Mâna ve Tesiri**, Vatan, Makâle, 28 Mayıs 1941.

-----: **Gayre Muhtaç Bir Dede**, Vatan, Makâle, 25 Mart 1941.

-----: *Gizli Amerikan-Japon Harbi*, Vatan, Makâle, 13 Haziran 1941.

-----: *Uzakşark İnkışafları*, Vatan, Makâle, 26 Nisan 1941.

-----: *Uzakşark'ta Kasırga Kopacak mı?*, Vatan, Makâle, 13 Ağustos 1941.

-----: *Uzakşark'ta Yeni Vaziyet*, Vatan, Makâle, 25 Haziran 1941.

-----: *Japonya'da Son Bocalama*, Vatan, Makâle, 20 Temmuz 1941.

-----: *Japonya'daki Tebeddül*, Vatan, Makâle, 17 Temmuz 1941.

-----: *Japonya'nın Petrol Taarruzu*, Vatan, Makâle, 5 Ağustos 1941.

-----: *Kediye Peynir*, Vatan, Makâle, 30 Temmuz 1941.

-----: *Müşterek Asya Cephesi*, Vatan, Makâle, 30 Ağustos 1941.

-----: *Müşterek Müdafaa Sistemi*, Vatan, Makâle, 9 Ağustos 1941.

-----: *Uzakşark Düellosu*, Vatan, Makâle, 29 Temmuz 1941.

Akşam, Neler Oldu Neler Oluyor Köşesi, *Osaka Şehri*, isimsiz, Makâle, 28 Haziran 1945.

Akşam, *Japonya ve Japon İmparatoru*, isimsiz, Makâle, 18 Ağustos 1945.

Cumhuriyet , *40 Yıl Ara İle*, Hem Nalına Hem Mihnına Köşesi, Makâle, 11 Ağustos 1945.

Cumhuriyet , *Asıl Harakiri Yapması Lazım Gelen...*, Hem Nalına Hem Mihnına Köşesi, 16 Ağustos 1945.

Cumhuriyet, *Bir Zaferin Esrarı*, Hem Nalına Hem Mihnına Köşesi, Makâle, 11 Nisan 1942.

Cumhuriyet, *Büyük Okyanusta*, Hem Nalına Hem Mihnına Köşesi, Makâle, 3 Ocak 1942.

Cumhuriyet, *Japon Donanması Nerede?*, Hem Nalına Hem Mihnına Köşesi, Makâle, 26 Şubat 1945.

Cumhuriyet, *Japon Taarruzu*, Hem Nalına Hem Mihnına Köşesi, Makâle, 22 Şubat 1942.

Cumhuriyet, *Kıyamet Bombası*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 8 Ağustos 1945.

Cumhuriyet, *Japonya'nın Oynadığı Kumar*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 10 Aralık 1941.

Cumhuriyet, *Sır Saklama Rökoru*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 9 Ağustos 1945.

Cumhuriyet, *Uzakdoğu Sularında*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 25 Ocak 1944.

Cumhuriyet, *Uzakdoğu'daki Boğuşma*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 6 Haziran 1945.

Cumhuriyet, *Uzakdoğu'daki Kanlı Boğuşma*, Hem Nalına Hem Mihına Köşesi, Makâle, 6 Mart 1945.

Cumhuriyet, *Japonya'nın İstilâsı*, isimsiz, Makâle, 7 Mayıs 1945.

Karikatür Dergisi, *Atom Bombası*, Ankara'ya Mektup Köşesi, Makâle, No504, Cilt20, 23 Ağustos 1945.

Karikatür Dergisi, *Altı Üstüne Gelen Dünya*, Haftandan Haftaya Köşesi, Makâle, No312, Cilt12, 18 Birincikanun 1941.

Karikatür Dergisi, *Dervişin Arısı*, Haftandan Haftaya Köşesi, Makâle, No503, Cilt20, 16 Ağustos 1945.

Karikatür Dergisi, *Japonlar Ağlıyormuş*, Haftandan Haftaya Köşesi, Makâle, No504, Cilt20, 23 Ağustos 1945.

Karikatür Dergisi, *Küçük Kıyamet Büyük Kıyamet*, Haftandan Haftaya Köşesi, Makâle, No:505, Cilt20, 30 Ağustos 1945.

Karikatür Dergisi, *Sulfato Ağacı*, Haftandan Haftaya Köşesi, Makâle, No500, Cilt20, 26 Temmuz 1945.

Yeni Adana, *Japonlar nasıl yaşarlar?*, İsimsiz, Makâle, 13 Ocak 1945.

Yeni Adana, *Japonya'da Tayyerecilik*, İsimsiz, Makâle, 23 Sonkanun 1943.

Yeni Adana, *Japonya'yı Perde Arkasından İdare Eden Adam Toyma*, İsimsiz, Makâle, 4 Nisan 1945.

Yeni Adana, *Amerika Mektubu*, İsimsiz, Makâle, 28 Şubat 1944.

Yeni Sabah, *Pasifikte Bir Harp Olacak mı?*, İsimsiz, Makâle, 16 mart 1939.

III-ELEKTRONİK ADRESLER

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015019.pdf> İnternet Sayfası.

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d07/c015/tbmm07015000.pdf> İnternet Sayfası.